

TÜRK CEZA HUKUKUNDA AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI SUÇU

METİN AVCI

TEMMUZ 2022

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK CEZA HUKUKUNDA AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI SUÇU

METİN AVCI

TEMMUZ 2022

ÖZET

TÜRK CEZA HUKUKUNDA AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI SUÇU

AVCI, Metin

Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Elvan KEÇELİOĞLU

Temmuz 2022, 149 sayfa

Petrol ve petroldışı maddelerden de elde edilebilen akaryakıt, ülkelerin ulaşımından sanayiye kadar geniş bir alanda kullandıkları en önemli enerji kaynağıdır. Nüfus artışı, sanayileşme ve başka teknolojik gelişmeler akaryakıtta ihtiyacı artırırken, bu talep artışı bazı yasal olmayan yöntemlerle karşılanmaya başlamıştır.

Akaryakıt kaçakçılığı, vergi kaybına neden olduğundan ülke ekonomisine zarar vermekte ve aynı zamanda tüketiciye, insan sağlığına ve çevreye de zararlar vermektedir. Akaryakıt kaçakçılığının önlenmesi ve daha etkili mücadele için 13 Şubat 2007 tarihinde 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu Ek 5.maddede de kaçak petrole ilişkin ceza düzenlemeleri getirilmiştir. Uygulamada ortaya çıkan sorunlar sebebiyle kaçak akaryakıtta dair ceza hükümleri 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununa aktarılmıştır.

Çalışmada akaryakıt kaçakçılığının nedenleri, yöntemleri ve zaman içerisindeki değişiklikleri incelenmiştir. Ayrıca çalışmada, akaryakıt kaçakçılığının gerek teorik esasları ortaya konulmuş gerekse ortaya çıkan sorunlar irdelenmiştir. Bu çerçevede akaryakıt kaçakçılığı suçlarının unsurları incelenmiş, bunun yanında yaptırım rejimi ve usul hukukuna ilişkin düzenlemeler ve uygulamadaki sorunlar ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akaryakıt Kaçakçılığı, Ulusal Marker, Suçun Unsuruları, Yaptırım Rejimi.

ABSTRACT

THE CRIME OF FUEL SLAUGHTER IN TURKISH CRIMINAL LAW

AVCI, Metin

M.A. in Public Law

Supervisor: Doç. Dr. Elvan KEÇELİOĞLU

July 2022, 149 pages

Fuel oil, which can also be obtained from petroleum and non-petroleum substances, is the most important energy source used by countries in a wide area from transportation to industry. While population growth, industrialization and other technological developments increase the need for fuel, this increase in demand has begun to be met with some illegal methods.

Since fuel smuggling causes tax loss, it harms the country's economy and also harms the consumer, human health and the environment. In order to prevent fuel smuggling and to fight more effectively, “Penal provisions regarding smuggled oil” were regulated in the Additional Article 5 of the Petroleum Market Law No. 5015 on 13 February 2007. Due to the problems arising in practice, penal provisions regarding smuggled fuel were transferred to the Anti-Smuggling Law No. 5607.

In the study, the causes, methods and changes in fuel smuggling were examined. In addition, in the study, both the theoretical principles of fuel smuggling and the emerging problems are examined. In this framework, the elements of fuel smuggling crimes were examined, as well as the sanctions regime and procedural law provisions and the problems in practice.

Keywords: Fuel Smuggling, National Marker, Elements of Crime, Sanction Regime.

TEŞEKKÜR

Bu alıŐma sırasında; değerli vaktini esirgemeden sorularımı hiçbir zaman cevapsız bırakmayan, danıŐtıęım tım sorunları güler yüzüyle ozen, gelecekteki meslek hayatım için örnek aldığım, tez çalışması sürecinde yardım ve katkılarıyla beni bilgilendiren ve yönlendiren tez danıŐmanım Doç. Dr. Elvan KEçELİOğLU'na teşekkür ederim

İÇİNDEKİLER

TEZDE İNTİHAL OLMADIĞINA DAİR BEYAN SAYFASI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1
BÖLÜM I AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI KAVRAMI, AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞININ NEDENLERİ VE YÖNTEMLERİ İLE AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI İLE MÜCADELE MEVZUATI	4
1.1 AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI KAVRAMI	4
1.1.1 Akaryakıt Kavramı	4
1.1.2 Petrol Kavramı	6
1.1.3 Ulusal Marker Kavramı	7
1.1.4 Kaçakçılık ve Akaryakıt Kaçakçılığı Kavramları	9
1.4.1.1 Akaryakıt Kaçakçılığı Kavramı	13
1.2. AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞININ NEDENLERİ, SONUÇLARI VE YÖNTEMLERİ	15
1.2.1 Akaryakıt Kaçakçılığının Nedenleri	15
1.2.1.1 Ağır Vergi Yüğü	15
1.2.1.2 Sosyo Ekonomik Nedenler	16
1.2.1.3 Coğrafi Zorluklar ve Sınır Güvenliğinin Sağlanamaması	16
1.2.1.4 Yasadışı Yüksek Gelir ve Toplumsal Algı	17
1.2.2 Akaryakıt Kaçakçılığının Sonuçları	18
1.2.2.1 Ülke Ekonomisine Zararları	18
1.2.2.2 Tüketicie Verdiği Zararlar	20
1.2.2.3 İnsan ve Çevreye Verdiği Zararlar	21
1.2.3 Akaryakıt Kaçakçılığı Suçuna Yönelik Potansiyel Eğilim	21

1.3 AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞININ YÖNTEMLERİ	23
1.3.1 Kara ve Denizyolu ile Kaçakçılık	24
1.3.2 İthalat Yoluyla Kaçakçılık	26
1.3.3 Yasadışı Şekilde Sınırı Geçerek Yapılan Kaçakçılık	27
1.3.4 Akaryakıt Dışı Petrol Ürünlerinin Amacı Dışında Kullanılması	28
1.3.5 Standart Depo Muafiyetinin Kötüye Kullanılması	28
1.4 AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI İLE MÜCADELE	29
1.4.1 Akaryakıt Kaçakçılığı ile Mücadele Eden İdari Makamlar	31
1.4.1.1 Enerji Piyasası Denetleme Kurumu'nun Yetkileri	32
1.4.2 Akaryakıt Kaçakçılığı ile Mücadele Yöntemleri	33
1.4.2.1 Ulusal Marker Uygulaması	33
1.4.2.2 Akaryakıt Kalite İzleme Sistemi	35
1.4.2.3 Dağıtıcı Lisansına Sahip Olanların Bayileri Denetlemesi	36
1.4.2.4 Araç ve Akaryakıt Takip Sistemleri	36
1.4.3 Akaryakıt Kaçakçılığı ile Mücadele Mevzuatı	37
1.4.3.1 Tarihsel Gelişim	38
1.4.3.2 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu	39
1.4.3.3 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun Akaryakıt Kaçakçılığı ile Mücadelede Yeterli Olup Olmadığı	40
1.4.3.4 Karşılaştırmalı Hukukta Akaryakıt Kaçakçılığı Suçu	42
1.4.3.4.1 ABD Hukuku	43
1.4.3.4.2 İsveç Hukuku	46
1.4.3.4.3 Çin Halk Cumhuriyeti Hukuku	48
BÖLÜM II 5607 SAYILI KAÇAKÇILIKLA MÜCADELE KANUNUNDA DÜZENLENEN AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI SUÇLARI VE NİTELİKLİ HALLERİ	50
2.1 AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI SUÇLARININ MADDİ VE MANEVİ UNSURLARI	50
2.1.1 Suçun Maddi Konusu	50
2.1.2 Suçun Faili ve Mağduru	50
2.1.2.1 Fail	50
2.1.2.2 Mağdur	52
2.1.3 Suçun Maddi Unsuru	53
2.1.3.1 Genel Olarak	53

2.1.3.2 Hareket	53
2.1.3.2.1 Genel Olarak	53
2.1.3.3 Netice	54
2.1.3.4 Nedensellik Bağı	56
2.1.4 Suçun Manevi Unsuru	56
2.1.5 Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru	61
2.1.6 Kusurluluğu Etkileyen Haller	62
2.1.7 Suçun Özel Görünüş Şekilleri	64
2.1.7.1 Teşebbüs	64
2.1.7.2 İştirak	65
2.1.7.3 İçtima	68
2.1.8 Yaptırım ve Nitelikli Haller	72
2.2 ULUSAL MARKER İÇERMİYEN AKARYAKITA İLİŞKİN SUÇ (m. 3/11)	72
2.3 AKARYAKIT DIŞI PETROL ÜRÜNLERİNE İLİŞKİN SUÇ (m. 3/12)	79
2.4 BORU HATLARINDAN, DEPOLARINDAN VEYA KUYULARDAN ALINAN SIVI VEYA GAZ HALİNDEKİ HİDROKARBONLARA İLİŞKİN SUÇ (m. 3/13)	83
2.5 EPDK LİSANSINA AYKIRI ŞEKİLDE SABİT VEYA SEYYAR TANK, DÜZENEK YAHUT EKİPMAN BULUNDURMA SUÇU (m.3/14)	86
2.6 ULUSAL MARKERE İLİŞKİN SUÇ (m. 3/15)	88
2.7 SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ	89
2.7.1 Kaçakçılık Suçunun Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi	89
2.7.2 Suçu Üç ya da Daha Çok Kişinin Birlikte İşlemesi	91
2.7.3 Suçun Resmi Görevli Kişiler Tarafından ya da Meslek ve Sanatın Getirdiği Kolaylıktan Faydalanarak İşlenmesi	91
2.7.4 Devletin Güvenliğini Bozacak veya Çevre ya da Toplum Sağlığını Tehdit Eden Özellikte Eşyanın Satışı	93
2.7.5 Tank, Düzenek veya Ekipman Kullanılarak Kaçak Akaryakıt Satışı	93
2.7.6 Suç Konusu Eşyanın Değerinin Fahiş Olması	94
BÖLÜM III AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI SUÇLARINDA YAPTIRIM REJİMİ VE USUL HÜKÜMLERİ	95
3.1 YAPTIRIM REJİMİ	95

3.1.1 Akaryakıt Kaçakçılığı Suçlarında Cezalar	95
3.1.1.1 Hapis Cezası	95
3.1.1.2 Adli Para Cezası	96
3.1.2 Güvenlik Tedbirleri	97
3.1.2.1 Tüzel Kişilere İlişkin Güvenlik Tedbirleri	97
3.1.2.2 Müsadere	98
3.1.2.2.1 Eşya Müsaderesi	99
3.1.2.2.2 Kaçak Eşya Naklinde Kullanılan Araçların Müsaderesi	101
3.1.2.2.3 Kazanç Müsaderesi	103
3.1.2.2.4 Müsadere Davası	104
3.1.3 Etkin Pişmanlık	105
3.1.3.1 Resmi Makamlarca Haber Alınmadan Önce Etkin Pişmanlık	106
3.1.3.2 Resmi Makamlarca Haber Alındıktan Sonra Etkin Pişmanlık	106
3.1.4 Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'ndaki Yaptırımlar ve Güvenlik Tedbirlerinin Suçun Önlenmesi Bakımından Amaçla Uygun Olup Olmadığı	107
3.2 USUL HÜKÜMLERİ	109
3.2.1 Soruşturma ve Kovuşturma Koşulu	109
3.2.2 Soruşturma	110
3.2.3 Arama ve El Koyma	111
3.2.3.1 Arama	111
3.2.3.2 Elkoyma	112
3.2.3.2.1 Ceza Muhakemesi Kanununda Elkoyma	112
3.2.3.2.2 Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na Göre Elkoyma	113
3.2.3.2.3 Suçta Kullanılan Taşıta Elkoyma ve Alıkoyma	114
3.2.3.3 Arama ve Elkoyma Kararlarında Hukuki Aykırılıklar ve Bu Kararların Anayasa'ya Uygunluğu Sorunu	115
3.2.3.4 Elkonulan Eşyanın Muhafazası ve Tasfiyesi	116
3.2.4 Kovuşturma	117
3.2.4.1 Görevli ve Yetkili Mahkeme	117
3.2.4.2 Davaya Katılma	118
3.2.4.3 Davaların Birleştirilmesi	118
3.2.4.4 Hükmün Açıklanmasının Geriye Bırakılması	118
SONUÇ	120

KAYNAKÇA	127
ÖZGEÇMİŞ	135

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

Kısaltmalar

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BİLGEM	: Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Teknolojiler Araştırma Merkezi
Bkz/bkz	: Bakınız
CD	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
D.	: Daire
Dan	: Danıştay
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
EPDK	: Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
İDD	: Danıştay İdari Dava Daireleri
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
KDV	: Katma Değer Vergisi
KMK	: Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu
KOM	: Kaçakçılık Ve Organize Suçlarla Mücadele
m.	: Madde
PETDER	: Petrol Sanayi Derneği
PPK	: Petrol Piyasası Kanunu
PVSK	: Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
T.	: Tarih

TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TOBB	: Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği
TPAO	: Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
Y.	: Yargıtay
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
Yön.	: Yönetmelik

GİRİŞ

Günümüzde yeni enerji kaynakları ortaya çıksa da petrol en önemli enerji kaynaklarından biri olup, ülkelerin ekonomisinde ihtiyaç duyulan en büyük girdi ve ekonomik hayatın vazgeçilmez parçası durumundadır. Günlük hayatta ulaşım, üretim ısınma gibi pek çok sektörde kullanılan bir enerji kaynağı olduğundan petrol, ekonomideki ve dünya siyasetindeki etkisini halen korumaktadır. Bu anlamda petrol, üretim yapan ülkeler gibi tüketim yapan ülkeler açısından da gelir kaynağıdır. Çünkü petrol üretmeyen ülkeler bile petrol ve türevlerine vergi koyarak önemli gelirler kazanmaktadırlar.

Petrolde üretilen ve sıvı yakıtların tümünü kapsayan akaryakıt, teknoloji sayesinde petrol dışındaki maddelerden de üretilebilmektedir. Akaryakıt, üretim süreçlerinin başından sonuna kadar, mal ve hizmetlerin sunumunda ve hatta tüketimde kullanılmaktadır. Ülkemiz de akaryakıt sektörü; ticaret hacmi, sektördeki aktörlerin faaliyetleri ve devletin elde ettiği vergi gelirleriyle ekonominin en önemli sektörlerinden biridir. Bu sektördeki parasal hacim, suç örgütlerinin dikkatini çekmiş ve kaçakçılık faaliyetleri bu sektörde de yapılmaya başlanmıştır. Türkiye'nin petrol üreticisi olan ve çok ucuz akaryakıtın satıldığı ülkelere komşu olması ülkemizin akaryakıt kaçakçılığına maruz kalmasına yol açmıştır. Bununla birlikte bazı komşu ülkelerdeki iç karışıklıklar da ülkemize yönelik akaryakıt kaçakçılığı faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine yol açmıştır. Bu durum, kaçak akaryakıt alanındaki kayıt dışı ekonomiyi fazlalaştırmıştır. Bununla birlikte, ülkemizdeki ekonomik koşullar, belli bölgelerde kaçakçılık fiillerinin algılanışına ilişkin sosyal ve siyasal nedenler de bu kaçakçılık faaliyetlerinin devam etmesine yol açmaktadır.

1990'lı yıllardan sonra artan kaçakçılık faaliyetleri ile birlikte bütçede en önemli gelir kaynağı olan dolaylı vergi gelirlerinde ciddi azalmalar gerçekleşmiş; piyasaya devlet tarafından belirlenen standartların dışında kalitesiz akaryakıt sürülmüş ve bu şekilde tüketiciler ekonomik açıdan ve sağlık açısından zarar görmesine yol açmıştır. Bununla birlikte bu suçları işleyenlerin elde ettiği haksız

kazanç, kamu düzeninin bozulmasına ve ayrıca standartlara uymayan yakıtın kullanımıyla çevre kirliliğine neden olmuştur. Kaçakçılık fiillerinin gelir kapısı olarak görülmesi, bu faaliyetlerin yaygınlaşmasına neden olmuş ve devleti akaryakıt kaçakçılığıyla mücadele etmek için daha kapsamlı ve teknik tedbirler almaya yöneltmiştir.

Akaryakıt kaçakçılığı fiillerinin artması ve daha etkin mücadele yapılması amacıyla “5576 s. 5015 s. Petrol Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”¹ ile 5015 s. PPK m.2’ye kaçak petrolün tanımlanması (m.2/21) ilave edilmiş ve Ek 5.maddede de “Kaçak petrol ile ilgili ceza hükümleri” yer almıştır. Uygulama sırasında karşılaşılan sorunlar nedeniyle 6455 s. Kanunıyla² 5015 s. PPK’da yer verilen kaçak akaryakıt konusuna dair cezai hükümler 5607 s. Kaçakçılıkla Mücadele Kanununa (KMK) eklenmiştir. Akaryakıt kaçakçılığı şu anda 5607 s. Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda düzenlenmiş olup, 2014 yılında gerçekleştirilen 6545 s. Kanun³ değişikliği ile 5607 s. KMK’nın 3. maddesinin 11, 12, 13, 14 ve 15. Fıkralarında son halini almıştır.

Çalışmamızın birinci bölümünde akaryakıt, petrol, ulusal marker ve kaçakçılık kavramlarının tanımı yapılmış ve ayrıca akaryakıt kaçakçılığının nedenleri, neticeleri ve yöntemleri ele alınmıştır. Suçla mücadele edebilmek için bilinmesi gereken en önemli unsurlar, bu suçu ortaya çıkaran nedenlerdir. Akaryakıt kaçakçılığının en önemli nedenlerinden biri akaryakıt ürünleri üzerinde bulunan ağır vergi yüküdür. Diğer nedenler ise, petrol üreticisi komşu ülkelerde akaryakıtın ucuz satılması ve komşu ülkelerdeki iç karışıklıklar sebebiyle sınır güvenliğinin sağlanamamasıdır. Ayrıca akaryakıt kaçakçılığının dar gelirli bölgelerde geçim kaynağı olarak görülmesi ve bu kaçakçılık faaliyetlerinden elde edilen yüksek gelir de bu suçun nedenleri arasında sayılmalıdır. Bu bölümde ele alınacak akaryakıt kaçakçılığı suçlarının işleme yöntemleri ise kara ve denizyolu ile kaçakçılık, ithalat yoluyla kaçakçılık, yasadışı şekilde sınırı geçerek yapılan kaçakçılık akaryakıt dışı petrol ürünlerinin amacı dışında kullanılması ve standart depo muafiyetinin kötüye kullanılması şeklinde gerçekleşmektedir. Öte yandan, bu suçun sonuçları anlatılmış ve bu suçun işlenmesinin ülke ekonomisi, tüketiciler ile insan ve çevreye verdiği zararlar ile bu suça yönelik potansiyel eğilim üzerinde durulacaktır. Son olarak bu

¹ Resmi Gazete, Tarih: 13.02.2007, Sayı: 26433.

² Resmi Gazete, Tarih: 11.04.2013, Sayı: 28615.

³ Resmi Gazete, Tarih: 18.06.2014, Sayı: 29044.

suçla, petrol piyasasının güven ve istikrar içerisinde işlemesi hususunda çaba sarfeden idari birimlerle olası teknik ve idari denetleme türleri ve adli önlemler de bu bölümde irdelenmiştir. Akaryakıt kaçakçılığıyla mücadelede, ulusal markeri esas alan bir kontrol ve denetim sistemi oluşturulduğundan bu sistem biraz daha ayrıntılı anlatılmıştır. Son olarak akaryakıt kaçakçılığı ile mücadelede etkin mücadele türlerinden olan, cezai düzenlemeler ve 5607 s. Kanunda tarihi gelişimi içerisinde incelenmiş olup, bu Kanunun akaryakıt kaçakçılığı ile mücadelede yeterli olup olmadığı irdelenmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde genel olarak akaryakıt suçlarının, maddi konusu, suçun faili ve mağduru, suçun manevi ve maddi unsurları, korunan hukuki değeri, suçun hukuka aykırılıkla ilgili unsurları ele alınmış; ayrıca suçun özel görünüş biçimleri olan iştirak, teşebbüs ve içtima kavramları değerlendirilmiştir. Bu suçlarda uygulanan yaptırımlar ile nitelikli hollere dair genel bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra 6545 s. Kanun ile değişik 5607 s. KMK'nın 3.maddesinin 11, 12, 13, 14 ve 15. fıkraları teker teker incelenmiş bu suçların konusu ve maddi unsurlarında yer alan hususlar doktrin ve yargı kararları ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde, kaçakçılık eylemleriyle bağılı bir şekilde yer alan usul hükümleriyle yaptırım rejimi incelenmiştir. Bu bağlamda, akaryakıt kaçakçılığı eylemlerinin işlenmesi ile uygulanacak adli para cezasıyla hapis cezası ve güvenlik tedbirlerinden “tüzel kişiler için güvenlik tedbirleri” ve “müsadere” kurumları ele alınmıştır. Bununla birlikte bütün kaçakçılık suçları açısından uygulamada önemli yeri olan etkin pişmanlık hükümleri de bu bölümde irdelenmiştir. Bu bölümde bir alt başlık da usul hükümlerine ayrılmış ve bu çerçevede soruşturma, arama, elkoyma, arama ve el koyma kararlarının Anayasa'ya uygunluğu sorunu, tasfiye ve ikramiye hükümleri ele alınmış; kovuşturma başlığında da görev ve yetkiyle ilgili hükümler, davaların birleştirilmesi, kamu idarelerinin davaya katılma sorunu ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kavramları açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın tümünde doktrin görüşleri, uygulama ve yargı kararlarına atıf yapılmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM I

AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI KAVRAMI, AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞININ NEDENLERİ VE YÖNTEMLERİ İLE AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI İLE MÜCADELE MEVZUATI

1.1 AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI KAVRAMI

1.1.1 Akaryakıt Kavramı

Akaryakıt, Türk Dil Kurumu tarafından “benzin, gaz yağı, mazot vb. sıvı yakıt” şeklinde tarif edilmiştir⁴. Akaryakıtın geneli itibariyle fosil türü yakıtlar olsa da etanol, hidrojen yakıtı ve biyo-dizel gibi akaryakıtlar da bulunmaktadır⁵. Bu kapsamda akaryakıt terimi, sıvı akaryakıtlar anlamına gelse de, akaryakıt türevi ürünler, petrolden ve petrolün dışındaki maddelerden de üretilebilmektedir⁶. 5015 s. PPK'nın "Tanımlar ve Kısaltmalar" başlıklı 2. maddesinin 5. Bendinde "*Akaryakıt: Benzin türleri, gazyağı, jet yakıtı, nafta, fuel-oil türleri, motorin türleri ile Kurum tarafından belirlenen diğer ürünler*" şeklinde tanımlanmıştır. Yine “Petrol Piyasasında Yapılacak Denetimler ile Ön Araştırma ve Soruşturmalarda Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin”⁷ 4/1-a.maddesinde, "*Akaryakıt: nafta (hammadde, solvent nafta hariç), benzin türleri, jet yakıtı, gazyağı, biyodizel, motorin türleri, fuel-oil türleri*” olarak tanımlanmıştır.

5015 s. Kanunun m.2/5’de yer almayan biyodizel, aynı maddede “*Kurum tarafından belirlenen diğer ürünler*” cümlesiyle (EPDK)'ya verilen yetkiyle ikincil düzenlemelerde akaryakıt şeklinde tanımlanmıştır⁸.

Bununla birlikte, KMK’da, 5015 s. PPK’nın akaryakıt tanımından daha geniş bir tanım yapılmıştır. KMK’nın “Tanımlar” başlığını taşıyan 2/1-c.maddesinde;

⁴<http://sozluk.tdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 01.12.2021).

⁵ Doğan GEDİK (2018), *5607 Sayılı KMK'na Göre Akaryakıt Kaçakçılığı Suçları*, Adalet Yayınevi, Ankara, s.13.

⁶ Yılmaz İ. ASLAN (2008), *Enerji Hukuku Cilt 2: Petrol Piyasasında Rekabet ve Regülasyon*, Ekin Basın Yayım, Ankara, s.6

⁷ Resmi Gazete, Tarih: 27.11.2013, Sayı: 28834.

⁸ Süleyman AYDIN ve Yakup YILMAZER (2007), *Yolsuzluk ve Mali Suçlar*, Adalet Yayınevi, s. 20; Berrin, T. TAŞKAYA (2011), *Biyodizel*, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Yayınları, Nüsha: 1, Ankara, s.1.

“Akaryakıt: Gaz yağı, benzin, jet yakıtı, fuel-oil, motorin, doğal gaz, sıvılaştırılmış petrol gazları gibi akaryakıt ürünleri ile akaryakıt yerine kullanılan petrol türevleri ve bunların karışımları ile akaryakıt yerine kullanılan diğer ürünleri, ifade eder”

biçiminde ifade edilmiştir. Bu maddede “...gibi akaryakıt ürünleri” denilerek, sadece maddede sayılan maddeler değil, benzeri ürünlerin de akaryakıt kabul edilebileceği belirtilmiştir. Aslında maddede akaryakıtı muadil olarak kullanılan petrol türü ürünler ile bu ürünlerin karışımı ve akaryakıt alternatifini olarak görülen ürün yelpazesindeki seçenekler de tanıma eklenmiştir. Piyasada akaryakıt olarak kullanılacak ürün çeşitliliği bulunduğu için, kavrama dinamiklik katmak ve kazusitk bir metotla bu maddeleri saymak doğru olmadığı için madde düzenlemesi yerindedir⁹.

Akaryakıt piyasası; rafinaj depolama, dağıtım ve perakende satış aşamalarından oluşmaktadır¹⁰. Akaryakıt türevi ürünlerin ithal edilmesi, ülkede satışı, ham petrol türevine göre karma ve alınan lisans çeşidine bağlı olarak değişkenlik gösterir şekilde düzenlenmiştir. 5015 s. PPK m.9/1’de, akaryakıt türevlerinin ithal edilmesinde hak sahipliği olan lisans sahipleri, petrol rafinericileri, dağıtıcılar yahut ihrakiye teslimi yapan firmalar lisans sahibi kabul edilmiştir. Ülke içindeki üretimiye rafinaj yetkisine sahip rafinerici lisansı olanlar tarafından yapılmaktadır¹¹.

Petrolün rafinesi ile üretilen ürünün çevreye zararlı olmaması, tüketicilerin ekonomik ve can güvenliğine zararlı olmaması için teknik düzenlemelere¹² ve standartlara uygun olmaları zorunludur¹³. Yargıtay, ulusal marker seviyesi standartlara uygun olsa da akaryakıtların teknik olarak yapılan düzenlemelere uygun olmaması halinde, yurda yasal şekilde sokulup sokulmadığının araştırılmasını istemekte ve yasal şekilde sokulmamışsa KMK m.3/10’un atfıyla m.3/1’in uygulanması gerektiğini belirtmektedir¹⁴. Yine 5015 s. PPK m.9/6’ya ve Teknik Kriterler Yönetmeliği m.4/4-ı bendine göre teknik düzenlemelere uygun olmayan akaryakıtın satılması mümkün değildir.

⁹ Ticaret Bakanlığı (2012), Akaryakıt Kaçakçılığı ile Mücadelede Hukuki Boyut Çalıştayı (Sorunlar ve Değerlendirmeler), 20-21 Ocak 2012, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Yayını, Yayın No:5, s. 14.

¹⁰ Yılmaz İ. ASLAN 2008, age. s. 9.

¹¹ Mehmet Suat KAYIKÇI (2015), *Petrol Piyasası Hukuku*, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, s.46.

¹² Teknik Kriterler Yönetmeliği m. 4/t.

¹³ Mehmet Suat KAYIKÇI 2015, age. s. 119.

¹⁴ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 26/01/2017, 2016/14353 -2017/569.

5015 s. PPK m.9/4'de asfalt, madeni yağ, baz yağ, solvent ve solvent nafta benzeri ürünler, akaryakıt dışında sayılan petrol türevi ürünler şeklinde adlandırılmıştır.¹⁵ Bu Tebliğ ile akaryakıt dışında kalan petrol ürünleri ya sanayiciler ya da onlar adına ithalatçılar tarafından ithal edilebilir.

1.1.2 Petrol Kavramı

Petrol¹⁶, farklı kanunlarda o kanunun kapsamına göre değişik şekillerde ifade edilmiştir.¹⁷ Örnek olarak 6491 s. Türk Petrol Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2.maddesinde "*petrol; doğal gaz ve ham petrolü ifade eder*" (m.2/1-t) ve 5015 s. PPK'nun "Tanımlar ve Kısaltmalar" başlıklı 2.maddesinin 33. bendinde ise "*Petrol: Bu maddenin (5), (14) ve (44) numaralı bentlerinde tanımlananları, ifade eder*" olarak betimlenmiştir. Bahsi geçen maddedeki 5. bentte *akaryakıt*, 14. bentte *ham petrol*, 44. bentte ise *ulusal markerin* tanımı yer almaktadır. Ayrıca "Petrol Piyasasında Yapılacak Denetimler ile Ön Araştırma ve Soruşturmalarda Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" m.4/1-l'de petrol, "*akaryakıt, ham petrol ve ürünlerini, ifade eder*" şeklinde tanımlanmıştır.

Petrol; benzin, motorin gibi akaryakıt türlerinden biri anlamına gelmemektedir ve doğada bulunan ve yeraltından çıkarılan "ham petrolü" ifade etmektedir¹⁸. Kaldı ki 5015 s. PPK'nın 2/14.maddesinde, "*Ham petrol: Yerden çıkarılan sıvı haldeki doğal hidrokarbonları, ifade eder*" biçiminde ifade edilmiştir.

Petrolün oluşumu milyonlarca yıl önce ölen bitki ve hayvan fosillerinin basınç ve sıcaklık altında dönüşümü ile oluştuğu söylenebilir ve özellikle ulaşım ve gıda sektöründe kullanılan bu maddenin işlenmesi ile seksen bine yakın ürün elde edildiği belirtilmektedir¹⁹. Petrolün belirli işlemlerden geçirilmesi sonucunda; nafta, motorin, benzin, parafin, rafineri yakıt gazı, sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG), gaz yağı, jet yakıtı, kalorifer yakıtı benzeri ürünler elde edilir²⁰. Petrol tüketiciye

¹⁵ <http://www.epdk.org.tr/TR/DokumanDetay/Petrol/Mevzuat/Tebliğler/AHUTemin>, (Erişim Tarihi: 02.12.2021).

¹⁶ Petrol Latince kökenli bir sözcük olup, bu dilde "taşyağı" anlamına gelmektedir.

¹⁷ Cem Barlas ARSLAN (2015), *Akaryakıt Üzerindeki Vergi Yüğü*, Gazi Kitabevi, Ankara, s.21; Murat BALCI, (2010), *Petrol Kaçakçılığı Suçları ve Petrol Piyasası Kanununda Düzenlenen Kabahatler*, Adalet Yayınevi, Ankara, s.7; Suat ÇETİN, (2007), *Van İlinde Akaryakıt Kaçakçılığının İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s.2.

¹⁸ Doğan GEDİK 2018, age. s. 7.

¹⁹ Yılmaz İ. ASLAN 2008, age. s.1-2; Seyfettin YILDIRIM (2015), *Akaryakıt İstasyonlarında İş Güvenliği Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s.23.

²⁰ Yılmaz İ. ASLAN 2008, age. s. 1.

ulaşırken; arama, üretim, rafinaj, taşıma, depolama, dağıtım ve pazarlamadan meydana gelen aşamalardan geçmektedir.

Dünyada petrol ile petrolden elde edilen ürünler, tüm üretim aşamalarında en temel girdi maliyeti olarak ve bir tüketim malı olarak büyük bir paya sahiptir. Ayrıca ekonomik yaşamın sürdürülebilmesi için enerji kullanılması şarttır. Ulaşım, ısınma ve sanayi üretimi gibi alanlarda kullanıldığından enerji, ülke ekonomisinde hayati öneme sahiptir²¹.

Türkiye sınırları içinde petrol aranması ve petrolün üretilmesi faaliyetleri, 6491 s. Türk Petrol Kanunu (TPK)'na göre Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından verilen ruhsatlarla yapılabilmektedir²². Ham petrolün ithal edilmesi ve ülkemizde satışının yapılması ise 5015 s.PPK m.9/1 hükmü şu şekildedir: *“Yurt dışından ham petrol ve akaryakıt temin edeceklerin rafinerici veya dağıtıcı veya ihrakiye teslim şirketi lisansına sahip olması gereklidir”*²³. Bu hükümlere bakıldığında petrol aranması ve petrol üretilmesi faaliyetleri TPK'nun kapsamındayken, rafinaj işlemleriyle başlayan petrol faaliyetleri ise 5015 s. PPK kapsamındadır²⁴.

1.1.3 Ulusal Marker Kavramı

5015 s. PPK ve diğer düzenlemeler, hukuki düzenlemelere ve standartlara uyum sağlayan akaryakıtın pazara sürülmesini sağlamak üzere ulusal markeri esas alan bir denetim ve kontrol sistemi getirmiştir. Bu sistemin önemi nedeniyle KMK m.3/11'de EDPK'nın tespit ettiği seviyenin altında ulusal marker içermesi ya da hiç marker barındırmayan akaryakıtların piyasaya sürülmesi eylemi suç olarak düzenlenmiştir. Yine KMKm.3/15'de ulusal markerin yetkisiz şekilde üretilmesi, satılması, kabul edilmesi gibi fiiller de suç olarak yer almıştır.

1990'lı yıllarda başlayan akaryakıt ürünlerine dair sahte, taklit ve kaçak ürünler Türkiye ekonomisini tehdit etmiş ve ilerleyen zamanlarda yıllık 2- 5 milyar dolar arasında vergi kaybına neden olduğu tahmin edilmiştir. Bu durum yasadışı örgütler tarafından da haksız kazanç ve kara para aklamada kullanılmış, sınırda yapılan akaryakıt kaçakçılığının da Türkiye aleyhine gelişmesine neden olmuştur.

²¹ Kamil USLU, İlyas SÖZEN ve A. Alkan ÇELİK (2007), *Enerji Kaynaklarından Petrol ve Doğalgazdaki Tekel Oluşumları*, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 1, Bahar, s.82

²² Suat ÇETİN 2007, agt. s. 7

²³ Mehmet Suat KAYIKÇI 2015, age. s. 89-90.

²⁴ Yılmaz İ. ASLAN 2008, age. s. 17.

Bununla birlikte 2000’li yıllarda kaçakçılık, sektördeki akaryakıt kalitesinin bozulmasına, bu akaryakıtı alan tüketiciler ekonomik anlamda ve sağlık açısından zararlara uğramış, çevre kirliliği artmış ve kaçakçılığın gelir kapısı olduğu fikri ve haksız kazanca yol açması kamu düzenini de bozmuştur²⁵.

Akaryakıt kaçakçılığı faaliyetlerin sonucu gerçekleşen bu olumsuz neticeleri önlemek, akaryakıtın taklit edilmesini engellemek ve belli amaçlarla teslim edilmiş olan akaryakıtın amacı dışında kullanılmasını önlemek ve akaryakıtın kökenini belirlemek için, laboratuvarında yapılacak analizlere oranla, daha kolay ve ucuz bir yöntem olan marker uygulamasını ortaya çıkarmıştır²⁶.

Sözlük anlamı olarak marker işaretleyici anlamına gelmekte olup, ulusal marker²⁷; ülke içinde pazara yasal şekilde dâhil edilen ürünleri tespit etmek için kullanılan bir işarettir²⁸. 5015 s. PPK m.2/44’de “*Ulusal marker; akaryakıtta gümrük girişinde veya rafineri çıkışında eklenecek katkı*” olarak tanımlanmıştır. “Petrol Piyasasında Ulusal Marker Uygulamasına İlişkin Yönetmelik²⁹” m.3/1-g’de ise;

“Ulusal marker: Akaryakıtta; gümrük girişinde, rafineri çıkışında, sanayide yan ürün olarak veya diğer şekillerde üretilen veya tasfiye edilmiş kaçak akaryakıttan teknik düzenlemelere uygun olan akaryakıtta veya benzin türlerine harmanlanacak etanole ticari faaliyete konu edilmeden önce eklenecek ve akaryakıtın özelliklerini bozmayacak niteliği haiz kimyasal ürünü, ifade eder”

biçiminde tanımlanmıştır³⁰.

5015 s. PPK m.18’de³¹ 2003 yılında yapılan değişiklikle³²ulusal düzeyde bir marker uygulaması başlatılması hükmü getirilmiştir. Bu maddede, akaryakıtın, pazara yasal şekilde sokulup sokulmadığının belirlenmesi, standartların dışında veya kaçak yollarla akaryakıt ürünlerinin satılmasının önüne geçilmesi amacıyla,

²⁵ Mehmet Suat KAYIKÇI 2015, age. s. 167-168.

²⁶ age. s. 166.

²⁷ Ulusal Marker, kimyasal ve DNA tabanlı bir akaryakıt işaretleme aracıdır. Bkz. Ahmet Ceyhan GÖREN (2016), *Türkiye’de Ulusal Marker Uygulaması*, 10. Yıl, Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi, C. 28, S. 325, s.17

²⁸ Yılmaz İ. ASLAN 2008, age. s. 89.

²⁹ Resmi Gazete, Tarih: 12.04.2006, Sayı: 26137.

³⁰ Doğan GEDİK 2018, age. s. 23.

³¹ “Ulusal marker” Madde 18- (Değişik birinci fıkra: 28.3.2013-6455/43 md.) “*Yurt içinde pazarlanacak akaryakıtta veya akaryakıtla harmanlanan ürünlere rafineri çıkışında veya serbest dolaşıma girişinde rafinericilerce ve dağıtıcılarca Kurumun belirleyeceği şart ve özellikte ulusal marker eklenir.*

(Değişik ikinci fıkra: 28.3.2013-6455/43 md.) Ulusal marker eklemekle yükümlü lisans sahipleri, her yıl kasım ayı içinde takip eden yıla ait pazarlama projeksiyonlarını Kuruma bildirir ve bu projeksiyona göre Kurumca temin edilecek ulusal marker, Kurumca belirlenecek usul ve esaslara göre akaryakıtta eklenmek üzere ilgili lisans sahiplerine teslim edilir. ...(...)

³² Resmi Gazete, Tarih: 20.12.2003, Sayı: 25322, Değişik: Resmi Gazete, 19/7/2013-28712.

EPDK'dan lisans edinerek petrol piyasasında işlem yapan dağıtıcı ve rafinerici firmaların ülke sınırlarında satışa sunacakları akaryakıtta, EPDK'nın tespit edeceği koşul ve nitelikte marker koyacağı ve EPDK'nın ulusal marker denetimini de kapsayan teknolojik ve idari yöntemlerle bir denetleme mekanizması kuracağı düzenlemesi getirilmiştir³³.

Marker sisteminin uygulanması ile yasal olmayan akaryakıtın yasal olan akaryakıttan ayrışması sağlanmış, tedarik zincirinin her safhasında kalite denetimi yapılması olanaklı hale gelmekte ve kaçak akaryakıtın ülke içinde piyasaya sunulması ve standart dışı akaryakıtın başka ürünlerle karıştırılarak pazara arzı engellenmektedir³⁴.

1.1.4 Kaçakçılık ve Akaryakıt Kaçakçılığı Kavramları

Kaçakçılık, canlı veya cansız her türlü eşya ya da varlık üzerinden yapılabilen, birden fazla aktörün bulunduğu yasadışı bir faaliyettir. Günümüzde kaçakçılığın çok daha örgütlü ve teknik yollarla yapıldığı söylenebilir³⁵. Kaçakçılık olgusu tarihte dört bin yıl öncesine gitmekle birlikte, çok sert önlemler alınsa da kolay para kazanma yolu olarak daima yapılr olmuştur. Kaçakçılığı motive eden nedenler; geçmişte olduğu gibi günümüzde de vergi vermemek, haksız kazanç sağlamak ve yasaklı ürünleri topluma sunmak gibi nedenlerdir³⁶.

Canlı veya cansız bütün varlıklar kaçakçılık faaliyetinin konusu olabilir. Örneğin kaçakçılık, göçmen kaçakçılığı veya elektronik eşya ya da sigara kaçakçılığı gibi eşyalar için söz konusu olabilmektedir³⁷. Kaçakçılık, genellikle ekonomik veya vergi yükü gibi nedenlere bağlansa da sosyal ve siyasi nedenlerle de yapılabildiği görülmektedir³⁸. Bazı ülkelerdeki siyasi ve ekonomik ambargolar, ülkemiz sınırlarının özellikle dağlık alanlarda geçişe olanak vermesi, alınan fiziki ve teknik tedbirlerin yetersiz kalması, bazı bölgelerdeki işsizlik sorunu veya kolay para

³³ Doğan GEDİK 2018, age. s. 22.

³⁴ Yılmaz İ. ASLAN 2008, age. s. 43.

³⁵ Doğan GEDİK 2018, age. s. 23, Suat ÇETİN 2007, agt. s. iv.

³⁶ Yavuz KAHYA (2015), *Suç Teorileri Işığında Türkiye'de Kaçakçılık Olgusu: Toplumsal Nedenleri, Boyutları ve Algısı*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 15, S. 3, s.161.

³⁷ Okan ACAROĞLU ve Murat SEVER (2016), *Duman Altı Endüstri: Sigara Kaçakçılığı*, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 8.

³⁸ Mehmet DAĞ ve Burak OKDE (2016), *Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Sınır Ticaretini Olumsuz Etkileyen Faktörler ve Ekonomik Etkileri*, Press Academia Procedia 2, s. 525.

kazanma isteği gibi sosyal ve siyasal nedenlerinde kaçakçılığa etki ettiği görülmektedir³⁹.

Kaçakçılık faaliyetlerinin ülke sınırlarını aşacak şekilde yapılması bu fiillerle mücadeleyi zor hale getirmektedir. Bu gerçek karşısında devletler sınır güvenliklerini sağlamakta ve bu suçla mücadele için uluslararası işbirliği yapmaktadırlar⁴⁰. Bununla birlikte ülkeler, kaçakçılık fiillerine yönelik cezai düzenlemeler yaparak, bu suçla mücadele etmektedirler⁴¹. Tüm bu önlemlere rağmen kaçakçılık faaliyetlerinin engellenmesi mümkün olamamaktadır. Gelişen teknolojilere erişme veya yüksek vergi uygulayan ülkelere gelen talepler, kaçakçılık fiillerini suç örgütleri bakımından da gelir kapısı haline dönüştürmekte ve bu fiillerin yaygınlaşmasına neden olmaktadır. İletişim teknolojilerindeki gelişim, kaçakçılığa konu ürünlere ulaşımı çabuk hale getirmiş ve kaçakçılık fiillerini de hızlandırmıştır⁴². Tüm bu açıklamalar kaçakçılığın karmaşık, farklı nedenleri olan, farklı tiplerde işlenebilen bir suç olduğunu göstermektedir. Bu niteliklere sahip kaçakçılık fiillerinin önlenmesi ve bu suçla mücadele, sürekli değişim ve güncel gelişmelere uygun stratejiler meydana getirmekle mümkün olacaktır⁴³.

Kaçakçılık kavramı, KMK yanında Türk Ceza Kanunu, 6136 s. Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun, 2863 s. Tabiat ve Kültür Varlıklarını Koruma Kanunu ve 213 s. Vergi Usul Kanunu gibi farklı kanunlarda yer almaktadır. Bu kanunlarda kaçakçılık kavramı kullanılsa da, bu kavram farklı manalara gelebilmektedir. Bununla birlikte KMK’da kaçakçılığın tanımının yapılmadığı görülmektedir.

Kaçakçılık kelimesinin sözlük anlamı; “*bir devletin yasalarına karşı gelerek yapılan ticaret*” şeklinde tanımlanmıştır⁴⁴. Öte yandan Dünya Gümrük Örgütü’nün yayınladığı “Ticari Kaçakçılıkla Mücadele El Kitabı”nda olayın tipine göre şöyle tanımlanmıştır:

³⁹ Suat ÇETİN 2007, agt. s. 1.

⁴⁰ Murat AYDIN (2011), *5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Çerçevesinde Kaçakçılık Fiilleri ve Yaptırımları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), T.C. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, s.1.

⁴¹ Birsen KARAKAŞ (2019), *Türk Hukukunda Gümrük Kaçakçılığı Suçları*, Turhan Kitabevi, Ankara, s.15; Çağatay ÇINAR (2008), *Türkiye’de 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Çerçevesinde Kaçakçılık Suçları ve Kabahatleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi SBE, İstanbul, s. 18; Murat BALCI 2010, s. 36.

⁴² Murat AYDIN 2011, age. s. 1.

⁴³ Yavuz KAHYA 2015, age. s. 163.

⁴⁴ <http://sozluk.tdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 01.12.2021)

“1-Ticari eşya sevkiyatı üzerindeki vergi, resim ve harçları ödemededen kaçınmak veya buna teşebbüs etmek,

2-Ticari eşya için uygulanmakta olan yasaklama, sınırlama ve kısıtlamalardan kaçınmak veya buna teşebbüs etmek,

3-Herhangi bir vergi iadesi, sübvansiyon veya ödemeyi haksız yere almak veya buna teşebbüs etmek,

4- İş hayatında meşru rekabet ilke ve uygulamalarını zedeleyici haksız ticari avantaj elde etmek veya buna teşebbüs etmek,

Amacıyla gümrüklerin uygulanmasından sorumlu olduğu kural koyucu ve düzenleyici mevzuat hükümlerinin herhangi bir şekilde ihlali kaçakçılık sayılır.⁴⁵”

KOM Dairesi Başkanlığı'nın internet sitesinde kaçakçılığın doğrudan tanımı yapılmasa da kaçakçılık fiilinin, eşya ve malların gümrük vergilerini az ödemek veya hiç ödenmemek için bunların yasa dışı şekilde ülkemize sokulması sonucu iç piyasada satılması olduğu belirtilmiştir⁴⁶.

Gümrük Kaçakçılığını Yargıtay şöyle ifade etmiştir:

“Yurt dışına çıkarılması veya yurda sokulması yasak olan şeyleri yasa dışı yollardan yurttan çıkarma veya yurda sokma yahut çıkması ve girmesi serbest ve fakat gümrük vergisine tabi malları vergi vermeden yasa dışı yollardan yurttan çıkarma veya yurda sokma ve bu fiillere teşebbüs etmektir. Diğer bir deyişle, Kaçakçılık ve Gümrük Kanunlarıyla tespit edilmiş politikanın ve elde edilmesi öngörülen hedeflerin gerçekleşmesini güçleştirdiği kabul edilen fiil ve hareketlerdir”⁴⁷.

Doktrinde bir görüş kaçakçılığı, kanunlarda belirtilen sınırlar dışında herhangi bir şeyin yurtiçine getirilmesi yahut yurt dışına çıkarılması şeklinde tanımlanmıştır⁴⁸. Bir diğer görüş uyarınca kaçakçılık; haksız kazanç temin etmek için ülke yasalarında üretilmesi, alınması veya satılması yasaklanmış olan veyahut da kanunlara göre bu ürünlerin alış verişinin ve üretilmesinin kanunen izin verilmiş olsa dahi vergisi verilmeden veyahut kanuna aykırı şekilde cansız veya canlı her tür varlık veya eşyanın ülke topraklarına sokulması veyahut ülke topraklarından çıkartılması veyahut da varlıkların ülke içerisinde gizli şekilde ticaretinin yapılmasının kolaylaştırılması fiilidir⁴⁹.

⁴⁵ Mustafa YAŞAR (2010), *Dünya Gümrük Örgütüne Benimsenen Kaçakçılık Tanımı*, Gümrük Dergisi, S. 42, s. 81; Birsen KARAKAŞ 2019, age. s. 12.

⁴⁶ <https://www.egm.gov.tr/kom/kacakcilikla-mucadele>, (Erişim Tarihi: 01.12.2021).

⁴⁷ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 22.2.2000, E.2000/7-3, K. 2000/32, www.sinerjimevzuat.com, (Erişim Tarihi: 02.12.2021)

⁴⁸ Murat AYDIN 2011, a.g.e. s. 8.

⁴⁹ Yavuz KAHYA 2015, age. s. 163.

Kaçakçılık eylemlerinin farklı şekillerde sınıflandırılması olanaklıdır. İlk olarak ticaretin türüne göre tasnif edilebilir. Ülkeden eşya çıkarma eylemi “ihracat kaçakçılığı”, ülkeye eşya sokma eylemi “ithal kaçakçılığı” olarak adlandırılır. Kaçakçılık eylemleri, eylemin türüne ve amacına göre, ihracat ve ithalat vergilendirmelerinden kaçınmak veyahut daha az ödemek amacını taşıyan kaçakçılık fiilleri; bir eşyanın ithali veya ihracı ile ilgili konulan yasaklamalardan sakınmayı hedefleyen kaçakçılık fiilleri ya da sübvansiyonlardan haksız faydalanma amaçlı kaçakçılık eylemleri olarak sınıflandırılabilir. Kaçakçılık eyleminin işleniş tarzına göre, gümrük girişlerinden işlem yaptırmaksızın herhangi bir malın (ürünün) geçirilmiş olması veyahut gümrük düzenlemelerinin (antrepo, muafiyet, transit, geçici muafiyet) ihlal edilmesi biçiminde de gerçekleşmiş olabilir⁵⁰.

Ülkemizde işlenen kaçakçılıkla ilgili suçları; daha çok tütün ve buna bağlı ürünler, kültür tabiat varlıklarının kaçakçılığı, akaryakıt kaçakçılığı, alkollü içki kaçakçılığı, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti ile eşya (emtia) kaçakçılığı biçiminde işlenmektedir⁵¹. Ekonomiye zarar veren, toplumun sağlığı ve güvenliği dolayısıyla kamu düzenini bozan özelliklerine sahip kaçakçılık eylemleri, çoğunlukla dış ticaret ve gümrük mevzuatlarına muhalif olan fiillerdir. Bu nedenle bu suçlar gümrük kaçakçılığı adıyla da adlandırılır⁵². Bugün, doğrudan gümrük rejimine aykırı olmasa da ülke ekonomisine zararı ve kamu düzenini bozucu etkileri nedeniyle özel önem verilen, örneğin akaryakıt kaçakçılığı gibi, bazı eylemler KMK’da tanımlanarak kaçakçılık suçu olarak düzenlenmiştir.

5607 s. KMK suç olan kaçakçılık eylemlerini ve bunların yaptırımlarıyla kaçakçılığı izleme, önleme, araştırma ilke ve usullerini düzenlemiştir. Bu Kanunun “Kaçakçılık suçları” başlıklı 3. maddesinde 18 fıkra halinde kaçakçılık suçları ve yaptırımları yer almıştır⁵³. KMK’ya göre kaçakçılık suçlarının m.3’de suç olarak yer alan eylemler olduğu söylenebilir.

⁵⁰ Nazım BİLİCAN, Cahit GÖKÇELİK ve Gülşen TOPÇUOĞLU (2007), Açıklamalı 5607 Sayılı KMK, Ankara, s.1; Hüseyin ERTUĞRUL, (2008), *Suç veya Kabahat Olarak Kaçakçılık Fiilleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi SBE, Ankara, s.3-4; Ahmet KALENDER (2010), Gümrük Kaçakçılığıyla Mücadelede Yaşanan Sorunlar İstanbul Örneği 2007 – 2008, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü SBE Gebze, s. 1-2.

⁵¹ http://www.kihbi.gov.tr/default_B0.aspx?content=316, Kaçakçılık, İstihbarat, Harekât ve Bilgi Toplama Dairesi Başkanlığı (KİHBİ), “Kaçakçılık, Kaçakçılıkla Mücadele ve Yaygın Kaçakçılık Türleri” (Erişim Tarihi: 03.12.2021).

⁵² Doğan GEDİK 2018, age. s. 38-39.

⁵³ Birsen KARAKAŞ 2019, age. s. 5.

1.4.1.1 Akaryakıt Kaçakçılığı Kavramı

Sınır aşan suçlar, günümüz dünyasındaki önemli sorunlardan biri olup, ülkeler arasındaki gelişmişlik ve gelir dağılımının eşitsizliğinin fazla olduğu yerlerde sınır güvenliğinin daha çok ihlal edildiği, bu güvenliğin sağlanamadığı ve bu durumun sınır aşan suçlara yol açtığı görülmektedir. Sınır güvenliğinin sağlanamaması, ulusal menfaatleri ve güvenliği de etkilemektedir. Sınır aşan suçların türlerine örnek olarak silah kaçakçılığı, uyuşturucu kaçakçılığı, insan ticareti, akaryakıt kaçakçılığı, göçmen kaçakçılığı gibi suçlar verilebilir. Dünyada akaryakıt fiyatlarındaki artışla birlikte akaryakıt kaçakçılığı da ülkemiz dâhil önemli bir sorun haline gelmiştir⁵⁴.

Akaryakıt kaçakçılığı, petrol türev veya ürünlerinin yasadışı şekilde ülkemiz piyasasına sürülmesiyle yapılmakta ve başka kaçakçılık faaliyetlerine oranla da önemli bir yere sahiptir. Ayrıca ülkemizin, petrol üreten ve dolayısıyla daha ucuz akaryakıt satışı yapan ülkelere komşu olması, akaryakıt kaçakçılığını ilgi çekici hale getirmektedir. Bununla birlikte komşu ülkelerimizin bazılarındaki yönetsel boşluklar ile iç kargaşalardan dolayı sınır hatlarımızda akaryakıt kaçakçılığı yapılması sonucunu doğurmaktadır. Bu kaçakçılık türü, akaryakıtın kolay paraya çevrilmesi ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi toplumda tepki görmemesi gibi sebepler de bu kaçakçılık türünü ilgi çekici kılmaktadır⁵⁵.

Ekonomik gelişmeler yapılan akaryakıt kaçakçılığı türlerini etkilemektedir. 2012 yılı başlarında akaryakıt harici ürünler olan madeni yağ ve solvent türevleriyle ortaya çıkarılan akaryakıtın satışa sunulması nedeniyle, bu maddelere ilişkin ithalat prosedürleri ve vergilendirme oranlarında yapılan değişikliklerle ortadan kalktığı söylenebilir.

Akaryakıt kaçakçılığı, devletin akaryakıttan gerekli vergiyi alamaması sebebiyle devletin vergi kaybına yol açmakta ve ekonomiye olumsuz etkileri olmaktadır. Ayrıca kaçak akaryakıtın kullanılması taşıtların motorlarına, yüksek kükürt oranı nedeniyle insan sağlığı ve çevreye zararlar vermektedir⁵⁶.

Bu açıklamalar ışığında “akaryakıt kaçakçılığı”, konusu akaryakıt olan, kanunlara aykırı biçimde ve maddi çıkar sağlamak amacıyla yapılan faaliyetlerdir.

⁵⁴ Orhan DENİZ (2011), *Türkiye-İran Sınırında Akaryakıt Kaçakçılığı ve Etkileri, Örgütlü Suçlar ve Yeni Trendler: Terörizm ve Sınır Aşan Suçlar Sempozyumu Bildirileri*, Polis Akademisi Yayını, Ankara 2011, s.98.

⁵⁵ Cem Barlas ARSLAN 2015, a.g.e. s. 47; Emniyet Genel Müdürlüğü KOM Daire Başkanlığı, KOM 2014 Raporu, Ankara, s.55.

⁵⁶ Abdurrahman SERDAR (2006), *Akaryakıt Kaçakçılığı, Mali ve Sosyo-Ekonomik Yansımaları*, Vergi Dünyası Dergisi, S.300, Ağustos s. 4; Suat ÇETİN 2007, agt. s. 1.

“Akaryakıt kaçakçılığı”nın ilk kez 25/01/2007 tarihli 5576 s. Kanun değişikliği ile bağımsız bir suç olarak düzenlenmiştir. Bu Kanunla 5015 s. PPK m.2/21’de “kaçak petrol”⁵⁷ kavramı, Ek m.3’de “kaçak petrolün tespiti ve tasfiyesi”, Ek m.5.’de “kaçak petrol ile ilgili ceza hükümleri” getirilmiştir. Daha sonra 6455 ve 6545 s. Kanunla yapılan değişiklikle akaryakıt kaçakçılığı KMK m.3 kapsamına alınmıştır⁵⁸.

5015 s. PPK “kaçak petrol” kavramını kullansa da 5607 s. KMK’da kaçak akaryakıt kavramı kullanılmıştır. Bu nedenle bu çalışmada da, doktrin⁵⁹ ve yargı kararlarında⁶⁰ olduğu gibi “kaçak akaryakıt/akaryakıt kaçakçılığı” kavramı kullanılacaktır. Daha önce belirttiğimiz gibi 6455 s. Kanunla değişik KMK m.2/1-c’de⁶¹ akaryakıt kavramı tanımlanmıştır.

Doktrinde akaryakıt kaçakçılığı; gümrük ve kaçakçılık düzenlemeleri uyarınca, tüm petrolün ve petrolün türevlerinin ihracat, ithalat işlerinde vergiyi hiç vermemek ya da eksik ödeyerek veya getirilen kısıtlılık, yasaklılık, lisans, izin vb. düzenlemelerine muhalif işlemler gerçekleştirmek olarak ifade edilmiştir⁶². Başka bir görüş ise akaryakıt kaçakçılığını;

“kaçakçılık, gümrük ve akaryakıt piyasası mevzuatına göre gaz yağı, benzin, jet yakıtı, fuel-oil, motorin, sıvılaştırılmış doğal gaz, petrol gazları gibi akaryakıt ürünleriyle akaryakıt yerine kullanılan petrol türevleri ve bunların karışımlarıyla akaryakıt yerine kullanılan diğer ürünlerin üretimi, satışa arz edilmesi, satımı, bulundurulması, satın alınması, saklanması, taşınması, ihracatı, ithalatı ve transiti işlemlerinde konulan kısıtlılık, yasaklılık, lisans, izin vb. düzenlemelere aykırı olarak işlem yapılması”

şeklinde tanımlamıştır⁶³.

⁵⁷ 5015 sayılı PPK m.2/21’e göre “kaçak petrol”;

“a) Kurumca belirlenen seviyede ulusal marker içermeyen akaryakıtı,

b) Yasal yollarla Türkiye’de serbest dolaşıma girdiği belgelendirilemeyen veya menşei belli olmayan petrolü ve petrol ürünlerini,...

⁵⁸ Doğan GEDİK 2018, age. s. 39.

⁵⁹ age. s. 40.

⁶⁰ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 13.02.2017,2013/11377-2017/966,

<https://karararama.yargitay.gov.tr/Yargitay/BilgiBankasi/IstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 20.12.2021).

⁶¹ KMK m.2/1-c: “Akaryakıt: Gaz yağı, benzin, jet yakıtı, fuel-oil, motorin, doğal gaz, sıvılaştırılmış petrol gazları gibi akaryakıt ürünleri ile akaryakıt yerine kullanılan petrol türevleri ve bunların karışımları ile akaryakıt yerine kullanılan diğer ürünleri, ifade eder”.

⁶² Yılmaz İ. ASLAN 2008, age. s. 120.

⁶³ Doğan GEDİK 2018, age. s. 40.

1.2. AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞININ NEDENLERİ, SONUÇLARI VE YÖNTEMLERİ

Akaryakıt kaçakçılığı suçunun da diğer suçlar gibi ekonomik, sosyal ve siyasal pekçok sebebi vardır. Akaryakıt kaçakçılığı suçlarının nedenlerinin anlaşılması etkili bir suçla mücadele stratejisinin oluşturulabilmesi için önemlidir. Bu suçun işlenmesini etkileyen farklı nedenler, bu suçun işlenme yöntemler ve sonuçları farklı disiplinlerin alanına girmekle birlikte, çalışmamız kapsamında ceza hukuku açısından inceleme yapılacaktır.

1.2.1 Akaryakıt Kaçakçılığının Nedenleri

1.2.1.1 Ağır Vergi Yüğü

Başka ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de kamu gelirlerinin en önemli kaynağı, vergilerdir. Ülkemizde de genellikle dolaysız vergi toplanmakta olup, akaryakıt satışlarından elde edilen vergiler de dolaysız vergilerdendir⁶⁴. Akaryakıt gibi mallar daha kolay vergilendirilebilmekte, daha kolay vergi oranı artırılabilmekte ve yüksek miktarda vergi hâsılatı getirmektedirler⁶⁵.

Ülkemizde verginin tabana yayılamaması ve bütçe dengelerinin bozulmasının bir neticesi olarak dolaylı vergilerin, toplanan vergi gelirlerindeki payı artmış ve akaryakıt gibi belli ürünlere aşırı bir yönelim yapılmıştır⁶⁶. Akaryakıt ürünlerinden alınan KDV ve ÖTV oranı, ürünün fiyatının yaklaşık %70'i olmaktadır⁶⁷. Akaryakıt üzerindeki aşırı vergi yükü kaçakçılığın yapılmasına yol açmaktadır. Tüketicilerinde ekonomik gücünün az olması sebebiyle daha ucuz akaryakıtı yöneldiği ve kaçakçıların sunduğu ürünleri tercih ettiği görülmektedir. Akaryakıt kaçakçıları da yasal olmayan akaryakıtı satarak kazanç elde etmektedirler.

Kaçakçılığı teşvik eden bir diğer unsur, ülkemizdeki akaryakıt fiyatları ile petrol üreticisi komşu ülkelerde satılan akaryakıt fiyatlarından kaynaklanan fiyat farklılığıdır. Ayrıca komşu ülkelerdeki akaryakıt fiyatları ile akaryakıttan alınan yüksek vergi sebebiyle Türkiye'deki akaryakıt fiyatları arasında büyük fiyat farkı

⁶⁴ Ayşegül MUTLU ve Mustafa ÇELEN (2012), *Dolaylı ve Dolaysız Vergilerin Türk Mali Sistemi İçerisindeki Yeri: Siyasal, Sosyal ve Ekonomik Sonuçları*, TÜSİAD, Yayın No: TÜSİAD-T/2012-10/532,2012, s.18.

⁶⁵ Cem Barlas ARSLAN 2015, age. s.50-51.

⁶⁶ Mustafa Yaşar DEMİRCİOĞLU (2010), *Petrol Ürünleri Piyasasında Devlet Kontrolü ve İdari Müdahaleler*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya, s.250.

⁶⁷ Ahmet Fatih ÖZKAN (2010), *Türkiye'de Enerji Sektörüne İlişkin 10 Temel Sorun Alanı*, Rekabet Dergisi, C.11, S. 2, s. 121.

görülmektedir⁶⁸. Emniyet Genel Müdürlüğü de akaryakıt kaçakçılığının, kara taşımacılığının transit güzergâhlarda bulunan illerle güneydoğu ve doğu bölgelerimizde bulunan ülke sınırlarındaki illerin olduğu görülmektedir. Bilhassa Hatay ve Suriye'ye sınırı olan illerimizde akaryakıt kaçakçılığı olaylarında artış olduğu görülmüştür⁶⁹.

1.2.1.2 Sosyo Ekonomik Nedenler

Ülkemizde sınır ve deniz kıyısındaki bölgelerde yaşayanların içinde buldukları sosyo-ekonomik durum kaçakçılığın en temel sebeplerindendir. Bu yörelerde yaşayan insanların genelde tarım, balıkçılık veya hayvancılık gibi iki –üç aylık sürelerle çalışabilmekte ve yılın kalanında başka iş görmemektedirler. Bu durum, kaçakçılık faaliyetleri gibi kısa süreli ve yüksek gelirli faaliyetleri çekici kılmaktadır⁷⁰. Özellikle Güneydoğu ve Doğu sınırlarında eğitim düzeyi düşük ve iş olanaklarının sınırlı olması, kişilerin kaçakçılığa yönelmesini sağlamaktadır⁷¹. İşsizlik ve gelir düzeyinin düşüklüğü nedeniyle kişiler hukuka aykırı eylemlere daha kolay yönelmektedir. Bu nedenle kaçakçılık faaliyetleri ekonomik yapıdan bağımsız ele alınamaz⁷².

1.2.1.3 Coğrafi Zorluklar ve Sınır Güvenliğinin Sağlanamaması

Ülkemiz coğrafi ve jeopolitik yeri nedeniyle hassas bölgededir. Karayolu hudutlarının uzunlukları 2.949 km, deniz hudutlarının uzunlukları 7.816 km'dir. Sınırların uzunluğu ve sınırlar boyunca coğrafi koşulların farklı olması gereken güvenlik önlemlerinin alınamamasına yol açmakta, kaçakçılar da bu durumu kendi lehlerine çevirmekte ve bu sınır bölgelerinde kaçakçılık faaliyetlerini yoğunlaştırmaktadırlar⁷³. Zira o sınır bölgesinde ikamet eden kaçakçılar, coğrafi şartları çoğunlukla kolluk kuvvetlerinden daha iyi bilmektedirler. Kestirme ve

⁶⁸ Suat ÇETİN 2007, agt. s. 32, Mehmet DAĞ, Burak OKDE 2016, age. s. 526; Mustafa Yaşar DEMİRCİOĞLU 2010, age. s. 250.

⁶⁹ KOM 2014 Raporu, s.57.

⁷⁰ Yavuz KAHYA 2015, age. s. 172.

⁷¹ Suat ÇETİN 2007, agt. s. 40-41, Kahya, s. 172; Orhan DENİZ 2011, age. s. 104

⁷² Sıdika AKDENİZ ve Adem ÜZÜMCÜ (2013), *Suç ve Sosyo-ekonomik Değişkenler Arasındaki Bağımlılık İlişkisi: Kars Cezaevi Üzerine Bir İnceleme*, Kafkas Üniversitesi İİBF Dergisi C. 4, S. 6, s. 131, 137.

⁷³ Okan ACAROĞLU ve Murat SEVER 2016, age. s. 17.

tehlikesiz bölgeleri belirlemekte ve coğrafi şartları kendileri lehine kullanmaktadırlar⁷⁴.

Son dönemler Suriye sınırı başta olmak üzere Güneydoğu sınırlarının bazı bölümlerinde beton duvarlar yerleştirildiği, ancak denizlerde denetim ve kontrol mekanizmasının yeterli olmadığı ve kaçakçılık fiillerinin önlenemediği görülmektedir. Bu nedenle, kaçakçıların sınır geçişlerini halen rahat yapabildiği söylenebilir⁷⁵.

Coğrafi koşullar da akaryakıt kaçakçılığını teşvik eden sebeplerden biridir. Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizdeki dağlık yapı ve petrol üreticisi komşu ülkelerin yakın yerleşim birimlerinin bulunması kaçakçılığa yol açmaktadır. Suriye ve Irak'taki iç karışık ve siyasal belirsizlikler, akaryakıt kaçakçılığı dâhil kaçakçılık faaliyetlerinin artmasına yol açmıştır. Bu durumu fırsat bilen terör örgütleri de sürece dâhil olmakta ve kaçakçılıktan önemli gelirler elde etmektedirler⁷⁶.

1.2.1.4 Yasadışı Yüksek Gelir ve Toplumsal Algı

Akaryakıt sektörü, pek çok sektörün enerji ihtiyacını giderdiğinden muazzam bir ekonomik büyüklüğe sahiptir. Geçen her yılda akaryakıtta olan ihtiyaç artmakta ve bununla birlikte akaryakıt sektörü gelişmektedir⁷⁷. Akaryakıt ürünlerine artan taleplerin bir bölümü yasadışı yöntemlerle karşılanmaktadır. Piyasanın ekonomik büyüklüğü, kaçak akaryakıt getirenler için de yüksek gelir sağlamaktadır⁷⁸.

Kaçakçılık faaliyetleri ile uğraşan kişilerin, eğitimleri ve kariyerleri çok üst düzey olmadığından, hayatları boyunca çalışsalar bile elde edemeyecekleri geliri, çok daha kısa bir sürede kazanmaktadırlar. Bununla birlikte, kaçak ürünlerin ülke ekonomisi, tüketici, insan ve çevre sağlığına zararları hususunda yeterli bir bilinç düzeyi bulunmadığı görülmektedir⁷⁹. Bu konudaki duyarlılık yetersizliği ve sosyo-ekonomik şartların zorlaması da kaçak akaryakıtta olan ilgiyi artırmaktadır.

Ülkemizde bilhassa sınır bölgelerinde oturan yerel halk arasında kaçakçılık fiillerinin geçim kaynağı olduğu ve meşru olduğu yönünde bir algı bulunduğu

⁷⁴ Yavuz KAHYA 2015, age. s. 171.

⁷⁵ Mehmet DAĞ ve Burak OKDE 2016, age. s. 528; Cem Barlas ARSLAN 2015, age. s. 49; Mustafa Yaşar DEMİRCİOĞLU 2010 agt. s. 251.

⁷⁶ Cem Barlas ARSLAN 2015, age. s. 49-50.

⁷⁷ PETDER (2017), Akaryakıt Dağıtım Sektörünün Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Önemi. <https://www.petder.org.tr/Uploads/Document/0167b06e-28f9-4d82-8c28-6610f4a82396.pdf?v-636473823817256703> (Erişim Tarihi: 01.05.2022).

⁷⁸ Yavuz KAHYA 2015, age. s. 166.

⁷⁹ age. s. 176.

söylenbilir. Bu bölgelerde yaşayan kişiler, bu gelirin olağan ve haklı bir gelir olduğunu ve geçimlerini temin vasıtası olarak görmektedirler. Hatta halk arasında kaçakçılık işleri ile uğraşanlar, bunları meslek veya ticaret gibi görmektedirler⁸⁰. Devletin kaçakçılık faaliyetleri ile mücadelesini, kendi ticaretlerine müdahale olarak da algılayabilmektedirler⁸¹.

1.2.2 Akaryakıt Kaçakçılığının Sonuçları

Akaryakıt kaçakçılığı, vergi kaybına yol açması sebebiyle ülke ekonomisi yanında kalitesiz akaryakıt tüketicilerin araçlarına, kalitesiz akaryakıttan kaynaklı yüksek kükürt oranı ile çevre kirliliğini artırmakta ve insanlara zarar vermektedir⁸². Hatta bu suçtan elde edilen gelir miktarının fazla olması nedeniyle terör örgütlerinin finansman sağladığı söylenebilir⁸³.

1.2.2.1 Ülke Ekonomisine Zararları

Akaryakıt sektörünün, sanayi ve ticari faaliyetlere etkisi, ulaşım ve enerji sektörlerine katkısı nedeniyle ülkemizde önemli bir sektör olmakta ve önemli miktarda vergi alınmasını sağlamaktadır. Kaçakçılığa konu her türlü akaryakıt ve akaryakıt harici maddeler, gelir kaybına ve bu alanda kayıtdışı ekonomiye yol açmaktadır⁸⁴. Bu kapsamda akaryakıt kaçakçılığının ülke ekonomisine en temel etkisi ve en önemli ekonomik sonucu, *vergi kaybının* gerçekleşmesidir⁸⁵. Ülkemizde akaryakıt ürünlerinde çok önemli vergi geliri elde edildiğinden, kaçak akaryakıttan ötürü vergi kaybının da önemli miktarlarda olabileceği söylenebilir. Bu vergiler tahsil edilemediğinden, bu fiilleri işleyenlere haksız kazanç sağlanmaktadır⁸⁶.

Yıllar içerisinde akaryakıt kaçakçılığının, kayıt dışı ekonominin temel kaynaklarından biri haline geldiği görülmektedir⁸⁷. Ülkemiz ekonomisinin yaklaşık en az %30 en fazla %60'ının kayıt dışı olduğu ifade edilmektedir. Bu tespit, akaryakıt ve benzeri maddelerin kaçakçılığının da kayıt dışı ekonominin önemli unsurlarından

⁸⁰ Suat ÇETİN 2007, agt. s. 40-41, Yavuz KAHYA 2015, age. s. 175.

⁸¹ Mehmet DAĞ ve Burak OKDE 2016, age. s. 525

⁸² Cem Barlas ARSLAN 2015, age. s. 47.

⁸³ Orhan DENİZ 2011, age. s. 111.

⁸⁴ Cem Barlas ARSLAN 2015, age. s. 45.

⁸⁵ Cuma BOZKURT (2014), *Kayıtdışı Ekonominin Bir Değerlendirmesi ve Türkiye*, Gaziantep University Journal of Social Sciences C. 13, S. 1, s. 49-50.

⁸⁶ Cem Barlas ARSLAN 2015, age. s. 46.

⁸⁷ Cuma BOZKURT 2014, agm. s. 43.

biri haline gelmesine yol açmaktadır⁸⁸. Akaryakıt kaçakçılığı, kayıt dışı ekonomiye yine kayıtdışı bir yöntemle akaryakıt girmesine neden olmakta ve bu ekonominin enerji ihtiyacı da denetimsiz ve kontrolsüz bir yapı tarafında karşılanacaktır⁸⁹. Bu durumun en temel göstergesi, ülkemizdeki motorlu araç sayısının yıllar geçtikçe artmasına karşın araç yakıtları olan benzin ve motorin satışlarının aynı yönde artış göstermemesidir ve bu durum akaryakıt kaçakçılığının kapsamına ve büyüklüğüne işaret etmektedir⁹⁰. ATO tarafınca hazırlanmış olan “Kaçak Ekonomisi” isimli raporda, ülkemize yıllık 2,5 milyon tonun üstünde kaçak akaryakıtın sokulduğu; bu kaçak akaryakıt miktarının ülkemiz içinde tüketilen akaryakıt toplamının %20’sine yakınına meydana getirdiğini; kaçak olarak ülkeye sokulan akaryakıtın maddi karşılığınsa 4,5 milyar dolar olduğu ifade edilmiştir⁹¹.

Öte yandan, kaçak akaryakıt haksız kazanç ve haksız rekabete neden olmasının yanında yasal ticari işletmelere negatif şekilde yansımaktadır. Akaryakıt kaçakçılığı yaparak vergisini ödemeyen ve bu şekilde haksız kazanç sağlayan tüzel veyahut gerçek şahıslar, haksız bir rekabet alanı meydana getirmektedirler. Kaçakçılık yapanların vergiden kaçması, piyasadaki vergisi ödenmiş akaryakıtla kaçak akaryakıt arasındaki fark, akaryakıt üzerinde devletin alması gereken vergilerin toplamı kadar miktarın yasadışı akaryakıt kaçakçılığı yapanların cebine girmesi anlamına gelmektedir. Bu şekilde akaryakıt kaçakçıları haksız ve sebepsiz zenginleşmektedir. Bununla birlikte, vergisini ödeyen yükümlüler akaryakıt kaçakçıları ile haksız bir rekabet alanına girmişlerdir. Akaryakıtın kanuni vergilerini ödeyen firmalar, vergiyi vermeyen kaçakçılarla ticari rekabet yapamamaktadırlar⁹².

Kaçakçılık faaliyeti sonunda kaynağının ne olduğu belli olmayan paraların, akaryakıt ticaretiyle kazanılmış şeklinde gösterilen, kanunlara uygun bir kazanç görünümüne kavuşması ve bu şekilde konusu suç oluşturan ve yasadışı fiillerden kazanılan paralar aklanmaktadır⁹³. Dolayısıyla kaçakçılık faaliyetleri, karaparanın aklanmasına yaramaktadır.

⁸⁸ Doğan GEDİK 2018, age. s. 54.

⁸⁹ Cem Barlas ARSLAN 2015, age. s. 48.

⁹⁰ Mustafa Yaşar DEMİRCİOĞLU 2010, agt. s. 251

⁹¹ Ahmet Fatih ÖZKAN, 2010, agm. s. 127.

⁹² Suat ÇETİN 2007, agt. s. 49, Murat BALCI 2010, age. s. 48.

⁹³ Suat ÇETİN 2007, agt. s. 49.

Akaryakıt kaçakçılığının yerli üretimin gelişmesini engellediği, ihracat kaçakçılığında resmi verilere yansımayan kayıtdışı ihracatın da gündeme geldiği, hangi malın hangi ülkeye ve kaç satıldığına bilinmediği belirtilmektedir⁹⁴.

Terör örgütleri akaryakıt kaçakçılığı faaliyetlerinde kendilerine finans kaynağı oluşturmaktadır. Terör örgütleri de faaliyetlerini devam ettirebilmek için mali kaynak bulmak zorundadırlar. Terör örgütleri, örneğin sınırdan geçen akaryakıt taşıyan at veya katır gibi hayvan başına vergilendirme bedeli olarak belli bir ücret istemektedirler. Akaryakıt kaçakçılığından kazandıkları gelir ile örgütün faaliyetlerinde kullanacakları silah, mühimmat ve diğer malzemeleri temin etmektedirler⁹⁵.

1.2.2.2 Tüketicie Verdiği Zararlar

Kaçak veya standart dışı akaryakıttan, devletin vergi toplayamama şeklinde gördüğü zararın yanı sıra tüketiciler de zarara uğramaktadır. Kaçak akaryakıtı, akaryakıt istasyonlarından satın alan ve aracında kullanan tüketici, farklı şekillerde etkilemektedir. Öncelikle akaryakıt ürünleri alan tüketici, belirlenmiş olan şartlara uygun akaryakıtı aldığını sanmakta, bu akaryakıt için ödemiş olduğu paranın karşılığını tam olarak alamamakta ve hileyle kandırılmış olmaktadır. Aracına koyduğu standart dışı veya akaryakıt harici ürünlerle karışımı akaryakıtı kullanması neticesi, aracının performansı düşmekte, bununla birlikte motor aksamı, enjektör gibi parçalarında kalıcı zararlara sebep olabilmektedir⁹⁶.

Bazı kimyasallarla karıştırılarak yapılan kalitesiz yakıt, rafine sürecinden geçmediğinden, standart yakıtlar gibi olamayacak ve bu akaryakıtı kullanan pekçok araç arıza verecektir⁹⁷. Bilhassa solvent gibi kimyasalların karışımıyla elde edilen akaryakıtların ateş alıp yanması daha kolay olduğundan ve uçucu bir özelliği olmasından dolayı karışımı akaryakıtlar daha hızlı tükenecektir. Bununla birlikte taşıtlarda kaçak motorin veya 10 numara yağ kullanımı maddi zararın yanı sıra kazalara yol açması açısından bedeni zarar doğurma olasılığı bulunmaktadır. Bu

⁹⁴, Ahmet Emre KAYA (2012), *Kaçakçılıkla Mücadelede İstihbaratın Rolü: Türkiye Gümrükleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Genelkurmay Başkanlığı Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Müdürlüğü, İstanbul, s.14.

⁹⁵ Suat ÇETİN 2007, agt. s. 50, Orhan DENİZ 2011, age. s. 113.

⁹⁶ Suat ÇETİN 2007, agt. s. 50, Mustafa Yaşar DEMİRCİOĞLU 2010, agt. s. 253

⁹⁷ Doğan GEDİK 2018, age. s. 57.

şekilde tüketicinin, kalitesini bilmediği akaryakıttan ötürü, bu maddeleri yakan araç ve taşıtlar bozulmakta, can ve mal güvenliği de tehdit altında kalmaktadır⁹⁸.

1.2.2.3 İnsan ve Çevreye Verdiği Zararlar

Çevre kirliliği günümüzde sanayileşme ve endüstriyel kaynaklı kirleticiler ile artmıştır. Bu sorunlardan biri de insanları en çok etkileyen hava kirliliğidir. Bununla birlikte motorlu taşıtlar da hava kirliliğinin meydana gelmesine yol açan başlıca kaynaklardan biridir. Motorlu taşıt kullanımının artması ile bu araçların saldıdığı kükürt ve karbondioksit gibi maddeler çevreyi kirletmekle birlikte insanların sağlıklarını da bozmaktadır. Motorlu araç kaynaklı havanın kirlenmesi; motorla taşıtın hacmine, yakıtın cinsi ve özellikle yaşına bağlı nedenlerle kirletme düzeyleri değişmektedir⁹⁹.

Kaçak akaryakıt ve standarda uygun olmayan ürünler çevrede önemli zararlara sebep olmaktadır. Bu çerçevede, standartlara uygun olmayan akaryakıt, hava kirliliği hatta su ve toprak kirliliğine yol açmakta ve dolaylı şekilde insan sağlığına da olumsuz etki etmektedir¹⁰⁰. Ucuz olması sebebiyle hem alıcı hem de satıcıya başta yarar sağladığı düşünülse de hileli, standart dışı ve kaçak akaryakıt, sonuçta çevre ve insan sağlığına önemli anlamda zarar vermektedir. Kaçak veya kimyasallarla karışımla elde edilmiş akaryakıtın kullanılması sonucu, oluşan hava kirliliği sera etkisi oluşturmakta, ozon tabakasına zarar vermekte ve küresel ısınmaya yol açmaktadır¹⁰¹.

Bunlar haricinde akaryakıt kaçakçılığında gerçekleşen durumlardan bir diğeri de sınırlarımızda gerçekleşen insan kayıplarıdır. Kaçakçılık işini yapan insanlardan her sene onlarcası ya mayın patlaması ya da askeri güvenlik tarafından yapılan müdahaleler sonucunda yaşamını kaybetmekte veya yaralanmaktadır¹⁰².

1.2.3 Akaryakıt Kaçakçılığı Suçuna Yönelik Potansiyel Eğilim

Yapılan araştırmalarda geçim sıkıntısının kişileri suç işlemeye daha fazla yönelttiği, gelir düzeyleri ve eğitim düzeyleri düşük kişilerin toplumca kabul görmüş değerlere ve kurumlara bağlılıklarının azaldığı, uzun zaman işsizlik sorunu yaşayan

⁹⁸ Suat ÇETİN 2007, agt. s. 50, Murat BALCI 2010, s. 49.

⁹⁹ Nurettin ÖZTÜRK (2006), *Türkiye’de Sınır Ticaretinin Gelişimi, Ekonomik Etkileri, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, C.2, S.3, s.119; Suat ÇETİN 2007, agt. s. 51.

¹⁰⁰ Murat BALCI 2010, age. s. 49.

¹⁰¹ KOM 2015 Raporu, s. 23.

¹⁰² Mustafa Yaşar DEMİRCİOĞLU 2010, agt. s. 251

kişilerin daha kolay hukuk dışı davranışlara yöneldiği belirlenmiştir. Bu çalışmalarda incelenen veriler kapsamında, suç olgusu ekonomik durumdan bağımsız değerlendirilmemelidir. Bu nedenle suça ilişkin baskın ve önemli değişkenlerden birisinin kişilerin ekonomik durumu olduğuna dair sonuca ulaşılmıştır. Bu bağlamda suçu engellemeye yönelik çözümlerin sosyo-ekonomik yapının incelenerek ileri sürülmesi gerekmektedir¹⁰³.

Bu incelemeler ışığında özellikle Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinde, eğitim seviyesinin düşük ve iş imkânlarının kısıtlı olması, sınır ve kıyı bölgelerinde bireylerin kaçakçılığa yönelmesini devam ettirecektir. Zira iş olanaklarının olmadığı yerlerde işsiz kişiler elde edemedikleri kazancı kaçakçılık faaliyetleri yaparak elde etmeye devam edeceklerdir. Bu bölgelerde başta terör sorunu yüzünden tarım ve hayvancılığın zarar görmesi, akaryakıt kaçakçılığı dâhil kaçakçılığın gelir kapısı olmaya devam edeceğini göstermektedir¹⁰⁴.

Yine bu bölgelerin uzun, dağlık ve kontrol edilmesi zor karasal sınırlardan oluşması nedeniyle var olan bu coğrafi yapı nedeniyle kaçakçılık yapılması ve devam etmesi bakımından uygun şartlar sunmaktadır. Türkiye-Suriye sınırının iki tarafında da birbirine akraba aileler olması, iki ülkeden de karşılıklı olarak kaçakçılık yapılması, köylerin birbirine yakın olması, bu köylerden bazılarının kaçak ürünlerin depolandığı alanlar olarak kullanılması, kaçakçılığı cazip hale getirmektedir. Örneğin kaçakçılar akaryakıtın Suriye'den Türkiye'ye sokulabilmesi amacıyla sondaj makinesinden ürettikleri bir araç ile kaçakçılık yapmaktadır. 2014 yılında yaklaşık 3 km'ye varan bir kısım toprağın 7 mt altından toplamda 93 boru hattının sınırdaki birlikler tarafından ortadan kaldırıldığı ifade edilmektedir¹⁰⁵.

Bununla Emniyet Genel Müdürlüğü raporlarında akaryakıt kaçakçılığı suçları sayısının 2014-2017 yılları arasında düştüğü, ancak 2018 yılında arttığı görülmektedir¹⁰⁶. Yine bu rapora göre kaçak akaryakıtın Güneydoğu ve Doğu illerinde yakalandığı görülse de 2018 yılında İstanbul ve Konya'da Türkiye geneline oranla çok daha fazla akaryakıt ele geçirildiği görülmektedir¹⁰⁷.

¹⁰³ Sıdika AKDENİZ ve Adem ÜZÜMCÜ 2013, agm. s. 137.

¹⁰⁴ Mehmet DAĞ ve Burak OKDE 2016, age. s. 528-529; Suat ÇETİN 2007, agt. s. 40-41; Yavuz KAHYA 2015, age. s. 172; Orhan DENİZ 2011, age. s. 104.

¹⁰⁵ Yavuz KAHYA 2015, age. s. 170.

¹⁰⁶ KOM Daire Başkanlığı, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2018 Raporu, Mayıs 2019, Ankara, s.29, <https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/kom/YAYINLARIMIZ/T%C3%9CRK%C3%87E/2018-RAPORU-TURKCE.pdf>, (Erişim Tarihi: 03.12.2021).

¹⁰⁷ Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2018 Raporu, s.30.

Öte yandan 5.11.2021 tarihli ve Akaryakıt Kaçakçılığı ile Mücadeleye Yönelik Tedbirler konulu 2021/22 s. Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'nin¹⁰⁸ 1. maddesi ile Akaryakıt Kaçakçılığı İle Mücadele Kurulu oluşturulmuştur. Bu Genelge'nin 12. maddesinde belirtilen 2021-2023 yıllarını kapsayan Akaryakıt Kaçakçılığı İle Mücadele Eylem Planı¹⁰⁹ Ticaret Bakanlığı sitesinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Sonuç olarak anılan Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ve Eylem Planında özellikle akaryakıt kaçakçılığı suçlarında her aşamadaki hareketlerin takip edildiği, AKBİS ve ulusal marker gibi uygulamaların başarılı olduğu, kurumlar arası koordinasyonun sağlandığı söylenebilir. Ancak kanaatimizce özellikle Güneydoğu ve Doğu bölgelerinde yapılan akaryakıt kaçakçılığındaki temel sorun, sosyo ekonomik yapıların değişmemesi, bu bölgedeki gelir ve eğitim seviyesinin aynı kalması, bölgede işsizlik oranlarının yüksek olmaya devam etmesi, anılan Eylem Planlarında da bu durumlara ilişkin hedef ve çözümlerin getirilmemesi, akaryakıt kaçakçılığı suçlarının işlenmesine devam edileceği ve bu suça yönelik potansiyel eğilimin bu koşullar kaldırılmadığı müddetçe devam edeceği yönünde olduğudur.

1.3 AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞININ YÖNTEMLERİ

Akaryakıt kaçakçılığı, yurt içindeki ihtiyaç, aşırı vergi yükü ve kolay piyasaya sürülme gibi nedenlerle son yıllarda yükselen eğilimi olan bir kaçakçılık yöntemi olmuştur. Bu sebeple akaryakıt kaçakçılığının yapılış şekilleri de değişik şekillerde karşımıza çıkmaktadır¹¹⁰.

Akaryakıt kaçakçılığı ülkemizde, genelde ithalat, transit, ihracat ve antrepo rejimlerinin kötüye kullanılması ile ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, akaryakıt kaçakçılığı, ayrıca deniz araçları kullanılarak ihracata gidecek petrolün iç piyasaya verilmesi, sınır ticaretinin kötüye kullanılması, izin verilen miktardan çok akaryakıtın Türkiye'ye getirilmesi, petrol boru hatlarından akaryakıt çalınması, transit yük olan akaryakıtın Türkiye içinde satılması, ham petrolün kalorifer yakıtı şeklinde satılması, solvent ve dişli yağı gibi maddelerin akaryakıtta karıştırılması vasıtasıyla

¹⁰⁸ Resmi Gazete, Tarih: 06/11/2021, Sayı: 31651, <https://kms.kayis.gov.tr/Home/Goster/183592?AspxAutoDetectCookieSupport=1>, (Erişim Tarihi: 03.12.2021).

¹⁰⁹ Akaryakıt Kaçakçılığı İle Mücadele Eylem Planı (2021-2023), <https://muhafaza.ticaret.gov.tr/data/618a549313b876dd4c87917d/EYLEM%20PLANI-PDF.pdf>, (Erişim Tarihi: 03.12.2021).

¹¹⁰ Suat ÇETİN 2007, agt. s. 41.

yapılmaktadır¹¹¹. Farklı yöntemleriyle ülkemize giren ham petrolün gizli şekilde rafineri ve arıtma tesislerinde işlenerek bozuk mazot, benzin ve kaloriferlerde yakıt olarak piyasa fiyatından daha ucuza piyasaya sürülmektedir¹¹².

Akaryakıt kaçakçılığı yöntemleri TBMM'nin hazırladığı bir Araştırma Raporunda¹¹³ ÖTV'siz şekilde denizcilik sektöründe verilen akaryakıttaki kaçakçılık, farklı deniz araçlarıyla yapılan kaçakçılık, transit geçiş için Türkiye'ye giren araçlarla gerçekleştirilen kaçakçılık, ülke sınırlarındaki ticaret çerçevesinde gerçekleştirilen kaçakçılık, ithal edilen akaryakıtta yapılan kaçakçılık, petrol hattından yapılan kaçakçılık ve sınır bölgelerinde hayvan kullanılarak yapılan kaçakçılık olarak sayılabilir.

Akaryakıt kaçakçılığı suçlarını işleme şekilleri oldukça değişik ve fazladır. Bu yöntemlerin bir bölümü alınan tedbirler ya da değişen şartlar nedeniyle azalmaya başlamıştır. Fakat kaçakçılar bu alanda da yeni yöntemler geliştirmiştir. Örneğin köstebek adı verilen makinelerle yerin altına boru döşenerek sınırın diğer tarafından borularla kaçak akaryakıt getirildiği görülmektedir¹¹⁴. Türkiye'ye kaçak akaryakıt girişini azalması ile kaçakçıların BOTAS petrol boru hatlarını delmek suretiyle ham petrol aldıkları veya ÖTV muafiyeti bulunan akaryakıt harici ürünleri kullandıkları belirlenmiştir¹¹⁵. Akaryakıt dışı ürünlerin akaryakıtta karıştırılması gerek idari yöntemlerin değişmesine gerekse yeni yasal düzenlemelerin yapılmasına yol açmıştır.

1.3.1 Kara ve Denizyolu ile Kaçakçılık

Kaçakçılık yöntemlerinden ilki, karayolu ile transit geçişte gerçekleştirilen kaçakçılıktır. Bu yöntemde karayoluyla gerçekleştirilen transit geçişte, hareket gümrüğünden ayrılan araçların taşıdıkları eşyayı varış gümrüğüne boşaltmaları ve bunun yerine farklı bir eşyanın, örneğin su doldurularak çıkışı yapılmaktadır. Buna benzer biçimde karayoluyla gerçekleştirilen transit geçişte vergileri teminata bağlı olarak hareket gümrüğünden gönderilen araçların varış gümrüğüne ulaşmadan yüklerini boşaltmaları ve bu taşıtın da kaza yapmış gibi gösterilerek yakılması da

¹¹¹ Süleyman AYDIN ve Yakup YILMAZER 2007, age. s. 200.

¹¹² Ahmet KALENDER 2010, agt. s. 55.

¹¹³ TBMM Araştırma Raporu (2005), <https://www2.tbmm.gov.tr/d23/7/7-2163sgc.pdf>, (Erişim Tarihi: 15.12.2021).

¹¹⁴ Yeniçağ Gazetesi (2014). Hatay'da Kaçak 50 Ton Akaryakıt Ele Geçirildi, 21 Mayıs 2014, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/-97449h.htm>, (Erişim Tarihi: 04.12.2021).

¹¹⁵ Doğan GEDİK 2018, age. s. 61-62.

kaçakçılık yöntemlerinden bir başkasıdır. Bilhassa eski ve yola çıkma güvenliğini sağlamayan araçlarla yapılan geçiş ve taşımalarda akaryakıtın değerine nazaran aracın, mali bakımdan önemsiz ve gözden çıkarılabilir olması, sebebiyle bu yola başvurulmaktadır. Yine hareket gümrüğünde boş tartı yapılırken araç üstünde bulunan stepne, su bidonu, zincir, yedek yakıt deposu, dingil gibi ağırlıklar indirildikten ve tartı yapıldıktan sonra bunlar yeniden konulup bunların ağırlıkları kadar miktarın ülkemiz içinde bırakıldığı da görülmektedir¹¹⁶.

Dünya genelinde ham petrolün boru hatları veya gemilerle taşındığı görülmektedir. Ancak ülkemizde boru hatları kullanılsa da sınır ticaretinin gelişmesi içinde akaryakıt sevkiyatının karayoluyla yapıldığı ve bu sevkiyatlarda standart dışı araçlarla Irak'tan, İskenderun ve Batman rafinerilerine taşındığı olmuştur. 2002-2003 yıllarında yapılan ihale neticesinde yüklenici şirketler tarafından bu yörede yaşayan insanların sınır ticareti sırasında kullandığı tankerlerle ham petrolü taşımaları sağlanmıştır. Vergi uygulanmayan ham petrolün belli bölümleri yurtiçinde farklı alanlara bırakılmış ve bu yörelerde kurulan birçok kaçak ve seyyar rafineri vasıtasıyla akaryakıt üretilip iç pazara satılmıştır¹¹⁷.

Öte yandan deniz yoluyla yapılan akaryakıt kaçakçılığı da bu alanda önemli paya sahiptir. TBMM Akaryakıt Kaçakçılığı 2005 Yılı Araştırma Komisyonu Raporunda da tespit edilen akaryakıt kaçakçılığı eylemlerinin % 90 ila %95'inin deniz yoluyla gerçekleştirildiği, kaçak akaryakıt miktarının 3,5-4 milyon ton olduğu ve yaklaşık vergi kaybının 3 milyar dolar olduğu belirtilmiştir¹¹⁸.

Yine anılan Araştırma Raporunda deniz yoluyla yapılan kaçakçılık yöntemlerinden birisi de şu şekilde belirtilmiştir: Yurtdışına gidecek olan Türk bayraklı gemilerle ülke dışından gelip yine ülke dışına çıkacak gemilere gümrük işlemleri uygulanmadan akaryakıt yüklenmesi, 4458 s. Gümrük Kanunundan doğan bir muafiyettir. Bu çerçevede, transit biçimde boğazlardan geçiş yapan veya karasularımızda akaryakıt gereksinimi olan gemiler, gümrük idaresinden gümrüksüz akaryakıt isteminde bulunabilirler. İsteklerinin gümrük idaresi tarafından kabul edilmesiyle, konuyla ilgili yetkili kılınmış olan burker veyahut liman bayileri tarafından gümrük işlemi uygulanmadan akaryakıt teslim edilmektedir. Bu akaryakıt ise farklı biçimlerde yeniden ülkemiz içinde bırakılmaktadır. Örneğin boğazlardan

¹¹⁶ Suat ÇETİN 2007, agt. s. 42.

¹¹⁷ agt. s. 42.

¹¹⁸ Doğan GEDİK 2018, age. s. 62.

geçen, karasularımıza giriş yapan veya limanlarımızda konaklayan deniz taşıtlarına verilen akaryakıtlar, açık denizde ve çoğu zaman uluslararası sularda daha küçük teknelerle nakledilerek yeniden karaya dönmekte ve iç piyasaya sunulmaktadır¹¹⁹.

Bazı durumlarda de hem Boğazlarda hem de karasularımız içinde veya bir limana giren gemilere, akaryakıt verilmemesine rağmen verilmiş gibi evrak düzenlenmesi şeklinde de kaçakçılık yapılabilmektedir. Bu fiilleri; bunker, acenta, gümrük idaresi görevlileri veyahut liman bayisi aralarında koordine ederek işleyebilmektedirler. Bazı hallerde bu kaçakçılık türüne dair işlemler, mühür ve kaşeler ile resmi evrak kullanılarak gerçekleştirilmektedir¹²⁰.

Akdeniz, Marmara veya Ege Denizine kıyısı olan illerde hem Türk karasularında hem de uluslararası sularda, özel depolama bölmeleri bulunan ya da teknelere hızlı dolun yapma olanağı sağlayan mekanizmalarla Türk bandıralı olan veya olmayan gemilere akaryakıt ikmalini gerçekleştirilmekte nakli yapılmakta, bu gemi ya da tekneler sonra kıyıda uygun yerlere yanaşarak hortumlarla akaryakıtı karadaki tankerlerine naklettikleri de bilinmektedir¹²¹. Yine Karadeniz'e komşu ülkelerden akaryakıt yüklenmiş bulunan gemiler geceleyin Türk karasularında ve denizlerde uygun olan yerlerde yasal olmayan şekilde başka gemilere aktarmakta veya akaryakıtı kaçak olarak karaya indirdikleri de görülmüştür. Başka bir yöntem ise İzmir Aliğa'dan Mersin'e nakledilmek için alınan yakıtın Antalya gibi güzergâh üzerindeki başka bir bölgede boşaltılmakta, aynı gemiye açık denizde kaçak akaryakıt doldurularak gemi Mersin'e gönderilmektedir¹²².

1.3.2 İthalat Yoluyla Kaçakçılık

İthalat işlemlerinde akaryakıt kaçakçılığının birden çok türü bulunmaktadır. Bunlardan en yaygın olanı denizyolu ile yapılan ithalat kaçakçılık olduğu görülmektedir. En yaygın ithalat kaçakçılığı yöntemlerinden birisi, yurtdışından çift konşimento, çift fatura, çift manifesto ile dağıtım şirketlerince akaryakıtın getirtilerek bir bölümünün kayıtlarda gösterilmesi, geriye kalan kısmın kayıtlarda gösterilmeden bu şirketlerinin deposuna aktarılması şeklinde olmaktadır. Beyanın dışındaki eşyalar, ithal edilen eşyalarla aynı türden eşyalar olacağı gibi değişik ürün gruplarına da dâhil olabilir. İthal edilen ve beyan dışı depolanan akaryakıtın nakli de

¹¹⁹ Suat ÇETİN 2007, agt. s. 43.

¹²⁰ Doğan GEDİK 2018, age. s. 63; Suat ÇETİN 2007, agt. s. 43.

¹²¹ Suat ÇETİN 2007, agt. s. 43.

¹²² Doğan GEDİK 2018, age. s. 63.

farklı biçimlerde olabilmektedir. Örneğin ithalat safhasında gümrüklere, gemideki akaryakıt miktarının çok az kısmı beyan edilerek ithalat işlemi bitirilmektedir. Bu şekilde beyan harici bırakılan fazla miktarda akaryakıt ülkemize sokulmaktadır¹²³.

İthalatta bazı mallar izne ya da standarda tabidir. İthalat rejimi kararı ve eki ithalat tebliğleri her yıl yayımlanmakta ve bu izne tabi mallar ve ithalat usulleri sayılmaktadır. Akaryakıt kaçakçılığının ithalatta karşılaşılan yöntemlerinden biride, sahte izin belgesi üretilmesi ya da belgeler üzerinde tahrifat yapılması şeklindedir¹²⁴.

İthalatı izin, standart veya uygunluk belgesine tabi ve akaryakıtta eklenebilecek ürünlerin kimya veya tekstil sektöründe kullanılacağı beyan edilmekte, buna uygun farklı şirketler kurarak, doğru olmayan kapasite raporu olarak ithalat gerçekleştirildiği, bu maddelerin amacı dışında kullanılarak akaryakıtta karıştırıldığı görülmektedir. Bu maksatla kurulmuş olan şirketlerin büyük bir kısmının paravan şirketler olduğu, alınan kapasite raporlarının gerçeğe uygun olmadan düzenlenmiş olduğu anlaşılmıştır. Bu yöntemle sanayilerde oluşturulan paravan şirketler kullanılmak üzere ithalatı yapılan fakat doğrudan doğruya akaryakıtta katılan büyük miktarda kimyasal ürünlerin olduğu görülmüştür¹²⁵.

1.3.3 Yasadışı Şekilde Sınırı Geçerek Yapılan Kaçakçılık

Akaryakıt kaçakçılığının en geleneksel yöntemi olan sınır ihlali ile yapılan kaçakçılıktır. Bu yöntemde, akaryakıtın bidonlara doldurularak binek hayvanlarıyla gümrük kapıları dışındaki sınır bölgelerinden gizli şekilde ülkemize sokulmasıdır¹²⁶. Özellikle Türkiye-İran arasındaki sınırdaki yükseltisi 2500-3000 metre olan pek çok dağlık yer bulunduğundan, sınır güvenliğini sağlamak zordur. Bu kaçakçılık türünde genelde at ve katır sırtında bidonlarla Türkiye'ye dağlık alanlardan akaryakıt sokulmaktadır. Kaçak yollarla yurda sokulan bu akaryakıtlar gizli veya açıktan, sokak aralarındaki perakendecilere veya petrol istasyonları kanalıyla piyasaya satılmaktadır¹²⁷.

¹²³ Doğan GEDİK 2018, age. s. 64.

¹²⁴ Ahmet CAN (2006), Ahmet, Türkiye'de Akaryakıt Sektöründe Yaşanan Haksız Rekabetin Sosyoekonomik Etkileri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi SBE, Sivas, s.93.

¹²⁵ Suat ÇETİN 2007, agt. s. 47-48.

¹²⁶ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 24.03.2016, E.2015/27488, K.2016/4295, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 25.12.2021).

¹²⁷ Orhan DENİZ 2011, age. s. 97.

1.3.4 Akaryakıt Dışı Petrol Ürünlerinin Amacı Dışında Kullanılması

Bu kaçakçılık yöntemindeyse, sanayi alanlarında kullanılmak maksadıyla ithalatı yapılan baz yağ, solvent ve madeni yağlar, akaryakıt ürünlerine karıştırılarak yahut akaryakıt olarak satışa sunulmaktadır. Akaryakıtta oranla vergisi az olan solvent muadili ürünlerin ithalatını yaparak, yasalara aykırı olarak akaryakıtta karıştırılıp vergi kaçırılmasına neden olmaktadır¹²⁸. Solvent isimli ürün, ham petrolün işlenmesiyle elde edilen bir yan üründür. Bu madde, boya ve kimyasal sektörlerinde hammadde girdisi şeklinde kullanılmaktadır. Hem yasal hem de yasal olmayan şekilde Türkiye'ye giren, köken ve standartlara uymayan ürünler ile akaryakıt harici ürünler akaryakıtta karıştırılmakta ve pazarlanmaktadır¹²⁹.

Atık yağlar kullanılarak da akaryakıt kaçakçılığı yapılmaktadır. Atık yağlar piyasadan toplanmakta ve motorine eklenerek vergi kaybına yol açmakta ve kalitesiz akaryakıt üretilerek çevre ve insan sağlığına zarar verilmektedir. Bununla birlikte “10 numara yağ” olarak isimlendirilen karışımlar da motorin yerine araçlarda kullanılmaktadır. “10 numara yağ” ın da amacı dışında akaryakıtta karıştırılarak ya da doğrudan akaryakıt istasyonlarında akaryakıt olarak satıldığı belirlenmiştir. Bu yağın kullanımı, önemli vergi kayıplarına yol açmakta ve insan ve çevre sağlığı bakımından tehlike oluşturmaktadır¹³⁰.

1.3.5 Standart Depo Muafiyetinin Kötüye Kullanılması

Birbirine sınırı olan iki ülkenin, birbirine yakın şehirlerindeki insanların, günlük ihtiyaçlarını kolay ve ucuz yoldan karşılamak amacıyla uygulanan ticaret şekline sınır ticareti denilmektedir¹³¹. Sınır ticareti, yasalarla izin verilmiş, olağan ithalat ve ihracat rejimi kurallarının çoğunlukla uygulanmadığı kanuni bir ticaret yapma şeklidir. Sınır ticaretinin dayanağı, 4458 s. Gümrük Kanunu'nun 172 nci maddesidir. Sınır ticaretiyle ilgili değişiklik ve düzenleme yetkisi Kanunla Cumhurbaşkanı'na geçmiştir. Geçmişte Bakanlar Kurulu kararlarıyla, günümüzdeyse

¹²⁸ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 21.09.2017, E.2015/2136, K.2017/6576, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 25.12.2021).

¹²⁹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 66.

¹³⁰ Akaryakıt Kaçakçılığı İle Mücadele Yöntemleri El Kitabı, s.5.

¹³¹ Yakup Erdal ERTÜRK, Ahmet DENİZ ve Melahat Batu AĞIRKAYA (2013), *Bölgeler Arasındaki Dengesizliklerin Giderilmesinde Güçlü Bir Dış Ticaret Aracı: Sınır Ticareti*, İğdır Üniversitesi, FBE Dergisi, C.3, S.4, s.80; Nurettin ÖZTÜRK 2006, agm. s. 107.

Cumhurbaşkanı kararlarıyla bu kararlar dayanak kabul edilerek düzenlenen Yönetmelikler kapsamında şekillenmiştir¹³².

Sınır bölgesinde yaşayan insanlara yardımcı olmak maksadının dışına çıkan uygulamalar, tarım, akaryakıt ve hayvancılık sektörlerinde ülkenin ekonomisine zarar vermiş, 1998 ile 2002 yılları arasında sınır ticaretine önemli sınırlamalar yapılmıştır. Çünkü sınır ticareti, sanki sınırsız ticarete dönüştürülmüş ve ülkemize akaryakıtı getirip yalnızca sınır illerinde değil ülkemizin tümünde satılmıştır¹³³.

1990'lı yıllarında kamyon, TIR gibi taşıtların depolarında kaçak motorin ülkemize getirilmeye başlanmıştır. Vergisiz şekilde akaryakıt istasyonlarında tüketicilere satılan bu motorin miktarı yıllık 1,2 milyon ton düzeyine ulaşmış ve dönemin hükümeti, 1993 yılında bu uygulamadan vazgeçmiştir.

Amacından saptırılan sınır ticareti, akaryakıt kaçakçılığına yol açmıştır¹³⁴. Önceleri araçların muafiyet çerçevesindeki standart depoları özel yapım depolarla değiştirilmesi suretiyle standartların artırılması olarak suiistimal gerçekleşmiştir. Günümüzdeyse her gün, bir veya daha çok olmak üzere başka bir ülkeye geçerek, izin verilmiş olan bu istisna muafiyetinin ticaret yapmak maksatlı kullanılıyor olması veyahut muafiyet verilmiş olan yakıtın insanlar tarafından ticari faaliyetleri dâhilinde kullanması ve ülke içinde satışa sunulması yoluyla kötü niyetli şekilde kullanıldığı görülmektedir¹³⁵.

Bununla birlikte son zamanlarda BOTAŞ'ın sahip olduğu ham petrol boru hatlarının Güneydoğu ve İç Anadolu Bölgesindeki illerinde delinerek hırsızlık yapıldığı ve akaryakıt kaçakçılığının bu şekilde işlendiği görülmektedir¹³⁶.

1.4 AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI İLE MÜCADELE

Diğer kaçakçılık türleri gibi akaryakıt kaçakçılığı da uzun süredir Türk ekonomisine önemli zarar veren bir sorun olmuştur. Akaryakıt kaçakçılığının da kapsamlı suç yöntemleri kullanılarak yapıldığı görülmektedir¹³⁷.

Ülkemizde büyüklük ve ekonomik miktar olarak akaryakıt kaçakçılığı, diğer kaçakçılık türleri içinde en büyük paya sahip olduğu söylenebilir. Elde edilen

¹³² Mustafa TAN ve Fuat ALTUNDAL (2008), *Türkiye'de Sınır Ticaretinin Gelişimi ve Mevcut Durumu*, İTO Yayın No: 2008- 26, İstanbul, s.29.

¹³³ Nurettin ÖZTÜRK 2006, agm. s. 107.

¹³⁴ agm. s. 118.

¹³⁵ Doğan GEDİK 2018, age. s. 70.

¹³⁶ Suat ÇETİN 2007, agt. s. 45.

¹³⁷ Ahmet CAN 2006, agt., s. 9.

yasadışı gelir ve diğer sosyo ekonomik şartlar dikkate alındığında bu sorunun süreceği söylenebilir¹³⁸. Türkiye'nin ekonomik ve coğrafi özellikleri sebebi ile akaryakıt kaçakçılığının önemli merkezlerinden ve hedef ülke konumuna geldiği ve bütün kaçakçılık yöntemleri kullanıldığı görülmektedir. Akaryakıt kaçakçılığında ürünün hemen nakde çevrilmesi ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi toplumsal tepki çekmemesi sebebi ile suç ve terör örgütlerinin de akaryakıt kaçakçılığını kullandığı açıktır¹³⁹.

Ülkemiz akaryakıt kaçakçılığı sebebiyle ciddi miktarda vergi kaybına uğramaktadır. Bunun yanında yol açtığı maddi zararlar, çevresel ve insani zararlar akaryakıt kaçakçılığının kamu düzenini bozmasına neden olmaktadır. Akaryakıt kaçakçılığının yol açtığı sorunlar sadece asayiş ve güvenlik sorunu olarak değerlendirilmemeli ve kolluk önlemleri ile bu sorunun önlenemeyeceği kabul edilmelidir. Sorunun teknik ve sosyal açılarının da göz önüne alınması ve kaçakçılıkla mücadelede yetkinin dağılımı ile kurumlar arası koordinasyon sağlanmalıdır¹⁴⁰.

Akaryakıt kaçakçılığına dair anılan sorunlar, ülkemizde yasa koyucu ve idari makamları önlemler almaya itmiş ve bu tür eylemlerle mücadeleye ilişkin düzenlemeler yapmaya sevketmiştir. Bunun gibi karşılaşılan sorunlarla ilgili olarak da KMK'da değişiklik yapılmıştır.

Akaryakıt kaçakçılığını önleme ve devletin petrol piyasasını kayıt alma fikriyle 2003 yılında 5015 s. PPK yürürlüğe konulmuştur. PPK'yla özerk bir idari otorite olan EPDK'nın görev ve yetki alanı düzenlenmiş; ulusal marker uygulaması getirilmiş ve bayilerin tek bir dağıtım şirketinden akaryakıt almasının zorunlu duruma getirilmiştir¹⁴¹.

Akaryakıt kaçakçılığı ile mücadelenin diğer bir boyutu, ceza hukuku ilke ve kurallarına bağlı olarak kaçakçılık eylemlerin suç şeklinde düzenlenip yaptırıma bağlanmasıdır. Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda genel kaçakçılık hükümleri getirilmiş, ilk başta akaryakıt kaçakçılığına dair özel düzenlemeler yapılmıştır. Bu çerçevede 2013 yılında 5015 s. PPK m.21/2'de detaylı bir biçimde "kaçak petrol" tanımı yapılmıştır.6455 ve 6545 s. Kanunlarla KMK'da yapılan değişikliklerle

¹³⁸ Ahmet CAN 2006, agt. s. 75.

¹³⁹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 74; Ahmet CAN 2006, agt. s. 61.

¹⁴⁰ Ahmet CAN 2006, agt. s.112-113; Doğan GEDİK 2018, age. s. 75.

¹⁴¹ Fatih İlker KIL (2009), *Normatif Hukuk Bağlamında Akaryakıt Piyasası*, Enerji Piyasası Bülteni, S.9, s.15.

akaryakıt kaçakçılığı suçu m.3'de düzenlenmiş ve 5015 s. PPK'da idari yaptırımlar uygulanmasına ilişkin hükümler getirilmiştir¹⁴².

Ayrıca 05.11.2021 tarihli ve Akaryakıt Kaçakçılığı ile Mücadeleye Yönelik Tedbirler konulu 2021/22 s. Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'nin¹⁴³ 1. maddesi ile Akaryakıt Kaçakçılığı İle Mücadele Kurulu oluşturulmuştur. 2021-2023 yıllarını kapsayan Akaryakıt Kaçakçılığı İle Mücadele Eylem Planı¹⁴⁴da Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanarak web sitesinde yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir.

1.4.1 Akaryakıt Kaçakçılığı ile Mücadele Eden İdari Makamlar

“Kaçakçılığı önleme, izleme ve araştırmakla görevli olanlar” başlıklı KMK m.19/1 uyarınca, “Mülkî amirler, Gümrük Müsteşarlığı personeli ile Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Sahil Güvenlik Komutanlığına bağlı personel, bu Kanunla yaptırım altına alınan fiilleri izleme, önleme ve araştırmakla yükümlüdür”.

Bu maddenin 2. ve 3.fıkralarında ise, anılan görevlilerin, akaryakıt kaçakçılığı eylemlerinden bilgi sahibi olduklarında yasal olarak görev yapmaya başlarlar ve aynı anda ilgili yerin en yüksek mülki yetkilisine de bilgilendirme yaparlar. Bu görevlilerin, KMK kapsamındaki suçlara ilişkin belge ve bilgi talepleri, özel veya kamu, tüzel veya gerçek kişiler tarafından, savunma hakkına dair maddeler saklı tutulmak şartıyla eksiksiz şekilde yerine getirmek zorundadır. Kanaatimizce bu madde düzenlemesi sorunludur. Çünkü Anayasa m.38/5 uyarınca hiç kimse kendi aleyhine beyanda bulunmaya ve kanıt sunmaya zorlanamayacaktır. CMK'da istisnalar haricinde Cumhuriyet savcılarını soruşturmayı yürütmekle görevli olduklarından ve savcılarının sözlü talimatıyla işlem de yapılabileceğinden, bu hükmün uygulamada işlerliği sorunlu olacaktır.

Öte yandan, 5576 s. Kanun ve 5015 s. PPK üzerinde yapılan değişikliklerle EPDK'nın, akaryakıt kaçakçılığıyla mücadele veren yetkili ve görevli kurum olduğu net bir şekilde ifade edilmiştir. İlk bakışta KMK m.19/1'de yer alan akaryakıt kaçakçılığı ile ilgili kurumlara bağımsız bir idari otorite olan EPDK'nın da dahil

¹⁴² Kürşat Agah KARAUZ (2016), *Petrol Piyasası Mevzuatında Düzenlenen İdari Yaptırımlar*, KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.1, s.149; Mustafa Yaşar DEMİRCİOĞLU 2010, agt. s. 301.

¹⁴³ Resmi Gazete, Tarih: 06/11/2021, Sayı: 31651, <https://kms.kayis.gov.tr/Home/Goster/183592?AspxAutoDetectCookieSupport=1>, (Erişim Tarihi: 03.12.2021).

¹⁴⁴ Akaryakıt Kaçakçılığı İle Mücadele Eylem Planı (2021-2023), <https://muhafaza.ticaret.gov.tr/data/618a549313b876dd4c87917d/EYLEM%20PLANI-PDF.pdf>, (Erişim Tarihi: 03.12.2021).

edildiğidir¹⁴⁵. Kanaatimizce CMK ve KMK hükümleri kapsamında Cumhuriyet savcılığı tarafından yürütülen soruşturmalarda, EPDK'nın izleme ve denetleme yetkisi yanında bu kuruma adli kolluk görevi de verilmiş olmaktadır.

Ayrıca KMK'da yer almasa da 3497 s. Kara Sınırlarının Korunması Hakkında Kanun ile, Kara Kuvvetleri Komutanlığına bağlı askeri sınır birlikleri de kaçakçılığı izleme, soruşturma ve önlemekle görevlidir¹⁴⁶.

KMK m.19/1'de açıkça gösterilenler ve EPDK yanında kaçakçılıkla mücadeleyle görevli ve yetkili kurumlar şu şekilde sayılmıştır¹⁴⁷: Maliye Bakanlığı Vergi Denetim Birimleri, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Maliye Bakanlığı Baş Hukuk Müşavirliği, Ticaret Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü, Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı ve Muhakemat Genel Müdürlüğü, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Maliye Bakanlığı Mali Suçlar Araştırma Kurulu, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ve Kara Kuvvetleri Komutanlığına bağlı Sınır Birlikleri.

1.4.1.1 Enerji Piyasası Denetleme Kurumu'nun Yetkileri

EPDK, enerji piyasasının düzenlenmesine ilişkin olarak kamu tüzel kişiliğine, idari-mali yönden özerk bir yapıya sahip olup, kanunla kendisine atfedilen vazifelerin gereğini yapmak maksadıyla özerk bir denetleme kuruluşu olarak kurularak bu amaçla yetkilendirilmiştir. EPDK'nın petrol piyasasındaki gözetim ve denetim işlevi fonksiyonu, 5015 s. PPK m.1'de düzenlenmiştir¹⁴⁸. Kurum, vazifelerinin gereğini yaparken yetkisini EPDK aracılığıyla kullanıyor ve Kurum'un karar organı ve temsil organı Kurul'dur.

4628 s. EPDK'nun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun, *Kurulun petrol piyasası ile ilgili görevlerini düzenleyen 5/B. maddesinin 1.fıkrasının (c)bendindeyse,*

“Petrol piyasa faaliyetleriyle ilgili ön araştırma, denetleme ve soruşturma işlemlerini yürütmek, yetkisi dâhilindeki yaptırımları ve cezaları uygulamak ve dava açmak da dahil olmak üzere her türlü idarî ve adlî makama başvuru kararlarını almak”da, sayılmıştır¹⁴⁹.

¹⁴⁵Mehmet Suat KAYIKÇI 2015, age. s. 169.

¹⁴⁶Doğan GEDİK 2018, age. s. 80.

¹⁴⁷age. s. 80-81.

¹⁴⁸Zeynep ÇAKMAK (2010), *Bağımsız İdari Otorite Olarak EPDK*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, SBE, Ankara, s. 171; Mustafa Yaşar DEMİRCİOĞLU 2010, agt. s. 296.

¹⁴⁹Mehmet Suat KAYIKÇI 2015, age. ss. 195-196.

Bununla birlikte “*Petrol Piyasasında Yapılacak Denetimler ile Ön Araştırma ve Soruşturmalarda Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*”¹⁵⁰ petrol piyasasında işlem yapan gerçek veya tüzel kişilere ilişkin gerçekleştirilecek kontrollerle bu kişi veya kişilerin yasal mevzuata aykırı işlemleri veya faaliyetleri sebebiyle uygulanacak önaraştırma ve soruşturmayı takip edecek usul ve esasları kapsamaktadır¹⁵¹.

Kurumun yaptığı inceleme sonrasında işleme alınan şikâyet ve ihbarlar üzerine, gerektiğinde ilgili Kurumun bir personeli aracılığıyla yahut Kurum adına denetim yapma yetkisi bulunan diğer kurum ve kuruluşları kanalıyla bir numune alınmak suretiyle, şikâyete konu edilen madeni yağ veya akaryakıtın teknik şartnamelere uygunluğunun akredite laboratuvar incelemesiyle tespit edilir (Yönetmelik m.15/5).

Ayrıca ulusal markerin gereken koşullarda ve düzeyde olmadığı belirlenmesi durumunda, hukuki düzenlemelerde yer alan laboratuvar incelemelerinin yapılması için örnek alınmakta ve bu sırada, geçici mühürleme işlemi yapılmakta ve adli işlemler için ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusu yapılmaktadır. Cumhuriyet Savcılığınca soruşturma yapılması, PPK’da düzenlenen idari yaptırım ve para cezası uygulanmasını engellemektedir¹⁵² (5015 s. PPK m.19-20).

Ön araştırma, belli bir konuda soruşturma açılmasına gerek bulunup bulunmadığının belirlenmesi maksadıyla yapılır. Kurul’un idari bir yaptırım kararı alabilmesi için kesinlikle soruşturma yapılması gerekir¹⁵³.

1.4.2 Akaryakıt Kaçakçılığı ile Mücadele Yöntemleri

1.4.2.1 Ulusal Marker Uygulaması

Ulusal marker uygulaması, akaryakıt kaçakçılığı faaliyetlerinin önlenmesi adına teknik ve idari bir yöntemdir. Ulusal marker; akaryakıtta, rafinerinin çıkışında, gümrüğün girişinde, sanayiide yan ürün olarak yada başka bir biçimde üretilmiş olan veyahut tasfiyesi yapılmış kaçak petrolden teknik düzenlemelere uygun şekilde

¹⁵⁰ Resmi Gazete, Tarih: 27.11.2013, Sayı: 28834.

¹⁵¹ Mustafa TAMER (2007), *Mustafa, Petrol Piyasasında Yapılacak Denetimler İle Ön Araştırma ve Soruşturmalarda Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkındaki Uygulamalar*, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, S.15, s.83.

¹⁵² Mustafa Yaşar DEMİRCİOĞLU 2010, agt. s. 313-314.

¹⁵³ Cengiz Ozan ÖRS (2017), *İdare Hukuku Açısından Petrol Piyasası*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s.185-186

getirilen akaryakıtta satış piyasasına girmeden eklenecek ve akaryakıtın özelliğini kaybetmesine neden olmayacak özellikteki kimyasal ürün anlamına gelmektedir.

Piyasadaki akaryakıtların, petrol ticareti piyasasına kanuna uygun şekilde girip girmediğinin tespitinin yapılarak, kaçak veya standartların dışında olan ürünlerin satışının yapılmasının önlenmesi için 5015 s. PPK m.18 ile Petrol Piyasasında Ulusal Marker Uygulamasına İlişkin Yönetmelik uyarınca 01/01/2007 tarihinden itibaren ulusal marker uygulaması tatbik edilmeye başlanmıştır¹⁵⁴.

Bir denetim ve kontrol sistemi olarak uygulanan ulusal marker, ülke içinde yasal şekilde piyasada ticari akışa sokulan akaryakıtla, kaçak akaryakıt ayrıştırılmakta, yakıt tedarik halkasının tüm safhalarında ürünün kalitesinin denetimi gerçekleştirilebilmekte ve kaçak akaryakıtların ülke içerisinde arzına ve belirlenen ölçütlerin dışındaki akaryakıtın başka akaryakıtlarla karışımının sağlanmasıyla piyasaya arzı önlenmekte ve bu şekilde piyasaya arz edilen akaryakıtın standartlara uygun olması temin edilmektedir¹⁵⁵.

Kaçak akaryakıtın ve standart dışı ürünün piyasaya girmesini engellemek için EPDK'dan lisansın alıp çalışan dağıtımçı ve rafineri firmaları, piyasaya sürecekleri petrole, EPDK'nın tespit edeceği koşul ve standartta marker eklemesi gerekmektedir¹⁵⁶.

Ulusal markerin ekleneceği ürünler PPK m.18'e göre "akaryakıt" ile "akaryakıtla karıştırılan ürünler" olacaktır¹⁵⁷. Akaryakıt olarak kabul edilenler, 5015 s. PPK'nın 2.maddesinde "Nafta (hammadde, solvent nafta hariç), benzin türleri, jet yakıtı, gazyağı, fuel-oil türleri, motorin türleriyle Kurum tarafından belirlenen diğer ürünler" olarak belirlenmiştir. Bu maddede bir akaryakıt çeşidini ulusal marker eklenmesinden istisna tutan bir hüküm yoktur ve ulusal markerin katılacağı akaryakıt çeşidinin tespiti noktasında EPDK'ya verilmiş bir yetki yoktur. Yine PPK m.18'e göre akaryakıtta ulusal marker katma yetkisi dağıtımçı ve rafinerici lisansına sahip firmalara aittir¹⁵⁸. Ulusal marker akaryakıt ürünlerine piyasaya arz edilirken veyahut rafineri çıkışında eklenmelidir.

¹⁵⁴ Doğan GEDİK (2020), *Doğan, Akaryakıt Kaçakçılığıyla Mücadelede Teknik ve İdari Yöntem Olarak Ulusal Marker*, TAAD, C. 11, S. 43, (Ulusal Marker) s.290; Hakan ATAY (2021) Akaryakıt Kaçakçılığı İle Mücadele Getirilmiş Yeni Yöntem: Ulusal Marker, s. 21, www.eleletemizturkiye.com/2/files/assets/basic-html/page2.html, (Erişim Tarihi: 05.12.2021).

¹⁵⁵ Cem Barlas ARSLAN 2015, age. s. 43.

¹⁵⁶ Murat BALCI 2010, age. s. 16.

¹⁵⁷ Mehmet Suat KAYIKÇI 2015, age. s. 172; Doğan GEDİK 2018, age. s. 89.

¹⁵⁸ Mehmet Suat KAYIKÇI 2015, age. s. 173.

Ulusal marker uygulaması getirdiği faydalara rağmen teknik özelliklerine bakıldığında düzenlemelerle tam uyumlu olan ve yasalara uygun olarak satışa sunulan akaryakıt, marker ölçümü hatası ya da ölçüm yapan makineler arasındaki uyum sorunları gibi teknik nedenlerle kaçak akaryakıt olarak tanımlanmakta ve kaçakçılık eylemi kabul edilerek yasal işlem yapılmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, sadece ölçüm sonuçları değil, otomasyon sisteminden yararlanılarak ek bir delil şartı aranması gerektiği ifade edilmektedir¹⁵⁹. Danıştay da bazı kararlarında PPK kapsamında idari yaptırım uygulanabilmesi amacıyla “teknik düzenlemelere aykırılık” ve “ulusal marker geçersizliği” koşullarının bir arada meydana gelmesi gerektiğini, sadece ulusal marker oranı düşük akaryakıt yüklendiği nedeniyle idari para cezası verilemeyeceği belirtilmektedir¹⁶⁰. Yargıtay da baz alınan raporların aralarındaki uyumsuzluk durumlarında ya da ölçüm neticelerine etki edebilecek hallerin bulunması durumunda yeni rapor alınması gerektiğine karar vermektedir¹⁶¹.

1.4.2.2 Akaryakıt Kalite İzleme Sistemi

Lisans sahiplerinin temel hak ve yükümlülükleri” başlığını taşıyan PPK m.4/4-(1)’de, “*Bu Kanuna göre faaliyette bulunanlar; piyasa faaliyetlerinde, Kurulun belirleyeceği teknik düzenlemelere uygun akaryakıt sağlamak ile yükümlüdür*” düzenlemesi yer almıştır. Aynı şekilde, Petrol Piyasasında Uygulanacak Teknik Kriterler Hakkında Yönetmelik m.5/3’ün (a) ve (b) bentlerinde akaryakıtın teknik düzenlemelere uygun olmasının zorunlu olduğu ve ürünlerin öncelik sırasıyla TS veya EN standartlarına ya da bu standartlar da bulunmuyorsa, TSE’nin kabul ettiği başka standartlara uygun olması gerektiği ifade edilmiştir. Anılan “Teknik Kriterlerden Doğan Yükümlülükler” başlığını taşıyan Yönetmelik m.7/d’de lisans sahiplerinin teknik düzenlemelere akaryakıtı uygun şekilde piyasaya sunmakla yükümlü olduğu hükmü yer almıştır¹⁶².

Akaryakıt kalitesine dair konulan teknik kriterler ve standartlar, satış yerlerinde tüketiciye arz edilen akaryakıtların kaliteli olmasını temin etmemektedir. Tüketiciye arz edilen akaryakıtın kalitesi, sadece ülke şartlarına uygun, etkin izleme

¹⁵⁹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 101; PETDER 2014 Sektör Raporu, s.21.

¹⁶⁰ Danıştay 13. Daire, 14.12.2016, E.2016/1191, K. 2016/4199, www.sinerjimevzuat.com. (Erişim Tarihi: 05.12.2021).

¹⁶¹ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 09/05/2017, E.2014/35565, K. 2017/4125, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 26.12.2021).

¹⁶² Türkiye 2015 Yılı Akaryakıt Kalitesi İzleme Sistemi (AKİS) Raporu, s.3, <https://www.epdk.gov.tr/Detay/DownloadDocument%3Fid%3D3ay2UVGpiho%3D+&cd=1&hl=tr&c t=clnk&gl=tr>, (Erişim Tarihi: 26.12.2021).

ve denetim sistemlerinin meydana getirilmesi ve uygulanmasıyla temin edilebilmektedir¹⁶³. Yönetmelik m.7/1-(h)'de dağıtıcı lisansı sahiplerine, bayileri vasıtasıyla pazara arz ettikleri akaryakıt çeşitlerinin teknik kriterlere uygunluğunu sistematik şekilde izleme yükümlülüğü konulmuştur. Bu Yönetmelik'te yapılan değişiklik ile

“Akaryakıt Kalitesi İzleme Sistemi: Piyasaya arz edilen akaryakıtların kalitesine yönelik risklerin ve bunlara ilişkin önlemlerin belirlenebilmesi amacıyla, akaryakıtların teknik düzenlemelerde yer alan özellik değerlerine ilişkin, dönemsel gelişmeler ile bunların coğrafi dağılımının; derlenmesi, izlenmesi, raporlanması ve yorumlanması, ilgililerin seçilen yükümlülüklerle uyumunun kontrol edilmesi, aykırılık tespiti halinde sorumlular hakkında gerekli işlemlerin başlatılması faaliyetlerini, ifade eder”

şeklinde tanımlanmıştır¹⁶⁴. Bu hükme göre AKİS uygulamaları çerçevesinde, pazarda satışta olan akaryakıt çeşitlerinden birer örnek alınacak, örnek alınacak akaryakıt çeşitleri, örnek alınacak yerlerin belirlenmesi ve neticelerinin raporlanmasına dair usul ve esasların kurul kararıyla düzenleneceği belirtilmiştir¹⁶⁵.

1.4.2.3 Dağıtıcı Lisansına Sahip Olanların Bayileri Denetlemesi

Ayrıca Maliye Bakanlığı tarafından 3100 s. Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkındaki Kanuna dayanarak genel Tebliğler yayımlanmış ve 5015 s. PPK çerçevesinde faaliyette bulunan akaryakıt satış istasyonundaki tüm pompalara ödeme kaydedici cihaz bağlanmış olması, satışa ait fişin otomatik olarak çıkarılıyor olması ve önödeme akaryakıt sayacına yazarkasanın bağlanması zorunlu tutulmuştur¹⁶⁶.

1.4.2.4 Araç ve Akaryakıt Takip Sistemleri

“Araç Takip Sistemi (ATS)”, GÜMSİS Projesi kapsamında 2003 yılında faaliyete geçirilmiş olan akaryakıt kaçakçılığı ile mücadele de teknik bir yöntemdir. Bu takip sistemi ile transit rejimine bağlı tehlike oluşturan araçlar, Türkiye’de kaldıkları sürece ATS ile izlenmektedirler. Araçların takibi, TIR dorselerinin altına veya çekicinin üst kısmına konulan taşınabilir ünitelerden GPRS vasıtasıyla alınan sinyallerin, ATS üstünden izlenmesi yoluyla yapılmaktadır.

¹⁶³ Mehmet Suat KAYIKÇI 2015, age. s. 125.

¹⁶⁴ Resmi Gazete, Tarih: 25.06.2011, Sayı: 27975.

¹⁶⁵ Mehmet Suat KAYIKÇI 2015, age. s. 129-130.

¹⁶⁶ Doğan GEDİK 2018, age. s. 108.

Aracın olağan mola süresi dışında uzun süre belirli bir yerde durması, normal yolundan sapması, taşınır takip cihazının sökülmeğe çalışılması veya cihazdan gelen sinyalin kesilmesi, aracın taşıdığı yükü ülkemiz içinde boşaltacağı ya da değiştireceğinin kanıtı görülmekte ve kaçakçılık eylemi tehlikesi göstermektedir¹⁶⁷.

“Akaryakıt Takip Sistemi” de Araç Takip Sisteminin bir benzeri olan teknik takip yöntemidir. Mersin-Habur arasında akaryakıt taşımacılığı yapan şirketlerin kurduğu takip sistemi, Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü Komuta ve Kontrol Merkezi ve belirlenen noktalardaki görevli idarelerce izlenebilmektedir¹⁶⁸. Gemi Takip Sistemiyse, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığınca geliştirilmiş ve Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğüne devredilmiş Otomatik Tanımlama Sistemi (AIS) ve SOTAS, bu Bakanlıkla yapılan iş birliği sonrasında Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü ve deniz bağı olan alakalı birimlerin erişmesine olanak sağlanmıştır¹⁶⁹.

1.4.3 Akaryakıt Kaçakçılığı ile Mücadele Mevzuatı

Ülkemizde petrol piyasası faaliyetleri 5015 s. PPK’ya uyarınca yapılmakta, bu Kanun çerçevesinde piyasa faaliyeti olarak tanımlanmayan ham petrolü *arama ve üretim faaliyetleri* ise 6491 s. Petrol Kanunu’nda¹⁷⁰ düzenlenmiştir.

2007 yılında “5576 s. 5015 s. Petrol Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”¹⁷¹ ile 5015 s. Petrol Piyasası Kanunu m.2’ye kaçak petrol tanımı (m.2/21) ilave edilmiş ve Ek 5.maddede de “Kaçak petrol ile ilgili ceza hükümleri” yer almıştır. Uygulamada çıkabilecek olumsuzluklar sebebiyle 6455 s. Kanun¹⁷² ile 5015 s. PPK'daki kaçak akaryakıtı dair ceza hükümleri 5607 s. KMK’ya aktarılmıştır. Akaryakıt kaçakçılığı şu anda 5607 s. Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda düzenlenmiş olup, 2014 yılında gerçekleştirilen 6545 s. Kanun¹⁷³ değişikliği ile 5607 s. KMK’nın 3.maddesinin 11, 12, 13, 14 ve 15. fıkralarında son halini almıştır.

¹⁶⁷ Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, 2014 Faaliyet Raporu, s.125, <https://ticaret.gov.tr/yayinlar/i%CC%87dare-faaliyet-raporu/gumruk-ve-ticaret-bakanligi-2014-yili-idare-faaliyet-raporu>, (Erişim Tarihi: 26.12.2021).

¹⁶⁸ Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, 2014 Faaliyet Raporu, s.126.

¹⁶⁹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 113.

¹⁷⁰ Resmi Gazete, Tarih: 11.06.2013, Sayı: 28674.

¹⁷¹ Resmi Gazete, Tarih: 13.02.2007, Sayı: 26433.

¹⁷² Resmi Gazete, Tarih: 11.04.2013, Sayı: 28615.

¹⁷³ Resmi Gazete, Tarih: 18.06.2014, Sayı: 29044.

1.4.3.1 Tarihsel Gelişim

Ülkemizde kaçakçılık ile mücadele kanunu ilk olarak 10.12.1927 tarih ve 1126 s. Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanundur. İkinci kanunsa, 15.06.1929 tarihli 1510 s. Kanun'dur. Bu iki kanundan sonra,1929 Dünya Ekonomik Krizinin etkisiyle, himayeci, devletçi, aşırı korumacı ve tekelci bir dönemde yürürlüğe giren 07.01.1932 tarihli 1918 Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun 71 yıl yürürlükte kalarak kaçakçılık mevzuatında süresi en uzun yürürlükte kalan kanun olmuştur¹⁷⁴. Yasa koyucu en basit eylemleri en üst derecede cezalandırarak, kaçakçılığı engellemeyi amaçlamıştır¹⁷⁵. 1918 s. Kanunda, 765 s. TCK'da yer alan tekerrür, gönüllü vazgeçme, teşebbüs, içtima, müsadere ve iştirak gibi kurumların değişik şekillerde düzenlenmiş olması bu kanunu uygulanması zor bir hale getirmiştir¹⁷⁶. Akaryakıt kaçakçılığı, bu Kanununun 25. maddesi çerçevesinde düzenlenmiştir¹⁷⁷.

1918 s. Kanun'daki eksikliklerini tamamlamak için 10.07.2003 tarihinde 4926 s. KMK kabuledilmiştir. 4926 s. KMK, benimsediği ekonomik suça ekonomik ceza ilkesi uyarınca para cezasını temel alıp istisnalar dışında özgürlüğü kısıtlayıcı cezaları kapsamamıştır¹⁷⁸.Fakat, kaçakçılık eylemlerine karşılık gelen cezalar incelendiğinde bu Kanunla konulan ekonomik cezaların ekonomik olmadığı belirtilmiştir¹⁷⁹. Kanunda eylem ve ceza hükümlerinin ayrı olması, teşebbüs ile ilgili hükümlerdeki karmaşa, bazı eylemlerin cezasız kalması ya da yetersiz ceza getirilmesi gibi konular da eleştirilmiştir¹⁸⁰. 1918 s. Kanundan farklı şekilde, 4926 s. Kanunda para cezalarının taksitlendirilmesi yetkisi verilmiştir. Bunun haricinde teşebbüs, iştirak, içtima gibi kurumların 1918 s. Kanunla benzer biçimde tanımlanmıştır¹⁸¹.Yargıtay, 4926 s. Kanun'da akaryakıt kaçakçılığı eylemini, 3. maddenin a fıkrası ikinci alt bendi çerçevesinde görmüştür¹⁸².

¹⁷⁴ Hüseyin ERTUĞRUL 2008, agt. s. 6; Çağatay ÇINAR 2008, age. s. 9.

¹⁷⁵ Hüseyin ERTUĞRUL agt. s. 7.

¹⁷⁶ Hüseyin ERTUĞRUL 2008, agt. s. 8; Birsen KARAKAŞ 2019, age. s. 1; İsa POLAT (2009), 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Uyarınca İhracat Kaçakçılığı Suçları ve Kabahatleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi SBE, Kamu Hukuku ABD, İstanbul, s. 5.

¹⁷⁷ Sami CEYHAN ve Kubilay DEMİRCİOĞLU (2013), *Son Düzenlemelerle Akaryakıt Kaçakçılığı*, Gümrük ve Ticaret Dergisi, S.1, s.67.

¹⁷⁸ Rıfat ÇULHA (2003), *4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Yasası*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.49, s.115.

¹⁷⁹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 116.

¹⁸⁰ Kadir ÜNAL ve Ali PARLAR (2004), *4926 Sayılı KMK*, Adil Yayınevi, Ankara, s.69.

¹⁸¹ Hüseyin ERTUĞRUL 2008, age. s.9-10.

¹⁸² Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 22.12.2008, E.2005 / 14646, K. 2008 / 22217, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim tarihi: 26.12.2021).

Öte yandan daha öne belirttiğimiz gibi, akaryakıt kaçakçılığının çok büyük miktarlara ulaşması ve etkili yöntemlerle mücadelede bulunulması gerektiğinden, 5576 s. Kanunla yapılan değişiklikle 5015 s. PPK'ya eklenen m.2/21'ye kaçak petrol tanımı yapılmış ve Ek m.5'de ceza hükmü getirilmiştir. Daha sonra akaryakıt kaçakçılığı 5607 s. KMK m.3'de düzenlenmiştir¹⁸³.

Bu dönemde akaryakıt kaçakçılığı eylemlerini hüküm altına alan birden fazla kanun olması sebebiyle petrol ve türevlerinin kanunlara aykırı biçimde yurda getirilmesi veya ithali hallerinde failin hangi düzenlemeye göre cezalandırılacağı sorunuyla karşılaşmıştır¹⁸⁴. Yargıtay, kaçak petrolün veya ürünlerinin ülke sınırları içinde bulundurulmasının, satılmasının, kaçak olduğu biliniyor olmasına rağmen satın alınmasının, saklanmasının veya taşınmasının 5015 s. PPK Ek 5. madde kapsamında olduğunu belirtmiş; petrol türevi ürünlerin kanunlara aykırı biçimde ülke topraklarına sokulmasının, ithalat yoluyla yurda sokulmasının 4926 veya 5607 s. KMK'ya tabi olacağını ifade etmiştir¹⁸⁵.

1.4.3.2 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu

5271 s. CMK, 5237 s. TCK ile 5326 s. Kabahatler Kanunu'nun 01.06.2005 tarihinde yürürlüğüyle beraber, Kabahatler ve Ceza Kanunlarının genel hükümlerinin, başka kanunlara da uygulanabileceği hükmü getirilerek, bu hükümlerle 4926 s. KMK'nın hükümlerinin birbirine uyumlu hale getirilmesi zorunlu olmuştur. 5237 s. TCK'nın 5. maddesinde, bu Kanunun genel hükümlerinin, ceza içeren kanunlar ile özel ceza kanunlarındaki suçlarla ilgili olarak da uygulamaya konulacağı ifade edilmiştir. 5326 s. Kabahatler Kanunu'nun 3. maddesinde, Kanun'un genel hükümlerinin diğer kanunlardaki kabahatlerle ilgili olarak da uygulamaya konulacağı ifade edilmiştir. Bu nedenle 4926 s. KMK'da maddelerin sıralanmasında ve madde düzeninde büyük değişikliklere neden olduğundan 5607 s. KMK hazırlanarak 31.3.2007'de yürürlüğe girmiştir¹⁸⁶.

5607 s. KMK'da, 4926 s. Kanuna göre kaçakçılığa ilişkin suçlarına verilecek ceza miktarları arttırılmış, “ekonomik suça ekonomik ceza” ilkesi terk edilerek, hapis

¹⁸³ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 06.11.2017, E.2015/13998, K.2017/8748, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 26.12.2021).

¹⁸⁴ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 02.11.2017, E.2015/8982,K.2017/8664, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 26.12.2021).

¹⁸⁵ Doğan GEDİK 2018, age. s. 120; Y.7.CD, 11.04.2011, E.2010/12300, K.2011/3625, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 26.12.2021).

¹⁸⁶ İsa POLAT 2009, agt. s. 1-7; Seyfettin ÇİLESİZ (2014), 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Açıklaması, 3. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, s.17.

cezasıyla adlipara cezası birarada düzenlenmiştir. Ayrıca 5607 s. Kanunda eylemler ve cezalar aynı maddede düzenlenmiştir. Kanunun amacı, kaçakçılık eylemleri ve bu eylemlere tatbik edilecek yaptırımların tespitinin yanı sıra kaçakçılığı önleme, izleme ve ortaya çıkarma için gerçekleştirilecek işlemlerin usul ve esaslarını düzenlemek şeklinde belirtilmiştir¹⁸⁷. 6455 ve 6545 s. Kanunlarla yapılan değişiklikle akaryakıt kaçakçılığı fiilleri KMK kapsamına alınmış, kaçakçılık kabahatleri ise 4458 s. Gümrük Kanunu kapsamına alınmıştır¹⁸⁸.

6455 ve 6545 s. Kanunlarla yapılan değişiklik ile ayrıca KMK m.2’de akaryakıt kavramı kullanılmış, m.3/10’da kaçakçılık suçunun kapsamına giren eşyaların tütün, akaryakıt, etil alkol, tütün mamülleri, alkollü içkiler ve metanol çıkması durumunda adli para cezası veyahut hapis cezası getirilmiştir. Suça konu unsurun akaryakıt olması halinde 1-9 arasındaki fıkralarda yer verilen suçların nitelikli hallerine dönüştürülmüştür. KMK m.3/11’de akaryakıtın ulusal marker içermemesi, m.3/12’de akaryakıt harici petrol ürünlerinin akaryakıt yerine ikmal edilmesi, m.3/13’de boru hatları, kuyu ve depolardan alınan gaz veya sıvı haldeki hidrokarbonların yasa dışı şekilde alınması, satışı arzı, satın alma, taşıma ve saklama eylemleri, m.3/14’de EPDK lisansına aykırı şekilde seyyar veyahut sabit tank, ekipman veyahut düzenek bulundurma eylemleri ve m.3/15’de ulusal merkerin yetkisi olmayan bir şekilde üretilmiş olması, satılması, piyasaya arz edilmiş olması, kabul edilmesi, yetkisi olmayan şahıslardan alınmış olması, bu durumun bilgisine sahip olmasına rağmen isteyerek bulundurma ve nakletme eylemleri suç olarak düzenlenmiştir¹⁸⁹.

1.4.3.3 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’nun Akaryakıt Kaçakçılığı ile Mücadelede Yeterli Olup Olmadığı

Diğer suçlarda olduğu gibi akaryakıt kaçakçılığı suçlarının önlenmesi için suçun nedenleri, işlenme şekilleri, ekonomik ve toplumsal koşullar gibi değişkenlerin bilinmesi gerekmektedir. Diğer suçlarda da olduğu üzere akaryakıt kaçakçılığıyla da mücadele yapılırken bütüncül bir yaklaşımla ve geniş bir perspektife sahip bakış açısıyla hazırlanacak eylem planlarına ihtiyaç vardır. Akaryakıt kaçakçılığı ile

¹⁸⁷ Batuhan AKTAŞ (2015), *Gümrük İşlemlerine Tabi Tutmadan Ülkeye Eşya Sokma Suçu Üzerine Bir İnceleme*, TBB Dergisi, S.121, s.113; Dilara ŞAHİN (2011), 5607 Sayılı KMK’daki İthalat Kaçakçılığı Suçları ve Kabahatleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul, s.4-5.

¹⁸⁸ Doğan GEDİK 2018, age. s. 127.

¹⁸⁹ Batuhan AKTAŞ 2015, age. s. 122.

mücadelede sorun bütünüyle anlaşılmadan, doğru çözüm yolları bulunmadan, kurumlar arası koordinasyon sağlanmadan bu suçun oranını azaltmaya ve sonuçlarını ortadan kaldırmaya yönelik doğru strateji oluşturmak olanaklı değildir.

Daha önce bahsedilen ulusal marker başta olmak üzere, akaryakıt kaçakçılığı eyleminin önüne geçilmesi amacıyla hazırlanan teknik ve idari yöntemlerin belirli bir seviyeye kadar iş gördüğü, başkaca idari faaliyetlerin de kısmen yeterli olduğu ve bu suçlar için öngörülen hapis ve adli para cezalarının, ceza adaletini sağlama açısından yeterli olduğu görülmektedir.

Akaryakıt kaçakçılığı ile mücadelede 2005 tarihli TBMM Araştırma Komisyonu (10/238 esas nolu) Raporu'nun önemli bir aşama olduğu görülmektedir. Bu Rapor, akaryakıt kaçakçılığının büyüklüğü, bu kaçakçılığın yöntemleri ve bu hususta alınacak tedbirleri ayrıntılı şekilde ortaya koymuştur. Hatta bu rapora istinaden Başbakanlık tarafından "Akaryakıt Kaçakçılığı ile Mücadele" başlıklı Genelgesi yayınlanmış ve bu genelgeyle "Akaryakıt Kaçakçılığıyla Mücadele Kurulu" ve "Akaryakıt Kaçakçılığı ile Mücadele Komisyonu" kurulmuş, "Eylem Planı" hazırlanmıştır¹⁹⁰.

Bununla birlikte, kamu düzeninin korunması ve yeni akaryakıt kaçakçılığı suçlarının önlenmesinde ceza kanunlarının önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır. Cezai yaptırımlara, daha hafif yaptırımların yetersiz kalması halinde başvurulmaktadır. 4926 s. KMK, "ekonomik suça ekonomik ceza" anlayışı, 5607 s. KMK'da terk edilmiş ve akaryakıt kaçakçılığı eylemleri için adli para cezasıyla hapis cezası beraber uygulanması değerlendirilmiştir.

Son yasal değişikliklerle 5607 s. KMK'nın kendisinden önceki kaçakçılıkla mücadele kanunlarına oranla daha sistematik olduğu ve mevcut TCK ve CMK ile uyumlu olduğu açıktır. Bu Kanunda da hazırlık aşamasının daha uzun tutulduğundan yürürlüğe girdikten 6 ve 7 yıl sonra kapsamlı değişikliklere uğramıştır. Ancak akaryakıt kaçakçılığı ile mücadelede sadece ceza hukuku ve cezai yaptırımları kullanmak bu suçla mücadele için yeterli olmayacaktır.

Kaldı ki, 2003 yılından önce 1918 s. Kanun, 2003-2007 yılları arasında 4926 s. Kanun ve 2007 yılından sonra 5607 s. Kanun'un yürürlükte olmasına bakıldığında, akaryakıt kaçakçılığı mevzuatının yaklaşık 10 yıl içinde tümüyle üç kez değiştiği görülmektedir. 5607 s. Kanunda da 2013 ve 2014 yıllarında önemli değişiklikler

¹⁹⁰ Doğan GEDİK 2018, age. s. 131.

olmuştur. Bu kadar kısa sürede mevzuatın tümünden değişmesi Yargıtay başta olmak üzere yargı organlarının yerleşik içtihat oluşturmasını engellemiştir. Sanık lehine değerlendirme kapsamında dosyaların yerel mahkemelere geri gönderilmesi, bu dosyalarda da etkili cezalandırmayı amaçlamaktadır. Çünkü Yargıtay'ın yerleşik içtihat oluşturması bazen 10 yıl gibi süreleri bulabilmektedir. Elbette bu durum, 5607 s. Kanunun kendisinden kaynaklanmamakta olup uygulamaya ilişkin bir sorundur.

5607 s. Kanun ve 5015 s. PPK kapsamında idari olarak önleyici ve caydırıcı mücadele için yapılanlar doğru olsa da yetersiz kaldığı görülmektedir¹⁹¹. 05.11.2021 tarihli ve Akaryakıt Kaçakçılığı ile Mücadeleye Yönelik Tedbirler konulu 2021/22 s. Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ve 2021-2023 yıllarını kapsayan Akaryakıt Kaçakçılığı İle Mücadele Eylem Planı önceki yıllarda uygulanan ulusal marker, AKBİS gibi uygulamaların devamı niteliğindedir ve Eylem Planı ile kurumlar arası koordinasyonun sağlandığı söylenebilir. Ancak bu idari önlemler ve çabalarda, akaryakıt kaçakçılığındaki temel sorun olan, akaryakıt kaçakçılığının yapıldığı bölgelerde sosyo ekonomik yapıların değişmesine yönelik adım atılmaması, özellikle Güneydoğu ve Doğu bölgelerinde gelir ve eğitim seviyesinin aynı kalması, bölgede işsizlik oranlarının yüksek olmaya devam etmesi, akaryakıt suçlarının işlenmesinin devam edeceği anlamına gelmektedir.

1.4.3.4 Karşılaştırmalı Hukukta Akaryakıt Kaçakçılığı Suçu

Ülkemiz pek çok kaçakçılık türü için transit (geçiş) ülke veya hedef ülke konumundadır. Birleşmiş Milletlerin suç haritalarına bakıldığında uyuşturucu kaçakçılığının Afganistan üzerinden başlayıp İran üzerinden devam ettiği ve gelen bu uyuşturucunun ülkemiz üzerinden Avrupa ülkelerine gittiği görülmektedir.

Aynı şekilde göçmen ticareti suçlarında da özellikle Güney ve Güneydoğu Asya'dan gelen göçmen ve sığınmacıların Avrupa'ya gitmek istediklerin ana rotalardan biri de ülkemizden geçmektedir. Bu suçlarda ülkemiz geçiş ülkesi iken bazen hedef ülke de olmaktadır. Ancak akaryakıt kaçakçılığı açısından bakıldığında ülkemizden Avrupa ülkelerine yönelik bu kaçakçılık türünün işlendiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak özellikle günümüzde Türk Lirasının düşmesi ile özellikle Bulgaristan ülkesinden gelenlerin yasal şekilde ve yasal sınırlar dahilinde

¹⁹¹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 132.

aldıkları akaryakıtı ülkelerine götürdüklerine dair örnekler görülmeye başlanmıştır¹⁹².

Karşılaştırmalı hukukta bakıldığında özellikle Avrupa ülkelerinde akaryakıt kaçakçılığının ithali veya ihracına ilişkin özel bir düzenlemeye rastlamak pek olanaklı değildir. Kaldı ki özellikle Doğu ve Güneydoğu sınırlarımıza komşu olan ve petrol üreten ülkeler olan Irak, İran ve Suriye'den gelen akaryakıt açısından ülkemiz hedef ülke konumundadır. Karadeniz'e kıyısı olan ülkeler ve başka ülkelere gelen gemilerle yapılan yani deniz yolu ile yapılan akaryakıt kaçakçılığında da ülkemiz hedef ülke konumundadır. Çünkü ülkemizdeki vergi yükünden dolayı yabancı ülkelerde deniz ticareti amacıyla ucuz olarak sağlanan akaryakıtın ülkemize ithali söz konusudur. Ülkemizde de yabancı gemilere yakıt ikmal yapılmış gibi gösterilip, bu akaryakıtın iç piyasaya sunulduğu dair pek çok örnek bulunmaktadır¹⁹³.

1.4.3.4.1 ABD Hukuku

Amerikan Federal Kanunu'nun 18 numaralı Ceza Muhakemesi ve Cezalar başlıklı 541 vd. maddelerinde kaçakçılık suçlarına dair cezai hükümler yer almaktadır¹⁹⁴. Federal Kanun m.541 uyarınca

"Her kim etkisini bilerek; herhangi bir ticari eşyayı, mal veya eşyayı doğru ölçüsünden veya doğru ağırlığından daha az gösterir veya değer ve kalite olarak yanlış bir sınıflandırma yapar veya malın girişi sırasında yasal olarak belirlenmiş olan vergisinden daha az miktarda vergi ödeyerek malı ithal ederse para cezasına ya da iki yılı geçmemek üzere hapis cezasına çarptırılır veya bunların ikisine birden hükmedilebilir".

Yasa koyucu m.541 kapsamında ithalatçı şahısların gümrük işlemleri sırasında yanıltıcı bilgi vererek vergi kaçırmayı halini hüküm altına almıştır. Bu çerçevede fail, eşyanın kalitesi, ölçüsü, ağırlığı gibi özelliklerle ilgili olarak yanıltıcı bilgi verip bu eylemi gerçekleştirmektedir¹⁹⁵.

Yine aynı Kanunu m.542'de sahte belge düzenlenerek kaçakçılık suçunun işlenmesi hali yer almıştır. Bu madde gereğince;

¹⁹² Bulgaristan'daki otobüs faciasına 'bagajdaki yakıt bidonları neden oldu' iddiası, 25.11.2021, <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/bulgaristandaki-otobus-faciasina-bagajdaki-yakit-bidonlari-neden-oldu-iddiasi-1887658>, (Erişim Tarihi: 06.12.2021).

¹⁹³ Bodrum'da 121 ton kaçak akaryakıt vurgunu, <https://www.sondakika.com/haber/haber-bodrum-da-kacak-akaryakit-vurgunu-13434882/>, (Erişim Tarihi: 06.12.2021).

¹⁹⁴ ABD Federal Kanunu 18. Bölüm metni için bkz. <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2011-title18/pdf/USCODE-2011-title18.pdf>, (Erişim Tarihi: 06.12.2021).

¹⁹⁵ Murat AYDIN 2011, age. s. 19.

“Her kim ABD’ye mal ithalinde herhangi bir hileli veya sahte fatura, mektup, bildiri, kağıt, beyanname kanalıyla ya da sözlü veya yazılı herhangi bir yanlış ifade ile veya herhangi bir hileli veya yanlış uygulama veya cihaz vasıtasıyla yanlış beyanda bulunur ve bu konuda da geçerli bir nedeni olmazsa ve bu suretle de ABD’ye mal ithal etmeye teşebbüs eden veya ithal eden kişi”

bu eylemlerden cezalandırılacaktır. Bu madde ile sahte belgelerle ABD’ye eşya mal ithaline ilişkin eylemleri cezalandırılmaktadır¹⁹⁶. Sahte belge kullanmak suretiyle mal ithali halinde fail, hem m.542’deki yasadışı mal ithali suçundan hem de m.1001’de düzenlenen belgede sahtecilik suçundan cezalandırılacaktır¹⁹⁷.

ABD Yüksek Temyiz Mahkemesi *United States v. Rose* kararında¹⁹⁸ m.542’nin uygulanabilmesi için sahte evrakın maddi bir varlığının bulunması (materyal) gerektiğini ifade etmiştir. Belgenin maddi varlığı kavramı kanun maddesinde açıkça yer almasa da, mahkeme; kanunun mantıksal anlamının sağlanabilmesi amacıyla bu unsuru elzem görmüştür.

Amerikan Federal Kanunu m.543’de, kontrol ile yetkili görevlilerin bilinçli olarak kaçak ürünlerin ithalatına izin vermeleri durumunda para cezası veyahut iki seneyi aşmamak şartıyla hapis cezası veya her iki cezanın birlikte uygulanarak ceza uygulanacağı hükmü getirilmiştir. Bununla birlikte görevli kişi de görevinden uzaklaştırılacaktır¹⁹⁹.

Yine aynı Kanun m.544’de ihracat konusu mallara dair bir düzenleme bulunmaktadır. Bu maddeye göre, ihracat yoluyla ticaret yaparken gümrükten mal girişi sırasında vergi ödenmemesi veyahut ihracata dair kununen ödenmesi gereken gümrük vergisinin geri alınmasıyla, başkaca faydalardan da yarar sağlamak için eylemlerde bulunulması durumunda, eşyanın farklı ülkelerden ABD’ye giriş yapmış olmasa bile tespit edilen bu mallar kanuna aykırı şekilde ithalatı yapılmış kabul edilerek fail cezalandırılır. Mallar ayrıca müsadere edilebilir mallar kapsamına girebilecektir.

Amerikan Federal Kanunu m.545’de her kim bilerek ve isteyerek ABD’ni aldatarak faturalı olması gerekli mallarda kaçakçılık eylemini yapmış olmak veyahut yapmaya teşebbüste bulunmak, ithal-ihraç işlemi yapmak veyahut bu işleme teşebbüs

¹⁹⁶ Otto IMMEL, (1991), *Criminal Law – The Materiality Requirement in Prosecutions for Importation by Means of False Statements Under 18U.S.C. 542-United States v.Bagnall*, 907 F.2d 432 (3d Cir.1990), Temple Law Review, S.64, s.789-791.

¹⁹⁷ Joel M. ANDROPHY (2010), *White Collar Crime*, 2. Edition, s. 24-4.

¹⁹⁸ 570 F.2d 1358 nolu karar.

¹⁹⁹ Murat AYDIN 2011, age. s. 21.

etmiş olmak amacıyla sahte fatura, kağıt veyahut başkaca sahte evrakı kullanırsa ya da hile yoluyla hazırlanmış belgeler kullanarak yapılan ithalat sonucunda gelen malları taşır, satar, satın alır ya da gizleyecek olursa madde kapsamında para cezası ya da 20 yılı geçmemek üzere hapis cezası veyahut her ikisi ile birlikte cezalandırılacaktır. Jüride kanaat olduğu müddetçe mahkûmiyet için bu tür malların davalının elinde bulunması yeterli delil kabul edilecektir. Bu kapsamda ABD'ye girmiş mal ya da bu malın değerine müsadere hükümleri tatbik edilecektir. Kaçakçılık suçu yönünden ceza verilebilmesi için hükümeti aldatmaya yönelik bir fikir olup olmadığı araştırılırken; yasadışı yollarla yapılan ithalattan ceza verilebilmesi için bu şart aranmamaktadır²⁰⁰. Kaçakçılık eylemlerini yasadışı ithalata oranla daha komplike bir özelliğe sahip olduğu belirtilmektedir. Bunun sebebinin kaçakçılığın hedef ülkelerde de pazarlama sistemi kurulmasını gerektirmediği²⁰¹.

Aynı Kanunu m.546'da yabancı bir devletin sınırları içerisinde ve mevcut yasalara aykırı şekilde kaçakçılığa teşebbüs, kaçakçılık ve kaçakçılığa yardımcı olmak hedeflerinden herhangi biriyle ABD'ye bir gemi işletirse cezai sorumluluğun doğacağı belirtilmiştir. Buna ek olarak kaçakçılık konusu eşyanın veya bunların değerine dair müsadere hükümleri tatbik edilebilecektir²⁰².

Amerikan Federal Kanunu m.547'de hukuka aykırı şekilde ABD ile herhangi bir komşu ülkenin sınırları üzerinden her türlü özelliğe sahip ürün alış verişi yapmak veyahut ürün taşımacılığı yapmak suçtur ve yapanları cezalandırmaktadır. Yine m.548'de hile yoluyla ürünleri gizleyen, yerini değiştiren, herhangi bir depoda yeniden paketleyen, depolarda bekletilen ürünlerin üzerinde yer alan işaret ve numaraları değiştiren, üzerinde tahrifat yapanların cezalandırılacağı hükmü getirilmiştir.

Bu Kanun m.549'da, yetkisi bulunmaksızın gümrük işlemleri esnasında gümrük mührü bağlanması veya araç, gemi, depo veyahut paketin işaretlenmesi; görevi olmaksızın gümrük mührüne kasıtlı olarak zarar verilmesi, bozulması, silinmesi ya da araç, depo, gemi veyahut paketlenmiş ürünlerin içerisindeki ürünlerin veya bagajın üzerine bağlantı ya da işaret konulması; herhangi bir kimsenin artniyetli biçimde gümrük malları bulunan gemiye, antrepoya veya araca girdikten sonra

²⁰⁰ Joel M. ANDROPHY 2010, age. s. 24-6.

²⁰¹ Murat AYDIN 2011, age. s. 22.

²⁰² Joel M. ANDROPHY 2010, age. s. 24-8.

buradaki mallardan herhangi birisini almış olması halinde cezalandırılması düzenlenmiştir.

Aynı Kanun m.554'de kanuna muhalif bir şekilde herhangi bir ürünün ihracatının yapılması veyahut bu eyleme teşebbüste bulunulması; bu yollarla ülkeye sokulan ürünlerin ihracatının öncesinde satın alınması, gizlenmesi, satılması veya nakliyatının yapılması eylemlerinden herhangi birisinin yapılmış olması halinde yapan kişinin cezaya çarptırılacağı esası getirilmiştir. Yine m.555'de Amerikayla diğer herhangi ülkeler arasında bulunan sınırlarda Gümrük Muhafaza Birimlerinin, İç Güvenlik Bakanlığının ve Göçmen Birimlerinin haberi olmadan geçit veyahut tunel yapılması, bu yapımın mali olarak desteklenmesi veyahut yasalara aykırı şekilde sınırdan geçilmesi konuları ceza kapsamına alınmıştır. Bunun dışında taksirle veyahut kasten sınır geçiş ihlali yapan veyahut kanuna aykırı olarak geçitleri veya tünelleri kullanan kişiler de bu kanun maddesi çerçevesinde değerlendirilmektedir. Yapılmış olan bu tünellerin veya geçitlerin bir kaçakçılık eylemi için kullanılmış olması durumunda hükmedilecek ceza arttırılacaktır.

ABD açısından bakıldığında, bu ülkenin Meksika ile yaşadığı en önemli sorunlar uyuşturucu kaçakçılığı, göçmen kaçakçılığı²⁰³ ve ABD'den Meksika'ya yapılan çalıntı araç kaçakçılığıdır²⁰⁴.

1.4.3.4.2 İsveç Hukuku

İsveç yasalarında kaçakçılıkla ilgili kanun 30 Kasım 2000 tarihli ve SFS 2000:1225 s. Kaçakçılık Cezaları Hakkında Kanun'dur²⁰⁵. Bu Kanun m.1 kaçakçılık eylemlerine dair genel hüküm niteliğine sahiptir. Bu maddeyle İsveç'ten ürün ithalat veya ihracatıyla ilgili sorumluluk alanlarına yönelik Kanun maddelerinin uygulanacağı ifade edilmektedir. Eşya ithali ya da ihracı yoluyla bir yasağa aykırı davranan şahıs hakkında başka kanun ya da cezai düzenlemede aksine bir hüküm olmadığı sürece bu kanun hükümleri uygulanacaktır.

İsveç'ten mal ithalatı veya ihracatına dair eylemlerin soruşturma ve kovuşturması bu Kanununun 19-22, 26, 27 ve 32. maddeleri yasak olmasına rağmen

²⁰³ Robert J. KELLY, Jess MAGHAN ve Joseph D. SERIO (2005), *Illicit Trafficking Reference Hand Book*, California, ABD, s.26; Murat AYDIN 2011, age. s. 15.

²⁰⁴ Murat AYDIN 2011, age. s. 14.

²⁰⁵ Act on Penalties for Smuggling, Swedish Code of Statutes, SFS 2000:1225, http://elibrary.lt/resursai/Uzsienio%20leidiniai/Countries/Sweden/Fainance/2000/mf2000_02.pdf; <https://www.raa.se/in-english/exporting-cultural-goods/breach-of-the-rules/>, (Erişim Tarihi: 06.12.2020).

kanuna aykırı şekilde yapılan eylemleri önlemeye yönelik özel yetkileri düzenlemektedir. Kanunun 2. maddesinde tanımlar yer almıştır. Kanunun 3. maddesinde ceza hükmü getirilmiş ve bir kişinin özel olarak bir yasaklamaya tutulan bir eşyayı İsveç'e sokma eylemiyle bağlantısı bulunursa, yasağa kasti olarak aykırı davranırsa veyahut gümrük işlemi maksadıyla düzenlenmiş olan raporlarda hata oluşmasına neden olursa, kaçakçılık yapmaktan para cezası ya da iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılabilir.

Maddeye göre, şayet şahıs kasıtlı şekilde özel yasağa aykırı şekilde İsveç topraklarından ürün çıkartılması, ihraç yasaklarını ve şartlarına aykırı davranılması, ithal edilmesi özel yasaklar bölümüyle hüküm altına alınmış ürünün elden çıkartılması ve bu eylemiyle kanunlara aykırı şekilde ithalat sürecinin tamamlanmış olması, ihracı ve ithalatı lisansa bağlı olan ürünlere dair yanıltıcı bilgi verilmiş veya lisans veren merciin yanlış yönlendirilmesine sebep olmuş ve bu yanılğı halinin devam etmesine neden olmuş ve bu yolla lisans elde ederek ve bu lisansı kullanarak İsveç dışına ihracat yapılması veya İsveç topraklarına ithalat yapılması ya da ihracata ve ithalata yönelik hazırlanmış olan yasaları ihlal ederek bu ürünlerin elden çıkarılması halinde kaçakçılık suçundan sorumlu olacaktır. Kanunun 4. maddesinde malın değerinin az olması halinde az ceza verilmesi, 5. maddede eylemlerin ağır nitelik taşınması halinde cezanın ağırlaştırılması, 6. maddede kaçakçılık eşyasının uyuşturucu madde olması halinde hükmolunacak cezalar, 7. Maddede ihmal suretiyle gerçekleşen eylem cezalandırılmıştır. Kanunun 8. maddesinde gümrük suçları düzenlenmiş ve İsveç'e sokulan eşyaya dair kasti bir biçimde yanıltıcı bilgi veren, gümrükleme işlemine yönelik yanıltıcı bilgi paylaşan ve bu nedenle gümrük vergileri yönünden tehdit oluşturan, buna benzer başkaca harç ve vergilerden kaçan kişiye hapis cezası veyahut para cezası verileceği ifade edilmiştir²⁰⁶.

Kanunun 9. ve 10. maddelerinde kaçakçılık suçlarında ağırlaştırıcı haller ve hafifletici haller (nitelikli) düzenlenmiştir. Ayrıca 12. madde uyarınca; 3 ila 11. maddelerde düzenlenen fiillere konu malları kasten paket yapan, nakliyatını yapan, depolayan, saklayan, satın alan, rehin sözleşmesi imzalayan her kimse, kaçak eşyaya yasadışı işlem yapmaktan para cezası veya hapis cezası ile cezalandırılır.

Kanunun 14. maddesinde, Kanunda yer alan suçlara dair iştirak ve teşebbüs benzeri alanlarda İsveç Ceza Kanunu'nun 23. maddesini göz önüne tutulacağı hükmü

²⁰⁶ Murat AYDIN 2011, age. s. 26.

getirilmiş ve genel hükümlerin uygulamaya konulması gerektiği düzenlenmiştir. Kanunun 15. maddesinde gönülle vazgeçmeye dair hüküm getirilmiş ve 6. ya da 7. maddede yer alan eylemlerden gönüllü olarak vazgeçen şahıs bu hükümlerden cezalandırılmayacağı ifade edilmiştir. Kanun'un 16. ve devamı hükümlerinde bu kanun kapsamında işlenen suç konusu eşyanın ve gelirin müsadere edilebileceği hükmü getirilmiştir.

1.4.3.4.3 Çin Halk Cumhuriyeti Hukuku

Küresel ekonomi alanında Çin'in de rol almaya başlamasıyla birlikte uluslararası suçlar yönünden bir kaynak oluşturması durumu ortaya çıkmıştır. Çin'de ülke içindeki yolculuk denetlemelerinin kaldırılması silah, uyuşturucu, göçmenler ile başkaca kaçakçılıkla ilgili şeylerin kıyılara ulaşmasına, kıyılardan da deniz yoluyla ülkeden çıkartılmasına olanak tanımıştır. Ancak bu maddeler arasında akaryakıt ve türevleri bulunmamaktadır²⁰⁷.

Çin Hukukunda 06.12.2010 tarihli Gümrük Kaçakçılığı İle Mücadele Kanunu (ÇKMK) yürürlükte. Anılan Kanun, 09.05.2018 tarihinde değişikliklere uğramıştır²⁰⁸. ÇKMK m.1'e göre kaçakçılık eylemleri gümrük idaresince bu kanun uyarınca önlenecektir. Bu Kanunda yer alan ihracat ve ithalat mallarında kaçakçılık, Çin Halk Cumhuriyeti'ne gümrükten girişte bildirim yapılmadan malların ithali ya da buradan ihracı, bunun sonucunda gümrük denetimlerinden kaçınma, gümrük vergilerini ödememe ve gümrük denetiminden kaçma fiilleridir (m.3).

Kanunun ikinci bölümü "Kaçakçılıkla Mücadele" başlığını taşımakta ve 6. maddede kaçakçılıkla mücadele yapılabilmesi, kanun ve başka düzenlemeler bakımından Çin Halk Cumhuriyeti'nin ticaret limanlarından, kıyıda 24 deniz mili içerisinde takip edilir.

Kaçakçılıkla mücadelede gerek görülmesi durumunda, gümrük görevlileri uçak, gemi, nakilde ve araçta kullanılan diğer araçlara dur emrini verecek, geriye çevrilebilecek ya da tespit edilen yere indirebileceklerdir (m.8). Kanunun 8 ila 16. maddeleri arasında gümrük görevlilerinin arama, şüpheli ve tanığı sorgulama ve diğer kolluk görevlilerinden yardım isteme usulleri düzenlenmiştir.

²⁰⁷ Robert J. KELLY, Jess MAGHAN ve Joseph D. SERIO 2005, age. s. 24; Murat AYDIN 2011, age. s. 15.

²⁰⁸ Customs Anti-smuggling Act of China, <https://law.moj.gov.tw/ENG/LawClass/LawAll.aspx?pcode=G0350029>, (Erişim Tarihi: 06.12.2021).

Kanunun 17. maddesinde, bu kanunun çiğnendiği hallerde gümrük idaresinin ilgili yüklere el koyabileceği ve suçta kullanılan gemi, uçak ve araba gibi taşıtlara el koyacağı ve müsadere edebileceği belirtilmiştir (m.18).

Kanunun 4. Bölümünde cezai yaptırımlara ilişkin hükümler yer almıştır. Kanunun 23. Maddesi uyarınca, uçak, gemi, araba gibi taşıma araçlarının 8. maddeyi ihlal etmesi ve gümrük kurallarına uymaması durumunda kaptan veya yöneticisi para cezasına çarptırılır. Gemi, uçak, araba ya da başka taşıma araçları izin almaksızın ticari limanların dışında bir yere girerse müsadere edilebilirler (m.24).

İhracat ve İthalat kaçakçılığı suçlarında, nakletme ve boşaltma sürecinde kullanılan uçak, gemi ve araba gibi taşıma araçlarının kullanıcılarına ve yönetici konumundakilere para cezası verilecektir (m.27). Gümrük, uçakta, gemide, araçta veyahut diğer taşıma araçlarında manifestoda yer alanın ya da sevkiyat listesinin haricinde bir yük olduğunu belirlerse araç kullanıcısı yahut araçların sahibi veya yetkilisi olan kişi para cezasına çarptırılır. Kusur yüklenebildiği takdirde para cezası gönderene de kesilir. 2018 yılında yapılan değişikliklerle Kanunun 29, 30 ve 32, 33, 34 sayılı maddelerinin kanun metninden çıkarıldığı belirtilmiştir²⁰⁹.

Kanunu'nun 45. maddesinde tekerrür hükmü düzenlenip kanundaki aynı hükmün beş yıl içerisinde ikinci kez çiğnenmesi halinde çiğneyen şahsa verilebilecek ceza yarı oranında arttırılacaktır. Kanunun 36/1. Maddesi ya da 37/1-2-4. fıkralarıyla uyumlu olacak şekilde ceza verilmesine yol açan suçun konusu hafif bir niteliğe sahipse cezadan muaf tutulabilecektir. Buradaki hafif nitelik kavramını Maliye Bakanlığı tespit edecektir (ÇKMK m.45-1). Kanunu'nun 46. Maddesi ve devamında, kanunun uygulanmasına dair usul hükümleri yer almıştır. Bu çerçevede 46. maddede gümrük idaresi, kaçakçılıkla mücadelede yetkili makam kabul edilmiş ve gümrük idaresinin aldığı tedbirlerin ihlal edilmesi halinde ceza sorumluluğunun oluşacağı belirtilmektedir²¹⁰.

²⁰⁹ Customs Anti-smuggling Act of China, <https://law.moj.gov.tw/ENG/LawClass/LawAll.aspx?pcode=G0350029>, (Erişim Tarihi: 06.12.2021).

²¹⁰ Murat AYDIN 2011, age. s. 36.

BÖLÜM II

5607 SAYILI KAÇAKÇILIKLA MÜCADELE KANUNUNDA DÜZENLENEN AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI SUÇLARI VE NİTELİKLİ HALLERİ

2.1 AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI SUÇLARININ MADDİ VE MANEVİ UNSURLARI

Akaryakıt kaçakçılığı suçlarının birçoğunda suçun maddi konusu ve hareket unsuru değişmekle birlikte, suçun faili, mağduru, manevi unsuru, kusurluluğu etkileyen haller aynı olmaktadır. Akaryakıt kaçakçılığı suçlarının genel unsurları ve özelliklerine yer verildikten sonra, ilgili suç bölümlerinde özellik arz eden hususlar ele alınacaktır.

2.1.1 Suçun Maddi Konusu

Doktrinde suçun maddi konusu; suçun üzerinde gerçekleştiği veya kanunda belirtilen suç tanımlamasındaki hareketlerin yönelmiş olduğu kişi veyahut “şey” şeklinde tanımlanmaktadır²¹¹. Örneğin m.3/11’deki suçun maddi konusunu, ulusal marker sistemine dâhil olan, ancak EPDK’nun tespit ettiği düzeyin aşağısında ulusal marker bulunduran ya da hiç bulundurmeyen akaryakıt oluşturmaktadır²¹². Ulusal marker kavramı Bölüm 1.1.3’de ayrıntılı tanımlanmıştı.

2.1.2 Suçun Faili ve Mağduru

2.1.2.1 Fail

Tüm suçların mutlak surette bir faili, diğer bir deyişle o suçu oluşturan eylemi işleyen bir gerçek kişisi vardır. İradesi ile harekete geçme yeteneği yalnızca insanlara

²¹¹ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA (2015), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, s.469; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM (2016), *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 16. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 174.

²¹² Mustafa ÖZEN (2015), *5607 Sayılı Kaçakçılık Kanununda Düzenlenen Suçlar*, Adalet Yayınevi, Ankara, s.172; Seyfettin ÇİLESİZ (2014), *5607 Sayılı KMK Açıklaması*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 443.

has bir nitelik olduğu için, bu eylemi gerçekleştiren de sadece insan olabilir²¹³. TCK m.37/1’de fail, suçun tanımlanmasında öngörülen eylemi yapan kişi şeklinde tanımlamıştır. KMK m.3/11’de, “...kişi ... cezalandırılır” denilerek eylemin her bir birey tarafından gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir.

Fail, örneğin KMK m.3/11’de düzenlenen suç için ulusal marker sistemine dâhil olup da EPDK’nın tespit ettiği sınırın aşağısında ulusal marker bulunduran veyahut hiç bulundurmayan akaryakıtı; ticaret maksadıyla üreten, satışa arz eden, satan, bulunduran veyahut nakliyatını yapan, durumu bilmesine rağmen ticari bir amaçlı satın alan kişidir.

Akaryakıt kaçakçılığı suçlarının faili, sadece gerçek kişiler olabilir. 1982 Anayasası m.38/6’da, ceza sorumluluğunun şahsi olduğu yer almış ve bu hüküm. TCK m.20/1’de “*Ceza sorumluluğu şahsîdir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz.*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu maddenin 2. fıkrasında “*Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz*” hükmü getirilerek TCK’da tüzel kişiliklerin ceza ehliyeti olmadığı farz edildiğinden, tüzel kişiliklerin bu suçların faili olmaları mümkün değildir.

Tüzel kişiler, faaliyetlerini temsilcileri vasıtasıyla yürüttüklerinden tüzel kişiliklerin maddesel bir vücutları olmadığı gibi harekât kabiliyetleri yoktur. Bu açıdan ceza ehliyeti, suç oluşturan kaçakçılık eylemini gerçekleştiren gerçek şahsa aittir²¹⁴.

Suç oluşturan kaçakçılık eylemini gerçekleştiren gerçek kişi de tüzel kişiliğin sahibi, ortağı, yöneticisi, müdürü ya da işletmeyi fiili olarak yöneten veya işçi olabilecektir. Tüzel kişilikler suçun eylemini gerçekleştiren kişiler olmasa bile bu kişiler hakkında güvenlik tedbirlerine hükmedilmesi mümkündür. TCKm.60’a göre, tüzel kişilik menfaatine gerçekleşen kasti suçtan mahkûmiyet durumunda, çalışma ruhsatı iptal edilebilir veya müsadereye dair maddeler uygulanabilir. Kaldı ki KMK m.4/3’te yer alan, “*Bu Kanunda tanımlanan suçların, tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde veya yararına olarak işlenmesi halinde, ayrıca bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur*” düzenlemesi gereğince, kaçakçılık suçlarının tüzel kişiliğin faaliyetleri kapsamında ya da tüzel kişiliğin menfaatine işlemesi halinde, tüzel kişinin yetkilileri suçun faili olurken, ilgili tüzel kişi aleyhinde de m.4/3’teki atfı ile

²¹³ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ (2008), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Kitabevi, Ankara, s. 13.

²¹⁴ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s. 466; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 131.

sadece güvenlik tedbirleri uygulanabilir²¹⁵. Bununla birlikte, KMK m.4/3 düzenlemesi olmasaydı dahi TCK m.60 gereğince yararına kaçakçılık suçu işlenen tüzel kişiler hakkında faaliyet izni iptali veya müsadere kararı verilebilirdi.

Sonuçta, suça konu eylemi gerçekleştiren sadece gerçek kişi olabilecektir. Tüzel kişiliklerin iş alanlarıyla alakalı bir suçun işlenmiş olması durumunda, suçun meydana getiren eylemi gerçekleştiren gerçek kişinin cezai sorumluluğu doğacak; tüzel kişilikle ilgili olarak da KMK m.4/3'ün atfı ile TCK m.60'da yer alan güvenlik tedbirleri uygulanabilecektir.

2.1.2.2 Mağdur

Suçun mağduru kavramı Ceza hukukunda; suçun maddi konusunun ait olduğu kişi ya da kişiler anlamına gelir. Şayet suçun konusu belirli bir şahsa aitse, suçun mağduru bu şahıs ya da şahıslar olacaktır. Fakat suçun konusu belirli bir kişiye ait değil ise, toplumu meydana getiren bireylere ait bir şeyi oluşturuyorsa, mağdur toplumu oluşturan herkes kabul edilir. Öte yandan suçtan zarar gören kavramıyla suçun mağduru kavramı birbirlerinden farklı kavramlardır. Aslında mağdur, aynı anda o suçtan zarar gören kişidir. Ancak, suçtan zarar gören, daima o suçun mağduru değildir. Bu nedenle zarar gören kavramı, mağdur kavramına oranla daha geniş kavramdır. Bir gerçek veya tüzelkişi suçtan zarar görse bile suçun mağduru olmayabilir. Bu çerçevede suçun mağduru, sadece gerçek kişi iken, suçtan zarar görenin tüzel kişilik olması olanaklıdır²¹⁶. Bu görüşlerle birlikte doktrinde Soyaslan, işlenen suçlar açısından devletin mağdur konumunda olduğunu ileri sürmektedir²¹⁷.

5607 s. KMK'da yer alan akaryakıt kaçakçılığı suçlarının koruduğu hukuki değer, genellikle ekonomik kamu düzenidir. Bu çerçevede suçun mağduru, ekonomik düzenin ilişkili olduğu toplumdur²¹⁸. Başka bir görüş ise mağdurun toplumu oluşturan herkes olduğunu ileri sürmüştür²¹⁹. Bunun yanında gerçek kişiler, bu suç nedeniyle zarar görmüşlerse, mağdur değil suçtan zarar gören sıfatına sahip olacaklardır²²⁰.

²¹⁵ Batuhan AKTAŞ, 2015, age. s.132.

²¹⁶ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s. 473-474; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 173; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 133.

²¹⁷ Doğan SOYASLAN (2014), Doğan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 6. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, s. 225

²¹⁸ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 174; Murat BALCI 2010, age. s. 84.

²¹⁹ Murat AYDIN 2011, age. s. 140; Batuhan AKTAŞ 2015, age. s. 132.

²²⁰ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 174.

KMK çerçevesindeki suçlar için açılan davalarda, kamu adına devlet temsilcisi olan Gümrük İdaresi, gerek KMK'nun “*Davaya Katılma*” başlığını taşıyan m.18 gerekse Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) m.237 uyarınca, kovuşturma aşamasında katılan vasfıyla bulunabilecektir²²¹. Kamu davasına katılma konusu, üçüncü bölümde ayrıntılı şekilde ele alınmıştır.

2.1.3 Suçun Maddi Unsuru

2.1.3.1 Genel Olarak

Maddi unsur, suçun kurucu unsurlarından biridir. Bir suçun oluşabilmesi için failin yasal tanıma uygun olumsuz veyahut olumlu hareketinin olması, hareketin dış dünyada bir değişikliğe yol açması ve gerçekleştirilen hareketle dış dünyada ortaya çıkan değişimin arasında bir illiyet bağı olması gerekmektedir. Bu şekilde maddi unsur; hareket (fiil), netice ve fiille netice arasında kurulabilen nedensellik bağından meydana gelmektedir²²².

2.1.3.2 Hareket

2.1.3.2.1 Genel Olarak

Hareket unsuru 5237 s. TCK'da, “fiil”, “eylem” ve “davranış” gibi kavramlarla ifade edilmeye çalışılmıştır²²³. Yasada bir suç tanımlanırken mutlak surette bir hareket veya fiil, unsur olarak öngörülmektedir. Bu hareket (fiil), rastgele bir davranış değil, bizzat haksızlığı oluşturan insan hareketidir. Bu manada suç ve öncelikle haksızlık oluşturan bu hareket, bir insan hareketidir²²⁴. Bu nedenle cezai sorumluluğun esası, dış dünyada değişiklik meydana getiren insan davranışına dayanmaktadır. Dış dünyada değişiklik oluşturmaya ve iradeye bağlı olmak zorundaki davranış, birşeyi yapmamak “ihmalî hareket” ya da birşeyi yapmak “icrai hareket” biçiminde açığa çıkabilir²²⁵. Bu kapsamda kişilerin düşünceleri, dış dünyaya yansımadağı müddetçe hareket kavramı içine girmeyecektir. Fakat, dış dünyaya

²²¹ Batuhan AKTAŞ 2015, age. s.132.

²²² Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s. 415

²²³ Veli Özer ÖZBEK, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE (2013), Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara 2013, s.218; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 175.

²²⁴ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 110.

²²⁵ Veli Özer ÖZBEK, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE, 2013, age. s.228; Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA (2013), Ceza Hukuku Özel Hükümler, 13. Baskı, Ankara, Seçkin Kitabevi, s.13; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 175-176.

yansıyan hareket, icrai veya ihmali şekilde olsun, her zaman iradi olmalıdır²²⁶. Sonuçta suçun maddi unsuru olan hareket, yasal suç tanımlamasında olan veyahut gösterilmese de tanımda yer alan zarar veyahut tehlike şeklindeki neticeyi gerçekleştirmeye uygun, insandan kendinden doğan iradi bir davranış biçimidir²²⁷.

Akaryakıt kaçakçılığı suçlarından bazıları, örneğin KMK m.3/11 gibi, seçimlik hareketli suçlardır. Seçimlik hareketli suçlarda, kanunda birden fazla fiil bağımsız şekilde yer almakta ve bu hareketlerden herhangi birinin işlenmesiyle suç meydana gelmektedir²²⁸. Bu seçimlik hareketlerden birinin gerçekleşmesi ile suç tamamlanır. Seçimlik fiillerden birden fazlasının gerçekleşmesi halinde de birden fazla değil tek suç oluşur²²⁹.

Yine akaryakıt kaçakçılığı suçlarından bazıları, bağlı hareketli suçlardır. Bağlı hareketli suçlar, yasada hangi çeşit hareketlerle gerçekleşeceği belirtilen suçlardır²³⁰. Örneğin KMK m.3/11'deki suçun yasal tanımında birden çok fiile; *ticari amaçla üretme, satışa arz etme veya satma; ticari amaçla satın almaya; bulundurma veya nakletme;* gibi ifadeler kullanılmış olup, suçun oluşabilmesi için yasal tanımda öngörülen bu hareketlerden birinin işlenmesi gerekir. Yasadaki suç tanımında yer almayan Bu suç açısından seçimlik hareketlerin tümü, aynı anda bağlı hareketler şeklinde kanunda yer almıştır²³¹.

2.1.3.3 Netice

Netice, suçun yasadaki tanımında düzenlenen maddi unsurlardan biridir. Suçun işlendiğinde, suçun konusu ya zarar görür ya da tehlikeye uğrar. Bu kapsamda sonuç, suçun maddi konusunun, zarar görmüş olması veyahut zarar görmemiş olması olasılığıdır²³². Suçun unsuru olan netice, zarar ya da tehlike biçiminde meydana çıkabilir. Bu nedenle, doktrinde suç konusunun, hareketten etkilenme seviyesi ve

²²⁶ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s. 416

²²⁷ Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT (2005), *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 3. Bası, Beta Basım, İstanbul, s. 234.

²²⁸ Nur CENTEL, Hamide ZAFER, Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 258; Veli Özer ÖZBEK, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ, İlker TEPE 2013, age. s. 227; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 192.

²²⁹ Erdener YURTCAN (2015), *Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Şerhi*, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, s.70; Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 444; Mustafa ÖZEN 2015, age. s.174-175; Murat BALCI 2010, age. s. 73; Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 258; İzzet ÖZGENÇ (2016), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 169; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 192.

²³⁰ Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 182.

²³¹ Murat BALCI 2010, age. s. 72.

²³² Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA, age. s.26; İzzet ÖZGENÇ 2016, age. s. 199.

biçimine göre suçlar, “tehlike suçu” ve “zarar suçu” olarak ayrıma tabi tutulmaktadır. Zarar suçlarında, suçun yasada yer alan tanımındaki hareketin işlenmesiyle konunun üstünde bir zararın ortaya çıkması ve hareket ile netice arasında illiyet bağı aranır. Tehlike suçlarında ise, hareketin yöneldiği suçun konusunun objektif şekilde zarar görme tehlikesine uğraması yeterli olup, zararın gerçekleşmesi aranmaz²³³.Örneğin KMK m.3/11’deki suçu açısından, suçun yasal tanımında bir zararın gerçekleşmesi aranmamış olup, bu nedenle bu kaçakçılık suçu, bir tehlike suçudur²³⁴.

Bununla birlikte netice, hareketin dış dünyada gerçekleştirdiği değişikliktir²³⁵.Öte yandan, işlenen hareketin dış dünyada oluşturduğu tüm değişiklikler değil, yalnızca tipik harekete uyan değişiklikler netice şeklinde kabul edilebilir. Bu kapsamda netice, sadece suçun yasal tanımlamasında yer alıyorsa ceza hukuku açısından bir anlam ifade eder²³⁶. Diğer bir deyişle şayet suçun yasal tanımında unsur olarak netice yer almışsa, suçun tamamlanabilmesi veya oluşabilmesi için bu neticenin de meydana gelmesi gerekecektir. Ancak yasal tanımda netice yer almamışsa, suçun yasal tanımındaki fiilin (hareketin) işlenmesi halinde suç tamamlanmış olur. Bu nedenle doktrinde neticeye göre suçlar, “*sırf hareket suçları/neticesi harekete bitişik suç/şekli suç*” ve “*neticeli suçlar/neticesi hareketten ayrılabilen suç*” biçiminde ayrıma tabii tutulmaktadır. Fiilin işlenmesiyle meydana gelen, tamamlanmaları için neticenin oluşması aranmayan suçlara, sırf hareket suçları adı verilmektedir²³⁷.

Doktrinde suç konusu üstünden yapılan sınıflandırmada düzenlenen “tehlike suçları”, netice üstünden sınıflandırmada adı geçen “sırf hareket suçları” ndan farklı değildir. Örneğin KMK m.3/11’deki suç açısından, suçun yasal tanımında hareketten

²³³ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2013, age. s.26; Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 260; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 135; Hamide ZAFER (2015), Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Bası, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, s.190; İzzet ÖZGENÇ 2016, age. s. 200; Veli Özer ÖZBEK, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE 2013, age. s. 231; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 196.

²³⁴ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 173

²³⁵ Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 193

²³⁶ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s.431; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 143.

²³⁷ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s.433-434; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s.143-144; Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 259-260; Hamide ZAFER 2015, age. s.191-192; Bahri ÖZTÜRK,ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 193.

ayrı olarak bir neticenin oluşmasının aranmadığını görülmektedir. Bu sebeple fiilin işlenmesi ile ihlal olduğundan bu suç da “sırf hareket suçu” dur²³⁸.

2.1.3.4 Nedensellik Bağı

İllyet bağı, gerçekleştirilen eylemle gerçekleşen sonuç arasında neden-sonuç ilişkisi anlamına gelen tabii bir olgudur²³⁹. Suçun meydana gelmesi için, neticenin işlenen fiilin sonucunda gerçekleşmesi, farklı deyişle eylem ile netice arasında neden-sonuç bağının olması gerekmektedir. Eğer fiil ile netice arasında bu şekilde bir ilişki veya bağ bulunmuyorsa, yani netice fiilin işlenmesinden ötürü gerçekleşmemişse, nedensellik bağı bulunmayacak ve faile neticenin yüklenebilmesi olanaklı olmayacaktır²⁴⁰.

Nedensellik bağı, netice suçları açısından önem taşımaktadır. Sırf hareket suçları açısından, suçun yasal tanımında somut bir neticenin gerçekleşmesi yer almadığından fiilin işlenmesiyle suçun konusu tamama ermiş demektir. Bu çeşit suçlar bakımından illiyet bağı sorunu bulunmayacaktır. Örneğin KMK m.3/11'deki suç da neticenin gerçekleşmesi aranmadığından konu bakımından soyut tehlike, netice açısından da sırf hareket suçudur. Bu nedenle fiilin işlenmesi ile suç meydana geldiğinden, nedensellik bağının belirlenmesi de öneme sahip olmayacaktır²⁴¹.

2.1.4 Suçun Manevi Unsuru

Suçun meydana çıkması için, kanuni tanıma uygun ve hukuka aykırı fiilin işlenmesi yetmemektedir. Bu objektif öğelere ek olarak sübjektif bir öğenin de varlığı aranmaktadır. Doktrin ve uygulamada bu unsur, suçun “*manevi unsuru*” olarak tanımlanmaktadır²⁴². Manevi unsura göre, failin işlediği fiil sebebiyle sorumluluk atfedilebilmesi için, harekâtın iradiliği yanında sonucun da istenilmiş ya da öngörülebilmiş olma gerekliliği vardır. Manevi unsurla, yani taksir veya kasıtlı harekât etmedikçe, suçun olduğundan söz etmek de olanaklı değildir. Fail,

²³⁸ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 179.

²³⁹ Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 267; Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2013, age. s.23; İzzet ÖZGENÇ 2016, age. s. 174.

²⁴⁰ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s.439

²⁴¹ Hamide ZAFER 2015, age. s. 198; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 179.

²⁴² Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN, Caner YENİDÜNYA 2015, age. s.549; Hamide ZAFER 2015, age. s. 220; İzzet ÖZGENÇ 2016, age. s. 370; Bahri ÖZTÜRK, Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 267; Veli Özer ÖZBEK, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE 2013, age. s. 255-355; Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 350; Timur DEMİRBAŞ (2016), Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Seçkin yayıncılık, Ankara, s. 341-364.

kanundaki tipe uygun kanuna muhalif hareketi, bilgisine sahip olmasına rağmen isteyerek veyahut gerekli özen davranışını sergilemeyerek işlemelidir²⁴³.

5237 s. TCK'da “taksir” ve “kast” manevi unsurun iki esas biçimi olarak düzenlenmiştir. TCK m. 21/1’de “Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır” hükmü getirildikten sonra “kast”, “suçun kanunî tanımındaki unsurların istenerek ve bilerek gerçekleştirilmesi” biçiminde izah edilmiştir. Taksire dair düzenleme ise TCK m.22/2’de düzenlenmiş olup, “taksir”, “özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanunî tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesi” şeklinde izah edilmiştir. Yine bu maddenin 1.fıkrasında şahsın taksir sorumluluğunun doğabilmesi ve failin fiilin taksirli halinden ceza verilebilmesi maksadıyla kanunda bir açık bulunmuş olmasının gerekliliği belirtilmiştir. Bu bağlamda suçlar, sadece kasıtlı olarak işlenebilir (kural olarak). Taksirden ötürü sorumluluk halleri istisnaidir ve fiilin taksirli hali sadece “kanunun açıkça belirttiği hâllerde cezalandırılır”²⁴⁴.

Bu çerçevede örneğin KMK m. 3/11’deki suç sadece kasten işlenebilen bir suçtur. KMK’da diğer akaryakıt kaçakçılığı suçlarının taksirle işlenebileceğine dair hüküm bulunmadığından, bu suçlar da ancak kastla işlenebilir. Başka bir deyişle akaryakıt kaçakçılığı suçları taksirle işlenmeye elverişli değildir²⁴⁵.

Akaryakıt kaçakçılığı suçları sadece kasten işlenebilen suçlar olduğundan, suçun işlenmesi için genel kastın yeterli olup olmadığı, yani özel kasta bakılıp bakılmayacağı incelenmelidir. Suçun yasal tanımındaki unsurlarının gerçek kişi tarafından bilerek ve istenerek meydana getirilmesi “genel kast” şeklinde tanımlanabilir. Kast, suçun kanundaki tanımında belirtilip belirtilmediğine bakılmaksızın, TCK’nın genel hükümlerinde tanımlandığı için bütün suçların gerçekleşmesi amacıyla aranan bir unsurdur. Yine failin hangi saik ya da amaçla hareket ettiği de suçun oluşması açısından önemli değildir. Fakat, bir takım suç türlerinde suçu işleyen belirli bir sebeple ya da bir amaç için hareket ediyor olması da şart koşulmuştur. Bu çeşit suçlar, “özel kasıtlı işlenebilen suçlar” olarak tanımlanmaktadır²⁴⁶. Özel kasıtlı gerçekleştirilen suçlarda yer alan “amaç” veya

²⁴³Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 157-158; Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 390; Hamide ZAFER 2015, age. s. 220.

²⁴⁴ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s.158; Hamide ZAFER 2015, age. s.228-229

²⁴⁵ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 179; Murat BALCI 2010, age. s. 84.

²⁴⁶ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s.567-568; Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2013, age. s.46-47; Hamide ZAFER 2015, age. s. 242-243; Veli Özer ÖZBEK, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve

“saik” suç ögesi olduğu için, genel kastın yanında failin suçun yasal tanımlamasında öngörülen amaç veya sebeple hareket etmesi ve yasal tanımlamadaki sonucu gerçekleştirmesi de gerekmektedir.

Örneğin KMK m.3/11’de düzenlenen suçta yer alan seçimlik hareketler işlenirken failin “ticari amaçla” davranması istendiği veya arandığı için, bu suç düzenlemesi, bu seçimlik hareketler açısından sadece özel kasıtle işlenebilir²⁴⁷. Anılan maddede gösterilen seçimlik hareketlerin “ticari amaç” saiki kapsamında işlenmesine bakılmış; fakat kanunda “ticari amaçla” ifadesinden neyin anlaşılması gerektiği konusunda bir tanımlama yapılmamıştır. “Ticari” sözcüğü elbette ticarete ilişkin olma anlamına gelir. “Ticaret” ise sözlük anlamı olarak, “mal, ürün vb. alış-satışı; kazanç maksadıyla yürütülen alış-satış etkinliği; bu etkinlikle ilgili bilim; alışveriş sonucu elde edilen, yararlanılan fiyat farkı, kâr” anlamlarına gelmektedir²⁴⁸. Doktrinde de ticari amaç kavramı ile vurgulananın kazanç veyahut kâr maksadı olduğu belirtilmiştir²⁴⁹.

Yargıtay da ticari amaç kavramını şu şekilde tanımlamıştır:

“... Bu bakımdan "ticari amaç" ın kazanç elde etmek amacı olarak tanımlanması mümkündür. Ticari amaç çoğunlukla bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa, kendi adına işleten "tacir" ler tarafından güdülen bir amaçtır. ... Kişinin kendi şahsi ihtiyaçları dışında belirli bir meslek veya ticari faaliyetin icrası kapsamında maliyet unsuru olarak yahut alacak-borç ilişkilerinde kullanmak üzere yaptığı alımların da ticari amaçla yapıldığı kabul edilmelidir”²⁵⁰.

Yargıtay kararında ticari amacın aslında getiri sağlamak olduğunu, fakat direk kazanç sağlama amacı bulunmasa dahi belli meslek ya da ticari faaliyetlerin yapılması çerçevesinde maliyet ögesi şeklinde veya ticari amaçla borçlu alacaklı çerçevesinde yapılan mal alışlarının da ticaret maksadıyla yapıldığının kabulü gerektiği ifade edilmiştir²⁵¹.

İlker TEPE 2013, s. 266-267; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 285; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 158, Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 402-403.

²⁴⁷Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 179; Murat BALCI 2010, age. s. 85.

²⁴⁸<https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 04.01.2022).

²⁴⁹ Erdener YURTCAN 2015, age. s. 69; Murat BALCI 2010, age. s. 85.

²⁵⁰ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 09.02.2016, E. 2013/7-649, K.2016/54, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 04.01.2022).

²⁵¹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 189.

Bununla birlikte, uygulamada alınan akaryakıt miktarının fazla olması halinde, ticari amacın var olduğu kabul edilmektedir²⁵². Ticari amaçla eylemi gerçekleştirenin kullanması için ulusal markeri içermeyen veyahut yeteri kadar içermeyen akaryakıtı alması durumunda bu suç oluşmaz²⁵³.

Özel kastla işlenebilen suçların, suçun olası kastla işlenebilmesi olanaklı değildir²⁵⁴. Zira fail, ticari amaçla hareket etmek zorundadır ve neticenin meydana gelmesini istemektedir. Özellikle KMK m.3/11 metninde satın alma eylemi bakımından ticari amacın yanı sıra “bilerek” ifadesine yer verilmiş olup, doktrinde bu ifade (ve “bilmesine rağmen”, “bildiği halde”, “bilerek” gibi kelimeler) kullanılmışsa suçun doğrudan kastla işlenebileceği ve olası kastla işlenemeyeceği belirtilmiştir²⁵⁵.

Kast kavramı ile ele alınması gereken bir başka kavram da “hata”dır²⁵⁶. Hata (ya da yanlışlık), failin yapmayı istediği ile gerçeğin birbirine uymamasıdır. Hata, kişinin bir konuya ilişkin hiçbir bilgisinin olmaması ya da yanlış bilmesi olarak da tanımlanabilir²⁵⁷. TCK m.30/1’de hatanın kastı kaldıracağı belirtildiğinden, hata kavramı, kast ve dolayısıyla manevi unsur ile yakın ilişkilidir.

Hatanın düzenlediği TCK m.30/1 uyarınca “*Fiilin icrası sırasında suçun kanunî tanımındaki maddî unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. ...*”. Bu madde gereğince fail, yasal suç tanımlamasında bulunan maddî unsurların birisini bilmeyerek hareket etmişse, kasti davranıştan bahsetmek olanaklı değildir. Çünkü kast, TCK m.21’de “*suçun kanuni tanımındaki öğelerin istenilerek ve bilerek gerçekleştirilmesi*” şeklinde ifade edilmiştir. Fail, suçun yasal tanımındaki bütün maddî unsurları bilmelidir. Failin bilmesi ile gerçek arasındaki çelişkinin,

²⁵² Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 07.06.2017, E.2015/833, K.2017/4762, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 04.01.2022).

²⁵³ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 44; Bu durumda TCK m.165’de yer alan ‘*suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi*’ kapsamında bir değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir, bkz. Hüseyin ERTUĞRUL 2008, agt. s. 63.

²⁵⁴ Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 285; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 179. Murat BALCI 2010, age. s. 85.

²⁵⁵ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2013, age. s. 36; İzzet ÖZGENÇ 2016, age. s. 238.

²⁵⁶ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s. 699; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 281.

²⁵⁷ Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 431; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 224.

uyumsuzluğun bulunması halinde burada hata oluşmuştur ve suça dair kasıt iddiasını kaldırır²⁵⁸.

Kasıtın gerçekleşmesini engelleyecek hatanın, esaslı hata olması gerekmektedir. Failin aklındaki gerçeklik, nesnel gerçeklikle uyumlu olsaydı gerçekleşen fiil suçun yasal tanımına uygun olmayacaktı ise, yanılığ esaslıdır. Başka bir deyişle olay, failin zihninde düşlediği şekilde gerçekleşseydi, fiil bahse konu kasti suç eylemini meydana getirmeyecekti deniliyorsa, hata, esaslı hatadır ve kasıt ögesini ortadan kaldırır²⁵⁹. Hatanın esaslı mı değil mi olduğunun belirlenmesi zor olabilmektedir; çünkü failin kastının bulunduğu kabulü için maddi öğelerin tamamını farklı şekillerde beyninde tasavvur etmesi aranmaz ve bu unsurların meydana geldiğine dair genel bir bilinç de yeterli kabul edilebilmektedir²⁶⁰

Suçun unsurlardan birine dair failde bilme eksikliğinin olması, kastın yasal tanımının oluşmadığı anlamına gelecektir. Başka bir deyişle, suçun maddi unsurunda hataya düşen fail kasti olarak davranmış veya hareket etmiş olmayacaktır. Failin taksirli eylem veya davranışının cezaya çarptırılabilmesi için suçun yasalarda taksirle işleme hallerinin açık bir şekilde ifade edilmiş olması gerekir (TCK m.22/1). Diğer bir deyişle, failin dikkatli olsaydı bile suç oluşturan netice gerçekleşmeyecekse taksirli hareket söz konusu olur, ancak akaryakıt kaçakçılığı suçlarında da taksirli halin düzenlenmediği görülmektedir²⁶¹.

Hata halinde, suçun taksirli hali de kanunda cezalandırılmamışsa, failin ceza sorumluluğuna gidilemeyecektir. Örneğin akaryakıtı satın alan, taşıyan, satan gibi faillerin, akaryakıtın ulusal marker içermeyen akaryakıt olduğunu bilmemeleri durumunda KMK m.3/11'deki suçun oluşması mümkün olmayacaktır. Zira, KMK m.3/11'deki suç sadece kasten işlenebilir ve hata failin kastını ortadan kaldırır (TCKm.30/1)²⁶².

Uygulamada eşyanın kaçak eşya olduğu bilinmeden taşıdığına veya bulundurduğuna ilişkin savunmalar, TCK m.30/1'den daha çok somut olayın

²⁵⁸ Doğan GEDİK 2018, age. s. 191; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 15.07.2008, E.2008/1-150, K.2008/192, www.sinerjimevzuat.com, (Erişim Tarihi: 05.01.2022.)

²⁵⁹ Murat BALCI 2010, age. s. 108; Hamide ZAFER 2015, age. s. 247.

²⁶⁰ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 181.

²⁶¹ Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 440; Murat BALCI 2010, age. s. 108.

²⁶² Murat AYDIN 2011, age. s. 218; Murat BALCI 2010, age. s. 108.

özellikleri ve delillere bakılarak suçun kanıtlanıp kanıtlanmadığı veya kastın bulunup bulunmadığı çerçevesinde incelenmektedir²⁶³.

2.1.5 Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru

Hukuka aykırılık unsuru, bir suçun gerçekleşebilmesi için varlığı gerekli bir başka unsurdur. Hukuka aykırılık, failin işlediği ve yasadaki tanıma uyan fiile hukuk düzeni tarafından izin verilmemiş olması, eylemin sadece ceza hukukuyla değil, diğer hukuk düzenleri ile çelişki barındırıyor olması anlamına gelir. Aslında suçun negatif ögesi olarak anılan yasaya muhaliflik, yasadaki tanıma uyan bir eylemi yasal hale getiren farklı bir yasa ilkesinin de olmamasıdır²⁶⁴.

Yasadaki tanımda yer alan fiilin işlenmesi ile hukuka aykırılık da meydana gelir. Zira bir hareketin yasadaki tanıma uyması, genellikle, o hareketin hukuka aykırı olduğu anlamına gelir ve bu fiilin hukuka aykırı olduğu hususunda yasada ayrı bir açıklama ya da ibare konulmasına gereksinim bulunmamaktadır²⁶⁵. Bununla birlikte, ceza kanununda suç sayılan bir fiilin işlenmesine başka bir kural cevaz veriyorsa, o fiilin suç olmadığı neticesine varılır ve bu kurallara hukuka uygunluk sebebi adı verilmektedir. Başka bir deyişle, “hukuka uygunluk sebepleri”, bu şekilde ceza kuralının yasak hale getirdiği fiile yol açarak, fiilin yasalara muhalif olmasını engelleyen, başından beri eylemi hukuken yasal sayılan bir fiil şekline sokan kurallardır²⁶⁶.

Suç oluşturan eylemi, yasalara uygun duruma getirecek bir sebep bulunamıyorsa, bu eylemin suç teşkil ettiği kabul edilecektir. Diğer yandan bu olayda bir yasalara uygunluk sebebi varsa, eylemin başından itibaren yasalara uygun olduğu kabul edilecek ve suçun hukuka aykırı olması unsuru oluşmayacağından suçun gerçekleştiğinden de söz edilemeyecektir.

²⁶³ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 23.03.2017, E.2014/33628, K.2017/2095; Y.7.CD, 07/03/2016, E.2014/16423, K. 2016/3141, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 05.01.2022).

²⁶⁴ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s. 479; Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2013, age. s.49; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s.232; Veli Özer ÖZBEK, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE 2013, age. s. 278; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 209; Hamide ZAFER 2015, age. s. 278.

²⁶⁵ Veli Özer ÖZBEK, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE, 2013, s. 279; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 233; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 209.

²⁶⁶ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s. 479; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 233.

Hukuka uygunluk sebepleri, “*Ceza Sorumluluğunu Azaltan veya Kaldıran Nedenler*” başlığıyla TCK m.24’de “*kanunun hükmü ve amirin emri*”, m.25’de “*meşru savunma*” ve m.26’da “*ilgilinin rızası*” ve “*hakkın kullanılması*” şeklinde düzenlenmiştir²⁶⁷. Anılan yasalara uygun olma nedenlerinin, birçok halde akaryakıt kaçakçılığı suçlarında²⁶⁸ uygulanması mümkün değildir.

2.1.6 Kusurluluğu Etkileyen Haller

Failin gerçekleştirdiği eylemden ötürü sorumlu olabilmesi için fiili iradi şekilde işlemesi, diğer bir deyişle, manevi unsur olan kastın bulunması gerekir. Manevi unsur tespit edilirken, yasal tanıma uyan eylemi gerçekleştiren failin kişisel özellikleri dikkate alınmaksızın, yalnızca eylemle bağlantılı inceleme yapılır. Bununla birlikte, kusur ya da kusurluluk kavramından bahsedildiğinde gerçekleştirdiği eylem sebebiyle failin hangi koşullarla sorumlu olabileceği değerlendirilmektedir. Bu şekilde manevi unsurdan farklı şekilde “kusurluluk”, failin işlediği eylem nedeniyle kınanabilmesi ve haksızlık oluşturan fiilin de faile yüklenebilmesidir. Bu kapsamda kusurluluk, bütün unsurlarıyla işlenmiş bir eylemden dolayı failin kınanabilir olup olmadığı hususundaki yargı anlamına gelmektedir²⁶⁹.

TCK’da kusurluluğa etki eden haller; yasaya muhalif ancak,

“Zorunluluk hali (m.25/2), bağlayıcı emrin yerine getirilmesi (m.24/2-4), cebir ve tehdit dolayısıyla kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi (m.28), hukuka uygunluk sebeplerinde sınırın aşılması (m.27), yaş küçüklüğü (m.31); haksız tahrik (m.29), sağır ve dilsizlik (m.33), hata (m.30/3-4), alkol ve uyuşturucu madde etkisinde olma (m.34), akıl hastalığı (m.32), geçici nedenler,”

halleridir²⁷⁰.

²⁶⁷ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s.484; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 211; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 237; Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 300; Veli Özer ÖZBEK, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE 2013, age. s.281; Hamide ZAFER 2015, age. s. 287.

²⁶⁸ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 179-180; Doğan GEDİK 2018, age. s. 196.

²⁶⁹ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 256-257; Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s. 595; İzzet ÖZGENÇ 2016, age. s. 370; Hamide ZAFER 2015, age. s. 327.

²⁷⁰ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s.623; Hamide ZAFER 2015, age. s. 326; İzzet ÖZGENÇ 2016, age. s. 382; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 302; Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 429; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 262; Hamide ZAFER 2015, age. s. 326; Doğan GEDİK 2018, age. s. 197.

Kusurluluğa etki eden hallerin bulunması durumunda fail suçu ortaya çıkaran eylemlerden dolayı sorumlu tutulmaz veyahut da sorumluluk payı azalır. Akaryakıt kaçakçılığı suçları açısından sadece “*cebiri ve tehdit*”, “*hukuki hata/haksızlık yanılığı*” ile “*hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi*” üstünde durmak daha isabetli olacaktır.

Yasalara muhalif ancak bağlayıcı özellikteki emrin gereğinin yerine getirilmesine ilişkin hüküm TCK m.24’de getirilmiştir. Bu maddenin 2’nci fıkrası uyarınca, kendisine emir verme yetkisine sahip bir merciden verilen ve gereğinin yapılması görevi icabı mecburi bir emri yerine getiren görevli, sorumlu olmayacaktır. Bunun yanında, bu maddenin 3’ncü fıkrasına göre, konusu itibariyle suç olan hiçbir talimatın gereği yapılamaz, aksi durumda verilen bu emrin gereğini yapanla emir veren birlikte sorumlu olacaktır. Maddenin 4’ncü fıkrasında da verilen bu emrin hukuka uygun olup olmadığının denetlenmesinin kanun tarafından önlendiği gibi durumlarda, verilen emrin yerine getirilmesinden emri verenin sorumlu tutulacağı düzenlenmiştir. Bu maddede sözü edilen emir, hukuka aykırı olmakla birlikte bağlayıcı olan emirdir. Madde uyarınca emir verme yetkisine sahip bir makamdan gelen ve gereğinin yapılması icap eden emrin gereğini yapan şahıs sorumluluk sahibi değildir. Sorumluluk sahibi olan şahıs emri veren kişidir²⁷¹.

Kusurluluk halini kaldıran nedenlerden *tehdit veya cebiri* baskısı altındayken işlendiğinde suç olan fiilin gerçekleşmesi durumunda, eylemi yapan şahsa verilmeyecek; ancak, tehdit eden veyahut zor kullanan kişi, bu tehdit veyahut cebiri baskısı altında kalarak başkası tarafından işlenen bir suçtan dolayı, direk olmasa da dolaylı yoldan fail kabul edilerek sorumluluk yüklenecektir (TCK m.28)²⁷².

Kusuru etkileyen hata hali olarak, *haksızlık (yasak) yanılığından* söz etmek gerekmektedir. TCK m.30/4’de, “*İşlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, cezalandırılmaz*” hükmü getirilmiştir. Haksızlık yanılığı, bireyin gerçekleştirmiş olduğu fiilin kanunlar tarafından yasaklanmış olduğunu bilmemesidir. Haksızlık yanılığında eylemi gerçekleştirenin, gerçekleştirmiş olduğu eylem ile ortaya çıkan haksızlığın maddiyatına dair bilgisi tam olmakla birlikte, bu eylemin gerçekleştirilmesine kanunlar tarafından serbest olduğunu düşünmesidir²⁷³. Bu yanılığın sakınılabılır bir durum mu olduğunun

²⁷¹ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 263.

²⁷² Murat AYDIN 2011, age. s. 218; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 180.

²⁷³ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 282.

belirlenebilmesinde, eylemin özelliğine göre bireyin görmüş olduğu kişisel yetenekleri, eğitim, bilgi düzeyi, içinde bulunduğu sosyo-kültürel çevresel koşulları ve değer yargıları dikkate alınır²⁷⁴.

2.1.7 Suçun Özel Görünüş Şekilleri

2.1.7.1 Teşebbüs

Teşebbüsün düzenlendiği TCK m.35/1 uyarınca, “*Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur*”. Maddeye göre teşebbüs suçu, kasdi bir suçun yerine getirilmesi maksadıyla uygun araçla başlandığı ancak hareketin veyahut sonucun eylemi gerçekleştirenin iradesi dışında meydana gelmemesi anlamına gelmektedir. 2.fıkra uyarınca, teşebbüste kalan suça, tamama erdirilmiş suça oranla daha az ceza verilir²⁷⁵.

Kaçakçılık suçunun teşebbüs aşamasını geçip geçmediği TCK hükümleri uyarınca tespit edilir²⁷⁶. Bunun yanında KMK m.3/21’de “*Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan fiiller, teşebbüs aşamasında kalmış olsa bile, tamamlanmış gibi cezalandırılır*” hükmü uyarınca, teşebbüs merhalesinde kalmış olması durumunda verilebilecek ceza da herhangi bir indirim yapılamayacağı, tamama erdirilmiş suça verilmiş olan cezayla aynı yolun izleneceği belirtilmiştir²⁷⁷.

5607 s. KMK, kaçakçılık suçuna teşebbüsle ilgili olarak 1918 s. Kaçakçılık Kanununun kabulünü dikkate alarak, geleneksel yaklaşım seçilmiştir. Bu seçim bizi kaçakçılık suçunun önemli suçlardan olduğu fikrine götürmektedir²⁷⁸. Doktrinde bu görüş, koruduğu hukuki yararın devletin ekonomik gelirlerinde oluşabilecek kayıpların ortadan kaldırılması, iç–dış ekonomi siyasetinin sağlıklı şekilde işliyor olması sebebiyle kaçakçılık suçlarının kalkışma suçu olarak düzenlenmesinin doğru olmadığı yönünde eleştirilmiştir. Bu görüş uyarınca kaçakçılık suçlarına, genel

²⁷⁴ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 283; Hamide ZAFER 2015, age. s. 366; İzzet ÖZGENÇ 2016, age. s. 456; Murat BALCI 2010, age. s. 109; Veli Özer ÖZBEK, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAĞIZ ve İlker TEPE 2013, age. s. 451.

²⁷⁵ Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 455; Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2013, age. s. 59; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 347.

²⁷⁶ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 29.01.2014, E.2013/6893, K. 2014/2202, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 06.01.2022).

²⁷⁷ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2013, age. s. 775; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 352; Batuhan AKTAŞ, 2015, age. s. 142.

²⁷⁸ “... 4926 sayılı KMK ise bu anlayışı terk ederek teşebbüsü cezalandırma yoluna gitmişti” bkz. Erdener YURTCAN 2015, age. s.88.

teşebbüs hükümlerinin uygulanabilir²⁷⁹. Bir başka görüş de bu düzenlemenin adaletsiz sonuçlara yol açabileceğini belirtmiştir²⁸⁰. Katıldığımız görüşe göre, yasada alt ve üst sınırlar arasında bir takdir yetkisi kullanılması olanaklı olup, korunmak istenen yararı ihlal etmemiş bir fail ile suçu tamamlamış faile aynı cezanın verilmesi ceza adaleti açısından doğru değildir.

Öte yandan buradaki teşebbüse dair tartışmalar KMK m.3/21 karşısında teorik tartışmalar olacaktır. Akaryakıt kaçakçılığı suçlarının bir bölümü açısından teşebbüs mümkündür. KMK m.3/11'deki suç açısından teşebbüs sadece icra hareketlerinin bölümlere ayrılabilirdiği hallerde mümkün olabilecektir²⁸¹. Örneğin marker barındırmayan akaryakıtın satımı hususunda tarafların iradelerinin uyuşması, ancak akaryakıtın alıcıya teslim edilememesi durumunda, satış suçu açısından fiilin teşebbüs safhasında kaldığı ifade edilebilir²⁸². Bu bağlamda tarafların pazarlık yaparken yakalanmaları durumunda da alıcı açısından satın almaya teşebbüs suçu oluşacaktır²⁸³.

Yine KMK m.3/11'deki seçimlik hareketlerden olan nakletme de teşebbüse elverişlidir. Örneğin markersiz akaryakıtın tankere yüklenirken ya da seyir halinde yakalanması durumlarında fiilin teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilmelidir²⁸⁴. Ancak KMK m.3/21 uyarınca teşebbüs aşamasında kalan suç bile, tamamlanmış suç gibi cezalandırılacaktır.

2.1.7.2 İştirak

Ceza kanunlarındaki suçlar, tek kişi tarafından işlenebileceği gibi yasa gereği veya nitelikleri gereği doğrudan ya da dolaylı şekilde birden çok kişi tarafından da işlenebilirler. Suç, bu şekilde işlenmişse iştirak halinde işlenen suçlardan söz edilir. İştirak hükümleri TCK m.37 ila 41 arasında yer almış ve iştirak çeşitleri de “yardım etme”, “faillik” ve “azmettirme” şeklinde düzenlenmiştir²⁸⁵.

²⁷⁹ Batuhan AKTAŞ 2015, age. s. 142-143.

²⁸⁰ Murat AYDIN 2011, age. s. 151.

²⁸¹ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 181

²⁸² Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 218-219.

²⁸³ Murat AYDIN 2011, age. s. 218-219.

²⁸⁴ Murat AYDIN 2011, age. s. 219; Murat BALCI 2010, age. s. 92.

²⁸⁵ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s.779; Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 511; Hamide ZAFER 2015, age. s. 411; İzzet ÖZGENÇ 2016, age. s. 494; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 380; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 262; Veli Özer ÖZBEK, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE 2013, age. s. 529.

Kural olarak akaryakıt kaçakçılığında özgü failliğin bulunmadığı söylenebilse de örneğin KMK m.3/14 kapsamında suçun faili lisans sahibi kabul edilirse, TCK m.40/2'deki özgü faillik hükmü uyarınca iştirak edenler sadece yardım eden ya da azmettiren şeklinde sorumlu tutulabilir²⁸⁶. Bu maddedeki özgü suç istisnası haricinde, bu suçların faili herkes olabilir. Bu sebeple de anılan suçlara TCK m37 ile 39 arasında yer alan düzenlemeler uyarınca iştirakin her şekli olanaklıdır.

KMK m.4/1'de, KMK'nın suç olarak öngördüğü eylemlerin bir örgütün faaliyetleri dahilinde gerçekleşmesi durumu cezanın ağırlaştırılmasına neden olan nitelikli hal şeklinde ifade edilmiştir. Bu nedenle suçun örgütlü şekilde işlenmesi durumunda iştirak hükümleri değil, KMK m.4/1 tatbik edilecektir. Bu nitelikli hal, yani KMK m.4/1 hükmü ilgili bölümde ayrıntılı şekilde ele alınmıştır.

Akaryakıt kaçakçılığı suçlarında iştirake dair TCK'nın genel hükümleri olan m.37 ile 41 arasındaki hükümler uygulanacaktır. Örneğin KMK m.3/11'de “*üretme, bulundurma, satışa arz etme, taşıma, satma, saklama ve bilerek ticari amaçla satın alma*” eylemlerini beraber işleyen şahısların herbirisi müşterek fail olarak sorumlu olacaktır.

KMK m.4/2'de, KMK'da suç olarak öngörülen eylemlerin 3 kişiden veyahut daha fazla şahıs tarafından gerçekleşmesi hali, cezanın ağırlaştırılmasına neden olan nitelikli hal olsa da aynı zamanda TCK'daki müşterek faillik anlamına gelmektedir²⁸⁷.

Bununla birlikte KMK m.4/6'de “*Kaçakçılık fiillerini izlemek, araştırmak ve önlemekle görevli olup da bu Kanunda tanımlanan suçların işlenmesine kasten göz yuman kişi, işlenen suçun müşterek faili olarak sorumlu tutulur*” hükmü yer almakta olup, bu kanun maddesinde yasal iştirake, yani iştirak karinesi düzenlenmiştir²⁸⁸. Anılan maddede yer alan “*Kaçakçılık fiillerini izlemek, araştırmak ve önlemekle görevli*”ler, KMKm.19'da “*Gümrük Müsteşarlığı personeli, mülki amirler ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığına bağlı personel ve Emniyet Genel Müdürlüğü personeli*” olarak belirtilmiştir²⁸⁹. Bu kişilerin de kasdi olarak kaçakçılık eylemlerin işlenmesine izin vermeleri, engelleme

²⁸⁶ Doğan GEDİK 2018, age. s. 250.

²⁸⁷ Doğan SOYASLAN (2014), Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 10. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, s. 451-452.

²⁸⁸ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 25.

²⁸⁹ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 548.

olanakları bulunmasına karşın engellememeleri halinde KMK m.4/6 uyarınca müşterek fail olarak sorumlu tutulacaklardır²⁹⁰.

KMK m.19'da sayılan yetkili görevliler, görevlerini yapmayarak suçun unsurlarını gerçekleştiren faillere isteyerek müdahale etmeyerek pasif bir hareket sergilemektedirler. Örneğin; işlenme aşamasında olan bir kaçakçılık suçuyla ilgili bu görevlilere yapılan ihbarın isteyerek işleme alınmaması, ihtiyaç duyulan araştırma ve incelemeler yapıldığında işlenmekte olan suçun ve bu suçun failinin belirlenebilmesine imkan var iken, ihbarın işleme konulmaması halinde bu olaya kasıtlı olarak göz yumma eylemi gerçekleşmiş olur²⁹¹. KMK m.19'da gösterilen kamu görevlilerinin, görevleri ile bağlantılı şekilde haberdar oldukları kaçakçılık eylemlerini önleme, devamını önleme olanağı varken, kasti olarak yani bilerek ve isteyerek bu görevlerini icra etmemeleridir. Gösterilen bu görevlilerin, kaçakçılık suçunun işlenmesine bu biçimde göz yummaları durumunda müşterek fail kabul edilerek sorumlu tutulacaklardır. Bu nedenle müşterek faillikten TCK m.37/1 gereğince, kaçakçılık suçundan tam ceza verilecektir²⁹².

TCK m.37/2'de suç oluşturan eylemleri kendisi işlemeyip farklı bir şahsı kullanan kişiler *dolaylı fail* vasfıyla sorumlu olacaklardır. Örnek olarak, akli dengesi yerinde olmayan kişiye akaryakıt satışı yaptırmak, eylemi gösterilebilir. Bunların haricinde tehdit ve cebir uygulamak suretiyle asli faile, suçun işlenmesi durumunda da dolaylı faillik bahse konu olabilecektir. Örneğin taşıma eyleminin işlenmesi amacıyla kişi, cebir ve tehdit altında kalıyorsa bunları uygulayan kişi dolaylı fail şeklinde sorumlu tutulur²⁹³.

Azmettirme kavramında fail, aslında amacı suç işlemek niyetinde olmayan şahsa, bu suçu işlemeye karar vermesini sağlayarak suç işlenmesini sağlamaktadır. Bu durumda suça azmettiren kişi, suça manevi olarak iştirak etmiş olmakta, bu suçu da suça azmettirilen kişi gerçekleştirmiş olmaktadır²⁹⁴. TCK m.38 uyarınca, işlenen bu suçun kanuni tanımlamasındaki fiillere bir başka kişiyi azmettirerek, suç işlenmesine neden olan kişi de “azmettiren” sıfatıyla bu suçtan sorumlu olmuş olur.

²⁹⁰ Murat AYDIN 2011, age. s. 329; Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 547-548.

²⁹¹ bkz. Şentürk ÇILDIR ve Hüseyin DENİZHAN (2015), Açıklamalı, İçtihatlı, Gereççeli 5607 Sayılı KMK, 2. Baskı, Ankara, s. 678-679.

²⁹² Erdener YURTCAN 2015, age. s. 107; Erhan GÜNAY (2007), Uygulamalı 5607 sayılı KMK ve İlgili Mevzuat, 4. Basım, Seçkin Kitabevi, Ankara, s. 149.

²⁹³ Murat AYDIN 2011, age. s. 290.

²⁹⁴ Veli Özer ÖZBEK, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE 2013, s. 548; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 388-389.

Suç failini suç işlemeye özendiren veya teşvik eden, suçun işlenmesi yolunu gösteren, suçun gerçekleşmesinden önce veya sonra yardım yaparak suçun icrasını kolaylaştıran kişi de yardım eden vasfıyla sorumlu olur (TCK m.39). Örneğin, akaryakıt yüklü tankerin gideceği yol üstünde kolluk görevlilerinin bulunup bulunmadığını tespit için araştırma yapan kişi de yardım eden vasfıyla suça iştirakten sorumlu olur.

2.1.7.3 İçtima

Ceza hukukunda işlenen eylem kadarlık suç, işlenmiş olan suç kadar cezaya hükmedilmesi kuralı vardır²⁹⁵. Bu kural uyarınca, ceza hukukunda verilen cezaların birleştirilmesi, yani gerçek içtima ilkedir. Gerçekleştirilen her suç için ayrı ayrı ceza verilir ve bu ayrı cezaların her birisi bağımsızlık halini muhafaza eder²⁹⁶. Gerçekleştirilen bir eylemle birden fazla yasa maddesi ihlal edilebilir veya farklı eylemler aynı kanun hükmünü ihlal edebilir. Suçların içtimai hallerinde yasa koyucu, farklı nedenlerle failin işlediği çoklu suçları bir tek suç gibi kabul ederek kişiye tek bir ceza verilmektedir²⁹⁷.

İçtima kuralları, TCK'da "Suçların İçtima" başlığını taşıyan bölümde, "*fikri içtima*" (m.44), "*zincirleme suç*" (m.43) ve "*bileşik suç*" (m.42) kavramları açıklanmıştır. İçtima kuralı veya doktrini, temel olarak fiil tekliği veya fiil çokluğu ayırımına dayanmaktadır. Bu ayırımı esas oluşturan fiilin tek olup olmadığının tespitinde eylemin dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir²⁹⁸. İçtima açısından eylem sayısı tespit edilirken, failin yaptığı hareketler hukuki açıdan değerlendirilmelidir. Failin suç işlerken yaptığı hareketler, çoğunlukla tek bir vücut hareketinden değil çoklu hareketlerden meydana gelir. Bu çoklu hareketler norm karşısında hukuki anlamda bir bütün meydana getirirse de, hukuki olarak fiil tekliği gündeme gelmektedir²⁹⁹.

²⁹⁵ İzzet ÖZGENÇ 2016, age. s. 563.

²⁹⁶ Doğan GEDİK 2018, age. s. 251; Nesliha GÖKTÜRK, (2014), *Türk Hukuku'nda Suçların İçtima*, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C.2, S.1-2, s.31.

²⁹⁷ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s.818; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. .399; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 366.

²⁹⁸ Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 401; Hamide ZAFER 2015, age. s. 442; Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s.821; Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 489.

²⁹⁹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 252; Nesliha GÖKTÜRK 2014, agm. s.40-41; Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 08/05/2017, E.2017/115, K.2017/1481, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 06.01.2022).

Seçimlik hareketli suçlar açısından bakıldığında, bu hareketlerden sadece birinin işlenmesiyle suç meydana gelir. Birden çok seçimlik hareket işlense bile tek suç meydana gelir³⁰⁰. Örneğin fail, KMK m.3/11'deki suç konusu akaryakıtı ticari amaçla üretmiş ve akabinde satmışsa, bu maddeden sadece bir kez cezalandırılabilir. Yine kaçakçılık konusu malı ticari amaçla satın alan kişinin bu malı başkasına satması halinde fail yine tek eylemden ötürü sorumlu tutulabilir³⁰¹.

Öte yandan, seçimlik hareketli suçlarda birden fazla seçimlik hareketin yapılması durumunda, TCK m.43'te zincirleme suça ilişkin düzenlemelerin uygulanıp uygulanmayacağı tartışılmıştır. Bir görüş, ilk olarak somut olayın özelliği göz önüne alınarak zincirleme suç düzenlemelerinin uygulanma şartları olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir³⁰².

Zincirleme suçun oluşabilmesi aynı suçu gerçekleştirme iradesi çerçevesinde gerçekleşen eylemlerin ceza kanununda düzenlenen aynı suçlardan oluşması gerekmektedir³⁰³. Eğer aynı zaman diliminde veyahut da kısa bir süre farkı şeklinde kabul edilebilecek aralıkta değişik eylemler gerçekleşmişse, fiillerin teklüğünden söz edilir, yani tek suç oluşur. Örnek olarak fail, aynı suçu işleme kastıyla kaçak getirtilen akaryakıtı değişik günlerde önceki sattığı kişilere veyahut değişik şahıslara satışını yapmış ise, birbirini takip eden suç (zincirleme suç) maddelerinin uygulamaya konulması gerekir³⁰⁴. Uygulamada Yargıtay da bu görüş doğrultusunda karar vermektedir³⁰⁵.

Aynı fıkroda öngörülen suçlar içinde zincirleme suç düzenlemeleri, değişik fıkralarda düzenlenen suçlar içindeyse gerçek içtima maddeleri uygulamaya konulacaktır. Fakat değişik fıkralardaki suç düzenlemeleri tek bir fiille işlenirse, fikri içtima maddeleri tatbik edilecektir³⁰⁶. Bu kapsamda örneğin bir fiille m.3/11'de tanımlanan suçun yanında 3. maddenin 10 ila 15 fıkralarında yer alan bir başka suçun

³⁰⁰ Kayıhan İÇEL (2008), Görünüşte Birleşme (İçtima) İlkeleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu, İTÜ Sosyal Bilimler Dergisi C. 7, S. 14, s.44; Erdener YURTCAN 2015, age. s.70; Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 444; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 174-175; Murat BALCI 2010, age. s. 73; Murat AYDIN 2011, age. s. 221; Erhan GÜNAY 2007, age. s. 69; Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 258; İzzet ÖZGENÇ 2016, age. s. 169.

³⁰¹ Murat AYDIN 2011, age. s. 221.

³⁰² Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 278; Mustafa ÖZEN, 2015, age. s. 182; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 23.09.2014, E.2014/453, K.2014/387, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 06.01.2022).

³⁰³ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 182.

³⁰⁴ Murat AYDIN 2011, a.g.e. s. 22.

³⁰⁵ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 10.03.2016, E.2014/21669, K. 2016/4231; Y.7.CD, 04/04/2016, E.2014/12666, K.2016/4858, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 06.01.2022).

³⁰⁶ Mustafa ÖZEN 2015, age. s.182.

işlenmesi durumunda, fikri içtima hükümleri uygulanabilecektir. Bu halde TCK m.44 “işlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır”³⁰⁷.Örneğin markersiz akaryakıtı naklederken durdurulan bir tankerde bunun yanında bandrolsüz sigara ele geçirilmiş olsun. Bu durumda, aynı anda KMKm.3/11 ve m.3/18 hükümleri ihlal edilmiş olacak ve TCKm.44 gereğince cezası ağır olan fıkradan cezalandırılma yoluna gidilecektir³⁰⁸.

Uygulamada markersiz akaryakıt ile kaçak akaryakıtın ele geçirilerek kayıt altına alınmış olmasıdır. Örneğin satışa hazırlanırken, nakledilirken veyahut satılırken bunların ele geçmesinde ulusal marker olmayan akaryakıt yönünden m.3/11, kaçak akaryakıt yönünden de suçlu, gümrüğe sokulmadan ülkeye girdirmişse m.3/1, durum tespit edilememişse m.3/5’de belirtilen suç gerçekleşmiş kabul edilecektir. KMKm.3/11’deki suçun yanında ögelerine göre 1 ila 7.fıkralarında yer alan suçlardan birinin işlenmesi halinde, TCK m.44’deki fikri içtima kuralının uygulanması gerekmektedir³⁰⁹.

Doktrinde bir başka görüş, mahkemenin yaptığı yargılamada fikri içtima kuralının uygulanması kanaatine varmışsa, öncelikle fikri içtimaya konu edilen suçların subut nedenlerini izah edecek, daha sonra bu suçlardan herhangi birisini baz alarak ceza maddesindeki karşılığını gösterip tek bir suçtan ceza verecektir. Mahkeme, fikri içtima kurumunu kullanarak mahkûmiyet kararı vereceğini de failin kastı, somut olayın özellikleri, eşyanın miktar ve değerini dikkate alarak tespit edecektir. Fakat TCK m.61 gereğince hâkim temel cezayı tespit ederken, fikri içtimaya konu suçların sayısını göz önüne alacaktır³¹⁰.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu yakın tarihli bir kararında³¹¹, sanık listesinde adı geçenlerin olduğu arabada gerçekleştirilen arama sırasında kaçak sigara, çay, alkollü içeceklerin bulunması olayında, oluşan suçların konusu ve bu suçtan dolayı zarar gören kurum ve kuruluşların birbirinden farklı olması da dikkate alınarak 4733 ve 5607 s. Kanunların düzenlenmiş olmalarının maksadı da göz önüne alındığında, olayda birden çok fiilin bulunduğu ve bu sebeple gerçek içtima kuralının

³⁰⁷ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 23.02.2016, E.2015/7-694, K.2016/90; Y.1.CD, 08/05/2017, E.2017/115, K.2017/1481, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 06.01.2022).

³⁰⁸ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 447.

³⁰⁹ age. s. 448.

³¹⁰ age. s. 449.

³¹¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 23.02.2016, E.2015/7-694, K.2016/90, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 07.01.2022).

uygulanması gerektiğine karar vermiştir. Ancak Yargıtay'ın bu konudaki kararları istikrarlı değildir. Kaçakçılık suçlarına bakan Yargıtay 7. Ceza Dairesi 4733 s. Kanunun yürürlükte olduğu dönemde 2014 yılında verdiği bir kararda,

*“Olay tutanağında, sanıkların işlettiği markette yapılan aramada dava konusu kaçak şeker, çay, sigara ve şeker bulunması karşısında, sanığın eyleminin şeker ve çay yönünden 5607 s. Yasaya muhalefet, sigaralar yönünden ise suç tarihine göre 5607 s. Yasa'nın 3/5.maddesinde öngörülen kaçakçılık ve sigaraların bandrolsüz olmaları nedeniyle ... ayrı ayrı cezalandırılması gerektiğinin gözetilmemesi aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır”*³¹²

şeklinde karar vererek fikri içtimanın uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Hareketin temel alındığı ve hukuki manada birliktelik gösteren tek bir eylemle birden çok değişik suçun işlendiği hallerde, TCK m.44'deki fikri içtima düzenlemesinin uygulanması gerektiği kanısındayız.

Kural olarak, TCK'daki içtima kuralları, KMK'da yer alan suçlar için de geçerlidir. Öte yandan KMK'da suçların içtimasına dair bazı özel düzenlemeler bulunmaktadır. KMK m.4/5'e göre, *“Bu Kanunda tanımlanan suçların, belgede sahtecilik yapılarak işlenmesi halinde, ayrıca bu suçtan dolayı da cezaya hükmolunur”*. Aslında bu hüküm, TCK 212.maddesine paralel bir düzenleme olup, KMK'da özel olarak düzenlenmesine gerek bulunmamaktadır. KMK m.4/5'e bakıldığında, akaryakıt kaçakçılığı suçunun belgede sahtecilikle işlenmesi halinde, fail, gerçek içtima kuralı ayrıca TCK'daki belgede sahtecilik suçundan da ceza alacaktır.

Bununla birlikte, KMK m.4/1, kaçakçılık suçlarını herhangi bir örgütün gösterdiği faaliyetler çerçevesinde işlenmiş olmasını nitelikli bir durum şeklinde düzenlemiştir. Suçun örgüt faaliyetleri kapsamında işlenmiş olması durumunda failler, m.3/11'deki ve aynı anda TCK m.220'de yer alan suç işleme maksadıyla örgüt kurmak suçlamasından cezaya hükmedilecektir.

Akaryakıt kaçakçılığının idari yaptırım kararıyla ilişkisine bakıldığında, 5015 s. PPK m.19/1'deki hüküm, Kabahatler Kanunu m.15/3'e istisna getirmiş, tek fiile

³¹² Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 24.02.2014, E.2013/11112, K.2014/4516; aynı yönde bkz. Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 08.07.2014, E.2014/15102, K.2014/14597, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 07.01.2022).

tek yaptırım ilkesi kabul edilmemiş ve gerçek içtima kuralı kapsamında suç ve kabahat için yaptırımlar birbirinden bağımsız şekilde uygulanır³¹³.

2.1.8 Yaptırım ve Nitelikli Haller

Akaryakıt kaçakçılığı suçlarında KMK'da hapis ve adli para cezası birlikte hükmetmiştir. Örneğin KMK m.3/11'de, "*iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası*" getirilmiştir. Bu şekilde m.3/11 uyarınca para cezası ve hapis cezasıyla beraber kararlaştırılacaktır.

Tüzel kişiler içinse KMK'nın 4/3.'de, "*Bu Kanunda tanımlanan suçların, tüzelkişinin faaliyeti çerçevesinde veya yararına olarak işlenmesi halinde, ayrıca bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur*" hükmü getirilerek bu şahıslar bakımından müeyyide getirilmiştir³¹⁴.

Öte yandan, suça konu eşyanın müsaderesine ilişkin olarak KMK m.13/1 uyarınca, "*...26/9/2004 tarih ve 5237 s. TCK'nun eşya ve kazanç müsaderesine ilişkin hükümleri uygulanır*" hükmü getirilmiştir. Suça konu akaryakıttan elde edilen gelir veya suçta kullanılan eşya açısından koşulları varsa TCK'daki müsadere hükümleri uygulanacaktır. Bununla birlikte KMK m.13'te yer alan şartların oluşması kaydıyla, suça konu akaryakıtı taşımada bilerek kullanılmaya teşebbüs edilmiş olan veyahut kullanılan taşıma araçlarının da müsaderesi olanaklıdır³¹⁵. Bu konu Üçüncü Bölüm 'de ayrıntılı incelenecektir.

2.2 ULUSAL MARKER İÇERMEYEN AKARYAKITA İLİŞKİN SUÇ (m. 3/11)

KMK m.3/11'deki suçun maddi konusunu, ulusal marker sistemine dahil olan fakat EPDK'nin ölçtüğü seviyenin altında ulusal marker olan ya da hiç olmayan akaryakıtlar oluşturmaktadır. Yine bu maddeye göre EPDK'nin belirlediği düzeyde ulusal marker taşımayan akaryakıtı; üretimini yapan, piyasaya satışa arz işlemini gerçekleştiren, ürünün bu özelliğinin bilgisine sahip olmasına rağmen isteyerek ticari maksatla satın alan, nakliyatını yapan, bu niteliğini bilerek ticarî amaçla satın alan,

³¹³ Doğan GEDİK 2018, age. s. 253; Mehmet Suat KAYIKÇI 2015, age. s. 209.

³¹⁴ Doğan SOYASLAN 2014, (Genel) age. s. 223.

³¹⁵ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 15/03/2017, E. 2014/33805, K. 2017/1775, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 04.01.2022).

ürün bulunduran veyahut da bu ürünleri saklı tutan şahıs veyahut şahıslar adli para cezasıyla veya hapis cezasıyla cezalandırılmıştır³¹⁶.

Ulusal marker uygulaması PPK'nin 18.maddesi uyarınca 01.01.2007 gününde başlamış bulunmaktadır³¹⁷. KMK m.3/11'in gerekçesinde ulusal marker konulmasının amacının ithal edilen veya Türkiye'de üretimi yapılan akaryakıtın menşeyini belirlemek ve bu akaryakıtın ülkeye nasıl girdiğini izlemektir. Bu marker, rafineride ya da gümrük kapısında akaryakıtta eklenecek katkıdır (PPK m. 2/1-44).

6455 s. Kanun ile yapılan değişiklik ile KMK m.3/11'deki "*Akredite laboratuvar analiz sonucuna göre*" ifadesi çıkarılmıştır. Doktrinde katıldığımız görüş uyarınca, bu değişiklikten sonra saha kontrol cihazının yeterli görülmesi mümkün olmayıp, m.3/11'in uygulanması amacıyla ulusal markerin geçerli koşulları taşımadığının laboratuvar sonuçlarıyla tespit edilmesi gerekmektedir³¹⁸. Kaldı ki 5015 s. PPK'de yer alan idari yaptırım kararlarının analiz raporu sonrasına bırakıldığı görülmektedir³¹⁹. Öte yandan, KMK m.3/11'deki suçun oluşumu için yalnızca sahada yapılan ölçümün yeterli kabul edilmesi ve bu ölçüm sonucunun esas alınması petrol piyasasında faaliyet gösteren lisans sahipleri tarafından eleştirilmiştir³²⁰. Danıştay denetim ve numune alma kanuna uygun yapılmamışsa ya da saha ölçüm cihazının arızalı olması gibi teknik sorunların bulunması halinde, tesis edilen işlemleri hukuka uygun görmemiştir³²¹. Yargıtay da cihazların arızalı olduğu hallerde veya raporlar arasında uyumsuzluk varsa, maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için eksikliğin giderilmesi ya da yeni rapor alınması gerektiğini belirtmektedir³²².

Öte yandan 6545 s. Kanun'un 89. maddesi ile değişik KMK 3/11.maddesi ile *yurt içinde üretilen veya yurda yasal yollardan giren akaryakıtın* marker düzeyinin eksik olması halinde tatbik edilecek yaptırımı düzenlemektedir. Markırsız akaryakıt,

³¹⁶ Yusuf ERGİN (2019), 5607 Sayılı KMK Kapsamında Kaçakçılık Suçları, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi SBE, İstanbul, s.128; Doğan GEDİK 2018, age. s. 155.

³¹⁷ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 28.06.2016, E.2014/29936, K.2016/9091; Y.7.CD, 11.4.2011, E.2010/12300, K.2011/3625, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 04.01.2022).

³¹⁸ Doğan GEDİK 2018, age. s. 155.

³¹⁹ Danıştay 13. Dairesi, 05.12.2013, E.2011/3575, K.2013/3473, www.sinerjimevzuat.com, (Erişim Tarihi: 03.01.2022).

³²⁰ Doğan GEDİK 2018, age. s. 156.

³²¹ Danıştay 13. Dairesi, 11.06.2014, 2009/3741-2014/2386, www.sinerjimevzuat.com, (Erişim Tarihi: 03.01.2022).

³²² Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 09/05/2017, E. 2014/35565, K. 2017/4125, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 04.01.2022).

kaçak yollarla ülkeye getirilen akaryakıtlardansa KMK'nın 3/11.maddesinin son cümlesine³²³ göre, KMK m.3/10³²⁴ uygulanacaktır³²⁵. Zira m.3/10'da "yukarıdaki fıkralara göre" denilerek, bu artırım maddesinin kendinden evvel gelen 1 ila 9 fıkralar için nitelikli hal olarak öngörüldüğü belirtilmiştir³²⁶. Yargıtay uygulaması da bu doğrultudadır³²⁷.

Ayrıca KMK m.3/11'de akaryakıt; ülkemiz sınırları dâhilinde üretimi yapılmalı veyahut da ülkemize kanuna uygun yollarla getirilmeli ve markırı hiç barındırmamalı ya da EPDK'nın tespit ettiği düzeyde olmalıdır³²⁸. Suç konusu akaryakıtın EPDK'nın tespit ettiği koşul ve düzeyde markır barındırdığının tespiti durumunda, KMK m.3/11'deki suç oluşmayacaktır³²⁹.

Sadece gerçek kişiler bu suçun faili olabilir (m.3/11). Bu suçun yaptırımını iki seneden beş seneye kadar hapis cezası ve yirmi bin güne kadar adli para cezasıdır. Tüzel kişiliklerin cezai sorumlulukları TCK'da düzenlenmediğinden, tüzel kişiler bu tür suçların faileri olamazlar. KMK m.4/3'ün göndermesiyle TCK m.60'da tüzel kişinin faydasına olacak şekilde gerçekleştirilen kasti suç unsurlarından ceza verilmesi durumunda, faaliyet izinlerinin iptali gerçekleştirilebilir ve müsadereye dair düzenlemeler uygulanabilir. Bu suçun mağduru ise, suç, ekonomik kamu düzenine ilişkin olduğundan, toplumdur veya başka bir görüş uyarınca toplumdaki herkestir³³⁰.

Ortaya çıkan bu suçun cezaya tabi tutulması için zarar oluşturmuş olması şart değildir. Bu özelliğinden dolayı bu suçu bir zarar suçu olarak görmeyip tehlike suçu

³²³KMK 3/11-son cümle: "Ancak, marker içermeyen veya seviyesi geçersiz olan akaryakıtın kaçak olarak yurda sokulduğunun anlaşılması hâlinde, onuncu fıkra hükmüne istinaden cezaya hükmolunur".

³²⁴ KMK m.3/10:"Kaçakçılık suçunun konusunu oluşturan eşyanın akaryakıt ile tütün, tütün mamulleri, etil alkol, metanol ve alkollü içkiler olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek cezalar yarısından iki katına kadar artırılır, ancak bu fıkranın uygulanması suretiyle verilecek ceza üç yıldan az olamaz".

³²⁵ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 172-173; Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s.443; Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 30/06/2016, E.2015/19935, K.2016/9097, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2022).

³²⁶ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 448.

³²⁷ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 14/04/2016, E.2016/1778, K.2016/5498; Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 30/06/2016, E.2015/19935, K. 2016/9097, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2022)

³²⁸ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 172-173; Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 443; Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 10.05.2017, E.2014/35592, K. 2017/3920; Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 07/04/2016, E.2014/23376, K. 2016/5156, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2022)

³²⁹ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 07.06.2017, E.2014/35514, K.2017/4965, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2022).

³³⁰ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 174; Murat BALCI 2010, age. s. 84; Murat AYDIN 2011, a.g.e. s. 140.

kapsamında değerlendirmek gerekmektedir. Bu suçun gerçekleştirilmesiyle ortaya bir zarar çıkmış olsa da bu zarar, suçun netice unsuru anlamında zorunlu unsuru değildir³³¹.

6455 s. Kanun ile değişik KMK'nın 3/11.'de; "*ticari amaçla üretilmesi, nakledilmesi veya bulundurulması, satışa arz edilmesi, bu özelliğini bilerek ve ticari amaçla satın alınması, satılması*" şeklinde ifade edilmiştir. Suç, bu seçimlik hareketlerden birinin yapılmasıyla işlenebildiği için seçimlik hareketli bir suçtur³³². 6545 s. Kanunla yapılan değişiklik ile seçimlik suç oluşturan hareketlerinin uygulama alanını kısıtlamak için m.3/11'e "*ticari amaçla*" ifadesi ilave edilmiştir. Ticari amaç, bu suçun "manevi unsur" u olan kast ile ilgilidir. Bu değişiklik ile, markersiz akaryakıtın üretimi, bulundurulması ya da nakli ticari bir amaca yönelmemişse, örnek olarak kişisel kullanımı amacıyla bu seçimlik hareketler gerçekleştiriliyorsa failin fiili, bu madde kapsamına girmeyecektir.

KMK m.3/11'deki suç aynı zamanda bağlı hareketli bir suçtur. Çünkü suçun yasal tanımında birden çok fiile; "*ticari amaçla üretme, nakletme veya bulundurma; satışa arz etme veya satma; ticari amaçla satın almaya*" şeklinde bahsedilmiş, suçun oluşabilmesi için yasal tanımda öngörülen bu hareketlerden birinin işlenmesi gerekir. Yasadaki suç tanımında yer almayan bu suç açısından seçimlik hareketlerin tümü, aynı anda bağlı hareketler şeklinde kanunda yer almıştır.

Maddede yer alan "üretme" kavramının açıklanması gerekmektedir. Örneğin akaryakıt türevi ürünlerin ithal edilmesi, 5015 s. PPK'nin 9.maddesi uyarınca hak sahibi olarak kabul edilen rafinericiler, dağıtıcılar ve ihrakiye teslim lisansı sahipleri tarafından gerçekleştirilebilir³³³.

Maddedeki "bulundurma" kavramı ise, failin, ticari amaçla ulusal marker taşımayan akaryakıt üstünde fiili ve hukukî hakimiyet kurması ya da tasarruf olanağının olması anlamına gelmektedir. Bulundurma eyleminde, suçun maddi konusu olan akaryakıt, failin zilyetliği altındadır³³⁴. Failin ticari amacı yoksa bu maddedeki suç oluşmayacaktır³³⁵. Yargıtay da somut olayın özelliklerine bakarak, örneğin satışa sunulmuş şekilde ele geçirilmemişse, sadece kişisel kullanım amacıyla

³³¹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 170; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 172.

³³² Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 174; Erdener YURTCAN 2015, age. s. 70; Kaptan KILIÇ (2013), Kaçakçılık Suçları - Gümrük Kabahatleri ve Gümrük Uyuşmazlıkları Çözüm Yolları, Gezi Kitabevi, Ankara, s.202; Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 444; Murat BALCI 2010, age. s. 72.

³³³ Doğan GEDİK 2018, age. s. 175; Mehmet Suat KAYIKÇI 2015, age. s. 91; Cengiz Ozan ÖRS, 2017., agt. s. 153.

³³⁴ Murat BALCI 2010 age. s. 76; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 176.

³³⁵ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 176

bir miktar alarak elinde bulunduruyorsa bu durum kişisel amaçlı kullanım olarak kabul edilmektedir³³⁶.

Maddede yer alan “nakletme” nin de ticari amaçla yapılması gerekir ve nakletme eylemi, yeterince ya da hiç marker içermeyen akaryakıtın bir biçimde taşınmasıyla işlenmiş olur. Bu nakletme taşıt, insan bedeni veya hayvanlarla da yapılabilir. Yargıtay, eşyanın taşıta yüklemesi yapılırken yakalama işlemi yapılması halinde, bu durumu, nakle teşebbüs şeklinde kabul etmektedir³³⁷. Uygulamada, taşıtı kullanan şoförün akaryakıtın sahibi olmadığını ileri sürmesi halinde, yargılama bu kapsamda genişletilmeli ve şoförün akaryakıtın markersiz veya kaçak olduğunu bilip bilmediği araştırılmalıdır³³⁸.

“Satışa arz etme”, satmak düşüncesini ortaya koyan bir eylemin gerçekleşmesiyle tamama erer. Bu eylem açısından teşebbüs denilmesi olanaklı değildir³³⁹. Akaryakıtın bir dükkâna konulması ya da bir depoda tutularak bir şekilde satışa sunulması buna örnek oluşturur³⁴⁰. Madde metnine bakıldığında “satışa arz etme” için ticari amaç aranmadığı şeklinde bir yorum yapılabilecek olsa da doktrindeki baskın görüş, satışa arz etme fiili niteliği gereği ticari olduğundan, bu eylemin de ticari amaçla yapılması gerektiği belirtilmiştir³⁴¹.

“Satma” eylemi açısından bakıldığında, sözleşmenin konusu kanunun emredici hükümlerine aykırı olması nedeniyle Türk Borçlar Kanunu m.27/1 gereğinde borçlar hukuku anlamında bir sözleşme bulunmamaktadır. Ancak burada taraf iradelerinin satın alma için birleşmiş olmasının suçun oluşması için yeterli olup olmadığı tartışılmıştır. Bir görüş suçun oluşması için anlaşmanın yeterli olduğunu ifade etse de³⁴², satma eylemi açısından suçun tamamlanması için, satım hususunda iradelerin birleşmesi yanında zilyetliğin veya mülkiyetin intikali gerekmektedir. Diğer bir deyişle, ulusal markersiz akaryakıt üstündeki fiili egemenliğin alıcıya geçmesi gerekir³⁴³. “Satın alma” eylemi açısından failin bu markersiz akaryakıtı bu özelliğini bilerek ve ticari amaçla alması gerekmektedir. Satma eyleminde olduğu

³³⁶ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 03.03.2016, E.2014/22368, K.2016/3931, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2022).

³³⁷ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 445.

³³⁸ Yargıtay 7. Ceza Dairesi 07/03/2016, E.2014/18277, K. 2016/3102, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2022).

³³⁹Şentürk ÇILDIR, Hüseyin DENİZHAN 2015, age. s.464.

³⁴⁰ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 445.

³⁴¹ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 177-178; Erdener YURTCAN 2015, age. s. 69.

³⁴² Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 177

³⁴³ Murat BALCI 2010, age. s. 76; Murat AYDIN 2011, age. s. 211.

gibi burada da suçun oluşumu için eşyanın fail olan alıcının hâkimiyet alanına girmesi gerekmektedir³⁴⁴.

Özel kastla işlenebilen suçların, suçun olası kastla işlenebilmesi olanaklı değildir³⁴⁵. Zira fail, ticari amaçla hareket etmek zorundadır ve neticenin meydana gelmesini istemektedir. Özellikle KMK m.3/11 metninde satın alma eylemi bakımından ticari amacın yanı sıra “bilerek” ifadesine yer verilmiş olup, doktrinde bu ifade (ve “bildiği halde”, “bilerek”, “bilmesine rağmen” gibi kelimeler) kullanılmışsa suçun doğrudan kasıtlı işlenebileceği ve olası kastla işlenemeyeceği belirtilmiştir³⁴⁶.

Manevi unsur olan kastın meydana gelip gelmediği, somut olayın özellikleri, eşyanın miktarı ve değeri gibi kıstaslarla belirlenmelidir. Yargıtay³⁴⁷, ulusal marker taşımayan akaryakıtın otobüs, kamyon gibi ticari faaliyet yapılan taşıtlarda kullanılması durumunda suçun meydana geldiğine karar vermektedir.

Bu suç bakımından, hukuka uygunluk nedenlerinin bulunmadığı (TCK m.24, 25, 26) doktrinde kabul edilmektedir³⁴⁸. Ancak bu suç açısından kusurluluğa etki eden nedenlerin olduğu da ifade edilmektedir.

Hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesine ilişkin hüküm TCK m.24’de getirilmiştir. Bu hüküm doğrultusunda emir vermeye yetkili merci tarafından verilen bir emrin, görevin gereğince ve yerine getirilmesi zorunlu emri yerine getiren kişi sorumlu tutulamayacaktır. Sorumlu olan, emri veren kişidir. Örnek olarak akaryakıt kaçakçısını takip eden amirin araçların hiçbirisinin durdurulmayacağına dair vermiş olduğu emir nedeniyle suça konu tankerin denetimden kaçarak varacağı noktaya ulaşmış olması durumunda, ortaya çıkan sorumluluk tamamıyla emir vermiş olan amirde olacaktır.

Kusurluluğu ortadan kaldıran nedenlerden *tehdit veya cebir* etkisi altında suç oluşturan bir fiilin işlenmesi durumunda, TCK m.28 uyarınca, örneğin bir suç örgütünce tanker kullanıcısının, kendine kötülük yapılabileceği tehdidiyle akaryakıt

³⁴⁴ Murat AYDIN 2011, age. s. 211.

³⁴⁵ Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 285; Mustafa ÖZEN 2015, age. s.179. Murat BALCI 2010, age. s. 85.

³⁴⁶ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2013, age. s. 36; İzzet ÖZGENÇ 2016, age. s. 238.

³⁴⁷ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 09.02.2016, E.2013/7-649, K. 2016/54, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (Erişim Tarihi: 04.01.2022).

³⁴⁸ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 179-180; Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s. 484.

taşıttırılması durumunda, tehdit edilen sürücüye ceza uygulanmayacak, ancak tehdit ve cebir kullanan şahıslara dolaylı fail sıfatıyla cezalandırılacaktır³⁴⁹.

Yine TCK m.30/4'de düzenlenen haksızlık yanılığısı açısından bakıldığında örneğin bir Ortadoğu ülkesinden gelen otobüs şoförünün, yol kenarında bidonlarda satılan kaçak veya markersiz mazotu ucuz olması ve kendi ülkesinde bu fiilin suç oluşturmaması sebebiyle satın almış olması halinde, TCK m.30/4 uygulanabilecektir.

Teşebbüs kavramı açısından bu suçta kanun koyucu, KMK'da teşebbüs halini tamamlanmış suç gibi cezalandırma yolunu seçmiştir. Doktrinde bu durumda korunmak istenilen yararı ihlal etmeyen kişiye, suçu tamamlamış kişi gibi ceza verilmesi eleştirilmiştir³⁵⁰. Bu suç, sırf hareket suçu olsa da icra hareketleri bölümlere ayrılabilirse teşebbüs mümkündür³⁵¹. Örneğin markersiz akaryakıtın tankere yüklenirken ya da seyir halinde yakalanması durumlarında fiilin teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilmelidir. Bu suçta TCK'nın 37 ila 39. maddelerindeki düzenlemeler kapsamında iştirakin her şekli olanaklıdır³⁵².

Failin aynı anda kaçak akaryakıt, kaçak çay ve kaçak sigara nakletmesi gerçek içtima mı fikri içtima mı uygulanacaktır. Hareketin temel alındığı ve hukuki manada tek bir eylemle birden çok değişik suçun işlendiği hallerde, TCK m.44'deki fikri içtima düzenlemesinin uygulanması ve hangisinin cezası daha ağır ise o suçtan ceza verilmesi gerektiği kanısındayız³⁵³.

KMKm.3/11'deki suçun unsuru, ürünü bilerek alan failin, ticari nedenlerle bu eylemi gerçekleştirmiş olduğundan, fikri içtima hükümleri gereğince fail sadece bu maddeden sorumlu tutulacaktır³⁵⁴. Ancak, sanık, ticari amaç haricinde, suça konu akaryakıtı kişisel ihtiyacı için satın almışsa ya da bedelsiz kabul etmişse, TCK165.maddeden sorumlu olacaktır³⁵⁵.

KMK m.4/5'e bakıldığında, akaryakıt kaçakçılığı suçunun belgede sahtecilikle işlenmesi halinde, fail, gerçek içtima kuralı ayrıca TCK'daki belgede sahtecilik suçundan da ceza alacaktır. Örneğin fail, markersiz akaryakıtı satımı

³⁴⁹ Murat AYDIN 2011, age. s. 218; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 180.

³⁵⁰ Murat AYDIN 2011, age. s. 151

³⁵¹ bkz. Murat BALCI 2010, age. s. 92; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 181; bkz. Murat BALCI 2010, age. s. 92; karşıt görüş bkz. Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 218-219.

³⁵² Doğan GEDİK 2018, age. s. 200.

³⁵³ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 182; Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 447.

³⁵⁴ Murat AYDIN 2011, age. s. 222.

³⁵⁵ Doğan GEDİK 2018, age. s. 207; Murat AYDIN 2011, age. s. 223.

yaparken, bu akaryakıtı yasal olduğunu gösteren sahte belge kullanmışsa, hem KMK m.3/11, hem de TCK'daki sahtecilik suçundan³⁵⁶ sorumlu tutulacaktır.

2.3 AKARYAKIT DIŞI PETROL ÜRÜNLERİNE İLİŞKİN SUÇ (m. 3/12)

KMK m.3/12'de EPDK'dan izin alınmadan alım ve satımı veya sahip olunması suç teşkil etmeyen akaryakıt dışındaki petrol ürünlerinin (örneğin solvent, madeni yağ gibi) amacı dışında, birbirlerine ya da bir akaryakıt ürününe ekleyen veya doğrudan akaryakıt olarak kullanılması ve piyasaya sürülmesi suç olarak düzenlenmiştir³⁵⁷. Bu hüküm, 6455 s. Kanunla yapılan değişiklik ile KMK'ya alınmış olup, daha önce PPK m.2/21'de³⁵⁸ kaçak petrol şeklinde tanımlanmıştı.

Suçun maddi konusu; akaryakıt dışındaki madeni yağ, solvent, baz yağ, asfalt vb. petrol türevi ürünlerden elde edilen akaryakıtlardır³⁵⁹. Suçun konusu açısından EPDK'dan da izin alınmamış olmalıdır. Suçun konusu olan solvent (PPK m.2/38), madenî yağ (PPK m.2/31) ve asfalt (PPK m.2/8) PPK'da tanımlanmıştır. Baz yağ³⁶⁰ ise "Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği"nin³⁶¹ 4/e maddesi uyarınca; "TS13369 standardında tanımlanan ürünü, ifade eder" şeklinde tanımlanmıştır.

Bununla birlikte "Akaryakıt Haricinde Kalan Petrol Ürünlerinin Yurt İçi Ve Yurt Dışı Kaynaklardan Teminine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Tebliğ" in Ek-1 ve Ek-2'sinde liste olarak akaryakıt harici petrol ürünleri gösterilmiş olup, KMK m.3/12'de yer alan "benzeri petrol ürünleri" ifadesi bu Tebliğ'e işaret etmektedir.

Bu maddedeki suç ihdası ile hedeflenen; solvent gibi alım- satımı ya da bulundurması suç olmayan akaryakıt dışı petrol ürünlerinin amacı haricinde, birbirine ya da bir akaryakıt çeşidine katmak ya da doğrudan akaryakıt şeklinde kullanılmasının ve piyasada satılmasının engellenmesidir. Bu şekilde üretilmiş olması, bulundurulmuş olması, satılmış olması, satın alınmış olması vb eylemler yasakoyucu tarafından cezaya tabi tutulmuştur. Bu nedenle PPK ve ikincil

³⁵⁶ Doğan SOYASLAN 2014, (Özel) age. s. 343.

³⁵⁷ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 187; Kaptan KILIÇ 2013, age. s. 205; Yusuf ERGİN 2019, agt., s. 138; Yargıtay 7. Ceza Dairesi, T.16.10.2017, E.2017/8662, K.2017/8119, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 07.01.2022).

³⁵⁸ 5015 sayılı PPK madde 2/21: "Kaçak petrol;

c) Kurumdan izin alınmadan; akaryakıt haricinde kalan solvent, madenî ve baz yağ, asfalt, solvent nafta ve benzeri petrol ürünlerinden elde edilen akaryakıtı ya da akaryakıtı dönüŐtürmek maksadıyla kullanılan veya bulundurulan akaryakıt haricinde kalan solvent, madenî ve baz yağ, asfalt, solvent nafta ve benzeri petrol ürünlerini, ifade eder".

³⁵⁹ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 186; Murat BALCI 2010, age. s. 55, Kaptan KILIÇ 2013, a.g.e. s. 205; Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 452.

³⁶⁰ bkz <https://www.avayag.com/baz-yaglar/>, (Erişim Tarihi: 07.01.2022).

³⁶¹ Resmi Gazete, Tarih: 30.07.2008, Sayı: 26952.

düzenlemelerde tanımlanan akaryakıtın haricinde kalıp da EPDK'nın tespit ettiği lisans veya izin sistemini ihlal eder biçimde bu ürünlerden karıştırılması ya da dönüştürülmesi yoluyla akaryakıt üretilmiş olmasına veyahut bu tür ürünlerin doğrudan bir akaryakıt olarak kullanılmasına yönelik seçimlik eylemler suç oluşturmaktadır. Suça konu ürünler, bu faaliyetlere konu ürünlerdir³⁶².

KMK m.3/12'de "*benzeri petrol ürünleri*" ibaresi yer aldığından, sayılan türev ürünlerin haricindeki birtakım ürün çeşitlerinin de suça konu olmasına olanak verilmiştir³⁶³. Kanaatimizce bu düzenleme, tebliğ veya genelge ile suç ihdas edebilecek olup, suç ve cezada kanunilik ilkesi açısından sorunludur. Yargıtay, ele geçirilen maddelerin akaryakıt olarak kullanılmaya yönelik dönüşüme uğratılmış karışımı bir madde olup olmadığı konusunda bilirkişi raporu alınmasını istemektedir³⁶⁴. Yasadışı yollarla üretilen, çevre ve insan sağlığına zararlı olduğu bilinen 10 numara yağ da bu kapsamdadır³⁶⁵ ve Yargıtay da bu maddeyi KMK m.3/12'ye göre kaçak akaryakıt kabul etmektedir³⁶⁶.

Bu suç da tehlike ve sırf hareket suçudur. Tehlike suçu olduğu için zararın meydana gelmesi aranmamıştır³⁶⁷, bu suçun faili gerçek kişi olan herkes olabilir ve mağdur ise ekonomik kamu düzeni ve dolayısıyla toplum yani toplumdaki herkeştir³⁶⁸. Devlet temsilcisi olarak Gümrük İdaresi, KMK çerçevesindeki suçlara ilişkin açılan davalarda, gerek KMK'nun "*Davaya Katılma*" başlığını taşıyan m.18, gerekse CMK m. 237 uyarınca, kovuşturma safhasında katılma talebinde bulunabilir ve katılan sıfatı alabilirler³⁶⁹.

Daha önce ifade ettiğimiz gibi tüzel kişiliklerin bu suçun faili olmaları ve cezai sorumluluklarının olması olanaklı değildir. Bu suçun bir tüzel kişiliğin

³⁶² Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 16.10.2017, E.2017/8662, K.2017/8119, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 07.01.2022).

³⁶³ Doğan GEDİK 2018, age. s. 229.

³⁶⁴ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 27/04/2016, E.2015/26457, K.2016/6890, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 07.01.2022).

³⁶⁵ Dilek BOLAT, Emine Can GÜVEN, Kadir GEDİK ve Perihan Binnur Kurt KARAKUŞ (2016), Yağ Sektörü Ürün Veya Atıklarının Alternatif Yakıt Olarak Kullanılmasının Çevre ve İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri, Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi, C.21, S.1, s.28.

³⁶⁶ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 29.09.2016, E.2014/24880, K.2016/9635, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 07.01.2022).

³⁶⁷ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 192.

³⁶⁸ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 188; Murat AYDIN 2011, age. s. 140; Murat BALCI 2010, age. s. 84; Doğan GEDİK 2018, age. s. 253.

³⁶⁹ Batuhan AKTAŞ 2015, age. s. 132.

faaliyetleri dahilinde veyahut tüzel kişiliğin faydasına olacak şekilde işlemesi durumunda, bu duruma özel güvenlik tedbirlerine karar verilir (KMK m.4/3)³⁷⁰.

Suçun maddi unsuru, akaryakıt dışında kalan m.3/12’de belirtilen asfalt, solvent, baz yağ, madenî yağ vb. maddelerden akaryakıt üretimi, arzı, bulundurulması, satışı, nakliyatının yapılması, ürünün bu özelliği bilinmesine rağmen saklanmasıdır³⁷¹. Görüldüğü gibi, bu suç, seçimli eylemsellik temelli suç olup seçilen eylemlerden herhangi birisinin gerçekleşmiş olmasıyla suç gerçekleştirilmiş demektir. Bu özelliğiyle sadece ve sadece eylem suçudur. Seçimlik eylemlerin çoklu şekilde işlenmesi durumunda, yine tek suç oluşur³⁷².

KMK m.3/12’de sayılan ilk seçimlik hareket olan “üretme” den anlaşılması gereken, akaryakıt dışında kalan asfalt, solvent, baz yağ, madenî yağ vb. petrol türevi ürünlerden akaryakıt *üretmektir*. Fakat üretme hareketine istinaden suçun gerçekleşebilmesi için EPDK’dan izin alınmamış olması ön şarttır³⁷³. Maddenin kaleme alınışı sorunlu olsa da, fıkranın konuluş amacı ve metni dikkate alındığında suç olarak tanımlanan eylemin; baz yağ, solvent, asfalt, madenî yağ, vb. petrol türevi ürünleri, doğrudan doğruya ikmalini yaparak akaryakıt olarak kullanmaktır. Failin bu seçimlik harekette ticari amaçla hareket edip etmemesinin bir önemi yoktur. Örneğin failin ticari aracının yakıt deposuna akaryakıt yerine KMK m.3/12’de sayılan ürünlerinden birini doldurarak akaryakıt gibi kullanması, bu suçu meydana getirecektir³⁷⁴. Yargıtay da sanığın kamyonunun deposuna on numara yağın aktarımının yapıldığı sırada suçüstü halinde yakalanması halinin bu fıkra kapsamında kaldığına karar vermiştir³⁷⁵.

KMK’nın 3/12.maddesinde, suçun konusu olan ürünlerin “satışa arz etme” eylemi de bir suç olarak kabul edilmiştir. Satışa arz etme, suça konu yakıtın bir depoya konulması ve bir şekilde satışa sunulması biçiminde gerçekleşebilir³⁷⁶. Satışa sunma iradesi ile suç tamamlandığından, bu fiil teşebbüse müsait değildir³⁷⁷. Satma

³⁷⁰ Doğan GEDİK 2018, age. s. 253.

³⁷¹ age. s. 234.

³⁷² Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 188-189; Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 455; Erdener YURTCAN 2015, age. s. 72; Kaptan KILIÇ 2013, age. s. 208.

³⁷³ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 189.

³⁷⁴ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s.453; Doğan GEDİK 2018, age. s. 210.

³⁷⁵ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 12.01.2017, E. 2014/31787, K.2017/598, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 07.01.2022).

³⁷⁶ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 190; Murat BALCI 2010, age. s. 75.

³⁷⁷ Şentürk ÇILDIR ve Hüseyin DENİZHAN 2015, age. s.464.

eylemi için tarafların iradelerinin birleşmesi yanında suç konusu üzerinde fiili egemenliğin alıcıya geçmiş olması gerekir³⁷⁸.

“Bulundurma” hareketinde fail, suç konusu eşya üzerinde fiilen ve hukuki olarak hâkimiyet kurmuş olabilir ya da tasarruf olanağı oluşturmasıdır³⁷⁹. “Satın alma” ise suç konusu eşyayı bir ücret karşılığında başkasından devralınmasıdır³⁸⁰. “Taşıma”, suç konusu eşyanın bir yerden bir başka yere götürülmesidir. Taşıtın seyir halinde yakalanması ile varış yeri arasında yakalanması arasında fark bulunmamaktadır³⁸¹. “Bu özelliğini bilerek ticari amaçla satın alma” hareketi açısından, ticari amaçtan ne anlaşılması gerektiği KMK m.3/11’deki açıklamalara atıfta bulunuyoruz.

29.04.2021 tarih ve 7318 s. Kanununun 13. maddesi ile KMK m.3/12’ye eklenen son cümle ile akaryakıt olarak kullanılan başka ürünlerin de KMK m.3/12 gereğince cezalandırılacağı belirtilmiştir. Maddenin gerekçesinde, gelişen teknoloji ile petrol bazlı olmayan bitkisel yağ ve bunların atıkları gibi diğer maddelerden de kaçak akaryakıt üretilbildiği için bu düzenlemenin fıkraya eklendiği belirtilmiştir³⁸².

Üretme, satışa sunma, satma ve bulundurma seçimlik hareketlerinde bu suç gerek doğrudan gerekse olası kastla işlenebilir³⁸³. TCK m.30/1’deki failin esaslı yanılığısı çok sınırlı hallerde gerçekleşebilir. Örnek olarak madeni yağ üreten bir üretim fabrikasındaki işçinin, üretilen bu madeni yağların EPDK’dan izinsiz olarak akaryakıt yerine kullanılacak şekilde hazırlandığını veyahut satış amacıyla üretilmiş olduğunu bilememesi ihtimal dâhilindedir³⁸⁴.

KMK’da bu suça dair özel bir hukuka uygunluk nedeni yeralmamıştır³⁸⁵. Bu suç da sırf hareket suçu olduğundan, icra hareketlerinin bölümlere ayrılabilirdiği hallerde teşebbüs söz konusu olabilir. Failin üretime başladığında yakalanması, malı taşımaya çalışırken araca yükleme sırasında yakalanması gibi hallerde teşebbüs söz konusu olabilir³⁸⁶. Bu suça da iştirakin her türü mümkün olup³⁸⁷, yine KMK

³⁷⁸ Doğan GEDİK 2018, age. s. 234; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 190.

³⁷⁹ Murat BALCI 2010, age. s. 76.

³⁸⁰ age. s. 99.

³⁸¹ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 191.

³⁸² 29.04.2021 tarih ve 7318 sayılı Kanunun gerekçesi için bkz; <https://www2.tbmm.gov.tr/d27/2/2-3572.pdf>, (Erişim Tarihi: 07.01.2022).

³⁸³ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 192.

³⁸⁴ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 455.

³⁸⁵ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 193.

³⁸⁶ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 456; Murat BALCI 2010, age. s. 92; Murat AYDIN 2011, age. s. 211-219; Yusuf ERGİN 2019, agt., s.141.

m.4/2'ye göre, bu suçun üçten fazla şahıs tarafından gerçekleştirilmesi hali, suçun nitelikli hali olacaktır³⁸⁸. Bu suçta içtimaya ilişkin olarak, bir fiille KMK m.3'ün birden fazla fıkrasının ihlali durumunda fikri içtima uygulanacak olup, bu konuda m.3/11'deki açıklamalarımızı tekrar ediyoruz. Bu maddedeki suç, belgede sahtecilik suçunun işlenmesi halinde iki suçta da birlikte ceza uygulanacaktır (KMK m.4/5).

Bu suç tüzel kişinin faaliyeti kapsamında işlenirse TCK m.60'daki yaptırımlar uygulanır (KMK m.4/3). Müsaderede TCK'nın kazanç ve eşya müsadere edilmesine yönelik hükümleri uygulamaya konulacaktır (KMK m.13/1). KMK m.13'te yer alan şartların oluşması koşuluyla, taşımada bilerek kullanılan ya da kullanılma teşebbüsünde bulunulan taşıma araçlarının müsaderesi de olanaklıdır³⁸⁹.

2.4 BORU HATLARINDAN, DEPOLARINDAN VEYA KUYULARDAN ALINAN SIVI VEYA GAZ HALİNDEKİ HİDROKARBONLARA İLİŞKİN SUÇ (m. 3/13)

2007 yılında yürürlüğe giren 5015 s. PPK m.2/21'in gerekçesinde Irak-Kerkük-Ceyhan Boru hattı gibi ham petrol boru hatlarından akaryakıt çalınması ile mücadele ve bunun neticesinde ülkemizin üstlendiği taahhütlerde sorun yaşanabileceği gerekçeleriyle anılan hüküm getirilmiştir.

Daha sonra KMK m. 3/13'de;

“Her türlü üretim, dağıtım ve iletim hatları dâhil olmak üzere gaz veya sıvı halindeki hidrokarbonlarla, hidrokarbon türevi olan yakıtları nakleden boru hatlarından, kuyulardan veya depolarından kanunlara aykırı şekilde alınan ürünleri satışa arz eden, bulunduran, satan, taşıyan veya saklayan kişi, bu özelliğini bilerek ticarî amaçla satın alan, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır”

maddeleri sayılmıştır.

KMK m.3/13'deki suçun konusu ve maddi unsuru; bütün iletim, üretim, dağıtım hatlarından gaz veya sıvı durumundaki hidrokarbon ve türevi olan yakıtların, doğalgaz, LNG -sıvılaştırılmış doğalgaz-, LPG gibi kanunlara aykırı şekilde

³⁸⁷ Şentürk ÇILDIR ve Hüseyin DENİZHAN 2015, age. s. 464; Murat BALCI 2010, age. s. 92; Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 455-456.

³⁸⁸ Doğan GEDİK 2018, age. s. 253.

³⁸⁹ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 09.03.2017, E.2016/15606, K. 2017/1674, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 07.01.2022).

alınmasıdır³⁹⁰.5015 s. PPK'nin "Tanımlar" başlıklı 2.maddesinde; petrolün çıkarılması, ön işleminin yapılmasıyla birlikte saha içinde veyahut çevredeki depolara, iletim hatlarına yahut rafineriye boru hatlarıyla taşınması veyahut depo edilmesi, "üretim" (m.2/45); piyasadaki serbest kullanıcılara akaryakıtın toptan satışının yapılması ve nakliyesi dahil olmak üzere bütün bayilere akaryakıt satışın ve ikmaliye faaliyetlerinin tamamını, "dağıtım" (m.2/12); petrol üretenlerin rafineriye veyahut iletim hatlarına varan boru hatlarıyla petrol tesislerinin içinde bulunan boru hatları dışında, boru hattı aracılığıyla petrolün nakledilmesi işlemi "iletim" (m.2/18) şeklinde tanımlamıştır³⁹¹.

Bu suçun faili, KMK m.13'de gösterilen yakıtları bir yerden başka bir yere aktaran boru hatlarından, depolardan veyahut kuyulardan yasalara muhalif yöntemlerle elde edilen ürünleri satışa sunan, satışını yapan, elinde bulunduran, ürünlerin bu özelliklerinin bilgisine sahip olmasına rağmen isteyerek ticari maksatla para verip alan, nakliyatını yapan veyahut bir yerde gizleyen gerçek kişi veya kişilerdir. Bu suç, tüzel bir kişiliğin faaliyetleri kapsamında işlenmiş olursa, TCK m.60'daki yaptırımlar (faaliyet izni iptali ve müsadere) uygulanır (KMK m.4/3). Yine mağdur, ekonomik kamu düzeni ve toplumu oluşturan herkeştir³⁹².

Bu suçun hareket unsuru, KMK m.13'de gösterilen yakıtların *satışa arz edilmesi, bulundurulması, satılması ve bu özelliği bilinerek ticarî amaçla satın alınması, taşınması veya saklanması* fiilleridir³⁹³.Bu suçun oluşabilmesi için ayrıca, gaz veya sıvı halindeki hidrokarbonlarla, bunların türevi yakıtların *her türlü iletim, üretim ve dağıtım hatları dâhil olmak üzere depolarından, boru hatlarından, veya kuyulardan kanunlara aykırı şekilde alınması* gerekmektedir³⁹⁴.

Bu suç da tehlike ve sırf hareket suçudur. Tehlike suçu olduğu için zararın meydana gelmesi aranmamıştır³⁹⁵. Bu suç genel kastla işlenebilir³⁹⁶. Fakat satışa arzını yapmak, satışını yapmak ve ürünü bulundurmamak seçimlik eylemlerine bağlı olarak bu suç doğrudan veya olası kastla işlenmiş olabilir³⁹⁷. Bu maddede de geçen

³⁹⁰ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 199; Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 463; Kaptan KILIÇ 2013, age. s. 207.

³⁹¹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 255.

³⁹² Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 200-201; Murat AYDIN 2011, age. s. 140; Murat BALCI 2010, age. s. 84.

³⁹³ Doğan GEDİK 2018, age. s. 255.

³⁹⁴ Gezer, s.50.

³⁹⁵ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 205.

³⁹⁶ Kaptan KILIÇ 2013, age. s. 209; Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 465; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 205; Şentürk ÇILDIR ve Hüseyin DENİZHAN 2015, age. s. 487

³⁹⁷ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 204.

satışa arz etmek, satmak ve bulundurmak seçimlik hareketleri ile ticari amaç kavramına ilişkin m.3/11'teki açıklamalara atıfta bulunuyoruz. Yine bu suç açısından da uygulanacak bir hukuka uygunluk sebebi bulunmamaktadır³⁹⁸. Failin esas yanılığının olması halinde, kasten hareket etmiş olmayacağından cezalandırılması da olanaklı olmayacaktır³⁹⁹.

Bu suç da sırf hareket suçu olduğundan, icra hareketlerinin bölümlere ayrılabilirdiği hallerde teşebbüs söz konusu olabilir⁴⁰⁰. Bu suçta ürünün satımı, taşınması ve saklanması teşebbüse elverişlidir⁴⁰¹. Örnek olarak suç konusu yakıtın, satılması anlamında anlaşma sağlanmış ancak teslim edilmemiş olduğunda, satışını yapma suçlaması yönünden hareketin teşebbüs safhasında kaldığı söylenebilir⁴⁰². Fakat, bu suç da teşebbüs aşamasındaki diğer kaçakçılık suçları gibi tamamlanmış gibi cezalandırılacaktır.

Bu suçta da iştirakin her türü mümkün olup, yine KMK m.4/2'ye göre, bu suçun üçten fazla kişiyle işlenmesi hali veya örgüt halinde işlenmesi hali, suçun nitelikli hali olacaktır⁴⁰³. Yine KMK m.4/6'da belirtilen kamu görevlilerinin KMK'daki akaryakıt kaçakçılığı suçlarının işlenmesine göz yumması, işlenen suçun müşterek faili şeklinde sorumlu tutulur.

Suçta konu yakıtı alan failin TCK m.165'teki suç unsuru eşyanın satın alınmış olmasından sorumlu tutulup tutulmayacağı tartışılmış, fail, ticari bir maksat gütmüyorsa ve kişisel kullanımı amacıyla bu ürünü almışsa veyahut para vermeden kabul etmişse TCK m.165'ten sorumlu olacaktır⁴⁰⁴. Bununla birlikte, Yargıtay, boru hattının delinerek petrolün hırsızlanmasıyla, hırsızlık ve mala zarar verme suçlarının⁴⁰⁵; taşınma sonucunda da KMK m.3/13'teki kaçakçılık suçunun oluştuğuna karar vermektedir⁴⁰⁶. TCK m.142/3, m.152/1, KMK m.3/13'de yer alan, sırasıyla 5 seneden 12 seneye; 1 seneden 4 seneye; 2 yıldan 5 yıla dek hapis cezası ve adli para cezası göz önüne alındığında, ölçülülük kavramıyla açıklanması zor

³⁹⁸ Doğan GEDİK 2018, age. s. 269; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 206.

³⁹⁹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 269.

⁴⁰⁰ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 208.

⁴⁰¹ Murat BALCI 2010, age. s. 92; Murat AYDIN 2011, age. s. 219; Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 465.

⁴⁰² Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 465.

⁴⁰³ Murat BALCI 2010, age. s. 102-103; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 208; Doğan GEDİK 2018, age. s. 277.

⁴⁰⁴ Murat AYDIN 2011, age. s. 223.

⁴⁰⁵ Yargıtay 13. Ceza Dairesi, 12.02.2013, E. 2011/32754, K.2013/2829, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2022).

⁴⁰⁶ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, T.30/11/2016, E.2014/29007, K.2016/10846, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2022).

neticeler ortaya çıkmaktadır. Suç konusunu oluşturan eşyanın taşınması durumunda, başka şartların da meydana gelmesi kaydıyla KMK m.13/1 uyarınca nakil aracının müsadereci de söz konusu olabilir.

2.5 EPDK LİSANSINA AYKIRI ŞEKİLDE SABİT VEYA SEYYAR TANK, DÜZENEK YAHUT EKİPMAN BULUNDURMA SUÇU (m.3/14)

KMK m.3/14 uyarınca,

“Kaçak akaryakıt veya sahte ulusal marker elde etmeye, satmaya ya da herhangi bir piyasa faaliyetine konu etmeye yarayacak şekilde lisansa esas teşkil eden belgelerde belirlenenlere aykırı olarak seyyar ya da sabit tank, ekipman veya düzenek bulunduranlar iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”

KMK m.3/14 ile m.4/8’deki nitelikli halin birbirleriyle karıştırılmaması gerekmektedir. KMK m.3/14’de belirtilen suçun maddi konu alanı, seyyar veya sabit bir tank, bir ekipman veyahut bir düzenektir. KMK m.4/8’deyse, seyyar veyahut sabit bir tankın, bir ekipmanın veyahut bir düzeneğin kaçak akaryakıt satışı işleminde kullanılmış olması verilecek ceza oranında artırım yapma sebebi yapılmıştır⁴⁰⁷.

Markersiz ve kaçak akaryakıtın satılması ya da bulundurulması suç olarak öngörüldüğünden ve KMK m.4/8’deki nitelikli hal de dikkate alındığında, KMK m.3/14’deki suç düzenlemesinin gerekli olmadığı ifade edilmiştir⁴⁰⁸.

Bu suç açısından önem arz eden lisans rejimi, 5015 s. PKK’nın⁴⁰⁹ *“Lisansların Tâbi Olacağı Usul ve Esaslar, Lisans Sahiplerinin Temel Hak ve Yükümlülükleri”* ile 17.06.2004 tarihli R.G.’de yayınlanan PPLY’de düzenlenmiştir⁴¹⁰. PPK’nin *“Lisans sahiplerinin temel hak ve yükümlülükleri”* başlıklı 4.md., temel hak ve yükümlülükler yer verilmiştir. Bu düzenlemelerdeki yükümlülükler aykırı davranılmasını önlemek için m.3/14’deki suç düzenlenmiştir⁴¹¹.

Bu suç, tehlike suçu ve sırf hareket suçu olup, zarar şartı aranmaz. Bu suçun faili herkes olabilir. Suçun faili, *“sahte ulusal marker elde etmeye veya kaçak akaryakıt satmaya ya da herhangi bir piyasa faaliyetine konu etmeye yarayacak*

⁴⁰⁷ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 292.

⁴⁰⁸ Doğan GEDİK 2018, age. s. 286.

⁴⁰⁹ 5015 sayılı PPK m.2/27: *“Lisans: Bu Kanuna göre gerçek ve tüzel kişilere piyasada faaliyet gösterebilmeleri için Kurul tarafından izin verildiğini gösterir belgeyi, (...) ifade eder”.*

⁴¹⁰ Mehmet Suat KAYIKÇI 2015, age. s. 21.

⁴¹¹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 292.

şekilde lisansa esas teşkil eden belgelerde belirlenenlere aykırı olarak seyyar ya da sabit ekipman, düzenek veya tank bulunduranlar” dır. Doktrinde bir diğer görüş uyarınca, failin sadece EPDK tarafından lisans verilen kişiler olabileceği de ileri sürülmüştür⁴¹². Bu suçun mağduru da ekonomik kamu düzeni ve toplumu oluşturan herkeştir⁴¹³.

Bu suçun işlenmesi için genel kast yeterlidir⁴¹⁴. Doktrinde bu suçun olası kastla işlenebileceği ileri sürülmüştür⁴¹⁵. Bu suç bakımından da hukuka uygunluk nedeni bulunmayıp, icra hareketlerinin bölümlere ayrılabilirdiği hallerde teşebbüs mümkündür. Örneğin maddede belirtilen sabit tankı yapmaya teşebbüs etmek gibi. İştirake ilişkin m.3/11’deki açıklamalar burada da geçerlidir. Ancak, suçun faili, lisans sahibi kabul edilirse, TCK m.40/2’deki özgü faillik hükmü uyarınca iştirak edenler sadece yardım eden ya da azmettiren şeklinde sorumlu tutulabilir⁴¹⁶. Bu suçta aynı fiille m.3’ün birden fazla fıkrasının ihlali halinde, yani m.3/14 haricinde m.3/12 veya m.3/15’in konusu akaryakıt veya ulusal marker elde etmede kullanılmışsa, gerçek içtima kuralları uygulanır⁴¹⁷. Doktrinde, bu durumda bileşik suç kurallarının uygulanabileceği de ileri sürülmüştür⁴¹⁸.

Bu suç, aynı zamanda kesintisiz suç olduğu için zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkündür. Kesintisiz suçlarda Yargıtay, fiili veyahut hukuki olarak aralıksız hareketleri bir tek eylemiş gibi görmekte; iddianame düzenleme aşamasının hukuksal süre nedeniyle kesinti meydana getireceği ve bu durumun da aynı suçu birlikte işleme kararını yok edebileceği, sadece tutanak tutma şeklindeki kesintininse süreyi kesmekle beraber “aynı suç işleme kararını” kaldırmayacaktır⁴¹⁹.

Bu suç için cezai yaptırım olarak, iki seneden beş seneye kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası getirilmiştir. Tüzelkişinin çalışmaları dâhilinde suçun işlenmesi halinde “faaliyet izninin iptali” ve “müsadere” tedbirleri uygulanacak (KMK m.4/3), müsadere bakımından TCK hükümleri uygulanacaktır (KMK m.13/1).

⁴¹² Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 469-470; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 212; Doğan GEDİK 2018, age. s. 293.

⁴¹³ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 213; Murat AYDIN 2011, age. s. 140; Murat BALCI 2010, age. s. 84.

⁴¹⁴ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 470; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 216; Kaptan KILIÇ 2013, age. s. 211.

⁴¹⁵ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 216.

⁴¹⁶ Doğan GEDİK 2018, age. s. 291.

⁴¹⁷ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 219-220.

⁴¹⁸ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 471-472; Kaptan KILIÇ 2013, age. s. 211-212.

⁴¹⁹ Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 10/12/2015, E.2015/1472, K.2015/5903,

<https://karararama.yargitay.gov.tr/> YargıtayBilgi Bankasi IstemciWeb/, (Erişim Tarihi: 08.01.2022).

Seyyar veya sabit ekipman, düzenek veyahut tank kullanarak kaçak akaryakıt satışı yapılması durumu hali ağırlaştırıcı sebep olacaktır (KMK m. 4/8)⁴²⁰.

2.6 ULUSAL MARKERE İLİŞKİN SUÇ (m. 3/15)

KMK m.3/15 gereğince;

“Ulusal markeri yetkisiz olarak üreten, satışa arz eden, satan, kabul eden, yetkisiz kişilerden satın alan, bu özelliğini bilerek nakleden veya bulunduranlar, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Ulusal markerin kimyasal özelliklerini taşımasa bile, bu madde yerine kullanılmak amacıyla üretilen kimyasal terkipler hakkında da bu fıkra hükmü uygulanır.”

KMK m.3/15’deki düzenleme, ulusal markerin kaçakçılığının önlenmesi için getirilmiştir. Bu şekilde, ulusal marker sisteminin etkili bir biçimde tatbik edilmesi sağlanmış olacaktır⁴²¹.

Suçun konusu ve maddi unsuru; ulusal marker veya ulusal markerin kimyasal niteliklerine sahip olmayan kimyasal terkiplerin üretim yetkisi olmadan üretilmesi, yetkisi olmadan satışa sunulması, satışının yapılması, satış yetkisi olmayan kişilerden bu ürünlerin satın alınmış olması, her ne şekilde olursa olsun bu ürünlerin kabul edilmiş olması, ürünün bu özelliğinin bilinmesine rağmen herhangi bir yerde gizleniyor olması, bu ürünlerin nakliyatının yapılması eylemleridir⁴²². Suçun unsurları açısından m.3/11’deki açıklamalar geçerlidir.

Suçun manevi unsuru açısından kural olarak genel kast yeterlidir. Fakat maddenin ikinci cümlesinde yer alan üretme hareketi bakımından failin amacı önem taşımaktadır. Bu suç açısından da failin esaslı hatasından yararlanması mümkündür (TCK m.30/1).

Bu suç, tehlike ve sadece eylem suçu olup, bu suçta zarar şartı aranmaz⁴²³. Bu suç herkes tarafından işlenebilir. Suçun faili, ulusal markerların yetkisiz olarak üretimini yapan, satışa arzını gerçekleştiren, satışını bizzat yapan, yetkisiz şahıslardan bu ürünü satın almış olan, herhangi bir şekilde bu ürünü kabul eden,

⁴²⁰ Doğan GEDİK 2018, age. s. 297.

⁴²¹ Hakan ATAY 2021, age. s. 25.

⁴²² Murat BALCI 2010, age. s. 95-100; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 100-101; Kaptan KILIÇ 2013, age. s. 212.

⁴²³ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 229; Murat BALCI 2010, age. s. 100.

ürünün bu özelliğini bilmesine rağmen elinde bulunduran veyahut nakliyatını yapan gerçek şahıslardır⁴²⁴.

Tüzel kişilerin faaliyeti çerçevesinde işlenirse TCK m.60'daki "müsadere" ve "faaliyet izninin iptali" güvenlik tedbirleri uygulanır (KMK m.4/3). Mağdur, ekonomik kamu düzen etkilediğinden, toplumdaki herkeştir⁴²⁵. Suçun işlenmesi için genel kast yeterli olsa da m.3/15'in ikinci cümlesinde "bu madde yerine kullanılmak amacıyla" ibaresi olduğundan bu cümledeki suç, özel kastla işlenebilir⁴²⁶.

Bu suç için de hukuka uygunluk sebebi bulunmamaktadır⁴²⁷. Bu suçta icra hareketlerinin bölümlere ayrılabilirdiği hallerde gündeme gelebilmektedir. Bu suç içinde iştirakin her türü mümkün olup, iştirake ilişkin genel hükümler (TCK m. 37 ila 41) geçerlidir. Yine iştirake ilişkin özel düzenlemeler olan eylemin üçten daha fazla şahıslar tarafından beraber işlenmesi (KMK m.4/2) veya KMK m.19'da sayılan kamu görevlilerinin bu suçu işlemesi (KMK m.4/6) halleri de nitelikli hal kabul edilecek ve ceza artırımı yapılacaktır. Bir eylem ile m.3/15'de yer alan suçun yanında KMK m.3'ün diğer fıkralarında öngörülen bir başka suçun işlenmesi durumunda, fikri içtima hükümleri uygulanabilecektir⁴²⁸. Yine bu suçun belgede sahtecilik yapılarak işlenmesi halinde hem bu suç hem de belgede sahtecilik suçlarından ayrı ayrı cezaya hükmedilecektir (KMK m.4/5, TCK m.212). Bu maddedeki yaptırım iki seneden beş seneye kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezasıdır⁴²⁹.

2.7 SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ

2.7.1 Kaçakçılık Suçunun Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi

TCK'da suç işlemek amacıyla örgüt kurma eylemi m.220'de tek başına suç olarak düzenlenmişse de⁴³⁰, bazı özel kanunlarda da suçun örgüt kapsamında işlenmesi nitelikli hal olarak yer almıştır.

⁴²⁴ Erdener YURTCAN 2015, age. s. 76-77; Murat BALCI 2010, age. s. 100; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 222; Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 474.

⁴²⁵ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 224.

⁴²⁶ Gezer, s. 60; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 229.

⁴²⁷ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 231.

⁴²⁸ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 447; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 223.

⁴²⁹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 316-317.

⁴³⁰ "Suç işlemek amacıyla örgüt kurma" Madde 220. - [1] Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması hâlinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir.(...)

KMK'nın 4/1.maddesi gereğince, KMK'da sayılan eylemlerin bir örgütün faaliyeti kapsamında işlenmesi durumu, nitelikli hal sayılmış ve suçun cezasının iki kat artacağı düzenlenmiştir. Bu nitelikli halin getirilmesinin sebebi, örgütün tehdit edici ve korkutucu etkilerinden yararlanılarak kaçakçılık suçlarının işleniyor olması, ustaca ve profesyonel çalışma teknikleriyle çalışmalarından dolayı geride iz bırakmadan suç işliyor olmaları ve kaçakçılık suçlarının gerçekleştirilmesi amacıyla örgütün araç olarak kullanılmasıdır⁴³¹. Suç örgütleri, kaçakçılığı bir para kazanma yolu şeklinde görmekte olup genellikle bu nedenle kurulmaktadır⁴³².

Yargıtay, bir örgütün var olduğunu söyleyebilmek için; asgari üç kişinin, suç işleme saikiyle, (gevşek veya sıkı) hiyerarşik bir bağlantı içinde, sürekli olarak, kararlaştırdıkları suçları gerçekleştirmeye elverişli araç ve ekipmana sahip olarak bir araya gelmeleri gerektiğine karar vermiştir⁴³³. Örgütün suç işlemek amacıyla kurulması yeterlidir. Bunların haricinde çıkar amaçlı veyahut terör amaçlı suç örgütü olup olmamasının herhangi bir önemi yoktur. Bu unsurlardan biri yoksa suç örgütü değil, iştirak ilişkisinden söz edilir⁴³⁴.

KMK m.4/1'deki nitelikli durumun uygulanabilmesinin şartı, örgütsel bir suçlamayla kamusal dava açılmış olmalıdır. Yargıtay'a göre, bir örgütün bulunup bulunmadığının belirlenmesi için sanıklara ait başka soruşturma veya kovuşturma dosyaları ile verilen kararların bulunup bulunmadığının araştırılması, varsa süren soruşturma veya kovuşturmanın getirilmesi, geçmişteki kararların devam eden dosyalara alınması ve delillerin bunlarla birlikte ele alınması gerekmektedir⁴³⁵.

Kaçakçılık suçunun örgüt faaliyeti kapsamında işlenmesi halinde, KMK m.3'de yer alan kaçakçılık suçuyla birlikte somut olayda konumu itibariyle fail, TCK 220.md. ifade edilen "suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye" veyahut "suç işlemek amacıyla örgüt kurma" suçlamalarından da ayrıca ceza verilecektir (KMK m.4/1).

Son olarak KMK m.4/1'de ifade edilen ceza artırımını, suçta verilecek ceza baz alınarak bu cezanın iki katı eklenerek uygulanacaktır. Örnek olarak, fail hakkında

⁴³¹ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 285.

⁴³² Doğan GEDİK 2018, age. s. 319.

⁴³³ Şentürk ÇILDIR ve Hüseyin DENİZHAN 2015, age. s. 582; Yargıtay Ceza Genel Kurulu T.03.04.2007, E.2006/10-253, K.2007/80, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2022)

⁴³⁴ Yargıtay 10. Ceza Dairesi, T.18.04.2011, E.2010/39225, K.2011/3978, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2022)

⁴³⁵ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, T.08/03/2016, E. 2014/17296, K.2016/4074, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2022).

KMK m.3/11'e göre, 2 yıl hapis ve 1000 gün adli para cezası öngörülürse, KMK m.4/1 uyarınca yapılacak iki kat artırım ile 6 yıl hapis ve 3000 gün adli para cezasına hükmedilecektir⁴³⁶.

2.7.2 Suçu Üç ya da Daha Çok Kişinin Birlikte İşlemesi

Kaçakçılık suçları genelde birden çok kişinin katılımıyla işlenebilmektedir. Toplu suçlarda tehlikelilik, kolaylık ve suç işleme kararlılığındaki yoğunluğu dikkate alarak, yasa koyucu, normalde bir iştirak durumu olan suçlamanın üçten fazla şahıslarca işlenmesini nitelikli durum şeklinde düzenlemiştir (KMK m.4/2)^{437 438}.

Kural olarak, yardım eden ve azmettirenler üç kişi sayısına girmese de asgari üç müşterek zanlının olduğu bir eylemde yardım eden ya da azmettiren şeklinde suça iştirak varsa, yardım eden ve azmettiren bu madde uygulanır⁴³⁹. Örnek olarak yurt dışından kaçak akaryakıtı bir şekilde yurda sokan kişi, bunu evinde saklayan kişi ve satışa sunan kişiler farklı olabilir. Bu kişilerin, "aralarında anlaşmak suretiyle" veya "fikir ve eylem birliğiyle hareket ederek" suçu işlemeleri durumunda, kaçakçılık suçunun ağırlatıcı hali uygulanacaktır⁴⁴⁰ (m.4/2). KMK m.4/2 çerçevesindeki beraberliğin, herhangi bir suçu gerçekleştirmek amacıyla örgüt kurarak suçun öğelerini taşıyor olması gerekmektedir. Bu maddede sözü edilen örgütsel bağ oluşturmayan birlikteliktir⁴⁴¹.

2.7.3 Suçun Resmî Görevli Kişiler Tarafından ya da Meslek ve Sanatın Getirdiği Kolaylıktan Faydalanarak İşlenmesi

KMK'nın 4/4. maddesine göre;

"Bu Kanunda tanımlanan suçların, kaçakçılık fiillerini izlemek, araştırmak, önlemek ve soruşturmakla görevli şahıslar tarafından veya sanatın ve mesleğin sağladığı kolaylıklardan yararlanmak suretiyle işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır"

hükmü getirilerek failin sıfatından kaynaklanan nitelikli hal düzenlenmiştir. KMK m.19/1 uyarınca bu suçları izleme, araştırma, soruşturma ve önlemekle görevli olan

⁴³⁶ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 502.

⁴³⁷ KMK m. 4/2: "Bu Kanunda tanımlanan suçların (...), üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır".

⁴³⁸ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 286.

⁴³⁹ Erhan GÜNAY 2007, age. s. 137.

⁴⁴⁰ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 528-529; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 287; Kaptan KILIÇ 2013, age. s. 69-70; Yargıtay 7. Ceza Dairesi, T.08/05/2014, E.2013/17470, K. 2014/8786, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2022).

⁴⁴¹ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 528; Murat AYDIN 2011, a.g.e. s. 324.

Gümrük Müsteşarlığı görevlileri, Mülki amirler, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı personeli ve Emniyet Genel Müdürlüğü görevlileri tarafından işlenmesi halinde, hükmolunacak ceza 1/2 oranında artırılabacaktır⁴⁴². Bu kişiler üstlendikleri görev ve sıfatları, suçun işlenmesinde kullanmaları, amaçlarındaki kararlılık ve kötülüğü açığa çıkarmakta ve bununla birlikte bu görevlilere duyulan güven duygusunu zedelemektedir⁴⁴³. Fail, suç tarihinde görevde olmalıdır ve kaçakçılık eylemini işlemeli ya da kaçakçılık eylemine iştirak etmelidir⁴⁴⁴.

Ayrıca KMK 4/6'ya göre bu suçları izleme, soruşturma, araştırma ve önlemeyle görevli olmakla birlikte bu Kanunda yer alan suçların işlenmesine kasdi olarak göz yuman görevli kişide, bu suçun müşterek faili şeklinde cezalandırılacaktır⁴⁴⁵. Bu kasıt kanıtlanamazsa, görevli, görevi ihmal suçundan (TCK m.257) cezalandırılacaktır⁴⁴⁶. Meslek ve sanatın getirdiği kolaylıktan faydalanmak suretiyle kaçakçılık suçunun işlenmesinde, failin mesleğinin örneğin şoförlük olması halinde bu mesleğin suçun işlenmesinde faile nasıl kolaylık sağladığı açıklanmalıdır⁴⁴⁷. KMK m.19'da sayılan görevliler, kaçakçılık suçunu işlemişlerse, ayrıca TCK m.257'den cezalandırılmayacaktır.

Yine KMK m.4'ün gerekçesinde, herhangi bir araçta çalışanlar, idari işletmenin müdürü veyahut sahibi, gemi adamları, ulaştırma araçlarında çalışan kaptanlar, pilotlar vb. şahıslarla otel, motel, meyhane, pansiyon, kahvehane, alışveriş ve ticaret yapılan halka açık alanlar bu hüküm dâhilinde kabul edilmiştir. Bu artırım sebebinin uygulanabilmesi için, meslek ve sanatın getirdiği kolaylıktan faydalanarak kaçakçılık suçu işlenmelidir⁴⁴⁸. Örneğin Yargıtay, tek başına şoförlük mesleğinin suçun işlenmesinde kolaylık sağlayan bir durum olmadığını belirtmektedir⁴⁴⁹.

⁴⁴² Doğan GEDİK 2018, age. s. 335; Erhan GÜNAY 2007, age. s. 145; Mustafa Yaşar DEMİRCİOĞLU 2010, agt. s.53.

⁴⁴³ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 289.

⁴⁴⁴ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 535; Erhan GÜNAY 2007, age. s.146.

⁴⁴⁵ Doğan GEDİK 2018, age. s. 336.

⁴⁴⁶ Murat AYDIN 2011, age. s. 328; Erhan GÜNAY 2007, age. s. 146.

⁴⁴⁷ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 289; Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 536; Yargıtay 7. Ceza Dairesi, T.02.06.2016, E.2016/11751, K.2016/7862, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2022).

⁴⁴⁸ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, T.09.01.2017, E.2015/15470, K.2017/42, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2022).

⁴⁴⁹ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, T.06.10.2016, E.2016/12467, K.2016/9676, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2022).

2.7.4 Devletin Güvenliğini Bozacak veya Çevre ya da Toplum Sağlığını Tehdit Eden Özellikte Eşyanın Satışı

KMK m.4/7’de kaçakçılık suçuna konu şeyin, Devletin ekonomik, siyasi ya da askerî güvenliğini bozacak yahut insan ve çevre sağlığını tehdit edecek özellikte olması durumu ağırlatıcı hal olarak düzenlenmiştir⁴⁵⁰. Kaçakçılık suçuna konu edilen eşya, “Devletin siyasî, askeri veya iktisadî güvenliğini bozacak ya da çevre veya toplum sağlığını tehdit edecek nitelikte olmalıdır”.

Ordumuz için gereken birtakım maddelerin ülke dışına çıkarılarak askeri güce zarar verilmesi, kaçakçılık yapanlar ile kolluk güçleri arasında oluşan çatışma sebebiyle bölgedeki düzenin sarsılması veya insan ve çevre sağlığına zararı tespit edilen fueloil, rezude fuelolin olarak ülkemizde serbest piyasada satışa sunulması, bu ağırlatıcı hale örnek verilebilir⁴⁵¹.

2.7.5 Tank, Düzenek veya Ekipman Kullanılarak Kaçak Akaryakıt Satışı

KMK m.4/8’e göre⁴⁵², KMK’nın 3/14. maddesinde açıklanan sabit veya seyyar bir tank, bir ekipman veya düzenekle akaryakıt kaçakçılığının yapılmış olması, ağırlatıcı sebep olarak düzenlenmiştir⁴⁵³. Bu madde ile kaçak akaryakıt satışının özel bir gayret gösterilerek düzenek, ekipman ve tank kullanılarak gerçekleştirilmesi halinin daha ağır bir biçimde cezaya çarptırılması hedeflenmiştir⁴⁵⁴. Bu artırım nedeni, KMK m.3/14 ile ilişkilidir. KMK m.3/14’de suçun maddi konusu, seyyar veyahut sabit bir tank, bir ekipman veyahut bir düzenektir. KMK m.4/8’deyse, seyyar veyahut sabit bir tank, bir ekipman veyahut bir düzeneğin kaçak akaryakıtın satışa sunulmasında kullanılmış olması nitelikli hal olarak yer almıştır⁴⁵⁵. Bu nitelikli halin, aslında özgü suç olarak düzenlendiği söylenebilir⁴⁵⁶.

⁴⁵⁰ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 291; Murat AYDIN 2011, age. s. 331.

⁴⁵¹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 341-342.

⁴⁵² KMK m.4/8: “Kaçak akaryakıt satışının, 3 üncü maddenin on dördüncü fıkrasında belirtildiği şekilde sabit ya da seyyar tank, düzenek veya ekipman kullanılarak gerçekleştirilmesi halinde verilecek cezalar iki kat artırılır”.

⁴⁵³ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 549; Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 292; Yargıtay 7. Ceza Dairesi, T.09/04/2015, E.2015/2661, K.2015/14155, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2022).

⁴⁵⁴ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 549.

⁴⁵⁵ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 292.

⁴⁵⁶ Doğan GEDİK 2018, age. s. 344.

2.7.6 Suç Konusu Eşyanın Değerinin Fahiş Olması

KMK m.3/22’de suça konu eşyanın değerinin fahiş olması da nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Değer kavramından, eşyanın gümrüklenmiş değeri anlaşılmaktadır. Fahiş değer, Yargıtay uygulaması ile şekillenmiş ve Yargıtay her yıl için bu değeri belirlemektedir⁴⁵⁷. Bu maddede 14/4/2020 tarih ve 7242 s. Kanununun m.61 ile yapılan değişiklikle, değer hafif olması durumunda hükmedilecek cezanın 1/2’sine kadar, çok daha hafif olduğundaysa 1/3’üne indirilebileceği hükmü getirilmiştir⁴⁵⁸.

⁴⁵⁷ 2017 yılı için Yargıtay 7. Ceza Dairesi’nin belirlediği fahiş değer 120.000 TL’dir, bkz. Doğan GEDİK 2018, age. s. 345.

⁴⁵⁸ Hafif değer için bkz. Yargıtay 19. Ceza Dairesi. E.2019/2814, K. 2020/9155 sayılı karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2022).

BÖLÜM III

AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI SUÇLARINDA YAPTIRIM REJİMİ VE USUL HÜKÜMLERİ

3.1 YAPTIRIM REJİMİ

“Güvenlik tedbirleri” ve “Cezalar” TCK m. 45 ila 60 arasında yer almıştır. TCK ile uyumlu bir yaptırım sistemi öngören KMK m.3’de adli para cezasıyla hapis cezası beraber düzenlenmiş ve KMK m.13’de eşya ve kazanç müsaderesinde TCK m.54 ve 55’e atıf yapılmıştır⁴⁵⁹. Ekonomik suçlar alanında, ekonomik suça ekonomik ceza önermesi ileri sürülse de devletler, suç örgütlerinin yoğun şekilde ekonomik suçları işlemesi ve bu suçların uluslararası bir nitelik kazanması nedeniyle⁴⁶⁰, bu suçların hapis cezası yaptırımını ile cezalandırılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır⁴⁶¹.

3.1.1 Akaryakıt Kaçakçılığı Suçlarında Cezalar

3.1.1.1 Hapis Cezası

Hapis cezaları TCK m.46’da “sürelili hapis cezaları”, “ağırlaştırılmış müebbet hapis cezaları” ve “müebbet hapis cezaları” biçiminde üçe ayrılmıştır⁴⁶². Sürelili hapis cezaları, yasada tersi öngörülmemeyen durumlarda bir aydan az, yirmi yıldan fazla olamaz (TCK m.49/1). Kaçakçılık suçu oluşturan fiiller KMK m.3’de yer almıştır.

Hâkim, somut cezayı tespit ederken “Cezanın belirlenmesi” başlıklı TCK m. 61 kapsamında hüküm kuracaktır. TCK m.61/1’de hâkim, somut olayda; “suçun işlenmesinde kullanılan araçları”; “suçun işleniş biçimini”; “suçun konusunun önem ve değerini”; “suçun işlendiği zaman ve yeri”; “failin güttüğü amaç ve saiki”,

⁴⁵⁹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 349.

⁴⁶⁰ Fatih BİRTEK (2013), *Marka ve Üretim Korsanlığı Suçu (Markanın İzinsiz Kullanılması) (556 Sayılı KHK 61/A, D)*, İpek Yolu Canlanıyor Türk Çin Hukuk Zirvesi (12-14 Haziran 2012), Konferans Bildiri Kitabı, Adalet Yayınevi, s. 497.

⁴⁶¹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 350.

⁴⁶² Bahri ÖZTÜRK, Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 429; Hamide ZAFER 2015, age. s. 481; Timur DEMİRBAŞ 2016, age. s. 571; İzzet ÖZGENÇ 2016, age. s. 676; Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 567; Veli Özer ÖZBEK, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAĞSIZ ve İlker TEPE 2013, age. s. 599; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 440.

“failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını”; “meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını”; dikkate alınarak, verilecek temel cezayı, maddedeki tanımlamalardaki cezanın üst ve alt sınırlarına bakarak belirleyecektir⁴⁶³. Yine bu maddeyle öngörülen kurallara göre varsa artırım veya indirimde gidilmelidir.

Cezanın belirlenirken “kusur ilkesi”, “kanunilik ilkesi”, “gerekçe gösterilmesi” ile “çifte değerlendirme yasağı” gibi prensipleri göz önüne almalıdır⁴⁶⁴. Yargıtay da bu esaslar yanında “adalet ve nesafet kuralları”, “hakkaniyet ölçüsü” ile “diğer olaylarla mukayese” gibi kriterleri kullandığı görülmektedir⁴⁶⁵. Yargıtay, kaçakçılık suçlarında alt sınırdan uzaklaşılması halinde, gerekçe üstünden denetim yaparak tutarlı bir uygulama yapılması gerektiğini belirtmektedir⁴⁶⁶.

Hapis cezasına ilişkin bir başka kurum da erteleme kurumudur. “*Hapis cezasının ertelenmesi*” başlığını taşıyan TCK 51.madde, verilen hapis cezasının iki yıl ya da daha az süreli olması durumunda ertelemeye imkân tanımaktadır⁴⁶⁷. Fiili işlediği esnada on sekiz yaşını doldurmamış veya altmış beş yaşını bitirmiş olanlar açısından bu sürenin üst sınırı, üç yıldır. KMK m.3’de yer alan suçlar için öngörülen hapis cezasının iki yıl ya da daha az süreli olması durumunda, başka şartlarının da oluşması şartıyla erteleme gündeme gelebilecektir⁴⁶⁸.

3.1.1.2 Adli Para Cezası

Adli para cezasının düzenlendiği⁴⁶⁹ TCK m.52’nin gerekçesinde, adli para cezalarının bir kural olarak hapis cezasıyla beraber değil, bu cezaya alternatif bir

⁴⁶³ Mustafa ARTUÇ (2016), Mustafa, Hüküm Kurma Sanatı, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 37; Hamide ZAFER 2015, age. s. 488; Osman YAŞAR, Hasan Tahsin GÖKCAN ve Mustafa ARTUÇ (2010), Yorumlu- Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, C.2, Ankara, s.2045; Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 567; Veli Özer ÖZBEK, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAŞIZ ve İlker TEPE 2013, age. s. 669; Timur DEMİRBAŞ 2016, age. s. 663; İzzet ÖZGENÇ 2016, age. s. 866; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 508 Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 492.

⁴⁶⁴ Hamide ZAFER 2015, age. s. 495; Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 584.

⁴⁶⁵ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, T.13/04/2016, E.2014/27002, K. 2016/5519, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 09.01.2022).

⁴⁶⁶ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 23.06.2016, E.2014/28083, K.2016/9084, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 09.01.2022).

⁴⁶⁷ Osman YAŞAR, Hasan Tahsin GÖKCAN ve Mustafa ARTUÇ, 2010, age. s. 1564; Hamide ZAFER 2015, age. s. 516; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 451; Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 567; Veli Özer ÖZBEK, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAŞIZ ve İlker TEPE 2013, age. s. 701; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 454.

⁴⁶⁸ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, T.02.05.2016, E.2014/28291, K.2016/6988, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 09.01.2022).

⁴⁶⁹ Hamide ZAFER 2015, age. s. 487.

ceza olarak uygulanması açıklanmıştır. Fakat, ekonomik yönden kazanç elde edebilme maksadının izlendiği belli suçlarda Kanun'da ayrıca belirtilmesi şartıyla adli para cezası ve hapis cezasına beraber hükmedilebileceği ifade edilmiştir. KMK m.3'de kaçakçılık suçlarına hapis ve adli para cezasının birlikte uygulanması tercih edilmiştir.

TCK m.52/1 uyarınca;

“Adli para cezası, beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hâllerde yedi yüz otuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir”.

Bu maddeye göre yasada aksi hüküm yoksa adli para cezasının sınırını kural olarak beş günden az, yedi yüz otuz günden⁴⁷⁰ fazla olamaz. Yine bu maddeye göre adli para cezasının miktarı bir gün karşılığı en az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası olarak, kişinin ekonomik ve başka kişisel durumları dikkate alınarak belirlenir⁴⁷¹.

Adli para cezasının bir gün biriminin parasal miktarı kişinin, mal varlığı, günlük kazancı, bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısı vb. ekonomik ve başka kişisel durumları dikkate alınarak belirlenecektir⁴⁷². Hâkim, adli para cezasının ödenmesi için sanığa süre verebileceği gibi, cezanın iki yılı geçmeyecek taksitler halinde ödenmesine karar verebilir⁴⁷³.

3.1.2 Güvenlik Tedbirleri

3.1.2.1 Tüzel Kişilere İlişkin Güvenlik Tedbirleri

Anayasa m.38 ve TCK m.20/1'de paralel olarak ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesini getirdikten sonra TCK m.20/2'de, *“tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır”* hükmünü getirmiştir. Bu hükümle, açık şekilde tüzel kişiler aleyhinde ceza yaptırımı uygulanamayacağı ve yasada yer alan güvenlik tedbirlerine karar verilebileceği düzenlenmiştir. Yine KMK m.4/3 de bu hükmü tekrarlayarak, kaçakçılık suçlarında tüzel kişiliklere özgü güvenlik tedbirlerinin uygulanacağını belirtmiştir.

⁴⁷⁰ Mustafa ARTUÇ 2016, age. s.114.

⁴⁷¹ Murat AYDIN 2011, age. s. 341; Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 28.01.2016, E.2014/12363, K. 2016/905, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> Yargıtay Bilgi BankasıIstemciWeb/, (Erişim Tarihi: 09.01.2022).

⁴⁷² Mustafa ARTUÇ 2016, age. s. 119-120.

⁴⁷³ Doğan GEDİK 2018, age. s. 363.

“Faaliyet izninin iptali”, bir kamu kurumunun iznine istinaden faaliyet gösteren tüzelkişisinin temsilcisi veya organlarının katılımıyla ve iznin tanıdığı yetkiyi kötüye kullanılarak, tüzelkişinin faydasına gerçekleşen kasti suçlarından mahkûm olunması durumunda, iznin iptaline karar verilir⁴⁷⁴. Faaliyet izninin kullanılmasıyla kaçakçılık suçu arasında illiyet bağıntısı olmalıdır⁴⁷⁵. Tüzelkişinin faaliyetleri kapsamında tüzelkişi yararına suç işleyen şahıs da şirketin ortağı, yöneticisi ve temsilcisi olmalıdır⁴⁷⁶. TCK m.60’da kasıtlı işlenmiş suç aranıldığından, suç unsuru oluşturan eylemler ve kasti niteliği olmayan suçlar açısından güvenlik tedbirlerinin tatbik edilmesi bahse konu olmayacaktır⁴⁷⁷.

Bunun yanında, maddede tüzelkişiyle ilgili “müsadere” veyahut “faaliyet izninin iptali” kararının verilmiş olması, gerçekleşen suça oranla daha da ağır neticelerin meydana çıkarılabileceği hallerde, bu önlemlere karar verilmeyebilir hükmü getirilerek mahkemeye oldukça geniş bir takdir yetkisi bırakılmıştır (TCK m.60/3). Çünkü, tüzel kişiye tatbik edilen güvenlik önlemi sonucu iyi niyetli kişiler zarar görebilir ve işsiz kalabilir.⁴⁷⁸

3.1.2.2 Müsadere

Müsadere; yasalarda gösterilen hallerde, mahkeme kararıyla, bir eşyanın mülkiyetinin ya da kazancın sahibinden alınıp devlete teslim edilmesini temin eden ve TCK’da yasal çerçevesi güvenlik tedbiri şeklinde izah edilen bir tür yaptırımdır.

Suç karşılığında uygulanacak yaptırımlar, TCK’da güvenlik tedbiri ve ceza tedbiri şeklinde belirlenmiştir. Suça karşılık yaptırım maksadıyla tatbik edilecek güvenlik tedbiri kapsamında, m.54’de “eşya müsaderesi” ne, m.55’de “kazanç

⁴⁷⁴ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, T.23/05/2013, E.2012/18907, K.2013/12545, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 09.01.2022).

⁴⁷⁵ Doğan GEDİK 2018, age. s. 364.

⁴⁷⁶ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 535; Erdener YURTCAN 2015, age. s. 103; Yaşar/Gökcan/Artuç, C.2, s.2038; Veli Özer ÖZBEK, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE 2013, s. 668; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 507.

⁴⁷⁷ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 534; Şentürk ÇILDIR ve Hüseyin DENİZHAN 2015, age. s. 666; Osman YAŞAR, Hasan Tahsin GÖKCAN ve Mustafa ARTUÇ, 2010, age. s. 2038; Veli Özer ÖZBEK, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE 2013, age. s. 668; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 507.

⁴⁷⁸ Erdener YURTCAN 2015, age. s. 88, Osman YAŞAR, Hasan Tahsin GÖKCAN ve Mustafa ARTUÇ, 2010, age. s.2041; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 508; Veli Özer ÖZBEK, Mehmet Nihat KANBUR, Koray DOĞAN, Pınar BACAKSIZ ve İlker TEPE, 2013, age. s. 669.

müsaderesi” ne yer verilmiştir. Bu şekilde müsadere, TCK’da eşya ve kazanç müsaderesi şeklinde iki ayrılmıştır⁴⁷⁹.

“Müsadere” başlığını taşıyan KMK m.13’ün 1. fıkrasında, “*Bu Kanunda tanımlanan suçlarla ilgili olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 s. TCK’nun kazanç ve eşya müsaderesine ilişkin hükümleri uygulanır*” denilerek müsadere hususunda TCK’ya göndermede bulunulmuştur. Bununla birlikte, maddenin devamında kaçak eşyanın taşındığı ya da taşımaya teşebbüs edildiği taşıtların müsadere edilebilmesi için bazı ek şartlar aranmıştır⁴⁸⁰.

3.1.2.2.1 Eşya Müsaderesi

“Eşya müsaderesi”, TCK m.54’de düzenlenmiştir. 1. Fıkrasında;

“Bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen veyahut suçtan meydana gelen veyahut da kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması koşuluyla kullanılmak üzere hazırlanan eşya”

oluşturmaktadır. Doktrinde bu çeşit eşya “*suçla alakalı/bağıntılı eşya*” şeklinde tanımlanmıştır. Doktrinde bu eşya “*suç teşkil eden eşya*” şeklinde de tanımlanmaktadır⁴⁸¹.

Suçta konu eylem gerçekleşirken kullanılan yahut da suçun işlenmesi için ayrılan veya suçun işlenmesinden sonra ortaya çıkmış olan eşyaların müsaderesi için birinci şart, bir suçun kasıtlı işlenmiş olmasıdır. Diğer deyişle bu özelliklere sahip eşyayla ilişkisi olan suçun işlenmesi ya da suçun işlenmeye başlanmış olması gerekmektedir⁴⁸². Müsadere maddeleri, suçun hayata geçirilmesine tabi olarak uygulandıkları için, suç teşebbüs aşamasında kalsa bile müsadere maddeleri tatbik edilebilecektir. Doktrinde KMK m.3/21’de kaçakçılık suçlarının teşebbüs safhasında kalmış olmaları halinde dahi suç tamamen erdirilmiş gibi cezaya hükmedileceği için müsadere hükümlerinin uygulanacağı belirtilse bile kanaatimizce KMK’daki bu hüküm bulunmasa bile teşebbüs halinde de suçtan mahkûmiyet kararı verilmesine yeterlidir⁴⁸³. Buna karşın, suçun işleneceği sırada kullanılma maksadıyla hazırlanan eşyalar, suçun hazırlık hareketlerinin yapıldığı aşamada dahi kamusal güvenliği, kamusal sağlığı veyahut genel ahlak yönünden tehlikeli olması şartıyla suçun

⁴⁷⁹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 369.

⁴⁸⁰ age. s. 369.

⁴⁸¹ age. s. 370.

⁴⁸² Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 763.

⁴⁸³ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 305.

işlenmesi sırasında kullanılmak üzere hazırlanmış olan eşyaların müsadere edilmesi olanaklıdır⁴⁸⁴.

Müsadere açısından bir başka şart da suç ile bağlantısı olan bir eşya olmalıdır. Eşya, *suçun işlenmesinde kullanılmalı veya suçun işlenmesine tahsis edilmeli ya da suçtan meydana gelmeli* yahut (kamu sağlığı, kamu güvenliği veya genel ahlâk ilkeleri bakımından tehlikeli olmak şartıyla) *suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanmalıdır*⁴⁸⁵.

TCK m.54/1’de suça bağlı eşya müsadere için eşyanın “*iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmaması*” gerekliliği hüküm altına alınmıştır. Eğer eşya, *iyiniyetli üçüncü kişilere ait ise* müsadere edilemez⁴⁸⁶. Maddenin gerekçesinde iyiniyetli kişinin, suçun işlenmesine iştirak etmeyen veya suçun işlenişinden haberdar olmayan kişi olduğu belirtilmiştir⁴⁸⁷. Suça ilişkin eşya, suçun faili veya suç ortağı ya da bu eşya ile suç işleneceğini bilen kişilere aitse, müsadere edilecektir, çünkü bu kişiler “iyiniyetli” kabul edilmemektedir⁴⁸⁸.

TCK m.54/2’de “eşdeğer müsadere” yi düzenlemiş olup, bu fıkraya göre, eşdeğer (kaim değer) müsadere için eşyanın ilk olarak birinci fıkra içine giriyor olması, tüketilmiş olması, elden çıkarılmış olması, eşyanın ortadan kaldırılmış olması veyahut da müsadere yapılmasının başka bir şekilde imkânsız olması gerekecektir. Bu eşyaların ederi kadar bir parasal miktarın müsadere edilmesine karar verilebilecektir⁴⁸⁹.

Bununla birlikte, TCK m. 54/3’de yer alan “*suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesinin işlenen suça nazaran daha ağır sonuçlar doğuracağı ve bu nedenle hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında, müsadere hükmedilmeyebilir*” düzenlemesiyle, müsadere açısından orantılılık prensibine yer verilmiş, zorunlu müsadere sistemi yumuşatılmış ve hakkaniyete aykırı neticelerin önüne geçilmesi sağlanmıştır.

⁴⁸⁴ Nur CENTEL, Hamide ZAFER ve Özlem ÇAKMUT 2005, age. s. 763-764; Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 515.

⁴⁸⁵ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 23.03.2016, E.2014/25028, K.2016/4222, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 09.01.2022)

⁴⁸⁶ Ali PARLAR, Muzaffer HATİPOĞLU, (2007), 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, C.1, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s.500.

⁴⁸⁷ Doğan GEDİK 2018, age. s. 372.

⁴⁸⁸ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 19.02.2015, E.2014/11248, K.2015/10238, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 09.01.2022).

⁴⁸⁹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 373.

TCK'nın 54. maddesi 4. fıkrası, tek başına bile kendisi bir suç ifade eden eşyanın müsaderesinin nasıl yapılacağını düzenlemiştir. “Suç oluşturan eşya”nın, diğer bir deyişle üretilmesi, taşınması, bulundurulması, alınması, kullanılması ve satılması suç oluşturan eşyaların müsaderesi gerektiğini belirtmektedir. Buna benzer eşyalar, şahısların eylemlerinden bağımsız bir şekilde yasalardan dolayı müsadereye tabidirler. Burada eşyanın müsaderesi için mahkûmiyet kararına gerek bulunmamaktadır⁴⁹⁰. Yargıtay da kaçak akaryakıtın TCK m.54/4 uyarınca müsadere edilmesi gerektiğine karar vermektedir⁴⁹¹.

3.1.2.2.2 Kaçak Eşya Naklinde Kullanılan Araçların Müsaderesi

KMK m.13/1'de “... Ancak kaçak eşya taşınmasında bilerek kullanılan veya kullanılmaya teşebbüs edilen her türlü taşıma aracının müsadere edilebilmesi için aşağıdaki koşullardan birinin gerçekleşmesi gerekir” hükmü getirilmiştir. Bu hükümle, kaçak eşya taşınmasında kullanılan ya da kullanma teşebbüsünde bulunulan taşıtların müsaderesi için TCK m.54'dekinden farklı bazı ek koşulların bulunması aranmıştır⁴⁹².

Öncelikli şart, nakledilen eşyanın kaçak eşya olması gerekmektedir⁴⁹³. KMK m. 13/1 uyarınca, kaçak akaryakıtın bilinmesine rağmen nakliyesinde kullanılan veyahut kullanılmak üzere hazırlanmış, teşebbüs halindeyken elde edilmiş olan bütün taşıma araçlarının müsadere edilmesi için (a), (b) ve (c) bentlerinde yer alan şartlardan birinin gerçekleşmiş olması gereklidir. KMK m.13/1-a'ye uyarınca, kaçak eşyanın nakliyesinde yararlanılan araçla, suç işlenmesini kolaylaştıran yahut eylemin meydana çıkmasını önleyecek biçimde “özel şekilde hazırlanmış gizli tertibatın” olması; kaçak eşyaların da özellikleri belirtilen bu düzenek içerisinde saklanıyor ve taşınıyor olması şarttır⁴⁹⁴. “Özel olarak hazırlanmış gizli tertibat” “ibaresinden, kaçak eşyayı saklamak maksadıyla araca olağan denetimde belirlenemeyecek yani saklanmış olarak araca sonradan eklenti yapılmış, zula şeklinde tabir edilen bir

⁴⁹⁰ Bahri ÖZTÜRK ve Mustafa Ruhan ERDEM 2016, age. s. 517.

⁴⁹¹ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 10.09.2012, E.2012/20042, K.2012/22716, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 09.01.2022).

⁴⁹² Doğan GEDİK 2018, age. s. 377.

⁴⁹³ Metin ERTUĞRUL (2004), 4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, 3. Baskı, Ankara, s.783.

⁴⁹⁴ Nazım BİLİCAN, Cahit GÖKÇELİK ve Gülşen TOPÇUOĞLU 2007, age. s. 202.

tertibat akla gelmelidir. Aracın deposu dışında yaptırılan ve ilk bakışta görülebilen ek depo da gizli bölme olarak kabul edilmemektedir⁴⁹⁵

KMK m.13/1-b'ye göre ikinci koşul, kaçak eşyaların, taşıma aracındaki eşyanın üzerindeki yüke oranla miktarı veya hacmi yönünden tamamını veyahut ağırlıklı bir bölümünü oluşturması veyahut da nakliyesi sırasında üzerinde taşındığı aracı kullanmasına ihtiyaç duymasıdır. Bu hüküm uyarınca; kaçak eşyanın naklinde kullanılan aracın, ağırlık ya da hacme göre yükü taşıyabilme kapasitesi açısından, taşımış olduğu kaçak eşyaların bu kapasitesinin tamamını veyahut minimum yarısından fazlasını geçiyor olması gerekmektedir⁴⁹⁶. Örnek olarak özellik arz eden bir hidrokarbon türünün taşınması için imal edilmiş veya üstünde değişiklikler yapılmış araçların bu nakillerde kullanılması gerekmektedir. Belirlenen bu akaryakıt özelliğsiz bir araç ile taşınmıyorsa ve sadece bu özellikleri olan bir araçla taşınmasını zorunlu kılıyorsa, hacim ve miktarı önemli olmaksızın bu türdeki eşyaları taşıdığı tespit edilen araçlar müsadere edilmelidir⁴⁹⁷. Ayrıca doktrinde nakledilecek mesafe kriterinin kullanılmasının adil olmayan sonuçlar çıkardığı ve kanun koyucu tarafından da öngörülmediği belirtilerek, kullanılmaması gerektiği ifade edilmiştir⁴⁹⁸.

Bununla birlikte, kaçak eşya bulunan araçtaki eşyaların, Ülkemiz topraklarına girmesinin veyahut Ülkemiz topraklarından çıkmasının yasak olduğu, çevre sağlığı ve toplumsal sağlık yönünden zararlı ürünlerden olması durumunda (KMK m.13/1-c) araçta bulunan maddelerin hacim ve miktarlarına bakılmaksızın eşyayı taşıyan araç müsadere edilebilecektir⁴⁹⁹. Türkiye'den çıkması veyahut da Türkiye'ye girmesi yasak olan eşyalar, kanunlarımız ve uluslararası sözleşmeler ile belirlenmiştir.

Son olarak KMK m.13/1'in a, b ve c bentlerinde yer alan şartlardan en az birinin meydana gelmemesi durumunda kaçak eşya naklinde kullanılan aracın müsaderesine karar verilemez⁵⁰⁰. Başka bir deyişle, kaçak akaryakıtın naklinde kullanılan taşıtın müsaderesine karar verilebilmesi için ilk olarak bu şartlardan birinin meydana gelip gelmediğine bakılacak ve meydana gelmişse TCK m.54'e göre

⁴⁹⁵ Nazım BİLİCAN, Cahit GÖKÇELİK ve Gülşen TOPÇUOĞLU, 2007, age. s. 203; Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 673; Yargıtay 7. Ceza Dairesi, T.13.09.2012, E.2011/3595, K. 2012/23734, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 10.01.2022).

⁴⁹⁶ Nazım BİLİCAN, Cahit GÖKÇELİK ve Gülşen TOPÇUOĞLU 2007, age. s. 204.

⁴⁹⁷ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 674; Metin ERTUĞRUL 2004, age. s. 784.

⁴⁹⁸ Nazım BİLİCAN, Cahit GÖKÇELİK ve Gülşen TOPÇUOĞLU, 2007, age. s. 205; Doğan GEDİK 2018, age. s. 389.

⁴⁹⁹ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 672.

⁵⁰⁰ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, T.20.03.2013, E. 2012/16739, K. 2013/6562, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 10.01.2022).

müsaderenin olanaklı olma ihtimali araştırılabilecektir. Bu kapsamda TCK m.54'de yer alan “hakkaniyete uygunluk (orantılılık)”⁵⁰¹ ve “iyiniyetli üçüncü kişiye ait olmama” gibi şartlarında bulunması gerekmektedir⁵⁰².

Ayrıca KMK'nun 13/2. maddesinde: “*Etkin pişmanlık nedeniyle fail hakkında cezaya hükmolunmaması veya kamu davasının düşmesine karar verilmesi, sadece suç konusu eşya ile ilgili olarak müsadere hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil etmez*”. Bu kapsamda ölüm veya dava zamanaşımı gibi düşme sebeplerinin bulunması halinde suça konu kaçak eşya müsadere edilecek⁵⁰³ ve nakilde kullanılan araçlar iade edilecektir⁵⁰⁴.

3.1.2.2.3 Kazanç Müsaderesi

Eşya müsaderesinden farklı olarak, TCK m.55'de suç işleme yöntemiyle kazanç edinilmesini önleyebilmek amacıyla *kazanç müsaderesi* düzenlenmiştir. “Kazanç müsaderesi”, TCK'da genel hükümler içinde düzenlenerek, tüm suçlar açısından uygulanması öngörülmüştür. Maddenin gerekçesinde; hüküm ile amaçlanan şey, suç işleme vasıtasıyla kazanç sağlanmasının önlenmesidir.

Kazanç müsaderesi; suçla birlikte elde edilen varlıkların değerinin aklanması, kaçakçılık, uyuşturucu madde ticareti, ihaleye fesat karıştırma, dolandırıcılık vb. ekonomik amaçlı kazanç temin etmek amacıyla işlenmiş olan suçlara dair etkili bir şekilde caydırıcı yaptırım haline gelmiştir. Hüküm uygulanırken iyi niyetli üçüncü kişilerin ve mağdurların haklarının korunması, bu şahısların olduğu belirlenen maddi varlıklar ve değerler hükmün dışında tutulacaktır.

TCK, elde edilen maddi menfaat sayılabilecek varlıkların veyahut bu varlıkların dönüştürülmesi ve değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkacak ekonomik kazançla işlenen suç arasında bir bağ kurmuştur. Failde bulunan ve yargılama konusu edilen suçla bu şekildeki bağlantısının net şekilde ortaya koyamayan maddi menfaat veyahut kazançların, kazanç müsaderesi maddeleri uyarınca müsadere edilmesi mümkün değildir. Yargıtay da sanığın evinde yapılan aramada elde edilen paranın

⁵⁰¹ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, T.23.06.2016, E. 2014/30046, K. 2016/8896, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 10.01.2022).

⁵⁰² Doğan GEDİK 2018, age. s. 385; Y.7.CD, 30.05.2016, E.2014/28861, K.2016/7972, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 10.01.2022).

⁵⁰³ Salih KOCALAR, Kerim TOSUN ve Ali YAĞCI (2007), 5067 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Ankara, Kartal Yayınevi, s.280

⁵⁰⁴ BİLİCAN, Cahit GÖKÇELİK ve Gülşen TOPÇUOĞLU, 2007, age. s. 208; Salih KOCALAR, Kerim TOSUN ve Ali YAĞCI 2007, age. s. 282.

davaya konu suçtan elde edildiğine ilişkin yeterli delilin olmadığı belirterek kazanç müsaderesinin (TCK m.55) uygulanmayacağını belirtmiştir⁵⁰⁵.

*Suçun işlenmesiyle edinilen maddi menfaatlerden kasıt, gerekçedeki örneklerden de görüldüğü gibi, kara para aklama, uyuşturucu madde ticareti, kaçakçılık, kumar, kara para aklama vs. yoluyla edinilen maddi menfaatlerdir*⁵⁰⁶. *Suçun konusunu meydana getiren maddi menfaatler de kazanç müsaderesine dahil edilebilecektir. Örneğin KMK m.3/1'deki kaçak eşya, suçun maddi konusunu meydana getiren şeydir*⁵⁰⁷.

Müsadereye konu edilen mal varlığının değerinin, suç işlenmesiyle veyahut da suçun işlenmesi amacıyla doğrudan doğruya elde edilen menfaat olması gerekmemektedir. Bu varlıkların dönüştürülmesi veyahut değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkacak ekonomik kazançların da müsaderesine karar verilir⁵⁰⁸.

TCK m.55/2 uyarınca, müsadereye konu edilen eşyaların veyahut maddesel kazançlarına elkoyma işleminin yapılmadığı veyahut elegeçenlerin ilgili makama verilmediği durumlarda, bunun karşılığı olarak meydana getiren değer müsaderesine karar verilir. Müsadereye konu ekonomik değer imhası veya tüketilmesi gibi hallerde müsadere mümkün olmadığından, karşılığı para miktarının müsaderesine karar verilir. KMK m.15'de kaim değere dair hüküm getirilmiş olup, müsadere yaptırımının konusu meydana getiren eşyanın kaim değerinden, eşyanın gümrüklenmiş değerinin anlaşılacağı belirtilmiştir⁵⁰⁹.

3.1.2.2.4 Müsadere Davası

Müsadere, bir yaptırım türü olup, sadece mahkeme kararıyla mümkündür. Müsadereye ilişkin maddeler, 5271 s. CMK m.256⁵¹⁰ ila 259 arası yer almıştır.

Müsadere davasının açık şekilde açılmış olmasına, kural olarak, gerek bulunmamaktadır. Bu kapsamda, ceza davası açıldığında müsadere davası da açılmış

⁵⁰⁵ Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 30.01.2007, E. 2006/13606, K. 2007/693, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 10.01.2022); Osman YAŞAR, Hasan Tahsin GÖKCAN ve Mustafa ARTUÇ 2010, age. s. 1872.

⁵⁰⁶ Doğan GEDİK 2018, age. s. 388.

⁵⁰⁷ Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s.441.

⁵⁰⁸ İzzet ÖZGENÇ 2016, age. s. 826.

⁵⁰⁹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 390.

⁵¹⁰ CMK m.256: “[I] Müsadere kararı verilmesi gereken hâllerde, kamu davası açılmamış veya kamu davası açılmış olup da esasla beraber bir karar verilmemişse; karar verilmesi için, Cumhuriyet savcısı veya katılan, davayı görmeye yetkili mahkemeye başvurabilir.
(...)

anlamına gelmektedir⁵¹¹. Diğer bir ifadeyle, açılan ceza davası sonunda müsadere ya da iadeye de karar verilir. CMK m.256 ve devamı gereğince uygulamada müsadere davası veya talebi denilen ayrı ve açık bir dava açılır⁵¹².Eşyanın müsaderesine ilişkin talep, esas davayı görmeye yetkili mahkemeye yapılır (CMK m.256). Müsadere davası, CMK m.257 uyarınca duruşmalı yapılır ve müsadereye konu eşya ya da malvarlıkları üzerinde hakkı olan şahıslar duruşmaya davet edilir (CMK m.257/2)⁵¹³. Mahkemenin vereceği, müsadere veya iade kararlarına karşı istinaf yolu açıktır (CMK m.258).

3.1.3 Etkin Pişmanlık

Etkin pişmanlık, tüm unsurlarıyla suç tamamlanmış olduktan sonra suç işleyen pişmanlığını ifade etmesi halinde, bu pişmanlığa yönelik yaptığı eylemlerin sonucunda kendisine ceza verilmemesi ya da cezasında indirim yapılmasıdır. Etkin pişmanlık TCK'da genel bir maddede düzenlenmemiş⁵¹⁴, özel maddelerde ceza verilmesini ortadan kaldıracak veyahut azaltabilecek bir sebep ortaya koymuştur⁵¹⁵.

Etkin pişmanlık kurumu, KMK m.5'de TCK sistemine uygun şekilde düzenlenmiş ve 14.4.2020 tarih ve 7242 s. Kanunla değişikliğe uğramıştır. Bu maddedeki etkin pişmanlığın amacının; kaçakçılık faaliyetlerinin meydana çıkarılması, suç işleyenlerin yakalanması ile kaçak eşyanın elde edilmesi ile hukuk düzeninin yeniden sağlanmasıdır. KMK m.5/1'de "*haber alındıktan sonra*" ve "*resmî makamlar tarafından haber alınmadan önce*" olmak üzere iki çeşit etkin pişmanlık hali düzenlenmiştir.

⁵¹¹ Nur CENTEL ve Hamide ZAFER (2014), Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, s.891.

⁵¹² Nur CENTEL ve Hamide ZAFER 2014, age. s. 891; Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 16.02.2015, E.2014/10764, K.2015/10311, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 10.01.2022).

⁵¹³ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, T.17.03.2016, E.2014/20522, K.2016/3800, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, erişim tarihi: 10.01.2022.

⁵¹⁴ TCK m. 93, 110 ... gibi maddelerde etkin pişmanlık halleri düzenlenmiştir, Bkz. Doğan GEDİK 2018, age. s. 351.

⁵¹⁵ Yasemin BABA (2013), Türk Ceza Kanununda Etkin Pişmanlık, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, s. 3; Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKCEN ve Caner YENİDÜNYA 2015, age. s.721; Murat AYDIN 2011, age. s. 332; Mahmut KOCA ve İlhan ÜZÜLMEZ 2008, age. s. 362; İzzet ÖZGENÇ 2016, age. s. 643.

3.1.3.1 Resmi Makamlarca Haber Alınmadan Önce Etkin Pişmanlık

KMK m.5/1'e göre⁵¹⁶, m.3'de yer alan suçlardan birine katılmış olan şahıs; resmi makamlarca haberdar olmasından önce, eylemi, başka suç işleyenleri ve kaçak eşyanın saklandığı yeri yetkili mercie haber vermelidir. Bu maddeye göre etkin pişmanlık sadece iştirak halinde işlenen suçlarda mümkün olacaktır. İştirak halinde işlenmeyen suçlar açısından sınırlama getiren bu hüküm, etkin pişmanlık kurumunun amacıyla bağdaşmadığı için doktrinde eleştirilmiştir⁵¹⁷. Etkin pişmanlık sadece bu fail açısından geçerli olacak, hukuka uygunluk nedeni olmadığından diğer faillerin cezai sorumluluğu devam edecektir.

Bu fıkrada yer alan "resmi makamlar" ve "merci" kavramlarından kastedilen, kendilerini haberi olduğunda işlem yapması zorunlu olan yetkili resmi makamlardır⁵¹⁸.

Fail; sözlü, yazılı, faks, telefon ile elektronik posta veya vekil aracılığıyla haber verebilir. Maddede yer alan "haber verme" kavramının içinde, "*fili, diğer failleri ve kaçak eşyanın saklandığı yerleri*" bildirmesi girmektedir⁵¹⁹. Bu koşulları taşıyan bir haber verme halinde fail, etkin pişmanlıktan faydalanır. Doktrinde failin, olayın ve diğer tüm failleri bildirmesine karşın, yerini bilmediği için kaçak eşyanın yerini bildirmemesi durumunda da cezasızlık halinden yararlanması gerektiği ifade edilmiştir⁵²⁰. Doktrinde katıldığımız görüş uyarınca, bu hüküm cezanın adaletinin sağlanması açısından isabetli değildir. İştirak edenlerin tümünün kaçması veya suça konu eşyayı yanlarında götürmeleri halinde, etkin pişmanlıktan yararlanmaya çalışan fail açısından adaletsiz bir durum ortaya çıkacaktır.

3.1.3.2 Resmi Makamlarca Haber Alındıktan Sonra Etkin Pişmanlık

KMK m.5/1-2.cümlede resmi makamların haberinin olmasından sonrasına ait safhalara ilişkin etkin pişmanlık hallerinin neler olduğu bahsedilmiştir. Bu safhadaki etkin pişmanlık durumu cezasızlık sebebi değil, cezada indirimine gidilmesini sağlayan

⁵¹⁶ KMK m.5/1: "3 üncü maddede tanımlanan suçlardan (...) birine iştirak etmiş olan kişi; resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce, *fili, diğer failleri ve kaçak eşyanın saklandığı yerleri mercie haber verirse, verilen bilginin, faillerin yakalanmasını veya kaçak eşyanın ele geçirilmesini sağlaması halinde cezalandırılmaz*".

⁵¹⁷ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 553; Doğan GEDİK 2018, age. s. 392.

⁵¹⁸ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 553

⁵¹⁹ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 296; Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. 552.

⁵²⁰ Kaptan KILIÇ 2013, age. s. 86.

kişisel bir sebeptir⁵²¹. Bu maddenin birinci ve ikinci cümlesi arasındaki fark, ihbarın zamanına dairdir.

Etkin pişmanlıktan hüküm verilinceye kadar faydalanmak olanaklıdır⁵²². Failin indirim sebebinden yararlanabilmesi için, yardım ve hizmetini en geç kovuşturma aşamasında hüküm verilmesinden önce yapması icap etmektedir.

KMK m.5/2'deki pişmanlık hali, failin etkin pişmanlığını ifade ederek suça konu eşyaların gümrük girişinde belirlenen değerinin iki katı kadar parayı soruşturma aşamasında ödemesi halinde yarı oranında veya kovuşturma aşamasında ödemesi halinde 1/3 oranında cezasından indirim yapılmasıdır. Bu madde bireysel veya toplu kaçakçılık suçlarında uygulanabilir.

7242 s. Kanunla yapılan değişiklik ile eşyaların gümrük girişindeki değerinin iki katı paranın ödenmesi durumunda kovuşturma safhasında da etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması kabul edilmiştir⁵²³. Ancak, KMK, savcılık veya mahkeme tarafından şüpheli veya sanığa böyle bir ihtar çekilmesi yükümlülüğü getirmemiştir⁵²⁴. Eşyanın gümrüklenmiş değer hesaplanmasının teknik bir konu olması ve etkin pişmanlık kurumunun daha işlevsel olabilmesi için şüpheli veya sanığa, ödenecek miktar ve ödemenin niteliğini gösteren bir ihtarın yapılmasının doğru olduğu görülmektedir⁵²⁵

3.1.4 Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'ndaki Yaptırımlar ve Güvenlik Tedbirlerinin Suçun Önlenmesi Bakımından Amaçla Uygun Olup Olmadığı

KMK'da suç olarak öngörülen tüm fiiller için yaklaşık iki yıldan başlayarak hapis ve adli para cezası öngörülmesi, failer için ceza adaletinin sağlanmamasına ve daha basit akaryakıt kaçakçılığı fiillerinin de ağır şekilde cezalandırılmasına yol açmaktadır. Bu durum, bu suçlar arasında ceza adaleti ve orantılılık ilkelerine⁵²⁶ zarar vermektedir ve tüm akaryakıt kaçakçılığı suçlarında ciddi cezalar öngörülmesi amaçla uyumlu değildir.

⁵²¹ Erdener YURTCAN 2015, age. s. 118; Şentürk ÇILDIR ve Hüseyin DENİZHAN 2015, age. s. 688; Nazım BİLİCAN, Cahit GÖKÇELİK ve Gülşen TOPÇUOĞLU 2007, age. s. 166.

⁵²² Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 553.

⁵²³ Erdener YURTCAN 2015, age. s. 118.

⁵²⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, T.24.03.2015, E.2014/7-64, K.2015/64, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 10.01.2022).

⁵²⁵ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 554; Doğan GEDİK 2018, age. s. 400.

⁵²⁶ Doğan GEDİK 2018, age. s. 355.

Akaryakıt kaçakçılığı dahil kaçakçılık suçlarında uzun yargılama süreçlerine girmeden, eşyanın değerinin iki üç katı parasal ceza verilmesi ve ele geçen eşyaların mülkiyetinin kamuya kaydedilmesi şeklinde yaptırımlar uygulanabilmelidir. Bu suçlarda caydırıcılığı sağlamak için mümkün olduğunca çabuk bir yaptırım uygulanması önemlidir. Kaldı ki, hapis ve adli para cezalarının olması ve bunların miktarlarının fazla olması, her zaman suçun önlenmesi ve ceza adaletini sağlama amacına uygun olmamaktadır. Çünkü daha önce ifade ettiğimiz sosyal ve ekonomik sorunlar ortadan kaldırılmadan bu suçların önlenemeyeceğini beklemek de doğru değildir. Güç sahibi kişiler, ekonomik anlamda güçsüz kişileri bu suçlarda kullanmaya devam edeceklerdir.

Güvenlik tedbirleri açısından bakıldığında, mahkemelerin faaliyet izninin iptali kurumunu dikkatli uygulamaları gerekecektir. Çünkü, tüzel kişi yararına suç işlense bile, tüzel kişinin faaliyetlerini durdurması ekonomide önemli zararlara ve çalışanların işsiz kalmasına yol açabilir. Bu nedenle kanun koyucunun getirdiği “faaliyet izninin iptali” veya “müsadere” kararı verilmesi, işlenen suça oranla daha ağır neticelerin meydana çıkarılabileceği hallerde, bu önlemlere karar verilmeyebilir hükmü mahkemelere oldukça geniş takdir yetkisi sağlamıştır (TCK m.60/3). Bu takdir yetkisi ile daha üstün bir değer korunacak ve bu hüküm hakkaniyete uygun şekilde uygulanacaktır. TCK m.60/3’de yer alan hüküm ve mahkemelerin uygulamaları faaliyet izni iptallerini öngörülen amaçla uyumlu hale getirecektir.

Kaçakçılık suçlarında öngörülen müsadere güvenlik tedbiri açısından bakıldığında, gerçekten suça konu akaryakıtın miktarının az olması hallerinde nakil aracının müsadere edilip edilmeyeceği ayrı bir sorun oluşturmaktaydı. 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe TCK m. 54/3 ile bu soruna bir çözüm getirilmiş ve suça kullanılan aracın kamuya teslim edildiğinde gerçekleşen suça oranla daha ağır neticeler meydana geleceği ve bu sebeple hakkaniyet ölçüsüne muhalif olacağı hallerde müsadere hükmü verilmeyebilir. Bu hükümle akaryakıt kaçakçılığında kullanılan taşıtlara ilişkin olarak müsadere orantılılık ilkesine yer verilmiş, mecburi müsadere sistemini yumuşatılmış ve hakkaniyete aykırı sonuçların engellenmesi sağlanmıştır. Ayrıca TCK m.54/1’de müsadere edilecek aracın iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmaması gerekmektedir⁵²⁷. Kaldı ki KMK m.13/1’de akaryakıt kaçakçılığın kullanılan aracın müsadere için ek koşullar getirilmiştir.

⁵²⁷Ali PARLAR ve Muzaffer HATİPOĞLU 2007, age. s. 496-500.

KMK m.13/1-a'ye göre, kaçak eşyaların nakliyesinde kullanılmış olan arabalarda, suç konusunun gerçekleştirilmesini kolay hale getirecek ya da eylemin meydana çıkmasını önleyecek biçimde “özel şekilde hazırlanmış gizli tertibatın” olması, KMK m.13/1-b'ye göre ikinci koşul, kaçak eşyaları taşıyan aracın yüküne göre hacminin ve miktarının tamamının veyahut büyük bir kısmını oluşturuyor olması ya da eşyaların nakliyesi sırasında bu aracı kullanmanın zorunlu olması ve KMK m.13/1-c uyarınca taşındığı araçtaki eşyaların ülkemiz topraklarına girmesi veyahut çıkması yasaklanmış olması, toplumsal sağlığı ve çevresel sağlığı tehdit eden zararlı maddelerden oluşması hallerinden herhangi birisinin gerçekleşmiş olması gerekecektir⁵²⁸. KMK m.13/1, (a), (b) veya (c) bentlerindeki koşullardan birinin gerçekleşmesi halinde TCK m.54'deki koşullara bakılacaktır. Tüm bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, KMK'daki müsadere yaptırımının suçun önlenmesi amacıyla uyumlu olduğu söylenebilir.

Etkin pişmanlık açısından bakıldığında özellikle KMK m.5/1'de yer alan failin, fiili, başka failleri ve kaçak eşyanın yerini söylemesi etkin pişmanlıktan yararlanmasına yetmemekte ve verilen bilgi, faillerin yakalanması ve kaçak eşyanın ele geçirilmesini sağlamalıdır. Bu hüküm bu haliyle etkin pişmanlık kurumunun uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Hükümde sadece failin, fiili ve diğer failleri söylemesi yeterli kabul edilmelidir. Çünkü kaçak eşyanın yerinin hemen değiştirilmesi de mümkündür. Ayrıca, bu hüküm sadece iştirak halinde işlenen suçlarda uygulanabilecek olup, maddenin iştirak halinde işlenmeyen suçlar açısından da düzenlenmesi ve etkin pişmanlığın kapsamının genişletilmesi gerekmektedir⁵²⁹. Bu açılardan etkin pişmanlık hükmünün suçun önlenmesi amacıyla uyumlu olduğu söylenemez.

3.2 USUL HÜKÜMLERİ

3.2.1 Soruşturma ve Kovuşturma Koşulu

Ceza soruşturması, CMK m.2/1-e'de “*Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evre*” olarak; “kovuşturma” yı ise CMK m.2/1-f'de, “*iddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evre*”, şeklinde ifade edilmiştir.

⁵²⁸ Doğan GEDİK 2018, age. s. 385.

⁵²⁹ age. s. 394.

KMK’unda açıklanan kaçakçılık eylemleriyle alakalı olarak kovuşturma ve soruşturma safhaları genel hükümlere bakılarak gerçekleştirilecek ve bu suçlar şikâyete tabi değildir⁵³⁰.

3.2.2 Soruşturma

Akaryakıt kaçakçılığı fiilinin işlendiği ya da işlenmekte olduğunun soruşturma makamlarınca öğrenilmesi, başka suçlardaki gibi şikayet, ihbar veyahut da soruşturma makamının ve görevlilerinin suçu re ‘sen öğrenmiş olmasıyla olabilir. CMK m.158’e göre; suç duyurusu, şikayet veya ihbarla Cumhuriyet Başsavcılığına veyahut asker ve polisler yapılabılır. Mahkemeler, valilikler, kaymakamlıklar ya da yurtdışında Türk elçiliği ve konsolosluklara yapılan ihbar veya şikâyetlerde değerlendirilmeleri için ilgili yer Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

Savcı, CMK m.160/1’e göre “*bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini*” araştıracaktır. Ayrıca, Cumhuriyet savcısı,

“Maddi gerçeğin araştırılması ve adil yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür” hükmü bulunmaktadır (CMK m.160/2)⁵³¹.

Kamu davası açma görevi Cumhuriyet savcısındır (CMK m.170/1). CMK m.170/2’de “*soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler*” hükmü ile yeteri kadar şüphe var ise iddianame ile kamu davası açacaktır (CMK m. 175/1)⁵³².

Adli kolluk görevlileri CMK m. 164’de; jandarma, polis, sahil güvenlik komutanlığı personeli ve gümrük muhafaza memurları olarak gösterilmiştir.

KMK m.169’da soruşturma aşamasındaki işlemlerin tutanağa bağlanacağı belirtilmiş olup, KMK m.20’de kaçakçılık fiillerinin izlenmesine dair tutanakların nasıl düzenleneceği ve kimlerce imzalanacağı hususlarında açıklayıcı hükümler bulunmaktadır⁵³³.

Kaçakçılık suçunun devlet görevlisince işlenmiş olması durumunda, 4483 s. Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri

⁵³⁰ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 309.

⁵³¹ Doğan GEDİK ve Mahir TOPALOĞLU (2015), Ceza Muhakemesinde İspat ve Şüphenin Sanık Lehine Yorumlanması, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s.127.

⁵³² Doğan GEDİK ve Mahir TOPALOĞLU 2015, age. s.128-133.

⁵³³ Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 775.

uyarınca soruşturmak amacıyla izin almak gerekliliği düşünülebilir. 3628 s. Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun 17/1.maddesinde⁵³⁴, kaçakçılık suçları hakkında 4483 s. Kanun hükümlerinin uygulanmadan re'sen soruşturmanın yürütüleceği belirtilmiştir⁵³⁵.

3.2.3 Arama ve El Koyma

“Arama” ve “elkoyma”, bir koruma tedbiri olup, CMK'nın 116 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. KMK m. 9'da “arama ve elkoyma” ya dair; m.10'da ise “kaçak eşya naklinde kullanılan taşıta elkoyma” ya ilişkin düzenleme vardır. 5607 s. KMK, 9.md. 1. fıkrada,

“Mühimmat, kaçak eşya, , ambalaj veya taşımaya yarayan diğer araçlar, her türlü silâh, patlayıcı ve uyuşturucu maddelerin bulunduğundan şüphelenilen her türlü kap ile kişilerin üzerlerinde yapılacak arama ve elkoymalar, 4/12/2004 tarihli ve 5271 s. CMK uyarınca yerine getirilir”

denilmiştir.

3.2.3.1 Arama

Arama; suçun önlenmesi amacıyla gerçekleştirilen, suç şüphesi bulunmayan şahıslarla alakalı “önleme araması”⁵³⁶; ceza muhakemesinde suç delillerine elkonulması veya suçlunun belirlenmesine dair suç işlediğinden şüphelenilen kişinin veya üçüncü şahısların plan dâhilinde araması “adli arama” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Adli arama; hâkim kararıyla, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, yasayla yetkili ve görevli addedilmiş mercilerin emri ile delil bulma veya yakalama maksadını taşıyan, sanık, şüpheli veya üçüncü şahsın üstü, eşyası, özel kâğıtları, işyerinde veya konutunda yapılan araştırma işlemidir⁵³⁷.

CMK m.116 ve Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği m.5'e göre adli arama; sanık veya şüphelinin yakalanması maksadıyla, müsadere konusu eşyaların ya

⁵³⁴ 3628 sayılı Kanun m.17/1: “Bu Kanunda ve 18.6.1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanununda yazılı suçlarla, irtikâp, rüşvet, basit ve nitelikli zimmet, ...”

⁵³⁵ Doğan GEDİK 2018, age. s. 366.

⁵³⁶ Önleme araması, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun (PVSK) 9 ve 01.06.2005 tarihli Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin 18-26. maddelerinde düzenlenmiştir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, T.25.11.2014, E.2013/9 - 841, K. 2014/513, bkz. Doğan GEDİK 2018, age. s. 420.

⁵³⁷ Nur CENTEL ve Hamide ZAFER 2014, age. s. 388; Yener ÜNVER ve Hakan HAKERİ 2010, age. s. 376.

da suçta konu delillerin yakalanmasını hedefleyen koruma tedbiridir⁵³⁸. CMK.m.119'da arama işleminin *kural olarak hâkim kararıyla* yapılacağı, fakat *gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına erişilememesi durumunda kolluk amirinin yazılı bir emriyle* arama işleminin yapılacağı ifade edilmiştir. CMK m.119/2'de aramanın yapılmasına dair çıkarılacak karar evrakında, *aramanın nedenini oluşturan fiil; aramanın yapılacağı konut veya diğer yerin adresi ya da eşya; aranılacak kişi ve karar veya emrin geçerli olacağı zaman süresi*, açık şekilde yer alacaktır⁵³⁹.

Aramanın yapılacağı zaman, CMK 118.maddede düzenlenmiştir. Kural, aramanın gündüz yapılmasıdır. İstisnalar haricinde işyeri ve meskenler ile kapalı mekanlarda gece arama işlemi yapılamaz (CMKm.118/1). CMK m.119/4'e göre, *"Cumhuriyet savcısı hazır olmaksızın işyeri, konut veya diğer kapalı yerlerde arama yapabilmek için o yerin ihtiyar heyetinden veya komşulardan iki kişi bulundurulmalıdır"*. Avukat büroları sadece mahkeme kararıyla ve kararda yer alan olaylarla alakalı olacak şekilde Cumhuriyet savcısının denetimiyle arama yapılabilir. Arama sırasında ilgili baronun başkanı veyahut başkanı temsilen bir avukatın aramada hazır bulundurulması gerekmektedir (CMK m.130/1).

3.2.3.2 Elkoyma

3.2.3.2.1 Ceza Muhakemesi Kanununda Elkoyma

Muhakemede delil olarak kullanılması veya yargılama sonunda müsadereye konu eşyaya el konulmalıdır. İlgili şahıs bu tür mal varlığı veyahut eşyalarını kendi isteğiyle verirse, zabıt tutularak teslim alınır (CMK m.123). Malvarlığı veya eşyanın zor kullanılarak sahibinden alınmasından bahsediliyorsa, bu duruma *"elkoyma"* denilir.

CMK'da genel el koyma düzenlemesi (CMK 123 vd.) Postada el koyma (CMK m.129); Haricinde hak ve alacaklar ile taşınmazlara el koyma (CMK m.128); avukat ofislerinde el koyma (CMK m.130) ve bilgisayar programlarında, bilgisayarlarda ve kütüklerinde kopyalama ve el koyma (CMK m.134) şeklinde özel el koyma çeşitleri de bulunmaktadır. CMK m.128'de yer alan hak ve alacaklar ile taşınmazlara el konulabilmesi maksadıyla ilgili kurumdan suçta konu aramada ele

⁵³⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, t.25.11.2014, E.2013/9-610, K.2014/512, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 10.01.2022).

⁵³⁹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 427.

geçirilenlerin değerine ilişkin bilirkişi raporu alınmalıdır. Bu el koymaya da sadece hakim karar verebilir.

3.2.3.2.2 Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na Göre Elkoyma

KMK m.9'a göre;

“[1] Kaçak eşya, mühimmat, her türlü silâh, patlayıcı ve uyuşturucu maddelerin bulunduğu şüphelenilen her türlü kap, ambalaj veya taşımaya yarayan diğer araçlar ile kişilerin üzerlerinde yapılacak arama ve elkoymalar, 4/12/2004 tarihli ve 5271 s. Ceza Muhakemesi Kanunu uyarınca yerine getirilir.

[2] Gümrük salonları ve gümrük kapılarında kaçak eşya sakladığından kuşku edilen kişilerin üzeri, yükleri, eşyası ve araçları gümrük kontrolü amacıyla gümrük görevlilerince aranabilir. Yapılan arama sonucunda tespit edilen kaçak eşyaya derhal elkonulur.

[3] Gümrük bölgesine, Gümrük Kanunu gereğince belirlenen kapı ve yollardan başka yerlerden girmek, çıkmak veya geçmek yasaktır. Bu yerlerde rastlanacak kişi ve her nevi taşıma araçları yetkili memurlar tarafından durdurulur ve kişilerin eşya, yük ve üzerleri ile varsa taşıma araçları aranır. Yapılan arama sonucunda tespit edilen kaçak eşyaya derhal elkonulur.”

KMK m.9/1'de bahsi geçen işlemlerin CMK hükümleri gereğince icra edileceği ifade edilmiştir⁵⁴⁰. Elbette burada adli arama ve elkoyma söz konusu olup⁵⁴¹, kaçakçılığa ilişkin suç işlenmiş olduğuna yönelik makul bir şüphe olması durumunda kolluk kuvvetleri, CMK m.161/1 uyarınca bunu hemen Cumhuriyet savcısına bildirir ve Cumhuriyet savcısının vereceği talimata uygun olarak işlem yaparlar⁵⁴².

KMK m.9/2'de, gümrüklerde kaçak eşyalar saklanıldığından şüphelenilen şahısların eşyaları, yükleri, şahısların üstü, ile araçlarının gümrük taraması için gümrük görevlileri tarafından aranabilecektir⁵⁴³. Aramanın sonucunda belirlenen eşyalara el konulacaktır. Ancak KMK m.9/2 ve 9/3'deki hükümlerin 1. fıkrası için mi yoksa geriye kalan madde metinleri açısından da geçerli olup olmadığı tartışmalıdır.

⁵⁴⁰ Erdener YURTCAN 2015, age. s.167; Şentürk ÇILDIR ve Hüseyin DENİZHAN 2015, age. s. 760; Erhan GÜNAY 2007, age. s. 168

⁵⁴¹ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 310.

⁵⁴² Şemsettin AKSOY (2007), Önleme ve Koruma Tedbiri Olarak Arama, Seçkin Yayınevi, Ankara, s.133; Doğan GEDİK 2018, age. s.435.

⁵⁴³ Şentürk ÇILDIR ve Hüseyin DENİZHAN 2015, age. s. 761.

Doktrinde katıldığımız görüş, 1.fikradaki gibi açıkça ifade edilmemiş olsa da hem KMK m.9/2 hem de m.9/3 çerçevesindeki arama ve el koymalarında CMK hükümlerine tabi olduğu belirtilmiştir⁵⁴⁴. Bir başka görüş ise, KMK m.9/2 düzenlemesinin somut olaya göre gerek adli gerekse idari arama ve el koymaya uygun olmakla birlikte, madde metni göz önüne alındığında öngörülen aramanın idari anlamda arama ve elkoyma olduğu ifade edilmektedir⁵⁴⁵.

Doktrinde bir başka görüş ise, KMK m.9/3’de yer alan aramanın önleyici arama olduğu, m.9/2 açısında yapılacak değerlendirmelerde önleyici aramamı mı yoksa idari arama mı olduğunun tespiti için eldeki olayı incelemek gerektiği belirtilmektedir. Şayet şikâyet, ihbar veyahut suçta konu soruşturmanın başlatılmasının gerekliliğini gösteren şüpheli bir durum varsa, gümrüklerde yapılacak arama ve el koyma adli aramadır ve CMK düzenlemeleri uyarınca yerine getirilmelidir⁵⁴⁶.

Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği m.8/1-e gereğince, kaçakçılık suçları açısından hâkim kararı ya da arama emri alınmadan gerçekleştirilebilecek durumlara yer verilmiştir. Bu madde 2016 yılında değiştirilmiş ve KMK ile uyumlu hale getirilmiştir. Burada KMK m.9/2 ve m.9/3 gereğince yapılacak aramalarda hakim kararı alınması gerek olmadığı ifade edilmiştir.

Doktrinde katıldığımız görüş uyarınca, KMK’daki arama ve elkoyma koruma tedbirlerine ilişkin hükümler, tartışma oluşturacak biçimde kaleme alınmıştır⁵⁴⁷.

3.2.3.2.3 Suçta Kullanılan Taşıta Elkoyma ve Alıkoyma

KMKm.10/1’da “*kaçak eşya naklinde kullanılan taşıta el koyma*” düzenlenmiş olup, bu maddeye göre, “*bu Kanunda tanımlanan suçların işlenmesinde kullanılan taşıtlara, Ceza Muhakemesi Kanununun 128 inci maddesinin dördüncü fıkrası hükmüne göre el konulur*”. Sözü edilen taşıt, kaçakçılık suçlarının naklinde kullanılan araçtır.

Bu maddedeki, el koyma da müsadere amaçlı el koyma olup, kaçakçılık suçunda kullanılan taşıta el konulurken, TCK m.54’de yer alan örneğin iyiniyetli üçüncü kişiye ait olmama gibi kriterlerin göz önüne alınması gerekmektedir.

⁵⁴⁴ Murat AYDIN 2011, age. s. 356; Seyfettin ÇİLESİZ 2014, age. s. 599.

⁵⁴⁵ Mustafa ÖZEN 2015, age. s. 312.

⁵⁴⁶ Hüseyin Serkan YILDIZ (2010), Ceza Muhakemesi Hukukunda Arama ve Elkoyma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara, s.70.

⁵⁴⁷ Doğan GEDİK 2018, age. s. 438.

KMK m.10/1 uyarınca CMK m.128'deki koşulların aranıp aranmayacağı tartışılmış, burada KMK'nın CMK'ya atıf yaparak uyum sağlamaya çalıştığı belirtilmiştir. KMK m.10 gerekçesi de bunu doğrulamaktadır.” Maddede,

5271 s. Ceza Muhakemesi Kanununun 128. Maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan deniz, hava ve kara ulaşım araçları hakkında verilen elkoyma kararlarının, bu araçların kayıtlı bulunduğu sicile şerh verilmek suretiyle icra olunacağı yönündeki düzenlemeye uygun olarak kaçak eşya naklinde kullanılan taşıtlara el konulma usulü düzenlemiştir”.

Burada el koymanın uygulanması şartları açısından CMK m.128'e nazire yapılmamış, sadece kaçakçılığa dair suçlarda kullanılan araçlara dair el koyma kararlarının nasıl yerine getirileceğine ilişkin gönderme yapılmaktadır. Sonuç olarak KMK'daki suçların işlenmesi durumunda, eşyanın naklinde kullanılan araçların kayıtlı bulunduğu sicile şerh verilerek elkoyma işlemi yerine getirilecek, araç sahibine iade edilecek ve elkoymaya sulh ceza hâkimi karar verecektir.

3.2.3.3 Arama ve Elkoyma Kararlarında Hukuki Aykırılıklar ve Bu Kararların Anayasa'ya Uygunluğu Sorunu

Ceza muhakemesi yargılamalarında maddi gerçeklik ortaya çıkarılmaya çalışılırken, delillerin hukuka uygun elde edilmesi gerekmektedir. Anayasanın 38. maddesinde “*Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez*” hükmü getirilmiş⁵⁴⁸, CMK m. 217/2'de “*Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir*” düzenlemesi konulmuştur. CMK 206/2-a uyarınca, duruşma sırasında dosyaya sunulan deliller, yasalarımıza muhalif yöntemlerle temin edilmişse, mahkeme delillerin dosyaya konulması taleplerini reddetmesi gerekmektedir. Hukuka aykırı yöntemlerle temin edilmiş olan delillere dayanarak bir karar verilirse, verilen bu karar mutlaka bozulmak durumundadır (CMK m. 289/1-i)⁵⁴⁹.

Kaçakçılık suçlarına ilişkin davalarla görevli Yargıtay 7. Ceza Dairesi de yasada yer alan usul ve koşullara uymadan yapılan arama ve el koymanın hukuki usullere muhalif bulunduğunu ve delillerin de kullanılamayacağını belirtmektedir. Yargıtay; Cumhuriyet savcısı, hâkim veya kolluk amirinden yazılı bir emir bulunmaması karşısında, sanığın teknesinin ve teknesinde bulunan kaçak akaryakıtın

⁵⁴⁸ Doğan GEDİK 2018, age. s. 436.

⁵⁴⁹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, T.28.04.2015, E.2013/464, K.2015/132“ (CMK m.119/4) <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 11.01.2022).

kendine ait olduğunu da ikrar etmediği, hukuka aykırı aramada ele geçirilen delillere dayanarak mahkûmiyet hükmü verilemeyeceğini belirtmektedir⁵⁵⁰.

Arama ve elkoyma kararlarında asıl sorunun, özellikle bu kararların hâkim, Cumhuriyet savcısı veya kolluk amirince verilmiş yazılı kararların bulunmamasıdır ve bu durum toplanan delillerin de hukuka aykırı hale gelmesine neden olmaktadır. Diğer bir deyişle, uygulamada kolluk görevlilerinin CMK ve KMK'daki arama ve elkoyma koruma tedbirlerine dair usullere uymadan arama ve elkoyma yapmaları nedeniyle deliller hukuka aykırı hale gelebilmektedir. Bu durumda Anayasa m.38 gereğince bu elkoymalar sonucu elde edilmiş deliller hükme esas alınamayacak, hükme esas alınırsa Anayasa'nın 36. maddesindeki adil yargılama hakkı ihlal edilmiş olacaktır. Ayrıca hukuka aykırı şekilde el koyma işlem yapıldığından Anayasanın 20. maddesindeki özel hayatın gizliliği ve 35. maddede yer alan mülkiyet hakları da ihlal edilmiş olacaktır.

Bununla birlikte, KMK m.9/1'de aramanın yapılabileceği kişi ya da nesnelere tek tek sayılması ve sadece bunlar hakkında yapılacak aramada CMK'ya atıf yapılması, kanun yapma tekniği açısından hatalı olduğu kanısındayız. Çünkü maddenin lafzına bakıldığında, burada sayılanlar dışındaki eşyalar üzerinde veya işyeri ve konutta arama yapılamayacağı izlenimi doğmaktadır. Fakat KMK m.9'da CMK'ya atıf yapılması ve ceza usul hukukunda kıyasın mümkün olması nedeniyle, konut ve işyerlerinde arama yapılabileceği görüşündeyiz. Bununla birlikte, KMK m.9'daki sayma usulünün kaldırılarak KMK m.3'de yer alan "eşya" ifadesinin kullanılması ve sadece CMK'ya genel bir atıf yapılması yerinde olacaktır.

3.2.3.4 Elkonulan Eşyanın Muhafazası ve Tasfiyesi

KMK'nın 11.md. "*elkonulan eşyanın muhafazası*"nı düzenlemiştir. Kaçak olduğu düşüncesiyle *elkonulan* eşyayla 10/2.maddesi uyarınca *alikonulan* her çeşit aracın muhafazasına dair düzenlemeler ifade edilmiştir. Kaçakçılıkla Mücadele Kanununa Göre El konulan Akaryakıtın Teslimi, Muhafazası, Tasfiyesi ve Yapılan Masraflara İlişkin Uygulama Yönetmeliğinin 4.maddesine göre, EPDK veya denetim yapmaya yetkili kişiler tarafından gerçekleştirilen denetim sonrasında veya hava, kara ve deniz hudut kapısının el konulan kaçak akaryakıtlardan temin edilen örnekler

⁵⁵⁰ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 15.10.2015, E.2014/23730, K.2015/20270; Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 17.09.2015, E.2015/12389, K.2015/19156, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 11.01.2022).

için Ek-1'deki Numune Alma Tutanağı düzenlenir. KMK'nın 11.maddesinin 8.fıkrasına göre, kaçak akaryakıt, yakalandığı ildeki il özel idaresine, il özel idaresi bulunmayan yerlerde ise defterdarlığa, cinsi, miktarı ve özelliklerini gösteren tutanak ile el konulduğu yerde teslim edilir⁵⁵¹.

KMK m.16/A' da KMK kapsamında ele geçirilen kaçak yakıttan teknik şartnamelere uyumlu olanları, il özel idarelerine, il özel idaresi bulunmayan yerlerde defterdarlıklarca numune alınarak kamu kurum ve kuruluşlarıyla mahalli idarelerin kullanımı için ücretsiz olarak verilir veya satışının yapılması suretiyle tasfiyesinin yapılacağı hükme bağlanmıştır⁵⁵².

3.2.4 Kovuşturma

3.2.4.1 Görevli ve Yetkili Mahkeme

CMK m.3/1 uyarınca, mahkemelerin görev alanları kanun ile belirlenir. Mahkemelerin maddedeki yetkilerini aşmamaları, görev alanları içerisinde kalarak yargılama işlemlerini yapmaları bir ceza muhakemesi şartıdır⁵⁵³.

5235 s. Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunda kaçakçılık suçlarında görevli mahkeme düzenlenmemiş olup, KMK m.17 uyarınca, KMK kapsamındaki suçlara ilişkin davalar, asliye ceza mahkemelerinde görülür. Yine KMK m.17 uyarınca akaryakıt kaçakçılığı suçu evrakta sahtecilik suçu da işlenmesi halinde görevli ve yetkili mahkeme ağır ceza mahkemesidir⁵⁵⁴.

CMK m.12'de, ilkesel olarak yetkili mahkeme, suçun gerçekleştiği yer mahkemesidir⁵⁵⁵. CMK m.12/2 uyarınca teşebbüs safhasında kalmış suç açısından son eylemin gerçekleştiği yer mahkemesi; kesintisiz suçlarda ise kesintinin gerçekleşmiş olduğu yer; zincirleme suçlarda ise son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir. Bu hükümlerle suçun işlendiği yer belirlenemiyorsa, CMK m.13'de belirlenmiş alternatif yetki kurallarına bakılır⁵⁵⁶.

⁵⁵¹ Doğan GEDİK 2018, age. s. 445.

⁵⁵² age. s. 444.

⁵⁵³ Nur CENTEL ve Hamide ZAFER 2014, age. s. 533.

⁵⁵⁴ Mustafa DANIŞMAN (2014), Açıklamalı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu-Kaçak Petrol ve Ulusal Marker, Yetkin Kitabevi, Ankara, s. 127.

⁵⁵⁵ Candide ŞENTÜRK (2016), Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nda Yer Alan İthalat Kaçakçılığı Suçları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, İzmir, s. 379.

⁵⁵⁶ Doğan GEDİK 2018, age. s. 479.

3.2.4.2 Davaya Katılma

CMK m.237 ile m.243 maddeleri arasında “Kamu davasına katılma” hükümleri düzenlenmiştir. CMK m.237; suçtan zarar gören tüzel kişilikler, mağdurlar, malen sorumlu olanlar ile suçtan zarar gören gerçek kişilikler, ilk derece mahkemelerinde görülen davaların kovuşturma safhası tamamlanıp da karar verilinceye kadar ki süre boyunca şikâyetçi olduklarına dair bir dilekçeyle başvurarak açılmış olan kamu davasına iştirak edebilirler. Kanun yolu davalarında, katılma talebinde bulunamazlar. Ancak, ilk derece mahkemelerinde talep edilip reddedilen veyahut da karar verilmeyen katılma istekleri, kanun yolu başvurusu sırasında açık bir şekilde belirtilmişse değerlendirmeye alınarak bir karar verilmelidir⁵⁵⁷. KMK m.18 uyarınca gümrük yönetimi, bir dilekçeyle talepte bulunduğu davaya katılan olarak kaydedilir⁵⁵⁸.

3.2.4.3 Davaların Birleştirilmesi

Kaçakçılık suçları hukuki düzenlemelerin bazılarında farklı isimlerdeki suçlarla birlikte düzenlenebilmektedir. Akaryakıtın yurda girişi veya çıkışı sırasında, gümrüğe sokmadan veyahut memura rüşvet verme şeklinde işlenirse KMK m.3/1 ve TCK m.252'deki rüşvet suçu oluşur. Sahtecilik, mühür bozma ve kaçakçılık suçları beraber işlenebilmektedir. KMK m.17/2'deki davaların birleştirilmesini mecburi hale getiren düzenlemeler dışında, birleştirmelerin yasak olduğunu ifade eden başkaca bir düzenleme de olmadığından, birbiriyle bağlantısı olan dava dosyalarının birleştirilmesinde CMK'daki genel esaslar geçerli olmalıdır⁵⁵⁹.

3.2.4.4 Hükümün Açıklanmasının Geriye Bırakılması

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB), kanunlarda açıklanan şartların oluşması koşuluyla sanığa verilecek cezanın beş yıllık süreyle, açıklanmasının ertelenmesine karar verilir. Şayet bu zaman dilimi içerisinde sanık kasıtlı olarak herhangi bir suça bulaşmazsa, düşme kararı verilip hükmedilen cezaların ilke olarak hiçbir sonuç doğurmamasını sağlayan uygulamadır.⁵⁶⁰.

⁵⁵⁷ Erdener YURTCAN 2015, age. s.213; Nur CENTEL ve Hamide ZAFER 2014, age. s. 851-852; Yener ÜNVER ve Hakan HAKERİ 2010, age. s. 687.

⁵⁵⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, T.16.02.2016, E.2014/5-306, K. 2016/62, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, (Erişim Tarihi: 11.01.2022).

⁵⁵⁹ ÇİLESİZ 2014, age. s. 735.

⁵⁶⁰ Rezan EPÖZDEMİR (2016), HAGB, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s.48; Yener ÜNVER ve Hakan HAKERİ 2010, age. s. 673.

HAGB, CMK m.231/5 ve devamındaki fıkralarında düzenlenmiştir. KMK'da HAGB'ye dair özel bir madde bulunmadığından, CMK hükümleri uygulanacaktır. CMK m.231/6 gereğince sanığın kabul beyanının olmadığı durumlarda, HAGB kararı verilmeyecektir.

SONUÇ

Modern dünyada yenilenebilir ve doğal yeni enerji kaynakları ortaya çıksa da petrol ve bundan üretilen akaryakıt ürünleri, ülkelerin ekonomilerindeki en vazgeçilmez girdi konumundadır. Akaryakıt ürünleri, ulaşım, üretim ısınma gibi pek çok sektörde kullanılan bir enerji kaynağı olmaya devam etmektedir. Petrol ve dolayısıyla akaryakıt, petrol üretimi yapan ülkeler bakımından önemli gelir kaynağı olmakla birlikte, petrol üretmeyen ülkeler dahi petrol ve akaryakıt ürünlerine vergi koymak suretiyle önemli gelirler elde etmektedirler. Akaryakıt, mal ve hizmet üretim süreçlerinin başından sonuna kadar, hatta bunların sunumunda ve tüketiminde kullanılmaktadır. Türkiye’de de akaryakıt sektörü; ticaret hacmi, sektörde yer alanların faaliyetleri ve devletin kazandığı vergi gelirleriyle ekonominin en önemli sektörlerinden biridir.

Geçmişte akaryakıt ürünleri petrolden üretilirken gelişen teknoloji ile birlikte solvent, kullanılmış bitkisel yağlar gibi petrol dışındaki maddelerden de akaryakıt üretilmektedir. Bu yenilikler ve bu sektördeki parasal hacim, suç örgütlerinin ilgisini çekmiş ve kaçakçılık faaliyetleri bu sektörde de gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Ülkemizin petrol üreticisi olan ve çok ucuza akaryakıtın satıldığı Irak, İran gibi ülkelere komşu olması akaryakıt kaçakçılığının artmasına yol açan sebeplerden birisidir. Bunun yanında bu ülkelerdeki iç karışıklıklar da ülkemize yönelik akaryakıt kaçakçılığı faaliyetlerinin yoğunlaşmasına neden olmuştur. Tüm bu gerekçeler, kaçak akaryakıtın alanını genişletmiş ve dolayısıyla kayıt dışı ekonomiyi de çoğaltmıştır. Öte yandan, ülkemizdeki Güneydoğu ve Doğu bölgeleri başta olmak üzere ekonomik koşullar, ayrıca kaçakçılık faaliyetlerinin algılanmasına dair sosyal ve siyasal nedenler de bu kaçakçılık faaliyetlerinin sürmesine neden olmaktadır.

Ülkemizde özellikle 1990’lı yıllardan sonra artan kaçakçılık faaliyetleri ile birlikte bütçede en önemli gelir kaynağı olan dolaylı vergi gelirlerinde ciddi azalmalar yaşanmış; devletin belirlediği standartların dışında piyasaya kalitesiz akaryakıt sürülmüş ve bu durum tüketicilerin ekonomik açıdan ve sağlık açısından zarar görmesine yol açmıştır. Bunun yanında, bu suçları gerçekleştirenlerin elde

ettiği haksız ve kolay kazanç, kamu düzenin bozulmasına ve standartlara aykırı yakıtın kullanımıyla çevre kirliliğine yol açmıştır. Kaçakçılık faaliyetlerinin olağan ve sıradan bir gelir kapısı olarak algılanması, bu faaliyetlerin yaygınlaşmasına yol açmış ve devleti akaryakıt kaçakçılığıyla mücadele etmek için daha kapsamlı ve teknik tedbirler almaya yöneltmiştir.

Kaçakçılık ve akaryakıt kaçakçılığına ilişkin yasal mevzuat bir kanunda toplanmış ve yeknesak hale getirilmiştir. Bu şekilde akaryakıt kaçakçılığına ilişkin mevzuat sorunlarının büyük ölçüde giderildiği söylenebilir. Ancak uzun yıllar yürürlükte kalan 1918 s. Kanunun 2003 yılında 4926 s. Kanunla kaldırılması ve 2007 yılında da bu Kanunun 5607 s. Kanunla ortadan kaldırılması kaçakçılık suçlarının yargılanmasında Yargıtay içtihatlarının yerleşik hale gelmemesine ve lehe kanun değerlendirmelerine neden olmuştur. Lehe kanunun belirlenmesi ve hükümlerin yorumlanması sorunlara yol açtığı ve mahkemelere yük oluşturduğu görülmüştür. Örneğin 2002 senesinde gerçekleşmiş olan akaryakıt kaçakçılığı suçuyla ilgili cezai hüküm hazırlanması gerektiğinde; 1918 s.KMK, 4926 s.KMK, 5607 s.Yasanın ilk hali, 6455 ve 6545 s.Kanunlarla değişik 5607 s. Kanunun maddeleri göz önüne alınarak gerek suçun unsurları gerekse uygulanacak ceza açısından lehe hükümlerinin belirlenmesi gerekmekte, bu da hakimlere ciddi bir yük oluşturmaktadır. Kaldı ki 5607 s. Kanunda da ortaya çıkan aksaklıklara ilişkin sektördeki ilgili paydaşların görüşleri tam alınmadan torba kanunla düzenleme yapılması da sorunlara neden olabilmektedir.

Akaryakıt kaçakçılığı ile mücadelede TBMM’de Meclis Araştırma Komisyonu kurularak, akaryakıt kaçakçılığının insan sağlığına, ülke ekonomisine, çevre sağlığına verdiği zararların araştırılarak buna ilişkin alınabilecek önlemlerin neler olacağına tespiti hususunda 2005 yılında hazırladığı 10/238 sayılı raporda, kaçakçılığın önlenmesine dair tavsiyelerde bulunmuştur. Bu tavsiyeler üzerine 25 Mart 2011 tarihinde ilgili bütün kurum ve kuruluşların katılımı ile hazırlanan “Akaryakıt Kaçakçılığı İle Mücadele Eylem Planı” yürürlüğe sokulmuştur. Eylem Planında; şeffaf, kayıtlı ve rekabete dayalı bir sektör meydana getirmek için 22 adet eylem yer almıştır. 23.08.2012 tarih ve 28390 sayılı Resmî Gazete’de “Akaryakıt Kaçakçılığı ile Mücadele” konulu Başbakanlık Genelgesi yayımlanarak akaryakıt kaçakçılığıyla mücadele edilmesi hususunda ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarınca alınabilecek önlemler, bu çerçevedeki yapılacak işlemlerin koordine edilmesi düzenlenmiş ve “Akaryakıt Kaçakçılığı ile Mücadele Kurulu”

oluşturulmuştur. Ancak kanaatimizce özellikle Güneydoğu ve Doğu bölgelerinde yapılan akaryakıt kaçakçılığındaki temel sorun, sosyo ekonomik yapıların değişmemesi, bu bölgedeki gelir ve eğitim seviyesinin aynı kalması, bölgede işsizlik oranlarının yüksek olmaya devam etmesi, anılan Eylem Planlarında da bu durumlara ilişkin hedef ve çözümlerin getirilmemesi, akaryakıt kaçakçılığı suçlarının işlenmesine devam edileceği ve bu suça yönelik potansiyel eğilimin bu koşullar kaldırılmadığı müddetçe devam edeceği yönündedir.

Bir denetim sistemi olarak Ulusal Marker Uygulaması, PPK m.18 ve Petrol Piyasasında Ulusal Marker Uygulamasına İlişkin Yönetmelik gereğince 01.01.2007 tarihinde başlamıştır. Uygulama ile ülkemiz içinde yasal şekilde piyasaya giren akaryakıt ile yasal olmayan akaryakıtın ayırma tabi tutularak piyasaya arzı önlenmekte ve bu şekilde piyasaya arz edilen akaryakıtın standartlara uyumluluğu temin edilmektedir. 2007 yılından beri ulusal marker uygulaması, güncellenmiş ve piyasaya standartlara uygun akaryakıt arzında önemli bir tedbir olmuşsa da bazı yönlerden de eleştirilmiştir. Özellikle sahadaki ölçüm cihazlarının bazen yanlış ölçüm yapabilmesi, sektörde dürüst çalışan akaryakıt bayilerini idari ve cezai soruşturmalarda karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle gerek idari para cezalarında gerekse adli soruşturmalarda saha ölçüm cihazları haricinde laboratuvar inceleme sonuçlarının da alınması gerekmektedir.

Akaryakıt kaçakçılığı; vergi kaybına neden olması yüzünden devlete, verginin ödenmediği için haksız rekabete neden olduğundan dağıtım şirketlerine ve akaryakıt bayilerine; rekabetçi bir ortamın oluşturulması önlediğinden ülkemiz ekonomisine; bu yakıtı kullanan motorlu taşıtların motorla ilgili parçalarında bozulmalara neden olarak vatandaşlarımıza; içerdikleri yüksek kükürt nedeniyle tabiata ve çevremize büyük zarar vermektedir. Bu gerekçelerle akaryakıt kaçakçılığı eylemlerinin suç kabul edilmesi ve cezaya tabi tutulması kabul edilebilir ve haklı görülmektedir. Petrol piyasasının sağlıklı çalışması için, akaryakıt kaçakçılığından doğan haksız rekabetin önlenmesi ve ürün güvenliğinin temini gerekmektedir. Tüm bu açıklamalardan suçla korunan hukuki değer, ilk olarak ekonomik kamu düzeni olduğu söylenebilir.

Akaryakıt suçlarına bakıldığında KMK'da seçimlik hareketli suçlar şeklinde düzenlendiği görülmektedir. Herhangi birisinin işlenmesi durumunda suç tamamlanacaktır. Birden fazlasının işlenmesi durumunda, hareket sayısına göre değil, tek bir suç oluşur. Hareketin gerçekleştirilmesiyle tamamlanan ve sonucun

meydana gelip gelmediğine bakılmayan suçlar şeklinde yasada yer aldığından doktrinde “sırf hareket suçları” sınıfında kabul edilmiştir. Bu suçlar, “tehlike suçları” dırlar.

KMK’daki akaryakıt kaçakçılığı suçları, KMK m.3/14’deki düzenleme dışında, herkes tarafından işlenebilir ve herkes bu suçun faili olabilir. TCK m.37 ila 39’da yer alan düzenlemeler uyarınca, bu suçlara iştirakin her hali olanaklıdır. Ancak KMK m. 3/14’te yer alan suçun faili, PPK ve ikincil mevzuat gereği lisans verilen kişiler olduğundan bu maddedeki suç, özgü suçtur.

Akaryakıt kaçakçılığı suçları, sadece kasten işlenebilen suçlar olup, KMK’da suçun taksirli halinin yer aldığı bir hüküm bulunmadığından, taksirle işlenemezler. Bu suçlar için genel kast yeterli olsa da, yasada seçimlik hareketlerin gerçekleştirilmesinde failin “ticari amaçla” hareket etmesi istenildiği hallerde (m.3/11, 12 ve 13), o maddelerde belirtilen hareketler açısından sadece özel kasıtle işlenebilir. Yasada “bilerek” ögesini barındıran hareketler ile özel kasıtle gerçekleştirilmiş olması icap eden hareketler sadece doğrudan kastla işlenebileceğinden bu suçların olası kastla işlenmesi de mümkün değildir.

Suçların içtimaı hususunda TCK’nın içtima hükümleri uygulanmaktadır. Akaryakıt kaçakçılığı suçlarında, zincirleme suç (TCK m.43) ve fikri içtima (TCK m.44) kuralları genelde uygulanmaktadır. Somut olayda fikri içtima şartlarının bulunması halinde, fail TCK m.44 gereğince en ağır cezayı doğuran suçtan ötürü cezalandırılır. Fail, bir eylemle KMK m.3’ün 11, 12, 13 veya 15. fıkralarında yer alan suçlardan birden fazlasını ihlal ederse ve fıkralardaki ceza miktarlarının aynı olması halinde, tek bir fıkradan TCK m.61’deki kriterler nazarı dikkate alınarak ve alt sınırdan uzaklaşarak ceza tayin edilmelidir.

Akaryakıt kaçakçılığı suçlarının teşebbüs halinde kalması durumunda KMK m.3/21 uyarınca ceza indirimine gidilmeyecek ve fail tamamlanmış suçtan cezalandırılacaktır.

Akaryakıt kaçakçılığının nitelikli halleri KMK m.4’de düzenlenmiştir. KMK m.4/1’e göre, kaçakçılık suçları örgütsel bir faaliyet kapsamında işlenmesi cezanın ağırlaştırılmasına sebep olan nitelikli hal şeklinde öngörülmüştür. Bu maddedeki nitelikli halin tatbik edilmesinin ön şartı, TCK 220.madde bağlamında bir örgütün bulunmasıdır. Yine KMK m.4/2’de suçun üçten fazla şahıslarca, toplu olarak işlenmesini cezayı artırım nedeni olarak düzenlenmiştir. Maddedeki “birlikte” ifadesi müşterek failliği vurgulamaktadır. KMK m.4/4’de ise, KMK’daki suçların, KMK

m.19'da sayılan kaçakçılık fiillerini izlemek, araştırmak, önlemek ve soruşturma görevini yapan şahıslarca veya sanatının ve mesleğinin sağlamış olduğu avantajları da kullanarak gerçekleşmesi durumunda, cezanın yarısı kadar artırılacağı hükme bağlanmıştır. KMK m.4/8'de, kaçak akaryakıtın ekipman, tank ve düzeneklerle satışını yapmak şeklinde gerçekleştirilmesi durumu nitelikli hal olarak kabul edilmiştir. Son olarak KMK m.3/22'ye göre suça konu eşyalarının değerinin fazla olması halinde ceza miktarının artırılması, değer düşük olması durumunda ise ceza miktarının indirilerek karar verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Akaryakıt kaçakçılığı suçlarında kanun koyucu, hapis ve adli para cezalarını birlikte öngörmüştür. Ekonomik suçlara alanında, ekonomik suça ekonomik ceza önermesi ileri sürülse de, devletler, suç örgütlerinin yoğun şekilde ekonomik suçları işlemesi ve bu suçların uluslararası bir nitelik kazanması nedeniyle, bu suçların hapis cezası yaptırımını ile cezalandırılması zorunluluğu doğmuştur.

KMK m.4/3, TCK m.60 ile paralel bir hüküm getirmiş ve akaryakıt kaçakçılığı suçlarının tüzelkişilerin faaliyetleri kapsamında veyahut da faydasına olacak şekilde gerçekleşmesi durumunda, bu duruma özgü güvenlik tedbirlerine karar verileceği ifade edilmiştir. Tedbirler TCK m.60'da yer alan "müsadere" ve "faaliyet izninin iptali" işlemleridir.

Müsadereye ilişkin KMK m.13/1'de eşya ve kazanç müsaderesine ilişkin olarak TCK m.54 ve 55'in uygulanacağı vurgulanmıştır. KMK m.13/1 uyarınca suçta kullanılan taşıtın müsaderesine karar verilebilmesi için bu fıkranın (a, b, c) bentlerinde yer alan şartlardan en az birisinin meydana gelmesi ve araç sahibinin de bu araçta kaçak eşyaları taşıdığını biliyor olması veyahut da bilecek halde bulunması gerekecektir. Ayrıca Yargıtay TCK m.54/3'de yer alan taşıtın müsaderesinin suça verilecek cezaya göre daha ağır sonuçlar doğurduğu hallerde müsadere edilmemesini öngören "orantılılık ilkesi" ve "iyiniyetli üçüncü kişiye ait olmama" gibi şartlarında gerçekleşmesini aramaktadır.

"Etkin pişmanlık" kurumu, KMK m.5/1'de "*haber alındıktan sonra*" ve "*resmî makamlar tarafından haber alınmadan önce*" biçiminde iki farklı hali düzenlenmiş; 14.4.2020 tarih ve 7242 s. Kanununun 62. Maddesi ile KMK m.5/2 yeniden düzenlenmiş ve 2.fıkırada ise soruşturma veya kovuşturma evresi sona erinceye kadar bir etkin pişmanlık hali düzenlenmiştir. KMK m.5/1'de failin, fiili, başka failleri ve kaçak eşyanın yerini söylemesi etkin pişmanlıktan yararlanmasına yetmemekte ve verilen bilgi, faillerin yakalanması ve kaçak eşyanın ele geçirilmesini

sağlamalıdır. Bu hüküm bu haliyle etkin pişmanlık kurumunun uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Hükümde sadece failin, fiili ve diğer failleri söylemesi yeterli kabul edilmelidir. Çünkü kaçak eşyanın yerinin hemen değiştirilmesi de mümkündür. Ayrıca, bu hüküm sadece iştirak halinde işlenen suçlarda uygulanabilecek olup, maddenin iştirak halinde işlenmeyen suçlar açısından da düzenlenmesi ve etkin pişmanlığın kapsamının genişletilmesi gerekmektedir

“Arama ve el koyma” başlığını taşıyan KMK m.9’da araç, eşya veya kişilerin üzerlerinde kaçak eşya bulunduğu şüphelenildiğinde uygulanacak arama ve el koymalara dair hükümler yer almıştır. Bu maddenin 2. ve 3. fıkralarındaysa, 1.fıkra olduğu gibi arama ve el koymanın CMK düzenlemelerine tabi olduğuna dair bir hüküm yoktur. Bu halde, CMK’nın arama ve elkoymaya dair hükümlerinin yalnızca m.9/1’e mi uygulanacağı yoksa tüm madde metnine uygulanıp uygulanmayacağı tartışılmıştır. Başka bir deyişle, 2. ve 3.fıkralardaki arama ve elkoymanın adli mi idari mi olduğu tartışılmaktadır. Doktrinde tartışmalı olsa da ve 5607 s. Kanununun gerekçesinde açık bir hüküm bulunmasa da kanaatimizce KMK’da kaçakçılık kabahatleri düzenlenmemiş olduğundan, KMK m.9/2 ve 9/3’deki aramaları önleyici arama olarak kabul etmek mümkün gözükmemektedir. Bu fıkralara göre kolluk kuvvetleri ilk başta önleyici arama yapıyor olsalar bile, kaçak eşya şüphesi devreye girdiği an, CMK hükümleri uygulanmalıdır. Bu durumda Anayasa m.38 gereğince bu elkoymalar sonucu elde edilmiş deliller hükme esas alınamayacak, hükme esas alınırsa Anayasa’nın 36. maddesindeki adil yargılama hakkı da ihlal edilmiş olacaktır. Ayrıca hukuka aykırı şekilde el koyma işlem yapıldığından Anayasanın 20. maddesindeki özel hayatın gizliliği ve 35. maddede yer alan mülkiyet hakları da ihlal edilmiş olacaktır.

KMK m.9/2’de aramanın ihbar, şikâyet veya suç soruşturmasının başlatılmasını gerektiren bir şüphe durumu olduğunda adli arama olduğu, diğer hallerde önleme araması olduğu görüşü de tatmin edici olmayacaktır. Arama ve el koyma koruma tedbirlerine ilişkin KMK’daki düzenlemeler, tartışma ve tereddüt oluşturacak biçimde kağıda dökülmüştür.

Son olarak KMK m. 3/14’te yer alan suç düzenlemesi gereksizdir. Çünkü ulusal markersiz ve kaçak akaryakıtın satılması veya bulundurulması zaten suç olarak düzenlenmiştir. Ayrıca, KMK m.4/8’de bu düzenlemeye nitelikli hal olarak da yer verilmiştir Kaldı ki PPK m.4/4’de bu durum idari para cezasını da

gerektirmektedir. Bu nedenle, bu fiilin suç olmaktan çıkarılıp idari para cezası gerektiren kabahat olarak düzenlenmesi isabetli olacaktır.

KAYNAKÇA

- ACAROĞLU Okan ve SEVER Murat (2016), *Duman Altı Endüstri: Sigara Kaçakçılığı*, Adalet Yayınevi, Ankara
- Akaryakıt Kaçakçılığı ile Mücadelede Hukuki Boyut Çalıştayı (Sorunlar ve Değerlendirmeler), 20-21 Ocak 2012, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Yayını, Yayın No:5, 2012.
- Akaryakıt Kaçakçılığı İle Mücadele Eylem Planı (2021-2023), <https://muhafaza.ticaret.gov.tr/data/618a549313b876dd4c87917d/EYLEM%20PLANI-PDF.pdf>, (Erişim Tarihi: 03.12.2021).
- AKDENİZ Sıdika ve ÜZÜMCÜ Adem (2013), “Suç ve Sosyoekonomik Değişkenler Arasındaki Bağımlılık İlişkisi: Kars Cezaevi Üzerine Bir İnceleme”, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 6, 2013, ss. 115-138.
- AKSOY, Şemsettin (2007), *Önleme ve Koruma Tedbiri Olarak Arama*, Seçkin Yayınevi, Ankara
- AKTAŞ Batuhan (2015), “Gümrük İşlemlerine Tabi Tutmadan Ülkeye Eşya Sokma Suçu Üzerine Bir İnceleme”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 121, Kasım Aralık, ss.111-156.
- ANDROPHY, Joel M. (2010), *White Collar Crime*, 2. Edition, ????????????????
- ARSLAN, Barlas Cem (2015), *Akaryakıt Üzerindeki Vergi Yükü*, Gazi Kitabevi, Ankara
- ARTUÇ, Mustafa (2016), *Hüküm Kurma Sanatı*, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara
- ARTUK Mehmet Emin, GÖKCEN Ahmet ve YENİDÜNYA Caner (2015), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara.
- ARTUK Mehmet Emin, GÖKCEN Ahmet ve YENİDÜNYA Caner (2013), *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 13. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara.
- ASLAN Yılmaz İ. (2008), *Enerji Hukuku Cilt 2: Petrol Piyasasında Rekabet ve Regülasyon*, Ekin Kitabevi, Ankara.

- ATAY Hakan (2021), *Akaryakıt Kaçakçılığı İle Mücadele Getirilmiş Yeni Yöntem: Ulusal Marker*, s. 21 vd, www.eleletemizturkiye.com/2/files/assets/basic-html/page2.html, (Erişim Tarihi: 05.12.2021).
- AYDIN Murat (2012), *5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Çerçevesinde Kaçakçılık Fiilleri ve Yaptırımları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, SBE, Konya
- AYDIN Süleyman ve YILMAZER Yakup (2007), *Yolsuzluk ve Mali Suçlar*, Adalet Yayınevi, Ankara
- BABA Yasemin (2013), *Türk Ceza Kanununda Etkin Pişmanlık*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul
- BALCI Murat (2010), *Petrol Kaçakçılığı Suçları ve Petrol Piyasası Kanununda Düzenlenen Kabahatler*, Adalet Yayınevi, Ankara
- BİLİCAN Nazım, GÖKÇELİK Cahit, TOPÇUOĞLU Gülsen (2007), *Açıklamalı 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu*, Ankara
- BİRTEK Fatih (2013), *Marka ve Üretim Korsanlığı Suçu (Markanın İzinsiz Kullanılması) (556 Sayılı KHK 61/A, I)*, İpek Yolu Canlanıyor Türk Çin Hukuk Zirvesi (12-14 Haziran 2012), Konferans Bildiri Kitabı, Adalet Yayınevi, Ankara
- BOLAT Dilek, CAN Emine Güven, GEDİK Kadir ve KURT, Perihan Binnur – Karakuş (2016), “Yağ Sektörü Ürün Veya Atıklarının Alternatif Yakıt Olarak Kullanılmasının Çevre ve İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri”, *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, Cilt: 21, Sayı: 1, ss.25-44.
- BOZKURT Cuma (2014), Kayıtdışı Ekonominin Bir Değerlendirmesi ve Türkiye, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, Sayı: 13, ss. 41-58.
- CAN Ahmet (2006), *Türkiye’de Akaryakıt Sektöründe Yaşanan Haksız Rekabetin Sosyoekonomik Etkileri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- CENTEL Nur ve ZAFER Hamide (2014), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 11. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul
- CENTEL Nur, ZAFER Hamide ve ÇAKMUT Özlem (2005), *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 3. Basım, Seçkin Yayıncılık, İstanbul
- CEYHAN Sami ve DEMİRCİOĞLU Kubilay (2013), “Son Düzenlemelerle Akaryakıt Kaçakçılığı”, *Gümrük ve Ticaret Dergisi*, Sayı:1, ss. 65-73.

- ÇAKMAK, Zeynep (2011), Bağımsız İdari Otorite Olarak Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, SBE, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara
- ÇETİN Suat (2007), *Van İlinde Akaryakıt Kaçakçılığının İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- ÇILDIR Şentürk ve DENİZHAN Hüseyin (2015), *Açıklamalı, İctihatlı, Gerekçeli 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu*, 2. Baskı, Yetkin Kitabevi, Ankara
- ÇINAR Çağatay (2008), *Türkiye’de 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Çerçevesinde Kaçakçılık Suçları ve Kabahatleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- ÇİLESİZ Seyfettin (2014), *5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Açıklaması*, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara
- ÇULHA Rıfat (2003), “4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Yasası”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 49, ss.115-136.
- DAĞ Mehmet, OKDE Burak (2016), Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Sınır Ticaretini Olumsuz Etkileyen Faktörler ve Ekonomik Etkileri, *Press Academia Procedia*, Sayı: 2, ss.524-534.
- DANIŞMAN Mustafa (2014), *Açıklamalı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu – Kaçak Petrol ve Ulusal Marker*, Bilge Yayınevi, Ankara
- DEMİRBAŞ Timur (2016), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- DEMİRCİOĞLU Mustafa Yaşar (2010), *Petrol Ürünleri Piyasasında Devlet Kontrolü ve İdari Müdahaleler*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- DENİZ Orhan (2011), *Türkiye-İran Sınırında Akaryakıt Kaçakçılığı ve Etkileri, Örgütlü Suçlar ve Yeni Trendler: Terörizm ve Sınırşan Suçlar Sempozyumu Bildirileri*, Polis Akademisi Yayını, Ankara
- DÜLGER Murat Volkan (2011), *Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar*, Seçkin yayıncılık, Ankara
- Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2014 Raporu, Ankara Haziran 2015.

- EPÖZDEMİR Rezan (2016), *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, SBE, Hukuk Anabilim Dalı, Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul
- ERGİN Yusuf (2019), *5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Kapsamında Kaçakçılık Suçları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- ERTUĞRUL Hüseyin (2008), *Suç veya Kabahat Olarak Kaçakçılık Fiilleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- ERTUĞRUL Metin (2004), *4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu*, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- ERTÜRK Yakup Erdal, DENİZ Ahmet ve BATU Melahat Ağırkaya (2013), “Bölgeler Arasındaki Dengesizliklerin Giderilmesinde Güçlü Bir Dış Ticaret Aracı: Sınır Ticareti”, *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 4, ss.79-88.
- GEDİK Doğan (2018), *5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’na Göre Akaryakıt Kaçakçılığı Suçları*, Adalet Yayınevi, Ankara
- GEDİK Doğan (2020), “Akaryakıt Kaçakçılığıyla Mücadelede Teknik ve İdari Yöntem Olarak Ulusal Marker”, *TAAD*, Cilt: 11, Sayı: 43, ss.283-369
- GEDİK Doğan ve TOPALOĞLU Mahir (2015), *Ceza Muhakemesinde İspat ve Şüphenin Sanık Lehine Yorumlanması*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- GÖKTÜRK Neslihan (2014), “Türk Hukuku’nda Suçların İçtimarı”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, Cilt:2, Sayı:1-2, ss.31-59.
- GÖREN Ahmet Ceyhan (2016), “Türkiye’de Ulusal Marker Uygulaması: 10. Yıl”, *Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi*, Cilt: 28, Sayı:325, ss.17-30.
- Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, 2014 Faaliyet Raporu, 2014, Ankara, <https://ticaret.gov.tr/yayinlar/1%CC%87dare-faaliyet-raporu/gumruk-ve-ticaret-bakanligi-2014-yili-idare-faaliyet-raporu>, (Erişim Tarihi: 26.12.2021).
- GÜNAY Erhan (2007), *Uygulamalı 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ve İlgili Mevzuat*, 4. Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- IMMEL Otto (1991), “Criminal Law-The Materiality Requirement in Prosecutions for Importation by Means of False Statements Under 18U.S.C. 542-United States v. Bagnall, 907 F.2d 432 (3d Cir.1990)” *Temple Law Review*, Sayı: 64, ss.789-791.

- İÇEL Kayıhan (2008), “Görünüşte Birleşme (İçtima) İlkeleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 7, Sayı:14, ss.35-49.
- Kaçakçılık, İstihbarat, Harekât ve Bilgi Toplama Dairesi Başkanlığı (KİHBİ), “Kaçakçılık, Kaçakçılıkla Mücadele ve Yaygın Kaçakçılık Türleri” (http://www.kihbi.gov.tr/default_B0.aspx?content=316, Erişim Tarihi: 03.12.2021)
- KOM Daire Başkanlığı (2019), *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2018 Raporu*, Mayıs 2019, Ankara, s.29, <https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/kom/YAYINLARIMIZ/T%C3%9CRK%C3%87E/2018-RAPORU-TURKCE.pdf>, (Erişim Tarihi: 03.12.2021).
- KAHYA Yavuz (2015), “Suç Teorileri Işığında Türkiye’de Kaçakçılık Olgusu: Toplumsal Nedenleri, Boyutları ve Algısı”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 15 Sayı: 3, ss.159-178.
- KALENDER Ahmet (2010), *Gümrük Kaçakçılığıyla Mücadelede Yaşanan Sorunlar İstanbul Örneği 2007 – 2008*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze
- KARAKAŞ Birsen (2019), *Türk Hukukunda Gümrük Kaçakçılığı Suçları*, Turhan Kitabevi, Ankara
- KARAUZ, Agah Kürşat (2016), “Petrol Piyasası Mevzuatında Düzenlenen İdari Yaptırımlar”, *KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı:1, ss.147-177.
- KAYA Ahmet Emre (2012), *Kaçakçılıkla Mücadelede İstihbaratın Rolü: Türkiye Gümrükleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Genelkurmay Başkanlığı Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Müdürlüğü, İstanbul.
- KAYIKÇI Mehmet Suat (2015), *Petrol Piyasası Hukuku*, Yargı Yayınevi, İstanbul
- KELLY Robert J., MAGHAN Jess ve SERİO Joseph D. (2005), *Illicit Trafficking Reference Hand Book*, California, ABD,
- KIL İlker Fatih (2009), *Normatif Hukuk Bağlamında Akaryakıt Piyasası*, Enerji Piyasası Bülteni, S:9, s.15-80.
- KILIÇ Kaptan (2013), *Kaçakçılık Suçları - Gümrük Kabahatleri ve Gümrük Uyuşmazlıkları Çözüm Yolları*, Gazi Kitabevi, Ankara

- KOCA Mahmut, ÜZÜLMEZ, İlhan (2008), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- KOCALAR Salih, TOSUN Kerim, YAĞCI Ali (2007), 5067 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Kartal Yayınevi, Ankara
- MUTLU Ayşegül, ÇELEN Mustafa, (2012), *Dolaylı ve Dolaysız Vergilerin Türk Mali Sistemi İçerisindeki Yeri: Siyasal, Sosyal ve Ekonomik Sonuçları*, TÜSİAD Yayın No: TÜSİAD-T/2012-10/532,
- ÖRS, Cengiz Ozan (2017), *İdare Hukuku Açısından Petrol Piyasası*, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- ÖZBEK Veli Özer, KANBUR Mehmet Nihat, DOĞAN Koray, BACAKSIZ Pınar ve TEPE, İlker, (2013), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.
- ÖZEN, Mustafa, (2015), *5607 Sayılı Kaçakçılık Kanununda Düzenlenen Suçlar*, Adalet Yayınevi, Ankara
- ÖZGENÇ İzzet, (2016), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- ÖZKAN, Ahmet Fatih (2010), “Türkiye’de Enerji Sektörüne İlişkin 10 Temel Sorun Alanı”, *Rekabet Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 2, Nisan 2010 (Enerji), ss. 83-139.
- ÖZTÜRK, Bahri, ERDEM, Mustafa Ruhan, (2016), *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 16. Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- ÖZTÜRK Nurettin, (2006), “Türkiye’de Sınır Ticaretinin Gelişimi, Ekonomik Etkileri, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 3, ss.107-127.
- PARLAR Ali ve HATİPOĞLU Muzaffer, (2007), 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, Cilt 1, Yabancı Kitabevi, Ankara
- PETDER (2017), Akaryakıt Dağıtım Sektörünün Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Önemi. <https://www.petder.org.tr/Uploads/Document/0167b06e-28f9-4d82-8c28-6610f4a82396.pdf?v-636473823817256703> (Erişim Tarihi: 01.05.2022).
- POLAT İsa, (2009), *5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Uyarınca İhracat Kaçakçılığı Suçları ve Kabahatleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul
- SERDAR Abdurrahman, (2006), “Akaryakıt Kaçakçılığı, Mali ve Sosyo-Ekonomik Yansımaları”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı: 300, ss.1-15.

- SOYASLAN Doğan, (2014), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 6. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara
- SOYASLAN Doğan (2014), *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 10. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara
- ŞAHİN Dilara, (2011), *5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunundaki İthalat Kaçakçılığı Suçları ve Kabahatleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- ŞEN Ersan (2022), *Kaçakçılık Suçlarında Fikri İctima*, <http://www.hukukihaber.net/kacakcilik-suclarinda-fikriictima-Makale,3561.html>, (Erişim Tarihi: 06.01.2022).
- ŞENTÜRK Candide, (2016), *Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nda Yer Alan İthalat Kaçakçılığı Suçları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- TAMER Mustafa, (2007), “Petrol Piyasasında Yapılacak Denetimler ile Ön Araştırma ve Soruşturmalarda Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkındaki Uygulamalar”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Kasım 2007, Sayı: 15, ss.83-99.
- TAN Mustafa, ALTUNDAL Fuat, (2008), *Türkiye’de Sınır Ticaretinin Gelişimi ve Mevcut Durumu*, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2008- 26, İstanbul
- TAŞKAYA Top (2011), *Berrin, Biyodizel*, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Yayınları, Nüsha: 1, Ankara
- TBMM Araştırma Raporu 2005, <https://www2.tbmm.gov.tr/d23/7/7-2163sgc.pdf>, (Erişim Tarihi: 15.12.2021).
- Türkiye 2015 Yılı Akaryakıt Kalitesi İzleme Sistemi (AKİS) Raporu, s.3, <https://www.epdk.gov.tr/Detay/DownloadDocument%3Fid%3D3ay2UVGpiho%3D+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>, (Erişim Tarihi: 26.12.2021).
- USLU Kamil, SÖZEN İlyas, ÇELİK, A. Alkan, (2007), “Enerji Kaynaklarından Petrol ve Doğalgazdaki Tekel Oluşumları”, *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: , 2007 Bahar, ss. 82-107.
- ÜNAL Kadir, PARLAR Ali, (2004), *4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu*, Beta Yayınları, Ankara
- ÜNVER Yener, HAKERİ Hakan, (2010), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara
- YAŞAR Mustafa, (2010), “Dünya Gümrük Örgütüncü Benimsenen Kaçakçılık Tanımı”, *Gümrük Dergisi*, Sayı:42, ss. 81-89

- YAŞAR Osman, GÖKCAN Hasan Tahsin, ARTUÇ Mustafa, (2010), *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, Cilt 2, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- Yeniçağ Gazetesi (2021). Hatay'da Kaçak 50 Ton Akaryakıt Ele Geçirildi, 21 Mayıs 2014, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/-97449h.htm>, (Erişim Tarihi: 04.12.2021).
- YILDIRIM Seyfettin (2015), *Akaryakıt İstasyonlarında İş Güvenliği Üzerine Bir Araştırma*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2015.
- YILDIZ Hüseyin Serkan (2010), *Ceza Muhakemesi Hukukunda Arama ve Elkoyma*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- YURTCAN Erdener, (2015), *Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Şerhi*, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, İstanbul.
- ZAFER Hamide, (2015), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, İstanbul